

N.º _____

4. 1.

Ex libris

Doctoris Alberti Camego

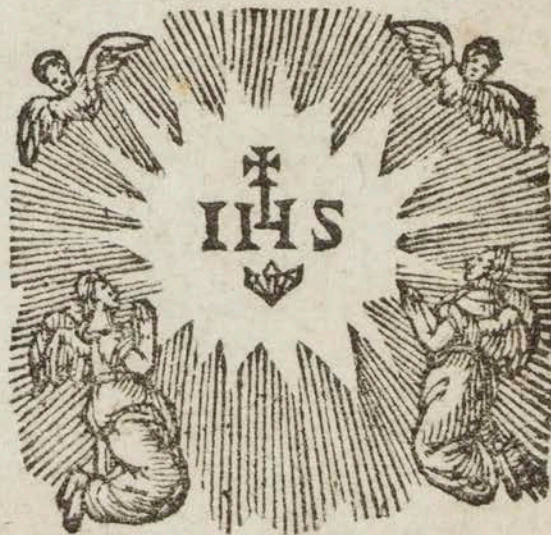

P. 3^a probationis *1881.*
P. Directoris

S. P. FRANCISCI
X A V E R I I
E S O C. I E S V,
E P I S T O L A R V M
L I B R I I V.

Ex Hispano in Latinum conuersi
ab HORATIO TURSELLINO,
eiusdem Societatis IESV Sacer-
dote.

*Editio nouissima, recensita, & Epistolarum
Summariis aucta.*

A N T V E R P I Æ,
EX OFFICINA PLANTINIANA
BALTHASARIS MORETI.
M. DC. LVII.

Provincialis, Thomas, Debens.
L 2

THE
NEW
SOCIETY
OF
LONDON
IN
THE
YEAR
1841
BY
THE
REV. FREDERICK
D. M. PHILLIPS
OF
ST. JOHN'S COLLEGE, OXFORD
LONDON: PUBLISHED BY
JOHN WOODS, 25, NASSAU ST.

FR
E
A
V
Q
EV
Q
M
Q
A

APOSTOLORVM REGI
IESV CHRISTO
humani generis
Seruatori.

CVI POTIVS
FRANCISCI XAVERII
EPISTOLÆ CONSECRENTVR,
QVAM TIBI,
APOSTOLORVM REX?
APOSTOLI NOMEN,
VT ECCLESIAE TVÆ IVDICIO
CONSECVTVS EST;
ITA MERITIS IMPLEVIT.
QVOD ORIENTI TENEBRAS
EVANGELII LVCE DISCVSSERIT,
HABVIT A TE
VICTORE LVCIS.
HABVIT A TE,
QUI IGNEM VENISTI
MITTERE IN TERRAM,
QVOD INDORVM ANIMOS
AMORE TVO INFLAMMARIT.

*

VIGOR

VIGOR ILLE IGNEVS,
QVI IN HISCE LITERIS
SE PRODIT,
INSINVANTE TE
OMNIBVS ILLABATVR.
QVOT VBIQVE SVNT
EX MVNERE SVO
RELIGIONIS ADMINISTRI,
QVOT IN SOCIETATE TVA
SVNT SOCII,
TOT SINT VBIQVE
X A V E R I I.

LEGANTVR HÆ LITERÆ
IN ACADEMIIS EVROPÆ;
* VNDE AVXILIARES OPERAS,
VANO DIGNITATVM FVLGORE
PLVRIMOS DELVDENT.
NON EXAVDITVS OPTABA
VREBAT ILLVM SCILICET
STVDIORVM CONTENTIO E
HONORES QVÆRI POTIV
QVAM ANIMORVM SVBSIDIA.

* *Vide Lib. 1 Epist. 50*

HAS

HAS QVOQVE LITERAS
TERERE GESTIANT
ADOLESCENTES,
QVOS GYMNASIA
IN SPEM ALIENÆ SALVTIS
BONIS ARTIBVS INSTITVNT.

INGEMINABAS OLIM
A V G V S T I N O,
TOLLE, LEGE: TOLLE, LEGE:
VT APOSTOLI TVI

DOCTORIS GENTIVM
P A V L I
EPISTOLAS LEGERET:
NVNC IDEM OMNIBVS INSPIRA,
VT EX HIS LITERIS
X A V E R I A N V M
HAVRIANT SPIRITVM.

VOVENT BELGÆ TVI.
* CENSEBAT ILLOS
X A V E R I V S
CETERIS PERAPPOSITOS,
AD IAPONES SINASQVE
ERIO TVO SVBICIENDOS:
O TANTI VIRI IVDICIUM
PER TE SVSTINEANT!

* Vide Lib. 4. Epist. 2. fol. 395. Epist. 4.
.. 417. Epist. 9. fol. 440.

* 2

O R A.

ORATIO
S. P. FRANCISCI
XAVERII,
PRO CONVERSIONE
INFIDELIVM.

AETERNE rerum om-
nium effector DEVS,
memento abs te animas in-
fidelium procreatas, easque
ad imaginem & similitudi-
nem tuam conditas. Ecce,
Domine, in opprobri-
um tuum his ipsis infernus im-
pletur. Memento IESU
Filium tuum pro illor
salute atrocissimam subi-
necem. Noli, quæso Do-^{MI}
ne, ultrà permittere, vt Filius
tuus ab infidelibus con-
temna-

temnatur: sed precibus san-
ctorum virorum, & Eccle-
siæ, sanctissimæ Filij tui
sponsæ, placatus, recordare
misericordiæ tuæ; & oblitus
idololatriæ & infidelitatis
eorum, effice, vt ipsi quoque
agnoscant aliquando, quem
misiisti Dominum IESVM
CHRISTVM; qui est sa-
lus, vita, & resurrectio no-
stra, per quem saluati ac li-
berati sumus; cui sit gloria
per infinita sæcula sæculo-
rum. Amen.

VIDERVN diligenter has litteras
P. Francisci Xauerij Societatis IESV,
quas P. Horatius Tursellinus eiusdem
Societatis ex Hispano in Latinum ser-
monem conuertit, infrascripti Patres,
nihilque in eis vel fidei, vel bonis mo-
ribus repugnans inuenerunt: cum multa
in eisdem comperiantur, quæ pios iua-
re & ædificare possint. Romæ XVI. Fe-
bruarij. M. D. XCVI.

*Jacobus Tyrius. Anton. de Mendoza.
Ioannes Aluarius. Ludouicus Masellus.*

**FACULTAS
R. P. PRÆPOSITI
PROVINCIALIS
SOCIETATIS IESV.**

EGO Thomas Dehens Præpositus
uincialis Societatis IESV in Pro-
uincia Flandro Belgica, potestate ad
mihî factâ ab admodum R. P. N. Præpos-
to Generali Gosvino Nickel, facultat
concedo Barthasari Moreto, Typogra-
Antuepiensi, ut Epistolas S. Franci-
Xauerij, ab Horatio Tursellino eiusdem
Socitatis Latine versas typis suis recudat.
In cuius rei fidem iteras manu meâ sub-
scriptas, & sigillo officij mei munitas dedi
Bruxellis IV. May. Anno M. DC. LVII.

Thomas Dehens.

S V M M A
P R I V I L E G I I .

PHILIPPVS IV. Hispaniarum
& Indiarum Rex Catholicus,
ac potentissimus Belgarum &
Burgundionum Princeps, Diplo-
mate suo sanxit, ne quis S. P.
Francisci Xaverij è Soc. I E S V
Epistolas, ab Horatio Tursellino
eiusdem Societatis Presbytero ex
Hispano Latinè redditas, præter
Balthasaris Moreti voluntatem
ullo modo imprimat, aut alibi ter-
rarum impressas in has Germaniæ
superioris ditiones importet, ve-
nâsve habeat. Qui secùs faxit,
confiscatione librorum, & aliâ
arbitrariâ poenâ multabitur; uti la-
tis patet in litteris datis Bru-
lla XV. Mart. M. DC. LVII.

Signat.

Loyens.

S. P. FRANCISCVS XAVERIVS é Soc^{te}. IES^{us}
Indiarum et Iaponiæ Apostolus.

HORATII
TVRSELLINI
AD
FRANCISCVM
TOLETVM
S. R. E. CARD.
PRÆFATIO.

PERTEXENTI *mih*
FRANCISCI XA-
VERII *Vitam* ,
CARDINALIS
AMPLISSIME , plurime
ius pulcherrimeque epistola
se obtulerunt : quas ego histo-
riae haudquaquam intexen-
das existimaui , ne nimis spif-
sum facerent opus , si rerum

4 PRÆFATIO.

seriem identidem interrump-
perent. Verumtamen & de-
corum Xaverio, & frugife-
rum nostris hominibus vide-
batur, talis viri non facta
solum, sed etiam dicta, scri-
ptaque omnia, quaecumque
extarent, posteris tradi. adeo
ubique illius eminet sanctitas:
adeo Xaverius est usque-
quaque Xaverius. Proinde
committendum mihi non pu-
tavi, ut sanctissimi viri mo-
numenta, eaque salutaribus
referta præceptis, iniuriam
temporum interirent. Et sa-
nè optandum, ac magnoperè
expetendum erat, ut mirific
illa morum suauitas, & ser-
monis sapor quasi vernaculus
posset in ipso tamquam in
augustissimo fonte gustari.

Ita-

PRÆFATIO. 5

Itaque quascumque Xaverij
 nactus sum epistolas, collegi:
 in Latinum sermonem con-
 verti: quatuor in libros con-
 tuli: in lucem proferre con-
 stitui. In his porrò Latine
 vertendis, etsi non hoc susce-
 pi, ut interpretis more tam-
 quam annumerarem verba
 lectori, sed potius ut appende-
 rem; tamen sententis, ea-
 rumque formis sedulò perse-
 quendis, exprimere atque
 effingere conatus sum, quan-
 tum in me fuit, ipsum quo-
 que Xaveriana orationis ge-
 nus. Volui videlicet efficere,
 si quo modo possem, ut in hisce
 epistolis conuersis ex Hispa-
 no, similiter ut in illis ab ipso
 scriptis, eximia animi eius
 effigies extare, ac mens quo-

6 - PRÆFATIO.

dammodo sperare videretur.
Ac mihi quidem in animo
fuit, hasce Epistolas pariter
cum Xaverij Vitâ vulgare,
vel testes narrationis meæ,
vel indices auctoritatis suæ.
Ceterùm secus euenit. Vita
Xaverij me absente edita:
consilium meum fractum:
tota ratio mutata: prodiit
Xaverius in publicum sine
epistolis, quas identidem te-
stes citabat. Enimverò id ego
diu ferre non potui. Ergo
cum ille quodammodo rena-
tus, aut potius iam adultus
denuò exiret præsentem me;
promissum epistolarum mu-
nus debere eum diutius nolui.
Equidem non dubito, quin
alia prætereà multa super-
sint Xaverij epistola, quæ meas
effu-

PRÆFATIO 7

effugerint manus. Extant
 quippe in eius Vita huiusce
 rei indicia nec pauca, nec ob-
 scura. Illas ego si quando
 nancisci potero, Deo appro-
 bante, diu desiderari non pa-
 tiar. Nunc quidem his con-
 tenti erimus, quas habemus;
 has edemus, has vulgabimus.
 Nec verò diu Patronus que-
 rendus fuit. Quoniam Xave-
 rij Vita in CLEMENTIS VIII.
 Pont. Max. clientelam sese
 contulerat; Epistole Te,
 CARDINALIS TOLETE, sibi
 Patronum adoptarunt. Et sa-
 nè equum erat, eas illi potissi-
 mum dicari, cuius non minor
 esset cum Pontifice, quàm
 ipsarum cum Xaverij Vita
 coniunctio. Cùm præsertim
 eius maximè beneficio pro-

A 4 deant,

8   P R A E F A T I O.

deant, cuius nomine deco-
rantur.

Accipe igitur FRANCISCE
CARD. hosce FRANCISCI XA-
VERII Epistolarum libros, si-
mul indices tuorum in Socie-
tatem meritorum, simul ob-
sides nostræ erga tuum nomen
gratissima voluntatis. Præcla-
rum quidem Xaverio erit ad
famam, Pontificem Max.
Christianæ Reip. Parentem,
& Cardinalem nostræ Socie-
tatis columnen Patronos habe-
re: longè tamen præclarus
Xaverij res CARDINALI TO-
LETO probari, qui tantoperè
à CHRISTI Vicario, ac per-
inde (quantum existimare
licet) ipsi CHRISTO probe-
tur. Vale.

S. P.
FRANCISCI
XAVERII
E SOCIETATE IESV,
INDIARVM
ET
IAPONIÆ
APOSTOLI,
EPISTOLARVM
LIBER I.

FRANKLIN
NEW YORK
ASSOCIATED PRESS
AND
PUBLISHED
BY
FRANKLIN
NEW YORK

S. P. FRANCISCI
X A V E R I I
E P I S T O L A R V M
L I B E R I.

E P I S T O L A I.

Societati, Romam.

Summarium. In Indiam appulsus S. Franciscus Xaverius, itineris sui, casuum ac laborum seriem narrat. Exponit charitatis officia, quibus occupatur Goæ. Docet missiones arduas celestium plenas esse voluptatum. Litteras & consilium petit, egregiâ despicentiâ sui.

Gratia & charitas D. N. Iesu Christi sit nobiscum semper. Amen.

LYSSIPONE cum
P. Paulo, & Francisco
Manilla profecturus
scripsi ad vos pluri-
bus de nostrâ in In-
diam profectio. Nunc, quoniam
me rogastis, vt cum primum per
otium liceret, de meo in Indiam

ad-

12 S. P. F. R. X A V E R I I

aduentu perſcriberem, faciam vos
de Indico noſtro curſu atque iti-
nere certiores.

Ad vij. Id. Aprilis anni poſt
Chriſtum natum M. D. XLI. Olyſſi-
pone ſoluimus. Indiam attingimus
pridie Nonas Maias anni inſequen-
tis. Itaque annum eoſque amplius
in itinere poſuimus, quod ferè
ſemestre eſſe ſolet. Veſti ſumus
eâdem quâ Prætor nauis, honorificè
ab eo ſemper tractati, valetudine
etiam omnes uſi commodâ. Non
defuerunt toto eo tempore con-
feſſiones excipiendæ vel ægrorum,
vel valentium: nec diebus Do-
minicis ſacra concio prætermiſſa.
Magnam Deo gratiam habeo, quæ
hoc mihi tribuit, vt regnum piſciura
traiciens inuenirem homines, qui-
bus diuina enuntiarem myſteria, &
Confefſionis Sacramentum non
minus mari, quàm terrâ neceſſa-
rium adminiſtrarem.

Ex itinere Inſulam tenuimus,
cui Mozambico nomen eſt; vbi
cum magnâ hominum multitu-
dine,

dine, quæ quinque ingentibus
 aduecta erat nauibus, sex menses
 hiemauius. Eâ in insulâ oppi-
 da sunt duo, Lusitanorum vnum
 regio præsidio firmatum, Sarace-
 norum alterum amicorum. In hy-
 bernis plurimi ægrotarunt; ad octo-
 pinta perierunt. Nos perpetuò in
 Valetudinario ægrotis ministran-
 tes diuersati sumus. P. Paulus &
 Mansilla corporibus ministrabant;
 ego etiam animos curabam, pec-
 cata expiando, Christi que Corpus
 impertiendo assidue; quamquam
 ne sic quidem vnus omnibus satis-
 facere poteram. Diebus Domini-
 cis verba ad populum faciebam
 magnâ sanè hominum frequentiâ,
 quòd ipse aderat Prætor. Sæpè et-
 iam ad aliorum confessiones au-
 diendas euocatus ire cogebam. Ita-
 que quamdiu substitimus Mozam-
 bici, haudquaquam cessauimus.
 Prætor cohortisque Prætoriam, & mi-
 lites vniuersi magnam erga nos
 præ se ferebant beneuolentiam:
 nosque Deo benè iuuante, magnâ
 om-

14 S. P. F R. X A V E R I I
omnium voluntate & emolumenta-
to spatium illud semestre tra-
duximus.

Abest Mozambicus ab Indiâ
leucas circiter nongentas; hinc Præ-
tor in Indiam pergere maturabat.
Sed erant propter anni tempus ægr
complures: proinde nos rogauit
vt nostrum aliquot in insulâ rema-
nerent, qui ægrotis ibidem relictis
quod in præsentia per valetudi-
nem non possent iter persequi,
subuenirent. Itaque ex Prætoris
sententiâ Paulus & Mansilla apud
ægros manserunt, ego Prætorem
ipsum haud sanè valentem secutus
sum; vt si fortè ingrauescente mor-
bo grauius aliquid incidisset, eius
confessionem audirem. Quocirca
iam dudum appuli cum illo in In-
diam. Socios cum nauibus, quæ
Septembri mense Mozambice
venturæ sunt, in dies expecto.

Quintus iam mensis agitur, cum
Goam, Indiæ caput, applicuimus.
Goa vrbs est præclara ad aspectum,
ciuitas tota Christianorum. In eâ

Fran-

Franciscanorum cœnobium est sanè frequens ; sedes Cathedralis magna, & Canoniorum frequentia insignis ; sacrae præterea ædes non pauca. Est cur Deo gratulemur, Christi nomen in terrâ adeo longinquâ inter Ethnicos tantoperè florere.

E Mozambico profecti menses n itinere consumpsimus duos eoque amplius. Melindæ, quæ vrbs est maritima Saracenorum amicorum, paucos substitimus dies : hîc Lusitani mercatores plerumque versantur ; quorum si qui fortè ibidem excedunt è vitâ, magnis humanantur tumulis, qui passim crucibus insignes visuntur. Propter urbem Lusitani ingentem è saxo inaurato pulcherrimamque statuerant crucem. Dicitur vix potest, quantum ex eo aspectu ceperim voluptatis. Apparebat enim vis crucis, quæ in mediâ Saracenorum ditio- ne victrix emeretur.

Melindanus Rex in nauim ad Prætozem Indiæ salutandi causâ venit,

16 S. P. F. R. X A V E R T I

venit, eumque benignè amiceque excepit. Melindæ cum essem, funere elatus est quidam, qui in nostrâ navî mortem obierat: ei iusta ritè persoluta sunt, magnâ cum Saracenorum approbatione, mirantium nostram sepulturæ exequiarumque rationem.

Saracenus Melindanæ ciuitatis primarius ex me percontatus enim num templa, vbi nos solemus orare, Christianorum frequentiam celebrarentur; & quàm feruidi assiduique iidem essent in Christo colendo. Aiebat enim apud ipsos iam dudum refrixisse pietatem; quocircâ cupere se scire, idemne Christianis hominibus vsu veniret. Quippe ex septemdecim fanis quæ Melindæ essent, tria dumtaxat eaque à paucis admodum frequentari. Itaque homo erat sanè conturbatus, hærebatque, quòd ignoraret quid tandem causæ esset, cui suorum pietas interiret. Nimirum tantum mali dicebat non nisi ex nefario aliquo ipsorum scelere natum

num esse. Multis verbis super eâ re
 utrò citroque habitis, dixi, Deum,
 quippe qui fidelissimus sit, ab in-
 fidelibus, eorumque precibus ab-
 horrere; atque hanc esse causam,
 cur preces, quas respueret, apud eos
 extingui vellet. Quod cum homi-
 ni longè à me dissentienti minùs
 probarem; extitit Saracenus Caciz,
 sicut ac magister Mahometicæ
 disciplinæ, eruditus imprimis: is
 confirmavit, nisi Mahometes intra
 annuum eos reuiferet, se verò
 illius religioni nuntium remissu-
 rum; Nimirum infidelium scele-
 ratorumque hominum proprium
 est, ut anxiam ac desperatam vi-
 tam trahant: atque id ipsum Dei
 beneficium est, ut eâ re admoniti
 aliquando resipiscant.

Porro à Melindâ cum vela fe-
 cissetemur, ex itinere Socotoram in-
 ulam tenuimus, quæ circuitu ad
 centum millia passuum complecti-
 tur. Terra est vasta, & ab omnibus
 rebus inops; non triticum, non
 oryzam, non milium, non vinum,

B

NON

18 S. P. F. R. X A V E R I I

non poma arborum fert, planè sterilis & arida, nisi quòd dactylis, ex quibus panem conficiunt, & pecore abundat : incolæ caryotâ , lacte & carne viuunt.

Magnis insula vrgetur æstibus Solis : incolitur à Christianis non tam re, quàm nomine : gens quippe mirè rudis, & imperita : neque scribere, neque legere vulgò norunt. Itaque nulla apud eos monumenta litterarum. Christianos se esse gloriantur : visuntur apud eos templa, & cruces cum lychnis : suus cuique vico Caciz est instar Parochi ; Cacizes autem nihilo magis, quàm alij, scribendi legendive periti. Ne libros quidem habent vlllos ; tantùm preces quasdam memoriâ tenent. Itant in templa quater in die, de mediâ nocte, primâ luce, inclinato in pomeridianum tempus die, & su vesperam. Campanæ apud eos nullus vsus : ligneis crepitaculis, uti apud nos sanctâ hebdomadâ assollet, populo conueniendi signum datur.

datur. Precationes, quas recitant, ne ipsi quidem Cacizes intelligunt: quippe alienâ linguâ (Chaldæâ opinor) continentur. S. Thomam Apostolum sanctè admodum colunt, quòd se oriundos prædicant ab iis, quos ille hisce in locis Christo peperit. In precationibus, quas dixi, iterant aliquoties vocem, quæ nostrum imitatur *Alleluia*. Cacizes porrò neque baptizant quemquam, neque omnino quid Baptisma sit, sciunt. Ibi cum essem, pueros complures Baptismo lustravi, summâ parentum voluntate. Vulgò plerique libentissimis animis liberos ad me deducebant suos: offerebant quoque perliberaliter ex inopiâ suâ, quod habebant; sic prorsus, ut ego dactylos tam propensâ voluntate oblatos neutiquam aspernarer. Rogarunt me etiam atque etiam, ut apud eos commorarer; neminem omnino in illâ insulâ fore, quin baptizaretur. Itaque Prætorem oravi, ut liceret mihi per eum ibi manere,

ubi messem offenderem maturantiam ac paratam. Sed quoniam insula ab Lusitanorum præsidio nuda, Turcarum populationibus exposita est; Prætor veritus, ne in seruitutem abducerer, nullo modo ibi me relinquendum putavit. Respondit igitur, me ad alios Christianos venturum, qui nihilominus, aliquantò etiam magis quàm Socotoræi, doctrinæ atque opis egerent, apud quos utique multò melius operam essem positurus.

Interfui Vesperis à Cacize recitatis, quæ horam expleverunt. Numquam preces iterare, ac thus incendere desistebat; perpetuò enim fana odoribus complent. Cacizes autem etsi vxores habent, tamen ciborum abstinentiâ sunt & ieiuniis insignes. Quoties ieiunant, non solum carne ac lacte, sed etiam pisce (cuius magna copia est) abstinent; usque eò religiosè, ut moriantur citiùs, quàm quicquam tale degustent: palmis modò,

modò, & oleribus victitant. Et quidem Quadragesimas ieiunant binas, quarum altera est bimestris. Hoc ieiuniorum tempore si qui fortè profani homines gustauerint carnem, his aditus in templum haudquaquam patet.

In vico quodam Saracena erat mulier, cum duobus paruis filiis; eos ego, Saraceni hominis liberos esse ignarus, volebam abluere Baptismo. Repentè illi ad matrem refugiunt, querentes quòd eos baptizare conarer. Tum mulier me aggreditur, denuntians ne Baptismo liberos lustrarem suos; se Saracenam esse, nec velle filios suos Christianis initiari sacris. Ibi tum Socotoræi clamare: Enimuerò illos tanto beneficio indignos esse; prohibere eos, vt maximè vellent, baptizari: negare se passuros quemquam è Saraceno fieri Christianum. Tantum eos cepit odium Saracenorum.

Inde cum Februario exeunte soluissemus, pridie Nonas Maias

22 S. P. F R. X A V E R I I

(vt dixi) peruenimus Goam. Quinque naues, quæ Mozambici substiterant, medio mense Martio indidem discesserunt. Earum vna, magnitudine præcipua, & pretiosis onusta mercibus, naufragio facto, vectoribus saluis interiit: ceteræ Goam appulerunt. Ego Goæ diuersor in Valetudinario, ægris Sacramenta Confessionis & Communionis impertiens. Tanta porro est multitudo sanorum confiteri cupientium, vt si decem in locis simul esse possem, nusquam deessent, quorum confessiones exciperem. Post operam ægris datam, manè adeuntibus confitendi causâ aures dabam; post meridiem in custodiam ad vinctos me conferebam, traditaque eis ritè confitendi ratione, totius anteaactæ vitæ audiebam confessiones. Quo negotio confecto, in ædem B. Mariæ, Valetudinario proximam, migraui: ibi pueros (aderant autem sæpè amplius ccc.) vſitatas preces, Symbolum, Decalogi præcepta

cepta docere institui. Itaque Episcopus idem in ceteris templis fieri iussit: quod etiam hodie fit. Fructus hinc percipitur hominum opinione maior, & quidem libentissimâ ciuitate.

Apud eam quam dixi ædem, quamdiu habitavi, Dominicis ac festis diebus manè concionem habebam promiscuè ad populum; à prandio indigenis Symboli capita explicabam, maiore hominum frequentia, quàm quantam ædes capere posset. Inde Orationem Dominicam, & Angelicam, Symbolum Apostolorum, decem diuinæ Legis capita inculcabam. Diebus porro Dominicis, leprosis (quorum Nosocomium est in suburbano) faciebam Sacrum: eosque post auditas eorum Confessiones Christi Corpore impertiebam. Nemo ibi fuit omnino, qui non ea Sacramenta perceperit. Cùm semel me audissent verba facientem è suggestu, omnes valdè mei studiosi extiterunt.

Nunc Prætoris missu in certam regionem proficiscor, vbi spes est plurimos factum iri Christianos. Mecum tres illius terræ alumnos duco ; quorum duo Diaconi sunt, Lusitanæ simul & patriæ linguæ satis periti, tertius minoribus ordinibus dumtaxat initiatus. Equidem magnoperè spero, meum laborem Christianæ rei magno emolumento futurum. Cùm primùm P. Paulus, & Franciscus Mansilla Mozambico venerint, recepit Prætor, se eódem, quò ego contendo, illos quoque missurum. Is locus Comorinum Promontorium appellatur; abest à Goâ ad ducenta milia passuum. Deum oro quæsoque, vt vobis deprecantibus, meorum delictorum oblitus, tantum mihi impertiat opis, vt præclaram ei operam illis in locis nauare queam.

Ærumnæ tam longinquæ navigationis; susceptio alienorum peccatorum, cùm tuis ipse vrgearis; diuturna commoratio inter Ethnicos,

cos, & in terrâ quæ nimio Solis torreatur ardore; hæc, inquam, omnia incommoda, si Dei causâ, uti par est, subeantur, profectò magna solatia sunt, & materia multarum magnarumque cælestium voluptatum. Equidem sic mihi persuadeo, Crucis Christi Domini amatores vitam eiusmodi exercitam ærumnis beatam ducere; crucis autem fugam, aut vacuitatem, mortis instar putare. Quæ enim mors acerbior esse potest, quàm sine Christo, ubi semel eum gustaueris, viuere; eumque deserere, tuas ut sequaris cupiditates? Mihi credite, nulla crux est cum hac cruce comparanda. Rursus quàm beatum est viuere, quotidie moriendo, nostrasque frangendo voluntates, ut quæramus, non quæ nostra sunt, sed quæ Iesu Christi?

Quæso vos, obtestorque per Deum, Fratres charissimi, ut de singulis nostræ Societatis hominibus ad me perscribatis; nimirum, ut, quoniam haud quaquam spero

B s me

me in hac vita visurum esse eos, ut ait ille, *facie ad faciem*; saltem, *per anigma*, hoc est per litteras, videam. Nolite hoc mihi beneficium, quamuis indigno denegare. Mementote vos à Deo dignos factos, à quibus ego & sperarem multum solatij, & acciperem. Quæ ratio, qui modus cum Ethnicis & Saracenis, ad quos mittor, tenendus sit, per CHRISTVM IESVM diligenter mihi præcipite. Nam sic in animum induxi, per vos mihi præscripturum Deum eiusmodi rationem, quâ illos ad Christianam religionem nullo negotio traducam. Quicquid intereà, dum vestras litteras expecto, in hoc genere peccauero, ex vestris præceptis me intellecturum, & deinde correcturum esse confido. Interim meritis, & deprecatione sanctæ Matris Ecclesiæ, cuius magnam habeo fiduciam; itemque viuorum eius membrorum, ex quorum numero vos estis, precibus non diffido fore, ut CHRISTVS Dominus noster,

noster, per me, quamuis seruum ne-
 quam, in Ethnicorum terrâ Euan-
 gelium serat suum: cùm præsertim
 si inuiti homuncione ad tantum
 opus vtatur, ea res & viris ad magnas
 res natis dedecori futura sit, & pusil-
 li animi hominibus incitamento:
 quippe cùm videant me, qui sum
 puluis & cinis, & omnium perditis-
 simus, testem esse oculatum sum-
 mæ, quæ ibi est, operariorum penu-
 riæ. Equidem libenter seruum me
 in perpetuum addicam iis, qui huc
 profecti suam operam communis
 Domini vineæ addixerint. Itaque
 finem faciam scribendi, Deum ob-
 testans, vt pro suâ immensâ miseri-
 cordiâ nos ad suam aliquando feli-
 citatem aggreget, ad quam facti su-
 mus; & simul in hac vitâ vires no-
 bis augeat, quò sedulam illi, vt par
 est, nauantes operam, ad eius nutum
 & voluntatem totos nos vsquequa-
 que conformemus. Valete. xij. Kal.
 Octob. Anni. M. D. XLII. Goæ.

Vester inutilis frater in Christo

Franciscus Xauerius.

EPI-

EPISTOLA II.

R. P. Ignatio Loiolæ Præposito
Gener. Societatis IESV, Romam.

*Summarium. Significat adificari Goæ
magni momenti Seminarium : peti
socios, qui illud administrent; & pie-
tati in eo excitanda in solatium pur-
gantium animarum, Indulgentiam.
Lusitanos ab Indulgentiarum religio-
ne; Proregem à singulari in Societa-
tem IESV studio mirificè laudat.*

*Gratia & charitas Dom. N. Iesu
Christi, &c.*

CERTI quidam homines diui-
no planè numine instincti
nuper Goæ Collegium institue-
runt, quo nihil his locis erat neces-
sarium magis. Id augetur in dies.
Et sanè est cur Deo gratulemur,
tale domicilium excitari, ad mul-
torum Neophytorum institutio-
nem, conuersionemque infidelium
plurimorum. Huius Collegij ædifi-
cationi præsumt viri sanè honesti,
ac primarij. Prætor ipse negotio
mirificè fauet : is vsque eò sibi

per

persuasit rem ad Christianæ religionis amplificationem pertinere, ut eius potissimum ope atque operâ breuî destinatæ ædes augendæ absoluendæque videantur. Templum ipsum, quod Collegio proximum ædificatur, perpulchrè descriptum est; iacta dudum fundamenta, perducti ad summum usque parietes, iam fastigium ac tectum imponitur. Proximâ æstate sacris initiabitur. Duplo maius est (si quæris) quàm templum Parisiense Collegij Sorbonici. Collegio attributi annui redditus tanti, ut sustinere queat alumnos facillè centum : opinio autem est, eius vectigalia auctum iri quotidie. Nos quidem Deo benè iuuante, confidimus hinc multos paucis annis exituros, qui & rem Christianam valdè iuuent hisce in locis, & Ecclesiæ sanctæ fines longè ac latè proferant.

Ego verò, ut principia se dant, in spem venio intra sexennium huius Collegij alumnos facillè trecentos

30 S. P. F R. X A V E R I I
centos fore; eosque variarum gen-
tium, nationum atque linguarum,
quorum operâ paucorum annorum
spatio, Christianorum numerus
non mediocriter augeatur. Prætor,
vbi primùm otium erit ab Ethni-
cis (perpetuò enim cum eis bel-
lum gerit) Collegij ædes celeriter
se exædicaturum recepit: sic enim
in animum induxit suum, nihil in
totâ Indiâ æquè pium ac sanctum
reperiri; eiusmodi autem domos
Christo dicatas, conciliatrices esse
victoriarum, quas adhuc multas
atque præclaras de Ethnicis repor-
tauit, speratque in posterum etiam
præclariorese se, Deo adiuuan-
te, relaturum. Quare te ego per
CHRISTVM Dominum, eiusque
cultum etiam atque etiam rogo,
vt tuis totiusque Societatis preci-
bus Martinum Sofam Deo com-
mendandum cures; quò videlicet
satis illi consilij auxiliique diuini-
tus suppeditet, ad vltimam hanc
Indiæ prouinciam benè gerendam;
omninoque vt *sic transeat per bo-
na*

*na temporalia, ut non amittat
aeterna.*

Equidem si arbitrarer vllum relinqui commendationi meæ locum, non secus tibi hominem commendarem, quàm meipsum. Et enim suâ me ille egregiâ virtute adeò sibi deinxit, ut non minùs ego in eius are esse videar, quàm ipse in meo; quamquam mutua hæc officia ac studia ad vnam CHRISTI gloriam referuntur. Quod si quando (quod Deus auertat) eius me caperet obliuio, enimuerò existimarem, me pro tam ingrato animo grauissimas Deo pœnas daturum. Scribit Prætor de hoc Collegio ad Regem, ut si videatur, Pontificem Maximum per litteras impellat, ad aliquod è Societate mittendos in Indiam, columnina huius Collegij futuros. Id Collegium ab alijs *Conuersionis Sancti Pauli*, ab aliis *Sanctæ Fidei* appellatur; quod mihi nomen magis appositum videtur, quòd eius alumni ad Christianæ fidei semen

in

32 S. P. F R. X A V E R I I
in Ethnicorum animis serendum
instituti esse videantur.

Mandavit mihi Prætor , vt de
hoc Collegio, eiusque institutione
pluribus ad te scriberem ; itaque
faciam. Institutum igitur id est,
indigenis variarumque nationum
pueris Christianâ religione im-
buendis , qui deinde satis eruditi
domos remittantur, ad suos popu-
lares docendos. Nullis verbis con-
sequi possim , quantoperè Prætor
Societatem nostram eiusque insti-
tutum probet. Sic enim censet,
quoniam per te in Societatem Filij
sui nos omnes Deus vocavit , se
& Deo & suo officio tum demum
satisfacturum, si quàm necessaria
sit alumnorum huius Collegij in-
stitutio , te per litteras docendum
curauerit , vt ad eam rem aliquot
huc è Societate mittendos putes.
Suum enim esse ait hoc Colle-
gium exædificare ; tum idoneis
alumnorum magistris instruere.
Idem , ad Christianæ religionis
dignitatem , pietatisque hisce in
locis

locis accessionem, multum referre
 statuit, impetrari à Rom. Pontif.
 priuilegium aræ maximæ huius
 templi; vt quoties ad eam Sacrum
 pro mortuis fiat, toties vna anima
 eximatur è Purgatorio; similiter vt
 si Romæ fieret ad altaria, quæ
 priuilegiata dicuntur. Atque ad
 arcendam Sacerdotum ibi celebra-
 re cupientium auaritiam, diploma
 ita componi vellet, vt illud ipsum
 ita concederetur, si Sacerdos gratis
 nullâque spe præmij ac mercedis
 humanæ ad aram illam Missæ sa-
 crificium faceret: qui autem rem
 Diuinam faciendam curarent, con-
 fessione expiati, sacrosanctæ Eucha-
 ristix sub idem Sacrum fierent par-
 ticipes. Et sanè æquum est, vt alie-
 nam è Purgatorio animam libe-
 raturus, prius ab inferno ac tartaro
 liberet suam. Quocircà vellet Sa-
 cerdotibus ad eam aram Sacrum
 facientibus Indulgentiarum ali-
 quid à Pontifice Maximo concedi,
 vt hoc præmio inuitati, rem Diui-
 nam ibi facere exoptarent. Hoc

C

ille

34 S. P. F R. X A V E R I I
ille Pontificis beneficium cum ad
conciliandam loco existimatio-
nem, tum verò ad excitandam ha-
rum gentium pietatem, expedit
mirum in modum. Vel ex hisce
postulatis coniecturam capias licet,
de eius animo, qui de rebus san-
ctis ac piis tam benè sentiat, tam
sedulò laboret.

In iis qui huc abs te mittentur,
non dubito, quin vnus atque adeò
plures venturi sint spectatâ probi-
tate ac fide: quippe cum tale ad-
ministraturi sint Collegium, tan-
tumque ærumnarum perpassuri,
quantum hæc regio affert necessa-
riò. Mare utique & terra eorum
robur ac virtutem satis explorabit.
Negorium scilicet est eiusmodi,
quod firmâ constitutione corporis,
& florente ætate viros postulet;
adolescentibus certè quàm senibus
aptius: quamquam senes vigentes
ac viuidos non respuit. Quicumque
venient, benignè ac beneuolè ex-
cipientur ab incolis, atque iden-
tidem vrgebuntur vt confessiones
audiant,

audiant, pias meditationes tradant, sacras habeant Conciones. Nimirum erit messis multa & copiosa. Habemus iam pueros indigenas amplius sexaginta paratos, qui nunc à Iacobo Borbano, viro egregio è Franciscanâ disciplinâ, erudiuntur; initâque æstate in hoc Collegium migrabunt. Horum plerique legere norunt, complures etiam scribere, satis præculi ad Grammaticorum præcepta capienda. Hoc eò scribo, vt idoneus mittatur magister litterarum, cui quidem in suo munere obeundo sat negotij sit futurum.

Ex eorum numero quos isthinc expectamus, Prætor Concionatorem aliquem optat esse, qui de sacris Litteris aliquid, aut de Sacramentis explicando, Sacerdotes necessariis rebus (neque enim ferè qui hæc veniunt abundant doctrinâ) instruat: eademque operâ ad Dei amorem, hominumque conseruationem impellat; idque non doctrinâ magis quàm exemplo.

C 2

Siqui-

Siquidem, quod te non fugit, ad
persuadendum facta dictis sunt
potiora. Reliquos autem socios
tales desiderat, qui in confessio-
nibus audiendis, Sacramentis ini-
nistrandis, conuertendis Ethnicis
operam sedulo collocent suam:
quippe in hac insulâ ex infide-
lium conuersione fructus percipi
potest vberrimus. Complures enim
eorum omni ope destituti in super-
stitionis caligine ac tenebris ia-
cent, Conditoris ac Domini sui
penitus ignari. Itaque Sacerdotes
tres, præceptorem literarum vnum
isthinc Prætor expectat. Scribit
etiam ad Regem (si rectè memini)
vt à Pontifice quatuor de Societate
nostrâ postulet: Indulgentias
item certas petat, quas in epistolâ
perscribo, vti per Regem impetra-
tas iidem socij, qui isthinc ven-
turi sunt, perferant in Indiam. Sic
autem tibi persuadeas velim, hac
re illos omnium quotquot in In-
diâ sunt Lusitanorum conciliaturos
beneuolentiam, multumque apud
eos

eos existimationis & auctoritatis
 quæsituros; quod sanè ad res diui-
 nas in eorum animis inferendas
 valet vel plurimùm. Omnibus,
 quas vidi, nationibus Lusitana Ro-
 manarum Indulgentiarum æstima-
 tione (vt mihi quidem videtur)
 antecellit; & istiusmodi rerum dul-
 cedine multò magis ad crebrum
 Sacramentorum allicitur vsum.
 Quare tum ad alendam eam, quam
 dixi gentis religionem; tum verò
 propter summam eiusdem erga
 Pont. Max. obseruantiam, illum
 ego in tam obsequentes filios per-
 liberalem in postulatis conceden-
 dis fore confido. Quicquid huius
 generis à Pontifice impetratum
 erit, id Pontificiis consignatum
 diplomatis ad nos mittendum cu-
 rabis, vt res & fidei plus habeat &
 dignitatis.

Prætor ad te, vt opinor, dat litte-
 ras. Etsi enim neutiquam te de
 facie nouit, valdè tamen tui stu-
 diosus est, & simul Societatis vni-
 uersæ. Quæso te, scribe homini,

38 S. P. F. R. X A V E R I I
& cum Indulgentiis Pontificiis par-
sacrarum coronarum, alteram ipsi,
coniugi alterâ munusculum mitte.
Pergratæ illi erunt, vel quòd Ponti-
ficiis Indulgentiis præditæ, vel quòd
abs te dono datæ. Petit insuper abs
te Prorex, pro eâ quam habet tui fi-
diciâ, hoc vt sibi à Pontifice impe-
tres, vt quoties ipse, eius vxor, liberi
confiteantur, toties omnibus fruân-
tur Indulgentiis, quas perciperent,
si septem Urbis Ecclesias ritè ob-
irent. Hoc si perficies, næ ille pluri-
mum tibi debebit: & simul me ali-
quid apud te posse existimabit, si
meis hisce adductus litteris, suo ad
te nomine scriptis, hæc quæ dixi be-
neficia à Pontifice Maximo impe-
traueris. Sed finem scribendi facio,
CHRISTVM Dominum obtestans,
vt qui pro suâ infinitâ misericordiâ
nos coniunxit in vitæ ratione, post
mortē item in sempiternâ felicitate
coniungat. xij. Kal. Octobris, anni
à Christo nato M. D. XLII. Goâ.

Tuus in Christo filius

Franciscus Xaverius.

E P I-

EPISTOLA III.

Eidem, Romam.

Summarium. Rogat ut procuret Indulgentias, alijs alias; & Episcopo Goano facultatem delegandi Confirmationis conferendæ potestatem. Queritur Quadragesimæ religionem negligi. De Collegio in salutem Gentium, Conimbricæ fundando, meminit.

Gratia & charitas Dom. N. Iesu Christi, &c.

PRÆTOR Indiæ, cui nos omnes, qui hîc sumus, quique Romæ versamur, tum propter summum eius studium cultus diuini, tum propter egregiam erga nostrum Ordinem voluntatem debemus plurimum, rogauit me, vt de quibusdam horum locorum spiritualibus necessitatibus facerem te per litteras certiozem. Itaque cum & ipse tantoperè ad pias res sit propensus, & eius postulata pietati virtutiq̃ congruant, facile adductus sum, vt hæc abs te eius nomine postularem.

C 4

Primum

225

Primum igitur quoniam Indi S. Thomam Apostolum, Indiæ patronum, sanctissimè colunt; ad huius venerationis & cultus amplificationem, vellet in diem Apostolo sacrum, & septem insequentes plenam Indulgentiam à Pontifice Maximo impertiri iis dumtaxat, qui per eos dies ritè confessi ad sacram Eucharistiæ accesserint mensam. Hanc ille conditionem idcirco videlicet requirit, ut populus ad sacram Confessionem Communionemque inducatur, diesque festus piè sancteque, ut par est, celebretur: præsertim verò cum Quadragesimæ tempore (quod his locis in æstatem incidit) omnes hîc sint in armis, Quippe Indi terrâ, Lusitani mari dominantur. Quo fit, toto ut sacro illo tempore in re militari ac nauigatione consumpto, milites ac mercatores vulgò sint Confessionis & Eucharistiæ prorsus expertes. Quocircà Prætor, ut homines ad Sacramenta pelliciantur, hanc

hanc à Pontifice Indulgentiæ illecebram postulat; quæ sanè erit quasi altera Quadragesima.

Petit deinde, vt huius vrbs Nosocomijs hoc à Pontifice impetres beneficij, vt ægroti, eorumque administri, quoties confessi Christi Corpus accipient, omnium peccatorum suorum Indulgentiam consequantur: morientes autem culpâ pariter absoluantur & pœnâ. Id verò eam ob causam expetit, vt ægri Sacramentis vtantur frequentius; valentes autem libentius inseruiant ægris, atque in pijs operibus se exerceant; omnes denique Deum castè pieque venerantes exemplo sint Ethnicis, inter quos versantur & viuunt.

Iam Prætor vt eximiâ pietate Dei parentem colit, summâ religione eius dies festos agit. Is multo maximam anni partem magnâ cum cohorte versatur Goæ. Hæc vrbs sita est in insulâ eiusdem nominis, quæ patet millia passuum fermè decem. In insulâ autem sunt

C 5

aliquot

226

aliquot B. Mariæ templa sanè religiosa & opulenta, ædificiorum specie, vestibus Sacerdotum, sacrâ supellectili, ministrorum frequentia cultuque visenda; quæ ceteris instructa & ornata rebus, spiritua- lia tantum ornamenta desiderant. Itaque Prætor, quoniam maximo apparatu ædes illæ suo quæque tempore festos B. Virgini agitant dies, ad augendam eorum celebri- tatem, veramque B. Mariæ religio- nem, postulat, vt sacris ei diebus, quicumque post sacram Confes- sionem Communionemque ritè factam, illa templa pie ac religiosè adierint, delictorum omnium re- ferant indulgentiam. Nimirum eiusmodi beneficiis præter ceteras Christianorum regiones eget In- dia, vbi in maximâ Christianorum multitudine (complures enim Lu- sitani plurimi Neophyti sunt, multi etiam quotidie Christiani sunt) mira est Sacerdotum pauci- tas. Itaque per Quadragesimæ tempus confessiones omnium au- di

diri nullo modo possunt. Prætor autem id agens, ut nemo hîc Confessionis & Communionis expers viuat, hæc quæ dixi, postulata per te edit Pontifici Maximo, ut omnes Sacramentorum participes esse cupiant, veriſque theſauris nobis à CHRISTO Domino ad sempiternam beatitudinem comparandam relictis vtantur.

Est in hac vrbe, ut in plerisque aliis Christianorum locis, honestorum hominum Sodalitas, quæ hoc suscepit, ut indigenas Christianos tum veteres, tum novos rei familiaris inopiâ laborantes subleuet. Misericordiæ Sodalitas appellatur, totaque è Lusitanis hominibus constat. Incredibile dictu est, quàm studiosè ac sedulò in miserorum egestate subleuandâ hi boni viri operam nauent Deo. Et horum igitur benignitate magis accendendam postulat Prætor à Pontifice, ut Sodalibus confitentibus & communicantibus, quotannis cumultatam peccatorum Indulgen-

44 S. P. F. R. X A V E R I I
dulgentiam; morientibus verò, cul-
pæ simul ac pœnæ absolutionem
largiatur. Et quoniam plerique eo-
rum vxores habent, eadem viris
cum coniugibus beneficia vellet
esse communia.

Lusitani non maris solùm In-
dici potiuntur, sed etiam in orâ
maritimâ complura oppida præ-
sidiis tenent, vbi cum coniugibus
ac liberis habitant. Hæc loca in-
teruallis sunt disiuncta maximis.
Velut Goa distat à Moluco, vbi
arx est Regis Lusitani, leucas cir-
citer mille; à Malacâ, quæ vrbs
Christianis est sanè frequens, leu-
cas quingentas; ab Armuziâ, vrbe
præclarâ & ab Lusitanis valdè ce-
lebratâ, leucas cccc. ab oppi-
do Dio leucas ccc. à Mozam-
bico leucas cm. à Sofalâ leu-
cas mcc. Hisce omnibus in op-
pidis Episcopus Goanus singu-
los habet Vicarios, quòd ea pro-
pter maxima locorum interualla
interuisere ipse non queat. Itaque
Prætor, haud ignarus quàm ne-
cessa-

cessarium sit Confirmationis Sacramentum versantibus inter barbaros, & aduersus Ethnicos perpetuò bellantibus, petit à Pontifice, vt ad Christianam fidem in Indiâ stabiliendam, Episcopo faciat potestatem Confirmationis suis Vicariis committendæ; cum tam disiunctis locis vnus Episcopus satisfacere, vt maximè velit, minimè possit.

In hoc terræ tractu adeò natura statutas temporum mutat vices, vt cum in altero Indiæ latere æstas viget, hoc alterum hieme vrgeatur: contraque cum illud hibernis laborat frigoribus, hoc æstiuu feruore Solis exæstuet. Atque æstate quidem hîc incredibilis æstus existit: quippe Solis vapor est tantus, vt pisces, simul atque extincti sunt, putrescant. Itaque per æstatis tempus, dum hoc mare navigatur, illud alterum clausum est. quippe quod vsque eo concitatur procellis, vt ei se committere audeat nemo. Quadragesimæ autem
tempo-

tempore, vt suprâ dixi, milites omnes armati instructâ classe exeunt in expeditionem, itemque mercatores commercij causâ vltro citroque comitant. Hic enim Lusitani, qui mari potius quàm terrâ potiantur, mercaturam vulgò faciunt; eâque se, familiasque sustentant suas. Quamobrem cum propter æstus intolerabiles, quos dixi, tum propter continentem Lusitanorum navigationem, Quadragesima iacet, paucis admodum ieiunij legem seruantibus. Mandauit igitur mihi Prætor, vt te de totâ re docerem sedulò, & simul per Deum obtestarer, vt Quadragesimam in menses Iunium ac Iulium (si quomodo fieri possit) per Pontificem Maximum reiciendam his locis cures. Si quidem eo tempore non solum se frangunt calores, verùm etiam propter maris agitationes nauigatio conquiescit. Itaque ob ipsam anni temperiem & plerique facilè ieiunarent, & omnes Quadragesimæ admo-

admoniti faciliè parerent confiten-
 di communicandique legibus. Po-
 stulatum est eiusmodi (nisi quid
 tu secus) vt ad Dei cultum maxi-
 mè pertinere videatur. Rogat te
 vehementer Prætor, quicquid in
 hoc genere effici poterit, ne præ-
 termittatur procuratoris incuriâ.
 Horum omnium laborum illud
 erit præmium, quòd omnium qui
 hîc sunt, tibi voluntates concilia-
 bis; & diuini cultus, meritorum-
 que, quæ ex hisce beneficiis con-
 sequentur, particeps eris. Vale.
 Goâ. xij. Kal. Octobris. An-
 ni M.D.XLII.

Olyssipone discedens scripsi ad
 te de Collegio quodam Societa-
 tis, quod Conimbricæ in publico
 Gymnasio Rex constituere decre-
 uerat. Mandauit is mihi, vt ali-
 quot è Societate ad eam rem per
 litteras postularem, suamque opem
 ac studium ad eius Collegij ædes,
 dotemque deferrem; laborari enim
 illis locis idoneorum hominum
 penuriâ, qui tanto tot locorum
 inter-

48 S. P. F. R. X A V E R I I
interuallo disiunctos Ethnicos po-
pulares suos IESV CHRISTI fide
ac præceptis imbuant. Tu velim,
quid super hac re actum sit, quàm
primùm facias me certiozem.

Tuus in Christo filius
Franciscus Xaverius.

EPISTOLA IV.

R. P. Ignatio Præposito Generali
Societatis, Romam.

*Summarium. Ignatij voluntati morem
gerens, scribit de successu suæ in Como-
rinum Promontorium excursionis. Pro-
regis insignem de Saracenis victoriam
refert, eique pro meritis à Pontifice
Maximo & Ignatio laudes exoptat.*

*Gratia & charitas Christi
Dom. N. &c.*

EX vrbe Goâ scripsi ad te ver-
bosius de nostrâ ex Lusitaniâ
in Indiam nauigatione. Nunc de
meâ in Comorinum Promonto-
rium expeditione (quoniam ita vis
Pater optime ac suauissime) pau-
cis accipe.

Pro-

Profectus sum cum aliquot eius loci indigenis Goani Seminarij alumnis, qui ab ineunte ætate Ecclesiasticis cæremoniis instituti sacris iam Ordinibus initiati sunt. Obiimus Neophytorum vicos, qui paucis abhinc annis Christiana sacra susceperant. Hæc terra nequaquam à Lusitanis incolitur, vtpote quæ summè & sterilis est, & pauper: Christiani autem indigenæ destituti à Sacerdotibus, nihil aliud norunt, nisi se esse Christianos. Nemo est, qui eis rem Diuinam faciat; nemo qui Symbolum, Pater, & Aue, diuinæque Legis præcepta tradat. Ex quo igitur huc veni, haudquaquam cessavi: vicos sedulò circumibam; pueros omnes nondum baptizatos sacrâ abluebam aquâ. Itaque permagnum infantium numerum expiaui, qui, vt dici solet, planè ignorarent quid interesset inter dextram & sinistram. Pueri autem me neque diuinum officium persoluere, neque cibum sumere, neque quietem ca-

D

pore

50 S. P. F. R. X A V E R I I
pere sinebant, quoad aliquam de-
precationem eos docuissem. Tum
verò sentire cœpi *talium esse re-*
gnum Calorum. Proinde cùm tam-
pium postulatum non possem nisi
impiè repudiare, initio facto à con-
fessione Patris, Filij & Spiritus san-
cti, Symbolum Apostolorum, ora-
tiones Pater noster & Aue Maria
eis inculcabam. Animaduerti ma-
gna in illis ingenia, ac si foret, qui
Christianis eos præceptis informa-
ret, non dubito, quin perboni
Christiani essent futuri.

Ex itinere in Ethnicorum pa-
gam diuerti, vbi nemo volebat fie-
ri Christianus, etsi finitimos pagos
Christo adiunctos viderent. quip-
pe in Ethnici reguli ditone se di-
cebant esse, qui suos populares
Christi sacra suscipere prohiberet.
Hic mulier quædam ad pariendum
vicina tertium iam diem partus dif-
ficultate laborabat, vt à multis de-
speraretur eius salus. Atque vt im-
piorum imploratio inuisa est Deo,
quoniam omnes Dij gentium da-
monia,

monia, eorum preces haudquaquam audiebantur. Contuli mecum vno è comitibus meis ad parturientis domum; statimque cœpi fidenter *inuocare nomen Domini*, oblitus me esse in terrâ alienâ: verùm illud occurrebat, *Domini est terra, & plenitudo eius, orbis terrarum, & vniuersi qui habitant in eo*. Ergo fidei nostræ capita per interpretem explicare institui. Et illâ Dei benignitate credidit his, quæ à nobis dicebantur. Demum rogata vtrum vellet esse Christiana, se verò, & libenter respondit. Ibi tum ego Euangelio (quod nunquam ibi auditum esse arbitror) recitato, mulierem ritè baptizavi. Quid multa? Sub Baptismum peperit, quæ *in Christo speravit & credidit*. Inde ego eius virum, ac liberos, & infantem illo ipso natum die, omnemque familiam per Baptismum Christo peperi. Confestim toto pago miraculi diuinitus in ea domo patrati fama percrebuit. Itaque ad primo-

52 S. P. F. R. X A V E R I I
res adij, eisq̄ue Dei nomine de-
nuntiaui, vt Christum eius Filium
agnoscerent, in quo vna consiste-
ret mortalium omnium salus. Ne-
gabant illi, nisi potestate à suo
Regulo factâ, auitam religionem
mutare se ausuros. Reguli igitur
procuratorem conueni, qui fortè
ad exigendum domini vectigal ve-
nerat. Is vbi me de nostrâ religio-
ne differentem audiuit, affirmat,
Christianum esse bonum sibi vi-
deri: proinde se, omnibus qui vel-
lent, Christi religionem suscipien-
di facere potestatem. Sed qui bo-
num aliis consilium dederat, sibi
ipse non cepit. Tum verò oppi-
dani primarij, cum suâ quisque
familiâ, primi ad Christi cultum
se aggregarunt; horum auctorita-
tem ceteri secuti sunt: omnes
cuiusque generis atque ætatis ba-
ptizati. His rebus ita confectis
Tutuchurinum rectâ contendimus.
Ibi ab oppidanis perbenignè ac-
cepti sumus, atque in spem ve-
nimus fore, vt ex his locis ca-
piamus

piamus fructus animorum vber-
rimos.

Prætor hosce Neophytos mirè
amplectitur ac fouet; eisdemque
nuper, cum vexarentur à Sarace-
nis, auxilium tulit. Piscatores vul-
gò sunt; maritimam oram inco-
lunt; seque ac suos sustinent pesca-
tu, maximè margaritarum. His
nauiculas, quibus in piscando ute-
bantur, Saraceni nuper ademerant.
Id ubi rescivit Indiæ Prætor, ipse-
met validâ classe Saracenos ador-
tus deuicit; magnaque eorum cæ-
de factâ, omnes eis naues ad vnam
eripuit. Neophytis locupletioribus
sua restituit nauigia, tenuioribus
scaphas condonauit Saracenorum.
Ita insignem victoriam egregiâ
liberalitate cumulauit: atque vt
opem ipse diuinam expertus erat
in victoriâ, ita Christianos suam
experiri benignitatem voluit. Sara-
ceni iacent afflicti, atque prostrati,
nec quisquam inter eos est, qui
oculos tollere audeat, cæsis omni-
bus eorum Principibus, ceterisque

D 3

qui

qui aliquid viribus pollere videbantur. Quamobrem Neophytū Prætorem quasi parentem diligunt, atque ab illo vicissim liberum habentur loco. Dicit vix potest, quantoperè ille nouellam hanc Christi vineam mihi commendarit. Nunc præclarum quiddam molitur, & ad posteritatis memoriam, & ad Christianæ religionis emolumentum. Hosce omnes Christianos, locorum interuallis disiunctissimos, certam in insulam transcribere cogitat, eisque Regem dare, qui ius dicat, eorumque commodis & saluti consulat. Si Pontifex Maximus exploratum haberet, quàm diligentem Indiæ Prætor operam nauet religioni, profectò illum pro egregiis suis in rem Christianam studiis atque officiis collaudaret. Proinde efficies, si videbitur, vt litteris ad eum missis declaret, ipsius officia sibi gratissima accidisse. Nec verò est quod illi Neophytos commendet (nihil enim cuiquam magis est cordi)

sed

sed potius, ut religiosissimo Præsidi pro suo merito laudem tribuat & gratiam: quippe cum tantoperè Christianæ rei consulat, tam sollicitè pro Christi excubet grege, ne quid ab Ethnicis lupis raptum intereat. Tu verò utique ad eum scribas velim: tuas enim illi litteras periucundas fore certò scio. Simul Deum pro eo vnà cum vniuersa Societate deprecaberis, ut diuinam illi opem imperiat, & perseverantiam in benè coeptis: non enim qui benè coeperit, sed *qui perseverauerit usque ad finem, hic saluus erit.* Ego verò infinità Dei benignitate, & simul tuis, totiusque Societatis sacrificiis ac precibus fretus, confido fore, ut si in hac vitâ non licuerit, certè in beatâ illâ, longè maiore cum gaudio, nos reuisamus. v. Kal. Nouemb anno post Christum natum. M. D. XLII.

Tuus in Christo filius

Franciscus Xaverius.

EPISTOLA V.

Societati, Romam.

Summarium. Fusius enarrat res à se in Comorino gestas (vel ex his expende Xaverium.) Aperit acerbitatem sensus, quo cruciatur, dum videt perire plurimos, quòd desint, à quibus instruantur. Acriter perstringit Europæos Academicos, qui ex litteris sua quarunt potius, quam quæ sunt IESU CHRISTI. Subdit de Seminario S. Fidei: mira de Brachmanum fraudibus, deque suo cum illis certamine. Prodit celestia, quibus perfunditur, gaudia: sua sociorum meritis accepta refert. Nihil ipsi iucundius Societatis IESU confirmatione. Mille beatos infantes, quos baptizavit, apud Deum adhibet oratores.

*Gratia & charitas Iesu Christi
Dom. N. &c.*

TERTIVS annus est cum è Lulitanâ discessi; ex quo iam tertium ad vos scribo, cum vnas dumtaxat à vobis litteras in Indiam acceperim, Idibus Februarij Anni M. D. XLII. datas; ex quibus quantum

quantum ceperim voluptatis, Deus est mihi optimus testis. Redditæ autem sunt duobus ab hinc mensibus, tardiùs videlicet perlatae in Indiam, propterea quòd nauis, in quâ erant, ad Mozambicum hie-
mauit. Ego & Franciscus Man-
filla inter Comorienses Christia-
nos commoramur, quorum per-
magnus est numerus, & valdè auge-
tur in dies. Cùm primùm veni,
sciscitatus sum ex eis, ecquam
CHRISTI Domini nostri noti-
tiam haberent? Verùm percontanti
mihi de Fidei capitibus quid senti-
rent, quidve amplius iam crede-
rent, quàm antea Ethnicici; nihil
respondebant aliud, nisi se esse
Christianos: & quòd Lusitanæ
linguæ rudes essent, Christianæ re-
ligionis præcepta & mysteria igno-
rare. Itaque cùm neque illi meam,
neque ego illorum linguam intel-
ligerem, quòd ego Hispanicè, illi
Malauaricè loquerentur; primùm
delegi ex eorum numero maximè
ingeniosos ac litteratos; deinde ser-

D 5

monis

58 S. P. F. R. X A V E R I I
monis vtriusque peritos diligen-
tissimè conquisiui. Ita cum dies
complures vnum in locum conue-
nissemus, communi operâ, summo
labore conuertimus Catechismum
in Malauaricam linguam. Quem
ego vt didici, omnes eius oræ
vicos obire cœpi, tintinnabulo
quamplurimos tum pueros tum
viros cogens. His vnum in locum
coactis, Christianam disciplinam
bis tradebam in die: quocircâ eam
pueri vnus mensis spatio memo-
riæ bellissimè commendarunt. In-
tereâ eisdem præcipiebam, vt quæ
ipsi didicissent, parentes, domesti-
cos, vicinosque deinceps docerent
suos. Dominicis porrò diebus vi-
ros ac mulieres, pueros ac puellas
sacram in ædem conuocabam.
Conueniebant omnes sanè alacri-
ter, magnoque cum studio audien-
di. Tum ego omnibus audientibus
exorsus à confessione sanctissimæ
Trinitatis, Dominicam Orationem,
Salutationem Angelicam, Symbo-
lum Apostolorum patrio ipsorum
sermo-

sermone, claraque voce pronun-
 tiabam; præcuntem omnes pariter
 sequebantur, eaque ex re volupta-
 tem capiebant non vulgarem. Inde
 Symbolum ego iterabam solus, &
 in singulis eius capitibus insiste-
 bam. Percontanti autem mihi sin-
 gillatim, vtrum illa sine vllâ dubi-
 tatione crederent, omnes pariter
 contentâ voce, conformatis ad
 pectus in crucis figuram manibus,
 se verò credere affirmabant. Sym-
 bolum utique sæpius, quàm alias
 preces eos iubeo recitare: &
 simul doceo, quicumque credant
 ea quæ Symbolo continentur, ap-
 pellari Christianos. Secundùm ex-
 plicationem Symboli ita eis in-
 culco Decalogum, vt ostendam
 Christianam legem decem illis
 præceptis contineri; ea quicumque
 vt par est seruet omnia, hunc &
 probum esse Christianum, & æter-
 nam salutem exploratam habere;
 contrâ, qui vnum aliquod eorum
 negligat, Christianum esse impro-
 bum, & ad inferos detrusum iri,
 nisi

nisi eum commissi ritè pœniteat. Ad hæc tum Neophyti, tum Ethnici scilicet obstupescunt, cùm vel hinc animaduertant, quàm sancta sit Christianorum lex, quàm sibi consentanea, quàm congruens rationi. Sub hæc præcipuas orationes Pater noster, & Aue Maria, illis subsequenter præire soleo. Inde Symboli articulos sic iteramus, vt ad singulos, pariter Pater & Aue, cum certo carmine recitemus. Nam primo Fidei capite decantato, mox patrio ipsorum sermone hoc præco carmen : *Iesu Fili Dei viui da nobis, vt hoc primum Fidei tue caput planè credamus. quod abs te, vt impetremus, hanc tibi precationem offerimus à te ipso institutam.* Inde alterum huiusmodi carmen subiicimus : *Sancta Maria mater Domini nostri IESV CHRISTI, impetra nobis à tuo dulcissimo Filio, vt sine ullâ dubitatione hunc Christianæ Fidei credamus articulum. Eandem planè rationem in reliquis vnde-*

undecim Symboli capitibus tenemus.

Decalogi deinde præcepta inculcamus ad hunc maximè modum. Primum præceptum, quod est de diligendo Deo, vbi pariter decantauimus, ita simul precamur: *IESV CHRISTE Fili Dei viui, da hoc nobis, vt te præter cetera diligamus*: statimque ad eam rem Dominicam adhibemus Orationem. Mox eiusmodi carmen vnà omnes canimus: *Sancta Maria, mater IESV CHRISTI, impetra nobis à Filio tuo, vt primum eius præceptum seruemus sedulò*: Inde Salutationem Angelicam adiicimus. Eadem ratio in reliquis nouem præceptis seruatur, carminibus illis intercalaribus paululùm, vt res ipsa fert, immutatis. Hæc sunt, quæ vsitatis precibus illos petere à Deo assuefacio: atque identidem eis denuntio, si hæc impetrauerint, reliqua etiam cumulatiùs, quàm ipsi petere possint, consecuturos. Confessionis generalis formulam
cum

cum omnes, tum verò baptizandos recitare iubeo, eosdemque inter Symbolum recitandum percontor ad singula capita, vtrum ea non dubitanter credant; quibus affirmantibus, cohortationem adhibere soleo ipsorum linguâ compositam, quâ Christianæ religionis, disciplinæque ad salutem necessariæ summa explicatur breuiter. Postremò ita institutos ritè baptizo. Institutionis clausula est, *Salve Regina, quâ beatæ Virginis opem & auxilium imploramus.* Quanta autem sit eorum, qui ad Christi ouile aggregantur, multitudo, vel hinc intelligi potest, quòd sæpè mihi vsu venit, vt manus baptizandi defatigatione fractas haberem: quippe interdum Baptismo lustrabam diebus singulis totos pagos. Itaque non rarò, ex crebrâ Symboli, taliumque rerum iteratione, vox me viresque deficiunt. Incredibile est, qui fructus ex infantium Baptismo, puerorum ceterorumque institutione capiatur.

Hos

Hos ego pueros non diffido, Deo benè iuuante, parentibus suis longè meliores fore. Quippe egregiam erga diuinam Legem voluntatem, flagransque disciplinæ Christianæ vel cognoscendæ, vel aliis tradendæ studium præ se ferunt. Mirum eos tenet odium idololatriæ; vsque eò, vt cum Ethnicis ob eam causam suscipiant similtates: ipsosque parentes, si quando eos senserint cultum tribuere idolis, obiurgare, atque ad me deferre non dubitent. Ego sicubi diis litatum esse rescui, repentè aduolo cum magnâ puerorum manu. Ibi enim uerò diabolus maioribus iniuriis & contumeliis oneratur à pueris, quàm modò honoribus ac cæremoniis à puerorum parentibus, cognatis, notis cultus fuerat. Ipsi enim pueri suapte sponte deorum simulacra inuadunt, pro se quisque deturbant, affligunt, comminuunt, consputant, proculcant, omnibusque onerant probris.

Cùm quartum iam mensem in oppido

oppido quodam Christianorum
 commorarer, quò Catechismum
 conuerterem; ingens indigenarum
 numerus ad nos vndique conflue-
 bat rogatum, vt ad ipsorum domos
 ire, & super ægrotos domesticos
 Deum orate ne grauarer. Tanta-
 que erat etiam ipsorum ægrorum
 eandem ob causam adrepentium
 frequentia, vt vel in recitando sin-
 gulis Euangelio, satis haberem
 negotij. Neque tamen quotidiana
 intermittebantur occupationes
 pueros docendi, conuersos bapti-
 zandi, vertendi Catechismum, pro-
 fligandi quæstiones, mortuos sepe-
 liendi. Equidem & iis, qui me
 valetudinis causâ adierant, & iis
 qui deprecatores aduenerant alio-
 rum, satisfacere cum optarem, ne
 quid videlicet remitterent de fidu-
 ciâ ac studio Christianæ religio-
 nis, nefas putabam tam iustis po-
 stulatis deesse. Verum cum res vs-
 que eò cresceret, vt ne vnus omni-
 bus satisfacere possem, nec eorum
 controuersias vitare, cum suam
 obireo quis-

quisque domum me adducere conaretur primus; rationem inij omnibus obsequendi. Itaque quoniam ipse ire non poteram, pueros idoneos meo circummittebam loco: qui ad ægros profecti, domesticos omnes ac vicinos conuocabant, atque vnà cum iis Symbolo pariter recitato, laborantes erigebant ad certam exploratamque salutis spem. tum demum solennes Ecclesiæ orationes pronuntiabant. Quid multa? Deus puero- rum ceterorumque fiduciã ac pietate adductus, ægris compluribus & corporum & animorum restituit sanitatem. Et quidem insigne existebat Dei in ægros beneficium. Siquidem per morbum ipsum eos ad salutem animi vocabat, ac penè per vim ad Christi trahebat Fidem. Eosdem ego pueros in priuatis tectis, viis & compitis Christianæ doctrinæ rudimenta tradere imperitis iussi. Quod præscriptum, vt satis procedere video in vno aliquo pago; in alium ad idem præ-

E scriben-

66 S. P. F. R. X A V E R I I
scribendum instituendumque de-
migro; atque idem deinceps vicos
obeo vniuersos. Quibus perlustra-
tis, rursus eodem ordine per om-
nes in orbem noster recurrit labor.
Discedens, singulis in vicis Chri-
stianæ institutionis exemplum re-
linquo, & simul præcipio scriben-
di gnaris, vt id describant; ceteris,
vt ediscant, ac memoriter recitent
quotidie. Itemque statuo, vt festis
diebus cuncti pariter vnum in lo-
cum congregati, Christianæ Fidei
rudimenta decantent. Ad eam rem
in singulis Christianorum pagis,
qui sunt numero xxx. idoneos
homines, qui huic muneri præ-
sint, designaui. his mercedis loco
Martinus Alfonsus Indiæ Prætor,
idemque Societatis, rei que Chri-
stianæ studiosissimus, pro suâ erga
Neophytos beneuolentiâ, no-
stro rogatu numulorum aureorum
(Fanaios ipsi vocant, instar dena-
riorum nostratium) quaterna mil-
lia assignauit. Is planè nostrorum
hominum amicissimus, mirum in
modum

modum expetit aliquot è Societate huc venire : idque ab Rege per litteras petit vehementer.

Complures his locis ob id vnum modò Christiani non fiunt, quòd defint qui eos faciant Christianos. Mihi verò persæpè venit in mentem circum Europæ Academias, ac præcipuè Parisiensem cursare, & insani ritu passim vociferari ; eosque, qui doctrinæ plus habent quàm charitatis, his compellare verbis : *Heu quàm ingens animorum numerus vestro vitio exclusus calo deturbatur ad inferos!* Utinam illi quemadmodum in litteras, ita in hanc quoque curam incumberent, vt reddere Deo possent doctrinæ, creditorumque talentorum rationem. Enimuerò istorum plurimi hac cogitatione commoti, appositis rerum diuinarum meditationibus exercerent sese, vt *audirent, quid in eis loqueretur Dominus* : suisque cupiditatibus, ac rebus humanis posthabitis, se totos ad Dei nutum atque

68 S. P. F. R. X A V E R I I
arbitrium fingerent. Clamarent
vtique ex animo: *Domine ecce ad-*
sum, mitte me quocumque tibi
cordi est, vel vsque in Indiam.
Prò Deum immortalem, quantò
lætiozem illi tutiozemq̃ue vitam
viuerent! quantò maiore diuinæ
clementiæ fiduciâ summum iudi-
cij illius discrimen, quod subter-
fugere nemo potest, extremo spiri-
tu subirent! Siquidem illam Euan-
gelici serui alacriter vsurparent vo-
cem: *Domine quinque talenta tra-*
didisti mihi, ecce alia quinque
superlucratus sum. Quòd si quan-
tum dies noctesq̃ue elaborant, in
comprehendendâ rerum scientiâ,
tantumdem in solido scientiæ fru-
ctu elaborarent; & quam diligen-
tiam adhibent in cognoscendis iis
artibus quibus student, eam in
docendis imperitis, quæ sunt ad
salutem necessaria, adhiberent, næ
illi haud paulò paratiores essent
ad reddendam rationem Domino
dicenti, *Redde rationem villicatio-*
nis tue. Malè metuo, ne qui tam-
diu

diu in Gymnasiis ad bonarum artium studia incumbunt, inania honorum ac sacerdotiorum insignia magis spectent, quàm ipsa munera atque onera, quæ illis ornantur insignibus. Video enim rem eò iam loci venisse, vt qui maximarum artium studiis dant operam diligentius, vulgò profiteantur, se doctrinæ laude Ecclesiasticam aliquam aucupari dignitatem, quò scilicet Christo Domino & Ecclesiæ operam nauent suam. Sed profectò miseri falluntur; quippe qui studia illa ad priuatam magis referunt, quàm ad publicam vtilitatem. Et quoniam verentur, ne Deus ipsorum cupiditati non obsequatur, nolunt totam rem diuinæ permittere voluntati. Testor Deum, propemodum me deliberatum habuisse, quoniam mihi ipsi in Europam redire non licebat, ad Parisiensem Academiam, nominatimque ad Doctores nostros Cornueum & Picardum litteras dare, quibus ostenderem, quàm multa

E 3

Barba-

Barbarorum millia ad Christi cultum nullo negotio adduci possent, si copia esset hominum, qui non sua quærerent, sed quæ IESU CHRISTI. Ergo fratres mihi charissimi *orate Dominum messis, ut mittat operarios in messem suam.*

Scripsi ad vos anno superiore de Collegio quod Goæ inchoatum ædificatur strenuè. Iam magna ædium pars absoluta est. Hic alumni complures ab Ethnicis orti variarum nationum instituuntur; quorum alij Latinam linguam, alij legendi scribendiq̄ue rationem addiscunt. His P. Paulus Collegij Rector præest. Sacrum facit quotidie, eorum confessiones excipit, eosdemq̄ue salutaribus præceptis imbuere desistit numquam. Collegium peramplum est: capiet alumnos ad quingentos; atque ad eos sustentandos habet facultatum satis. Nam magna pecuniæ vi, eleëmofynæ nomine, cum ab aliis multis iuuatur, tum verò ab Indiæ Prætoze. Est sanè, cur Christiani
omnes

omnes hoc Seminarium, quod SANCTÆ FIDEI appellatur, Deo gratulemur. Quippe in spem venimus, fore, ut intra paucos annos maximus Ethnicorum numerus, Deo approbante, ad Christi fidem se adiungat; breuique Ecclesiæ fines, per huius Collegij alumnos, longè lateque propagentur in Oriente.

Gens est in his locis ex numero Ethnicorum, quam illi Brachmanes vocant. Hi Deorum cultum ac superstitionem tuentur, templorum colunt, simulacra custodiunt. Nihil illis peruersius, nihil improbius. Itaque in eos conferre soleo illud Dauidicum: *De gente non sanctâ, ab homine iniquo & doloso eripe me.* Omnino genus est hominum mendax, ac fraudulentum. In eo sunt toti, ut simplicem imperitamque multitudinem quàm callidissimè fallant: vulgò enim Deos imperare prædicant, ut certæ res in templis offerantur; videlicet quas ipsi desiderant, ad

72 S. P. F R. X A V E R I I
se, coniuges, liberos, familias alen-
das. Itaque persuadent idiotis,
Deorum simulacra item vt homi-
nes prandere ac cœnare. Nec sanè
desunt, qui ante prandium & cœ-
nam, certam Idolo pecuniam offe-
rant bis in die. Brachmanes ipsi,
festo tympanorum sono epulan-
tes, imperitis fidem faciunt, Deos
epulari. Priusquam eis res necessa-
riæ desint, populo denuntiant esse
iratos Deos, quòd non ea missa
sint, quæ postulauerint: proinde
nisi suis rationibus consulant, per-
cædes, morbos, dæmonum incur-
siones, pœnas ab eis expetituros.
Ita homines creduli, obiecto Deo-
rum metu, Brachmanibus dicto
audientes sunt. Brachmanes qui-
dem homines sunt tincti dum-
taxat litteris; sed quod eruditioni
deest, calliditate ac malitiâ com-
pensant. Huius oræ Brachmanes,
suas à me fraudes patefieri, scilicet
indignè ferunt. Quoties mecum
sine arbitris agunt, nullum habere
se fatentur patrimonium, præter
illa

illa Deorum simulacra, vnde fictis
 ad populum mendaciis cibum pe-
 tant. Iidem plus me vnum, quan-
 tuluscumque sum, quàm ipsos om-
 nes scire confitentur. Mittunt mihi
 sæpè salutatores cum muneribus:
 eaque à me remitti valdè dolent.
 Id agunt videlicet, vt donis delin-
 nitus in eorum flagitiis conuincam.
 Itaque exploratum sibi esse di-
 cunt, vnum esse Deum, ei que se
 supplicaturos pro me. Quibus ego,
 vt referam gratiam, ea quæ viden-
 tur respondeo. Denique imperitæ
 multitudini, quam insana supersti-
 tio illis addixit, eorundem ludi-
 bria, dolos aperio, quantum queo.
 Quibus rebus adducti complures,
 repudiato deorum cultu, certatim
 fiunt Christiani. Quod si Brach-
 manes non obstarent, profectò
 omnes ad Christi se aggregarent
 religionem.

Ethnici huius regionis indigenæ
 vulgò rudes sunt litterarum, flagi-
 tiorum non item. Ex quo tem-
 pore his in locis versor, vnum

E s

dum-

74 S. P. F. R. X A V E R I I
dumtaxat Brachmanem ad Christi
Fidem adduxi. Is adolescentulus
sanè probus hoc suscepit, vt Chri-
stianæ doctrinæ rudimenta trade-
ret pueris. Ego Christianorum vi-
cos circumiens, per Brachmanum
ædes (Pagodes vocant) transire
soleo. Itaque mihi nuper vsu ve-
nit, vt Pagodem ingressus, vbi erant
Brachmanes ferè ducenti, eorum
plerosque haberem obuios; multis
verbis vtrò citroque habitis, quæ-
siui ex eis, quid ipsis sui dii præci-
perent ad beatam vitam. Longum
inter eos certamen extitit, quis
potissimum mihi responderet: de-
mum communi consensu delata
res est ad vnum ex eis, qui ceteros
ætate vsuque anteibat. Senex igitur
iam octogenarius vicissim ex me
percontatus est, quid Christianis
eorum præscriberet Deus. Hic ego
senis peruersitate cognitâ, negavi
me verbum prius esse facturum,
quàm ipse ad ea de quibus inter-
rogatus erat, respondisset. Tum ille,
coactus suam prodere inscitiam,
respon-

respondit: Deos iis qui ad ipsos
 ire vellent, duo imperare; *Primum,*
ut abstinerent cæde vaccarum,
quarum specie Dij colerentur. De-
inde, ut Brachmanis Deorum cul-
toribus benignè facerent. Hoc ego
 responso commotus (magnum
 enim cœpi animi dolorem, dæmo-
 nem à cæcis hominibus coli pro
 Deo) rogavi, ut me vicissim audi-
 rent, magnaque voce pronuntiaui
 Symbolum Apostolorum, & capita
 Decalogi. Inde, breui explanatio-
 ne patrio ipsorum sermone inter-
 positâ, quid Paradisus esset, quid
 infernus ostendi; & simul qui ad
 beatorum cœtum euolarent in cæ-
 lum, qui ad æterna inferorum sup-
 plicia raperentur. Quibus illi audi-
 tis subito consurgentes certatim
 me amplexari, Christianorum
 Deum verum esse profiteri, cuius
 leges omni ex parte congruerent
 rationi. Rogarunt deinde, *Num*
animus hominum, item ut cetero-
rum animantium, simul cum cor-
porè interiret. Suppeditauit mihi
 Deus

Deus tales rationes , tamque illorum sensibus accommodatas , ut eis singulari ipsorum voluntate, planè probarem immortalitatem animorum. Argumenta utique, quibus idiotæ isti homines conuincendi sunt , nequaquam subtilia esse oportet , cuiusmodi reperiuntur in doctorum hominum libris, sed ipsorum ingeniis consentanea. Sciscitanti sunt rursus, *quà morientis animus exiret : qui fieret ut in somnis* (id quod mihi ipsi. sæpè usu venit, Fratres charissimi, cum vos somnio) *cum amicis notisq̃ versari nobis videamur? Num quia animus exiliat è corpore? Denique albus ne, an ater sit Deus.* Nam cum tanta cernatur in hominibus colorum varietas, Indi (utpote qui naturâ nigri, suum ceteris anteponunt colorem) deos atros esse arbitrantur. Quocircà pleraque eorum simulacra admodum atra sunt, ut subinde peruncta oleo grauem habent odorem : adeò ut non minus tetram speciem præferant, quàm

quàm foëdam & horrendam. Ad hæc ego ita eis respondi, vt planè acquiescerent. Verùm vrgenti mihi ad extremum, vt amplecterentur religionem, quam veram esse sentirent; opponebant id, quod inter Christianos quoque multi solent, sermonum materiam hominibus se daturus, si vitæ rationem religionemque mutassent; simul verendum esse dicebant, ne ad victum cultumque necessaria sibi deessent, religione mutatâ.

Vnum omnino Brachmanem nactus sum in hac orâ maritimâ eruditum, qui in celebri ac nobili Gymnasio institutus ferebatur. Itaque dedi operam, vt conuenirem hominem sine arbitris. Is mihi demum tamquam arcanum quoddam indicauit; *Primum omnium illius Academiæ discipulos à magistris adigi sacramento, ne ipsorum mysteria enuntient. Verumtamen ea se mihi pro amicitia indicaturum. Vnum ex mysteriis illud fuit; Vnum esse Deum, eali terra-*

78 S. P. F. R. X A V E R I I
terraq₃ Conditorem ac Domi-
num, illumq₃ ab ipsis coli oportere. Nam idola nihil aliud esse, quàm demonum simulacra. Habent Brachmanes quædam veluti sacrarum monumenta litterarum, quibus diuinas leges contineri ferunt. Linguâ in docendo magistri vtuntur reconditâ, cuiusmodi est apud nos Latina. Exposuit idem mihi cum appositâ explicatione diuina illa præcepta sigillatim, quæ & longum, nec operæ pretium esset perscribere. Sapientes diem, quem nos Dominicum appellamus, festum agitant. Quo die hanc vnâ precationem identidem suâ linguâ vsurpant: *Veneror te Deus, tuamq₃ opem in perpetuum imploro.* Hanc precationem iurisiurandi religione adstricti, submissâ admodum voce iterant sæpius. Idem adiecit, *Vxorum multitudinem ipsis naturæ lege permitti; atque in suis litterarum monumentis esse, tempus aliquando fore, cùm mortalis*
vram

unam omnes religionem amplecte-
rentur. Postulauit denique, vt ego
 vicissim præcipua Christianæ disci-
 plinæ mysteria enuntiarem sibi,
 pollicens ea se silentio esse tectu-
 rum. Tum ego verbum me factu-
 rum negaui, nisi antè promitte-
 ret, se, quæ de Christianâ religio-
 ne dixissem, indicaturum in vul-
 gus. Itaque cum vulgaturum rece-
 pisset, ego diligenter explanauì il-
 lam Christi vocem, in qua summa
 nostræ religionis consistit: *Qui*
crediderit, & baptizatus fuerit,
saluus erit. Hoc ille dictum vnâ
 cum explicatione, quæ totum
 Symbolum Apostolorum ample-
 ctebatur, retulit in commentarios.
 Decalogi etiam præcepta propter
 eam, quam habent cum Symbolo
 coniunctionem, adiecit. Narrauit
 inde, somniasse quadam nocte,
 se magnâ cum voluptate factum
 Christianum; mihi que socium at-
 que comitem accessisse: proinde
 rogauit me, vti clam se Christia-
 nis Sacris initiarem. Sed quoniam
 condi-

conditiones quasdam contra ius
fasque imponebat, supersedi eum
baptizare. Nec dubito, quin Dei
benignitate Christianus aliquando
sit futurus. Monui hominem, ut
idiotas atque imperitos doceat,
*Vnum esse Deum, cali terraq;
procreatorem, regnantem in calo.*
Verum ille iurisiurandi religione
obstrictus, negavit sibi integrum
esse, cum præsertim extimesce-
ret, ne propterea opprimeretur à
dæmone.

Hiscæ de rebus, quòd scribam
prætereà nihil habeo, nisi tantam
esse vim & copiam gaudiorum,
quæ Deus suis huiusce vineæ ope-
rariis in hac barbarie excolendâ
sedulò laborantibus enlargiri solet,
ut si qua vera est ac solida in hac
vitâ iucunditas, hæc vna mihi ef-
se videatur. Soleo sæpenumerò
quemdam in his laboribus versan-
tem audire, cum dicat: *Quæso te*
Domine, noli me tantâ letitiâ
profundere in hac vitâ, aut certè
quando pro tuâ infinitâ bonitate

*ac misericordiâ perfundis, transfer
me in domicilium Beatorum. Si
quidem, qui tuam semel dulcedi-
nem interiore gustavit sensu, vi-
tam sine tuo aspectu acerbam pu-
tet, necesse est.*

Genus est delectationis meæ
identidem cogitare de vobis, cha-
rissimi Fratres, dequæ vestrâ iucun-
dissimâ familiaritate, quâ me Deus,
pro suâ immensâ benignitate, di-
gnatus est. Eadem enim operâ me-
cum reputo, ac planè sentio, quan-
tum olim temporis frustrâ con-
triuerim, qui ex vestrâ sanctissimâ
consuetudine, rerumque diuina-
rum notitiâ, tam exiguum cepe-
rim fructum. Vobis profectò de-
precatoribus hoc in me tantum
Deus contulit beneficii, vt quamuis
absens corpore, intelligam vestro
studio ac deprecatione infinitam
delictorum meorum multitudinem
mihi diuinitus ostendi, atque ad
has Ethnicorum regiones strenuè
colendas animos ac vires addi.
Quamobrem ingentes diuinæ be-
nigni-

nignitati charitatiq̄ue vestræ gratias ago. Ex multis autem ac magnis huius vitæ fructibus, quos adhuc Dei beneficio cepi, & quotidie capio, illum enimverò duco maximum; quod nostræ Societatis Institutum Pontificis Maximi auctoritate comprobatum confirmatumq̄ue esse cognoui. Immortales Deo gratias & ago & habeo, qui, quam vitæ rationem seruo suo Parenti nostro Ignatio clàm ipse præscripserat, eam aliquando per suum Vicarium palàm stabiliri voluit, ad memoriam posteritatis sempiternam. Atque hîc ego finem scribendi faciam, Deum obsecrans, vt quoniam nos (quæ eius benignitas est) morum Societate iunxit, idemq̄ue rei Christianæ causâ tanto locorum disiunxit intervallo; rursus nos congreget in fede ac domicilio Beatorum. Ad id impetrandum, deprecatores inter alios (si placet) adhibeamus animos infantium ac puerorum, quos meâ manu baptizatos, prius quàm

quàm innocentiaè amitterent stola-
 lam, Deus ex hisce locis ad cæ-
 leste domicilium euocauit. Hos ego
 amplius mille fuisse arbitror, quos
 etiam atque etiam rogo, quæsoque,
 uti hoc nobis à Deo impetrent, ut
 in reliquum vitæ huius, aut magis
 exilij tempus, doceat nos facere
 voluntatem suam; sic prorsus, ut
 quæcumque requirit à nobis, haud
 secus quàm ipse velit, exequa-
 mur. Pridie Idus Ianuarij anno
 M.D.XLIV. Cocini.

EPISTOLA VI.

Francisco Mansillæ, in oram
 Piscariam.

*Summarium. Hortatur ad strenuè labo-
 randum, & præcipuam quamdam
 operam paruulis, egentibus, ac agris
 impendendam. Egregia charitatis præ-
 bet exemplum.*

*Gratia & charitas Christi
 Dom. N. &c.*

MAGNOPERE à te quæso, Fra-
 ter charissime, istam ut oram
 continenter peragres, vicatimque

F 2 obeas,

X 49

84 S. P. F. R. X A V E R I I
obeas, infantes baptizando, ceterosque erudiendo. Viros autem omnes separatim ac mulieres convenire, & Catechismum pariter recitare, idemque priuatim suæ quemque domi factitare iubeas. Cauebis omnino, ne vsquam diutius commoreris; sed loca ista omnia identidem lustrabis, item vt ego faciebam, cum isthic essem, & nunc quoque hîc, vbi sum, facio, etsi caream interprete: ex quo profectò cuiusmodi vitam ducam, quos tandem sermones habeam, facillè existimare potes. Verumtamen baptizo infantes; neque enim ad eam rem interpretem desidero: egentium commodis consulo, qui suas misérias atque egestatem facillè ostendunt sine interprete. Illud à te maiorem in modum peto quæsoque, vt infantes baptizare, pueros instituere non desistas. Nam vt grandiores ac parentes cælesti beatitudine excendant, eorum quidem certè liberi ac pueri fruuntur, qui prius huius
lucis

lucis vsuram, quàm baptismalem innocentiam amittent.

Simul ac primùm Neophyti à piscatione margaritarum domum reuerterint, ægros, si qui erunt, inuises, eisq̃ue res curabis necessarias; & simul super eosdem pueri certas preces, tu verò Evangelia (quod me factitare vidisti, cùm istis in locis essem) recitabis. Ego ad Comorinum Promontorium contendo, eoq̃ue nauiculas deduco xx. cibariis onustas, vt miseris illis subueniam Neophytis, qui Bagadarum acerrimorum Christiani nominis hostium terrore perculsi, relictis vicis, in desertas insulas se abdiderunt: ibiq̃ue in scopulis subire coguntur ardorem Solis, extremamq̃ue famem ac sitim. Quocircà etiam nonnulli ærumnis confecti pereunt, quorum casus mirum in modum meum pectus effodit. Oro te etiam atque etiam, Deum pro nobis deprecari non desinas. Istius oræ Pantagatinis, ac Magistratibus eas litteras

E 3 mitto,

86 S. P. F. R. X A V E R I I
mitto, quibus eos hortor, vt miseros illos suis eleëmofynis iuuent. Tu velim efficias, vt ea pecunia non exprimatur ab inuitis atque pauperibus; sed à volentibus ac pecuniosis conferatur, vt in stipe corrogandâ & voluntas spectetur erogantium, & facultas. Vale.

EPISTOLA VII.

Eidem.

Summarium. Operarium variarum virtutum præceptis instituit: monet se in Trauancoridis regnum proficisci: præ diuini honoris zelo mauult mori, quàm videre Dei iniurias, quas prohibere non possit.

S VMMOPERE te oro atque obsecro, Frater charissime, vt erga istam nationem (præsertim verò aduersus adultos, & grandes natu) beneuolentiam & charitatem præ te feras non vulgarem, teque vicissim diligi ab omnibus & amari velis. Sic enim habeto, si ab eis diligaris, fore vt istorum animos flectas,

flectas, quocumque libitum erit. Itaque eorum imbecillitatem infirmitatemque moderatè ac sapienter feres, atque illud tecum animo reputabis, si minùs tales nunc sint, quales esse velis, certè aliquando futuros. Quòd si quicquid velles, nequiueris ab eis impetrare, accipies quod datur; quod idem me facere solitum non ignoras. Hoc autem erga illos animo eris, vt talem eis te præbeas, qualem bonus pater improbis filiis; vt numquam eis consulere desinas, quamuis cernas multis eos vitiis coopertos. Siquidem Deus ipse, etsi ab illis & à nobis sæpè læsus, non desistit tamen suis omnes beneficiis cumulare; cumque perdere nos suo iure posset, tamen pro suâ clementiâ in nostris delictis sæpiùs conuiuet, in difficultatibus subuenit, *vt vincat in bono malum*. Tu igitur, si non poteris quod voles, velis quod poteris; quandoquidem per te non stat, quo minùs quantum velles proficiatur.

Quòd si quando videbis, te ita
 multis distineri negotiis, vt par
 esse nequeas vniuersis; quantum
 efficere poteris, tantum efficies,
 eoq̄ue contentus eris: atque etiam
 Deo gratias ages hoc ipso nomi-
 ne, quòd in ea te deduxit loca, vbi
 scilicet propter diuinorum nego-
 tiorum multitudinem, otiosus vt
 maximè velis, esse non possis otio-
 sus, quod in magnis vtique Dei
 beneficiis numerandum est. Finge
 te esse in Purgatorio, tuorum de-
 lictorum luentem pœnas: felici-
 ter planè tecum actum putabis,
 cui Deus Purgatorij ignis crucia-
 tum cum istius vitæ molestiis com-
 mutarit. Quod si fortè propter
 hominum improbitatem lenitas
 minùs proficiet, adhibe interdum
 aliquid seueritatis: misericordiæ
 enim est, reprehendere errantes:
 sic enim habeto, magnum pecca-
 tum esse, peccantes, cum aliorum
 præsertim offensione, non casti-
 gare. Haudquaquam tamen istos
 nunc, difficillimo suo tempore, aut
 v. m. quam

v̄mquam omnino deseras censeo.
 Pucros alumnos disciplinæ tuæ,
 nunc vt cum maximè à Deo pe-
 tere iubebis, vt præsidio auxilio-
 que sit nobis; quippe qui in his
 locis, præter diuinum præsidium,
 præsidij habemus nihil. Nam si
 vera est, vt est, illa Veritatis vox;
Qui non est mecum, contra me est;
 quis non videt, quàm nudi ab
 omni humano simus auxilio, cum
 tam pauci nobiscum sint, qui nos
 iuuent in his populis ad Christi
 fidem adducendis? Nec tamen ca-
 dendum est animis. Deus enim
 cuique, prout meritus erit, refert
 gratiam; & scilicet æquè per pau-
 cos, ac per multos res moliri,
 quamuis magnas, potest. Verùm
 magis vicem doleo, quàm pœnam
 expeto illorum, qui sunt contra
 Deum. Quippe Deus ipse sua-
 pte sponte facturus est denique;
 vt grauissimè inimicos vlciscatur
 suos: quod satis apparet in iis, qui
 apud inferos sempiternis pœnis
 supplicijque mactantur.

F 5

Ego

Ego Trauancoridem peto, vt
 Prætorem conueniam. Ad Pro-
 montorium vsque Comorinum
 terrâ iter faciam; Christianorum-
 que vicos ex itinere obiens, Bap-
 tismo abluam infantes. Tu velim
 Deum pro me multum deprecere,
 idemque à pueris Christianæ disci-
 plinæ alumnis faciendum cures.
 Hoc ego septus præsidio, facilè ea
 pericula contemnam, quibus me
 amici à terrestri itinere deterrent,
 denuntiantes, per infestam nomini
 Christiano, mihi que ipsi maximè,
 regionem esse transeundum. Sed
 narro tibi; tædet me interdum vi-
 tæ, ac satius esse arbitror, pro reli-
 gione mortem oppetere, quàm in
 tot tantisque diuini Numinis con-
 tumeliis viuere, cum præsertim eas
 non possim non videre, prohibere
 non possim. Ego verò istiusmodi
 res ne viderem, aut audirem, in
 Æthiopiam demigrarem, atque in
 fines Præsteiannis, vbi tam egre-
 giè Deo nauari opera potest aduer-
 sante nemine. Verùm nihil me tam
 malè

EPIST. LIB. I. 91
malè habet, quàm quòd minùs
acriter obstiterim iis, à quibus scis
cæleste Numen violari. Deus illis
pro summâ suâ clementiâ igno-
scat velim; eundemque vt tecum
maneat, me comitetur, oro quæ-
soque. Vale IV. Idus Nouembris.
Manaparo.

EPISTOLA VIII.

Societati, Romam.

*Summarium. Declarat veræ amicitie
vim. Exponit, quâ ratione barbaros
doceat, & confirmet Neophytos. Nar-
rat complures Fidei causâ in Mana-
riâ, in Ceilano filium regis, non sine
prodigiis, interfectum: à Macaza-
riensibus doctores Euangelicos expeti.
Inuitat Socios ad amplam anima-
rum messem.*

*Gratia & charitas Christi
Dom. N. &c.*

DEVS mihi conscius est, quan-
tò libentius vos viderem,
quàm hanc vobis tam incertam
propter locorum interualla Episto-
lam scriberem. Nec verò, quia
con-

coniunctissimorum animorum corpora Deus pænè infinito distraxit spatio, corporum disiunctio quicquam de amoris mutui vinculis laxat, quibus adstricti sumus. Nam etsi non vnà versemur, vti solebamus; tamen perpetuò ferè nos inter nos mentis oculis cernimus. Tanta enim est veræ germanæque amicitiae vis, vt amici absentes adsint, mutuoque aspectu & consuetudine fruantur. Hæc mea sociorum omnium tam continua memoria vobis potiùs accepta est referenda, quàm mihi. Siquidem vestræ preces ac sacrificia, quæ pro me homine nequam assiduè facitis, tantam hanc excitant in me vestri memoriam ac desiderium. Vos inquam, vos charissimi Fratres, in animo meo vestras imprimitis species. Quòd si mea vestri memoria tanta est, fateor vestram mei longè esse maiorem. Deus vobis pro vestro merito gratiam referat: nam ego non aliâ ratione possum vobis satisfacere, quàm proficundo.

tendo me vestris meritis satisfacere nullo modo posse, cum planè animo videam, quantum omnibus nostræ Societatis hominibus debeam.

In hoc Trauancoridis regno, vbi versor (vt aliquid de rebus Indicis scribam, quarum vos audivissimos esse certè scio) plurimos Deus ad Christi Filij sui adduxit Fidem. Mensis quippe vnus spatium amplius decem hominum millia Christiana feci: quâ in re hanc tenebam rationem. Ethnicorum pagos, quò Baptismi causâ vocabar, vbi primum attigeram, viros, feminas, puerosque vnum in locum cogi imperabam. Tum à primis Christianæ fidei elementis exorsus docebam, vnum esse Deum Patrem Filium & Spiritum sanctum: & simul tribus personis, vnoque Deo inuocato, ter se quemque ritè signare iubebam cruce. Deinde linteatus generalis confessionis formulam, Symbolum Apostolorum, Decalogum, Pater noster

94 S. P. F R. X A V E R I I
noster, Aue Maria, & Salve Regi-
na, ipsorum linguâ (hasce enim
precationes ab hinc biennio con-
uersas memoriæ commendaram)
magnâ voce illis præibam; sic ut
omnes, cuiusque ordinis & ætatis,
præeuntem sequerentur. Symboli
inde capita, & præcepta Decalogi
patrio ipsorum sermone explica-
bam breuiter. Vbi satis ad Bap-
tismum eruditi videbantur, præci-
piebam eis, ut cuncti publicè à
Deo veniam peterent anteaactæ vi-
tæ, idque clarâ voce, ac præsentibus
iis qui abhorrebant à Chri-
stianâ religione; ad improborum
videlicet permotionem, & confir-
mationem bonorum. Demirantur
scilicet Ethnici diuinæ Legis sancti-
tatem, seque tam diu sine veri Dei
notitiâ viuere erubescunt. Christia-
na mysteria atque instituta audiunt
perlibenter: mihi que ipsi homini
nequam magnum honorem ha-
bent: complures tamen obstinatis
animis cognitam respuunt verita-
tem. Simul ac perorauì, percontor
sigilla-

sigillatim ab iis qui Baptismum
 expetunt, vtrùm singulis Fidei ca-
 piibus sine vllâ dubitatione assen-
 tiantur. Continuò illi brachiis in
 crucis figuram compositis, vnâ
 omnes voce clamitant, se verò pe-
 nitus assentiri. Tum demum eos
 ritè baptizo, ac suum cuique no-
 men trado scriptum in chartulâ.
 Illi sub Baptismum, suam quisque
 domum digressi, suas coniuges ac
 familias ad me Baptismi gratiâ ad-
 ducunt. Baptizatis omnibus, cun-
 cta deorum fana disturbari, simu-
 lacra comminui statim impero.
 Nullis verbis assequi possem eam,
 quam ex eiusmodi spectaculo ca-
 pio voluptatem; cùm videam euer-
 ri frangi que idola ab iis, qui modò
 erant idololatræ. In oppidis pa-
 gis que singulis Christianam insti-
 tutionem ipsorum linguâ conscri-
 ptam relinquo, & simul præcipio
 quemadmodum ea sit tum ante-
 meridianis tum pomeridianis scho-
 lis tradenda. Id ego vbi in vno ali-
 quo pago perfecì, ad alium demi-
 gro,

96 S. P. F. R. X A V E R I I
gro, ac deinceps in alios. Ita omnem regionem circumiens, incolas ad Christi compello gregem, & quidem maiore cum gaudio, quàm vt per litteras, aut coràm explicare queam.

Manaria insula hinc abest milia passuum circiter CL. eius incolæ certos ad me homines allegarunt rogatum, vt quoniam vellent fieri Christiani, ad eos baptizandos proficisci ne grauarer. Ego cum grauissimis negotiis, maximeque ad rem Christianam pertinentibus distinerer, ire ipse non potui. Itaque certum exoravi Sacerdotem, vt iret meo loco quàm primùm ad illos Baptismo expiandos. Iamque is plurimos baptizarat, cum Rex Iafinapataniæ, in cuius ditione insula est, complures Neophytos, quòd Christiani facti essent, crudelissimè necauit. Gratulandum est Christo Domino, qui ne nostrâ quidem tempestate finit desiderari martyres. Et quoniam diuinâ benignitate atque indul-

indulgentiâ tam paucos vti videt ad salutem, pro suâ singulari prouidentia permittit, vt per humanam crudelitatem expleantur destinatae sedes, ac numerus beatorum. Scripsi ad vos antea, Prætor Indiæ quàm amicus mihi sit, Societatiq̃ vniuersæ. Is miserabilem Neophytorum cædem vsque cõgrauiter atque indignè tulit, vt simul atque super hac re agere cum eo cœpi, validam classem ad tyranni illius perniciem adornari iusserit. Itaque necesse fuit, iustam eius iram per me ipsum mitigari. Rex ille Christianorum interfectorem germanum habet, verum Regni illius heredem, sed fraternæ crudelitatis metu exulantem. Is si armis à Prætoze restituitur in Regnum, pollicetur se cum Regni Principibus fore Christianum. Quocircà Prætor mandauit Ducibus suis, vt ei, si Christiana sacra susceperit, Regnum restituant, Regem Neophytorum carnificem occidant, aut ad meum arbitrium

98 S. P. F R. X A V E R I I
tractent. Equidem non diffido fore, vt tum Dei clementiâ, tum eorum, quos martyrio affecit, deprecatione, scelus agnoscat & cæcitate suam, actâque salutari pœnitentiâ, veniam aliquando impetret à Deo tam nefariæ crudelitatis.

Ceilanus insula est ab Indiæ continenti millia passuum circiter cxx. quò ego nuper Francisco Mansillâ comite profectus sum. Hic Dynasta Regis filius, idemque Regni heres statuerat fieri Christianus; quod vbi Rex cognouit, hominem confestim interfici iussit. Narrant qui præsentibus cædi affuerunt, ab se in cælo igneam esse visam crucem, & vbi ille cæsus sit, in hiatu terræ figuram crucis animaduersam: complures incolarum, qui illa portenta conspexerint, ad Christiana sacra spectare. Huius Dynastæ, quem dixi, frater, iisdem permotus prodigiis, Sacerdotem quemdam exorauit, vt se salutari ablueret aquâ. Iamque ad Prætorem Indiæ confugit, peti-
tum

tum auxilium contra Regem, qui germanum suum necavit. Cum hoc ego in itinere collocutus, ex eius sermone magnam concepisse, breui Regnum illud Christi fidem secuturum. Nam & populus monstris illis ac signis valde commotus est, & Regni hereditas eidem Dynastæ venit, qui nuper est Christianis sacris initiatus.

In regno Macazariensi (id abest à Trauancoride leucas ferè quingentas) octo ab hinc mensibus tres Dynastæ cum aliis plurimis ad Christum aggregarunt sese. Hi Malacam, urbem Lusitanæ ditioris, certos homines miserunt, qui postularent idoneos viros, à quibus diuinâ Lege imbuerentur. Confirmaruntque se, qui adhuc vixissent pecudum ritu, posthac Dei notitiâ cultuque imbutos, hominum esse more victuros. Urbis Præfectus Sacerdotes aliquot ad eos misit, qui id muneris obirent. Vel hinc, Fratres charissimi, intelligere potestis, quantos hîc silue-

100 S. P. F R. X A V E R I I
stris ager, & quàm vberes spondeat
fructus. Equidem spero pro huius
regionis præparatione, & quasi
segere, me hoc anno ad centum
Christianorum millia esse factu-
rum. *Rogate Dominum messis, ut
mittat operarios in vineam suam.*
Si qui diuini cultus augendi, reli-
gionisq̃ue propagandæ studio in
hæc loca, vbi *campi iam sunt albi
ad messem*, venerint, non humani-
ter modò accipientur à Lusitanis,
sed etiam benignè; sic prorsus vt
omnia eis necessaria abundè sup-
petant. Quippe Lusitana gens vs-
que eò est auida Christianæ Fidei
amplificandæ, vt si nihil aliud,
certè tam pium eorum studium, ac
tam propensa erga nostram Socie-
tatem voluntas complures vestrùm
huc pertrahere deberet. Nunc au-
tem quid vos facere oportet, cum
harum gentium animos tam para-
tos ad Euangelij semen excipien-
dum videatis? Deus vobis sanctis-
simam suam aperiat voluntatem,
& ad eam exequendam vires at-
que

EPIST. LIB. I. IOI
que animos addat, idemque pro
suâ prouidentiâ vestrûm huc mit-
tat quamplurimos. VI. Kalendas
Februarias, anni post CHRISTVM
natum M.D.XLV. Cocino.

EPISTOLA IX.

Francisco Mansillæ.

Summarium. *Mansillam monet de Ty-
ranno pœnas repeti: in Trauancori-
dem euocat, iubetque ex latis nuntiis
gaudere.*

*Gratia & charitas Iesu Christi,
Dom. N. &c.*

AD XVII. Kalen. Iannar. Co-
cinum appuli. Quò priùs
quàm peruenirem, Machoas pesca-
tores propè omnes, qui in Trauan-
coridis regno sunt, Baptismo ex-
piaui. Ac mihi quidem optatius
fuiſſet, eodem quamprimùm re-
uertì, ad eos qui reliqui sunt bap-
tizandos: verùm Michaël Vafæus,
Vicarius generalis, magis è re Chri-
ſtianâ eſſe cenſuit, me ipſum ad
Proregem adire, & cum eo agere,
vt de rege Iafanapatanio meri-

G 3

tas

tas repetat pœnas pro crudelitate, quam in Neophytos nuper exprompsit. Itaque biduo triduove Cambaiam versus, vbi nunc Prorex versatur, proficiscar. Breuî me Deo benè iuuante rediturum confido, negotio ex sententiâ confecto. Interim te, Frater charissime, per Deum oro atque obsecro, vt hisce litteris perlectis, statim huc ad Trauancoridis Neophytos excolendos aduoles. In pagis singulas scholas Christianæ disciplinæ instituas censeo: ex itinere Macuchum oppidum, quod in Comorino Promontorio situm est, Baptismo abluas. Id à me oppidani sæpius summis precibus contendebant: verùm mihi per occupationes ad eos numquam licuit accedere.

Læto atque hilari animo te esse iubeo; optatissimos ex Lusitaniâ nuntios ac litteras accepimus. Rex ipse ad me scripsit, duos nobis socios subsidio venire, Nicolaum Lancellotum, & Antonium Criminalem, Italum vtrumque.

Vtriusq;

Vtriusque virtuti præclarum dat
testimonium Mihi quidem neuter
eorum notus est: neque enim ex
numero sunt eorum, quos disce-
dens reliqueram in Lusitaniâ. Deus
pro suâ benignitate in Indiam il-
los perducatur incolumes. Afferun-
tur etiam litteræ, quibus tibi pote-
stas sit Sacerdotij suscipiendi. Faxit
Deus, ut ea res & ad suum hono-
rem, & ad animorum salutem re-
feratur. Vale.

EPISTOLA X.

P. Ignatio Loiolæ, Præp. Gener.
Societ. IESV, Romam.

*Summarium. Vrget, quæ abhinc bien-
nium postulavit. Ostendit Socios, quæ
in Europâ panè inutiles sunt, in Indiâ
perutiles fore, modò polleant virtute
& robore: horum expertem scilicet,
precibus commendat se. De rebus So-
cietatis litteras petit. Querit de amico.*

*Gratia & charitas Christi
Dom. N. &c.*

CVM omnibus Collegij S. Fi-
dei studiosis, tum verò Præ-
tori, qui studio vincit omnes, ut

G 4

morem

morem geras, te oro atque obtestor per Deum; nimirum, ut si fieri potest, mittas aliquando ad nos illa, quæ tibi mandarunt: Diplomata, inquam, quæ te à Pontifice Max. curare voluerunt, ut Aræ maximæ huius Collegij facultas detur vnius animæ ex Purgatorio liberandæ, quoties ad eam Sacrum fiat pro mortuo, cum eâ conditione, quam ab hinc biennio ad te scripsi, Prætoris nomine. Cetera item expectamus, de quibus tum eiusdem iussu ad te litteras dedi.

Socij neque audiendis confessionibus, neque Concionibus habendis, neque ceteris Societatis muneribus obeundis idonei, post legitimam meditationum exercitationem, & menses aliquot in humilibus abiectisque ministeriis exactos, magno vsui essent hisce in locis, si corporis robore pariter & animi virtute pollerent. Nam in his Ethnicorum terris doctrina minimè est necessaria: sat est, non esse planè rudem litterarum, ut
pueris

EPIST. LIB. I. 105
pueris atque idiotis solemnes pre-
cationes tradere, oppidaque & vi-
cos obeundo, infantes modò na-
tos baptizare norint. Horum quip-
pe multi pereunt sine Baptismo,
quòd tam multis tamque disjunctis
inter se locis adesse nequeamus
in tempore. Proinde ex istiusmodi
hominibus parum istic appositis
ad Societatem, quos videris aptos
ad circumeunda hæc loca infantes
baptizando, & Catechismum tra-
dendo idiotis, huc ad nos mittito;
hîc enim egregiè operam loca-
bunt suam. Hos ego magnis cor-
poris viribus, & patientes laboris
esse volo: quoniam hæc terra labo-
riosissima est, tum propter maxi-
mos calores, tum verò propter
salubrium aquarum inopiam, ali-
mentorumque tenuitatem. Ali-
menta quippe sunt oriza, piscis, &
lac, prætereà nihil. non panis hîc
est, non vinum, non cetera quibus
isthic abundatis. Adolescentes igi-
tur ac sanos, non imbecillos ac
vetulos desidero, vt assiduum ba-
ptizan-

G 5

ptizan-

106 S. P. F. R. X A V E R I I
prizandi, docendi, circumcurfandi
laborem perferant; cùm præfertim
fæpè non modò recentes bapti-
zari infantes, fed etiam Christia-
nos ab Ethnicorum furore ac rabie
prohiberi oporteat. Nonnumquam
etiam fingulari Dei beneficio eiuſ-
dem cauſâ capitis difcrimen eſt
ſubeundum, quod ſaluâ charitate
vitari non poteſt. Sed meminiffe
debent, nos natos eſſe mortales:
nihil autem optabilius Chriſtiano,
quàm mortem oppetere pro Chri-
ſto. Quamobrem oportet eofdem
animi robore ac diuinâ virtute
ſeptos eſſe. Et quoniam ego eiuſ-
modi roboris ac virtutis expers in
ea loca proficiſcor, vbi vel maxi-
mè indigeam cæleſti ope, te per
Deum eiuſdemque cultum ob-
teſtor, vt in tuis ſacrificiis mei no-
minatim ipſe recorderis; meque
inſuper vniuerſæ Societatis præ-
cibus muniendum ſedulò cures.
Sic enim mihi perſuadeo, tuâ ac
Societatis deprecatione multis ma-
gnis que periculis eſſe me diuini-
tus

rus ereptum. Hæc eò ad te scribo,
 vt intelligas cuiusmodi viris opus
 sit. Veruntamen si quos videris,
 viribus quidem ad ea quæ dixi in-
 commoda sustinenda satis præ-
 ditos, ceterum ad vitæ pericula
 adeunda parum alacres ac paratos,
 mittas tamen velim. Neque enim
 defunt regiones, vbi sine capitis
 periculo operam dent rei Chri-
 stianæ. Ac memento, ad venan-
 dos hosce Ethnicos haudquaquam
 opus esse multis litteris. Nimirum
 istiusmodi hominibus, vbi aliquot
 annos erunt in his locis versati,
 satis virium atque animorum ad
 maiora opera addetur diuinitus.
 Aptos quoque confessionibus ex-
 cipiendis, tradendisque exercitiis
 spiritualibus, etsi maiori labori fe-
 rendo non sint, mittas licebit: hi
 enim aut Goæ, aut Cocini habi-
 tabunt; quibus in ciuitatibus &
 magnoperè iuuare poterunt rem
 Christianam, & ipsi omnium re-
 rum, item vt in Lusitaniâ, habe-
 bunt copiam: etenim, vt illæ vr-
 bes

bes Lusitanorum familiis frequentantur, imbecillitatis morborumque subsidia utique non deerunt: est enim utrobique & Medicorum & medicamentorum satis. At ceteris in locis, quæ Lusitani non incolunt, cuiusmodi sunt ea quæ nos in præsentia peragramus, ægrôtantium auxilia suppetunt nulla. In utrâque earum ciuitatum quas modò dixi, ciuibus exercitiorum spiritualium vsu excolendis præclarè opera nauari potest.

Ab hinc quadriennio soluimus ex Lusitaniâ, ex quo tempore vnam omnino abs te epistolam ab Vrbe, à Patre Simone è Lusitaniâ duas accepi. Valdè aueo mi Pater, de te ceterisque Sociis quotannis aliquid cognoscere. Non dubito quin singulis annis des aliquid ad me litterarum, sicut ego ad te dare soleo: sed vereor, ne utrisque intercidentibus epistolis, sicuti ego tuas, ita tu vicissim desideres meas. Duo è Societate hoc anno veniebant in Indiam; sed
 nauis,

nauis, qua uehebantur, nondum tenuit Goam: vtrum in Lusitaniam reuerterit, an Mozambici (in quâ insulâ naues Lusitanæ hibernare solent) hiemauerit, nescio.

Peruelim scire, vtrum vetus ille amicus noster mulâ vehatur. Nam si etiamnum vehitur, similiter vt cum hominem isthic reliqui, magnam eius imbecillitatem esse oportet, qui tot Medicis ac medicamentis nondum perficere potuerit, vt pedibus ingrediatur suis. Noui ad te quod scribam nihil habeo, nisi vt huc ad nos mittas quamplurimos, quando hîc est tanta operariorum penuria. Deum oro, vt si numquam posthac nos inter nos in hac vitâ visuri sumus, certè in beatâ illâ cum maiore, quàm hîc est, quiete reuisamus. VI. Kalendas Februarias anni M. D. XLV. Cocini.

110 S. P. F. R. X A V E R I I

EPISTOLA XI.

P. Francisco Mansillæ, in Promontorium Comorinum.

— *Summarium. Deo sine rerum discrimine impigrè parendum : cœptis alacriter insistendum : laboris socios liberali charitate tractandos.*

*Gratia & charitas Christi
Dom. N. &c.*

EGO verò libentiùs coràm, quàm per litteras tecum, Frater charissime, agerem, quemadmodum te isthic Deo & Neophytis operam dare velim. Atque hoc eò scribo, quòd Deus quid me factururus sit nescio. Utinam nobis ipse pro suâ benignitate ostendat, quid sui consilij sit ac voluntatis; vt quoniam nos ad nutum voluntatemque suam semper paratos esse iubet, ad eam, simul atque apparuerit, nos totos impigrè conformemus. Nimirum in hac vitâ tamquam aduenas & peregrinos esse nos oportet, atque in omnes partes,

EPIST. LIB. I. III
partes, quocumque ille vocauerit,
paratos atque expeditos.

Exploratum habeo, in Maca-
zariâ magnam esse populorum er-
ga Euangelium propensionem: Sa-
cerdotum operariorumque penu-
riam obstare, quò minus omnes
ferè ad CHRISTI ouile aggregen-
tur. Nondum constitui quid opti-
mum factu sit. Si fortè hanc mihi
Deus mentem iniecerit, vt ego
ipse eò me conferam, Comori-
nenses Neophytos tuæ commendo
fidei. Simul te moneo, ne pagos
omnes continenter obire, bap-
tizare infantes, pueros ac reliquos
docere desistas vmquam. Fac apud
te sis, & Sacerdotes istos Malauares,
socios laboris, quàm humanissimè
tractes, summâque complectaris
charitate. Quod tibi tantoperè
mandauit, id perpetuò meminisse
te volo: Deum, vt tibi æquè ac
mihi semper præsidio sit, vehe-
menter etiam atque etiam oro. VII.
Idus Aprilis. Negapatone.

EPI-

262

EPISTOLA XII.

PP. Iacobo Borbano, & Paulo
Camerti, Moderatoribus Col-
legij Goani.

*Summarium. Agit de irrito in Tyran-
num conatu: de singulari animi sui
latitiâ in Aede S. Thomæ Apostoli: de
sociis apud Comorinenses; de fiducia
Dei: de necessariis ad iter in Maca-
zariam: de sociorum, qui aduenerint,
occupationibus. Litteras de Maca-
zariâ, quò pergit, pollicetur.*

*Gratia & charitas Iesu Christi,
Dom. N. &c.*

IAFANAPATANIA expeditio ad
nihilum recidit. Itaque in re-
gnum suum non est restitutus Rex
ille, qui pollicitus erat fore se Chri-
stianum. Totam rem casus impe-
diuit. Navis Regis Lusitaniæ, è
Regno Peguano mercibus onusta
Indiam repetens, vi tempestatis in
Iafanapataniæ regni fines appulsa
est: eius merces continuo Rex
inuasit. Placuit Lusitanis quoad
amissa

amissa recuperassent, bello supersederi. Ita factum non est, quod Prætor fieri iusserat: verum si Deo cordi erit, fiet. Negapatone sedi aliquot dies: demum ventus, reversioni aduersus, meum iter auertit. Itaque casu in consilium verso, contuli me ad oppidum S. Thomæ: in sanctissimâ illâ Apostoli Æde assiduis precibus obsecrare institi Deum, ut mihi voluntatem aperiret suam, cui non deesse, fixum ac deliberatum haberem. Confidebam scilicet fore, ut *qui dedit velle, daret etiam perficere*. Hic igitur ille pro suâ insitâ misericordiâ recordatus est mei. Magnâ enim animi lætitiâ perfusus, velle Deum sensi, ut Malacam, inde Macazariam peterem, vbi nuper indigenæ ad Christum se adiunxerunt plurimi; ibique Neophytos illos in susceptâ religione confirmarem. Proinde Christianæ Fidei rudimenta atque præcepta, cum breui eorum explicatione, in ipsorum linguam vertenda curavi. Par est

H enim,

114 S. P. FR. X A V E R I I
enim, qui suâ sponte facti sint
Christiani, hos à nobis omni ope
iuuari; atque vt Fidei incremen-
tum, & vires ad diuinam legem
seruandam necessarias petant à
Deo, preces in suum sermo-
nem conuersas in promptu habere:
maximè verò formulam Confes-
sionis generalis. Ea quippe, sua
quotidie Deo peccata confitenti-
bus, erit Confessionis Sacramenta-
lis loco, quoad Sacerdotum Maca-
zaricæ linguæ peritorum sit copia.

P. Franciscus Mansilla, cum Sa-
cerdotibus aliquot Malauaribus
apud Christianos Comorinenses
manet. Vbi autem illi sunt, mea
haudquaue desideratur opera. Pa-
tres, qui ad Mozambicum hiema-
runt, cum aliis quos hoc anno ex-
spectamus, Ceilanios Dynastas do-
mum redeuntes sequentur. Equi-
dem spero, mihi in hoc itinere
Deum permagno auxilio futurum.
Siquidem, vt dixi, tanto cum ani-
mi mei sensu gaudioque, quid po-
tissimum à me requirat, non est
grauatus.

EPIST. LIB. I. 115

grauatus ostendere. Mihi verò ad-
 eò certum ac fixum est perficere,
 quod diuino instinctu concepi, vt
 si fortè id prætermitterem, viderer
 planè mihi pugnare cum Deo, ne-
 que in vitâ, aut post mortem quic-
 quam iure sperare iam posse. Ita-
 que si fortè hoc anno deerit Lusi-
 tani nauigij facultas, Saracenæ aut
 Ethnicæ nauis Malacam petentæ
 committere me non verebor. Tan-
 tamque habeo Dei fiduciam (cuius
 vnus causâ hoc iter suscipio) vt
 si nullius onerariæ hoc anno esset
 copia, & scapha quæpiam Mala-
 cam versus hinc solueret, diuinâ
 ope fretus illâ ipsâ traicere non
 dubitarem: omnem utique spem
 in Deo fixam ac locatam habeo.
 Quare per eum ipsum vos rogo,
 Fratres charissimi, vt vestris quoti-
 dianis sacrificiis, assiduisque preci-
 bus me hominem nequam Deo
 commendare ne desinatis. Augusto
 mensè exeunte, vt opinor, profi-
 ciscar Malacam: naues enim eò
 profecturæ idoneam tempestatem

116 S. P. F. R. X A V E R I I

expectant, quæ eo tempore existere solet. Peto à Præatore per litteras diploma, vt Malacensis Præfectus nauigij ceterarumque rerum ad iter Macarizense necessariorum mihi det facultatem. Mando vobis, vt pro vestrà in Deum charitate illud diploma conficiendum, atque ad me per hunc ipsum tabellarium perferendum curetis. Breuiarium simul Romanum mittetis pusillum. Cosmo Anio, nostri amicissimo, viroque fidelissimo, meis verbis salutem plurimam. Ei nihil separatim scribo, quòd hanc vestrum trium communem esse epistolam velim.

Si qui è nostrâ Societate peregrini, & Lusitanæ linguæ rudes venerint, eos nostratem sermone addiscere opus erit: alioquin hisce in locis, qui intelligat quid dicant, nemo erit. Ego vos Malacâ de Christianis iam factis, deque præparatione Ethnicorum faciam certiores, vt isthinc idoneos homines ad nostræ Fidei propagationem

EPIST. LIB. I. 117
nem destinetis: nam domum istam,
quæ SANCTÆ FIDEI appellatur,
nomen suum factis tueri oportet.
Christus Dominus in suâ nos feli-
citate iungat; nam in hac vitâ an re-
uisuri nos simus, ignoro. VIII. Idus
Maias, Ex oppido S. Thomæ.

EPISTOLA XIII.

Societati, in Lusitaniam.

*Summarium. Scribit reges duos conuer-
sos: credi S. Thomam Apostolum in
Indiâ sepultum: Euangelicam pau-
pertatem mercimoniis à mercatore
prælatam. Addit aliqua de Maca-
zariensium sacris. Socios expetit.*

*Gratia & charitas Iesu Christi
Dom. N. &c.*

SCRIPSI ad vos, Fratres cha-
rissimi, ex Indiâ, iturum me ad
Macazares, vbi nuper Christianis
sacris initiati sunt Reges duo. Ex
itinere ad oppidum S. Thomæ
(vbi omnes, tum Christiani, tum
barbari, sanctissimi Apostoli Tho-
mæ corpus esse confirmant) appuli

H 3   eo

eo consilio, vt inde Malacam pergerem. Hic igitur expectanti mihi nauigationis opportunitatem, mercator quidam (Ioanni Duro nomen est) diuino instinctus afflatu se socium addidit. Is mecum vnà dies aliquot versatus, cum de rebus caelestibus nonnulla cognouisset, sentire coepit alias quasdam merces reperiri, suis longè meliores; quas quidem ipse numquam ad eam diem ne suspicione quidem attigisset. Itaque omissis mercimoniis, nuntioque mercaturæ remisso, Euangelicam amplexus est paupertatem. Nuper Malacam (quæ vrbs distat à Goâ leucas amplius quingentas) ambo peruenimus. Ibi iam occasionem captamus Macazaricæ transmissionis. Qui à Macazaribus huc veniunt, mirè illam gentem ad Christi cultum aptam atque idoneam esse nuntiant. Nulla inibi esse deorum fana; nullos qui populum impellant ad venerandos deos. Solem dumtaxat ab illis pro Deo coli: religionem prætereà

EPIST. LIB. I. 119
tereà apud eos nullam esse. Quare
vos etiam atque etiam pro vestrà
erga Christum charitate oro, Fra-
tres charissimi, vt multi quotan-
nis è Societate huc demigretis: ve-
stri enim similibus summa est pe-
nuria. Sic autem habetote, ad ag-
gregandos Christo hosce Ethni-
cos, non magnâ eruditione opus
esse; sed magno virtutum vsu,
magnâque vi diuini Spiritus: quem
Deus pro suâ benignitate omnibus
nobis impertiat. Amen. IV. Idus
Nouembris. M. D. XLV. Malacæ.

EPISTOLA XIV.

Societati, in Lusitaniam.

*Summarium. Explicatiùs narrat, quæ
priori complexus est; deinde quid agat
Malacæ; quàm sese Sociorum litteris
oblectet.*

*Gratia & charitas Christi
Dom. N. &c.*

DE meis rebus scripsi ad vos
pluribus verbis ex Indiã, priùs
quàm Macazariam versus disce-

H 4 derem,

derem, vbi Reges duos Christianos factos accepimus. Vnum iam dimidiatumque mensem Malacæ sedeo, idoneam tempestatem nauigandi in Macazariam captans. Hinc post tantumdem temporis, Deo approbante, soluemus. Absunt Macazares ab vrbe Goã leucas ampliùs M. Qui illinc venerunt, gentem perappositam esse narrant ad Euangelium; vt maximus illis locis Christianorum numerus fieri possit. Nulla apud eos deorum templa, nulli superstitionum antistites. Solem ipsum orientem colunt; prætereà nihil. Verùm populi continenter inter se bellum gerunt. Ex quo Malacam attigi, (quæ vrbs est maritima, mercatorum commercio celebris) piæ non desunt occupationes. Dominicis diebus ad populum verba facio: quamquam meæ conciones minùs mihi placent, quàm iis, qui me audire non grauantur. Quotidie pueris per horam, eoque ampliùs solemnes preces trado: diuersor

for in Valetudinario; agrorum audio confessiones, iisdem facio rem Diuinam, & CHRISTI corpus impertio. Confiteri cupientium multitudine sic obruor, vt omnibus satisfacere nullo modo queam. Plurimum temporis pono in Catechismo vertendo ex Latino in eam linguam, quam Macazares intelligant. sanè laboriosum est, eorum, quibuscum verferis, funditus ignorare sermonem. Discedens ex Indiâ, ad oppidum appuli, cui S. Thomæ nomen est, vbi indigenæ S. Thomæ Apostoli corpus asseruari perhibent. In eo oppido familiæ sunt Lusitanorum ampliùs centum; templumque visitur sanè religiosum, vbi Apostoli corpus esse consentiunt incolæ accolæque vniuersi. Ibi Malacensem navigationem expectans, in mercatorem incidi, qui nauim eò applicerat cum mercibus suis. Is diuinarum rerum specimen cum cepisset, facile sensit, alias quasdam merces longè pretiosiores esse, quas ipse

H 5

num-

numquam antea vidisset. Itaque nauigio ac mercibus relictis, mihi se socium, & Macazaricæ profectio- nis comitem adiunxit; Ioanni Duro est nomen: certum iam fixumque habet, in omni vitâ paupertatem colere, Christoque Domino inseruire. Natus est annos quinque & triginta; perpetuus mundi miles se ad CHRISTVM transtulit, ac valdè expetit vestrâ deprecatione commendari se Deo.

Malacæ multæ mihi litteræ, partim Romanæ, partim Lusitanæ redditæ sunt; ex quibus incredibile est, quantum ceperim, quotidieque capiam voluptatis. Quoties eas lego (lego autem sæpissimè) sic afficior, vt me isthic vobiscum, aut vos hîc mecum esse existimem; quod si corporibus non licet, certè animis licet. Patres, qui isthinc cum Ioanne Castro venerunt, Goâ ad me Malacam scripserunt de aduentu suo. His ego nunc rescribo, vt eorum duo in Comorinum Promontorium proficiscantur, opem
laturi

laturi Francisco Mansillæ, quem
 ibi cum tribus Sacerdotibus indi-
 genis Comorinenses Christianos
 instituentem reliqui. Tertium Goæ
 manere iubeo, & in Collegio
 S. Fidei alumnos litteris erudire.
 Quoniam navis maturat profectio-
 nem, nihil attingam eorum quæ
 scripsi ex Indiâ. Anno insequenti
 de Macazaribus (si Deo cordi erit)
 multa perscribam. Vnum vos oro,
 Fratres mihi charissimi, vt quotan-
 nis multi huc è Societate veniatis:
 hîc enim opus est multis. Nec ve-
 rò ad Ethnicorum conuersionem
 multa doctrinarum cognitio requi-
 ritur, sed multa exercitatio virtu-
 tum. Finem facio, Deum obse-
 crans, vt nobis & suam volunta-
 tem indicet, & eius exequendæ
 tribuat facultatem. **IV. Idus No-
 uembris. Malaca.**

E P I S T O L A X V.

Societati, Goam.

Summarium. *Narrat de suis in Amboino laboribus. Mireris animi magnitudinem in subeundis periculis. Quam pauci capiunt illud: Qui voluerit animam suam saluam facere, perdet eam, &c.*

*Gratia & charitas Christi
Dom. N. &c.*

AD IV. Idus Ianuar. anni M. D. XLVI. Malacâ solui-
mus Molucum versus. Ad Amboi-
num appulimus XVI. Kal. Febr.
Hæc insula est in circuitu millia
passuum fermè xc. incolis adue-
nisque sanè frequens. In eâ oppi-
da pagique Christianorum sunt
numero sex; quos, vt primùm ve-
ni, iustraui omnes ex ordine; in-
fantes ac pueros baptizaui quam-
plurimos. Secundùm hæc Ferdi-
nandi Sosæ classis ad Amboinum
applicuit, quâ classe Hispani, ex
nouâ Hispaniâ in Molucum pro-
fecti, vehabantur. Ac pro multitu-
dine nauium tantus occupationum
spiri-

spiritualium quasi concursus fuit,
 cum & confessiones audire, & ha-
 bere conciones, & subuenire ægro-
 tis & moribundis adesse oportet;
 vt per tempus satisfacere om-
 nibus neuiquam possem. Odora-
 tus sum sensus ac voluntates in-
 colarum : magnamque in spem
 venio, vt primùm insulæ Domi-
 nus (is est vir primarius Lusitanus,
 Christianæ religionis studiosissi-
 mus, qui nunc regij præsidij Dux
 est in Moluco) spero, inquam, vbi
 is reuerterit, fore vt his locis col-
 ligamus animorum vberimos fru-
 ctus. Ora est ab Amboino millia
 passuum circiter cccc. quæ Mauri
 regio dicitur; vbi Christiani per-
 multi sunt, Christianæ disciplinæ
 ac religionis prorsus ignari. Eò
 proficiscor, vt tot animorum salu-
 ti consulam : quippe cum mihi sic
 persuaserim, debere me, vel cum
 capitis mei discrimine, illorum
 animos ab interitu vindicare. Ita-
 que vel perspicua mortis pericula
 subire certum est; spem enim om-
 nem

126 S. P. FR. XAV. EPIST. LIB. I.
nem in diuinâ prouidentiâ sitam
habeo, & cupio obtemperare illi
Euangelicæ voci: *Qui voluerit
animam suam saluam facere, per-
det eam: qui autem perdiderit pro-
pter me, inueniet eam.* Ac mihi
credite, Fratres charissimi, etsi huius
sententiæ verba generatim facilia
sint ad intelligendum: tamen vbi
tempus incidit, cum statuere oportet,
tibi pro Deo vitam amittendam esse,
& mortis discrimen ad-
eundum; vsque eò eadem senten-
tia, etsi clarissima sit, obscura fieri
solet, vt is modò eam intelligat, cui
pro suâ benignitate declararit Deus.
Enimuerò istiusmodi tempo.ibus
apparet, quàm imbecilla infirmaq;
sit humana natura. Dominus nos
pro suâ immensâ misericordiâ, ta-
libus in rebus ac temporibus, ita
suâ vi confirmet ac roboret, vt for-
titer & subeamus omnia, & perfera-
mus: idemque maneat nobiscum
semper. Amen. VI. Idus Maias, an-
ni. M. D. XLVI. Ex Amboino.

FINIS LIBRI PRIMI.

S. P.
FRANCISCI
XAVERII
E SOCIETATE IESV,
INDIARVM
ET
IAPONIÆ
APOSTOLI,
EPISTOLARVM
LIBER II.

27
FRANCIS
MAYNARD
ESQUIRE
INDIAN
ET
LABORER
AT
FIRST
MAYNARD

S.P. FRANCISCI
XAVERII
EPISTOLARVM
LIBER II.

EPISTOLA I.

P. Paulo Camerti, Goani Col-
legij Rectori.

*Summarium. Hortatur ad obedientiæ
studium. Monet, ut Socij, quos euocat,
externos in partem laborum vo-
cent. Augustinianos religiosos impensè
commendat.*

*Gratia & charitas Christi
Dom. N. &c.*

MI Paule, quod ego
te & coràm, & per
litteras sæpiùs orauì,
idem nunc summo-
perè quæso atque ob-
secro, vt omnibus in rebus istius
Collegij Moderatoribus obtempe-
res sedulò. Equidem si tuo essem
I loco,

130 S. P. F R. X A V E R I I
loco, nihil antiquius haberem,
quàm vt eis omnino morem gere-
rem. Credas enim mihi, tibiq̄ue
persuadeas velim, nihil esse tutius,
atque ab omni errore remotius,
quàm semper optare sibi ab aliis
imperari, & imperantibus ex ani-
mo obtemperare. Contraq̄ue, lu-
bricum ac periculosum esse nego-
tium, ad suum arbitrium viuere,
omisso eorum, qui præsumt, im-
perio. Nam vt ab eo quod præ-
scribitur deflectens rectè aliquid
facias, tamen sic habeto, Frater
charissime, in eo plus prauis esse,
quàm recti. Proinde P. Iacobo
Borbano, cuius voluntas cum diui-
nâ voluntate congruit, omnibus
in rebus accuratè parebis; omni-
noq̄ue in eius eris potestate. Id si
feceris, næ tu mihi non solùm, sed
Deo quoque rem gratam feceris.

Socios ad me mittas duos ex iis,
qui in Comorino Promontorio
versantur, nominatim verò Ioan-
nem Beiram. Horum in locum
totidem substitues ex eorum nu-
mero,

mero, qui recentes sunt è Lusitaniâ. Obsecro autem eos, qui venturi sunt, vt quoniam pro multitudine locorum, ac negotiorum magnitudine, tam pauci è Societate sumus, alienos homines aliquot secum adducere conentur, qui ad harum insularum pagos Christianis præceptis imbuendos vsui nobis sint & subsidio. Si Sacerdotes non erunt, certè sint ex iis, qui à mundo, carne, diabolo iniuriosè tractati, suas pariter & Dei iniurias vlcisci in semetipsis expetunt. Instrumentum apparatusque necessarium Sacrificij secum afferent. Sacros autem calices stanneos præstat esse: sunt enim argenteis tutiores à gente non sanctâ; Ethnicos dico, inter quos versamur assiduè.

Augustiniani Fratres quidam Hispani Goam hinc veniunt, ex quibus de meis rebus cognoscere licebit, si quid voles. Hos ego tibi sic commendo, vt quibuscumque rebus poteris, eos vel in iuues; idque summis vel benignitatis iudiciis,

132 S. P. F. R. X A V E R I I
vel beneuolentiæ : viri quippe re-
ligiosi sunt, planeque sancti. Ego
in Mauricam discedo. Deus tecum
maseat, me comitetur, animosque
nostros demum in suum regnum
transferat, vbi profectò fruemur
maiore, quàm hîc & quiete &
gaudio. VI. Idus Maij. M. D. XLVI.
Ex Amboino.

Inclusam epistolam continuò
ad Comorinenses Socios perferen-
dam curabis, vt Goam profecti,
incunte Aprili mense anni inse-
quentis in Molucum soluant.

EPISTOLA II.

Sociis Comorinensibus..

*Summarium. Recenset aliàs à se scripta
& gesta in insulâ Amboino. Iubet
binos ex Comorino Promontorio in
Molucum venire, alios in Comorinura
succedere. De sacrâ suppellectile, &
comitibus edoet.*

Gratia & charitas Christi

Dom. N. &c.

ANNO superiore scripsi ad vos
Malacâ binas litteras, eodem
exemplo, quibus vos, Francisce
Beira

Beira & Antoni Criminalis, per Deum orabam, vt confestim in Comorinum Promontorium contenderetis. Placuit enim vos illuc proficisci, ad instituendos fouendosque miseros illos Neophytos, vnà cum P. Francisco Mansillâ, quem apud Christianos cum Francisco Lisiano, aliisque Sacerdotibus indigenis tribus reliqueram. Quod vt maiore vestro merito fieret, vobis planè pro vestro obedientiæ studio imperabam. Non dubito, quin & redditæ litteræ sint, & eis obtemperatum. Ego Malacâ Kalend. Ianuariis Molucum versus discessi. xv. Kalen. Martias appuli ad Amboinum insulam, ibique statim Christianorum viros, qui in hisce insulis sunt, obiens, infantes Baptismo expiaui. Sub id tempus Ferdinandus Sofa cum Hispanorum classe, quæ ex nouâ Hispaniâ Molucum petebat, ad Amboinum applicuit. Naues erant numero octo, quæ tantum mihi attulerunt negotij, quantum

134 S. P. F. R. X A V E R I I
nullis verbis consequi possem.
Perspexi intereà sensus indigenarum ; speroq̄ue Deo benè iuante futurum , vt vbi Iordanes Freita Moluci Præfectus , vir religionis propagandæ cupidissimus , idemq̄ue Amboini Dynasta, ibi sedem ac domicilium collocarit (quod proximo anno facturus dicitur) incolæ omnes Christi sequantur fidem. Insula in circuitu est millia passuum circiter nonaginta : frequentibus vicis habitatur, ex quibus septem sunt Christianorum. Ab Amboino millia passuum propè cccc. regio est in continenti, Maurica nomine, vbi Christianos plurimos, eosq̄ue Christianæ disciplinæ planè rudes esse cognoui: itaque eò traiciam quamprimum.

Hoc ideò vos scire volui , vt intelligeretis , quantoperè vestra opera desideretur in his locis. Et quamquam non sum nescius , vos isthic nequaquam esse otiosos; tamen quoniam hîc planè estis necessarij, per Christum vos oro,
Fraa-

EPIST. LIB. II. 135
Francisce Mansilla & Francisce
Beira, vt quamprimùm in hæc lo-
ca transmittatis : atque vt hoc iter
maior vobis sit obedientiæ ac me-
riti materia, idipsum planè im-
pero. Quòd si fortè vestrùm ali-
quis excessit è vitâ, substituatur
alius ad arbitrium P. Antonij Cri-
minalis : sed ita, vt è tribus vnus
apud Comorinenses Christianos
maneat cum indigenis Sacerdo-
ribus. Si qui hoc anno è Societate
supplementi causâ venerint è Lusitaniâ, eos ego per Deum oro, vt
in Comorinum Promontorium
ad Christianos illos erudiendos
proficiscantur. E Lusitaniâ si quid
erit noui, ad me perscribetis, Lusit-
anicasque litteras tradetis Patri-
bus Molucum petituris. Vt autem
socij recentes è Lusitaniâ plus ob-
temperando mereantur, eos in
Comorinum Promontorium pro
imperio ac potestate ire iubeo. Et
quoniam video hæc vobis litte-
ras vix intra Kal. Martias proximè
anni reddi posse; Kalendis autem

I 4

Maij

273

136 S. P. F. R. X A V E R I I

Maij regia nauis è Goâ Molucum
versus solutura est, eâ vos nauis
huc aduehi volo. Quocircâ hac
epistolâ perlectâ, illicò è Como-
rino Promontorio remigrabitis
Goam, & ad Molucensem pro-
fectionem, vt dixi, vos compara-
bitis. Eâdem nauis Molucenses Re-
gem suum, quem propediem ex-
spectant, sperant esse venturum.
Lusitani quoque arbitrantur no-
uum Moluci Præfectum, qui ar-
cem obtineat, pariter vectum iri.
Si Rex, quem dixi, Christiana Goæ
sacra suscepit, magna me spes te-
net, popularium quamplurimos ad
CHRISTI Fidē accessuros. Verùm
vt ille nolit esse Christianus, vos
quidem certè egregiam hîc CHRI-
STO operam estis nauaturi. Singuli
sacram Missæ supellectilem affere-
tis; calices autem stanneos, quò
faciliùs *gentis non sanctæ*, apud
quam versandum erit, auidas elu-
datis manus. Et quoniam vos, vt-
pote homines è Societate IESV,
quod ego vos per Christum orauis,
pro

pro vestro obedienti studio impetraui, facturos esse confido, nihil prætereà dicam, nisi vt huc properetis; vos enim vehementer exspecto. Nec dubito, quin vester aduentus, Deo fauente, & satis per se opportunus, & CHRISTO gratus, & huic genti sit salutaris futurus. Vos rogo, Fratres mei, vt aliquod Goani Collegij alumnos Sacerdotes vobiscum deducatis, qui vos in tradendâ hisce insulis doctrinâ Christianâ iuuare queant. Certè vterque socios sibi singulos asciscat, si non Sacerdotes, at clericos, mundo, dæmoni carnique infensos, & acceptas ab his iniurias vlcisci cupientes. Nos Deus viuos in suo obsequio, mortuos in suo regno pro suâ benignitate coniungat; vbi profectò longè maior, quàm hîc est, quies ac lætitia nos manet. VI. Id. Maias. M. D. XLVI.
Ex Amboino.

EPISTOLA III.

Societati, Romam.

Summarium. Significat cur Indiam reliquerit, & quâ viâ in Macazariam penetrare conatus sit. Inter alia quæ refert, singulare est charitatis studium in solatium animarum Purgatorij Malacæ præstitum. Decreta in Mauricam expeditio. Humani presidij contemptus, ne de caelesti diminutio fiat. Dei causâ mori, facile putant mortis pericula non experti. In periculis fidendum Deo. Religionis sacre apud Sinas indicia. Acerbum Molucensium in Mahometis cultores odium. Molucæ aliarumque insularum descriptio. Preces enixè flagitat Xaverius.

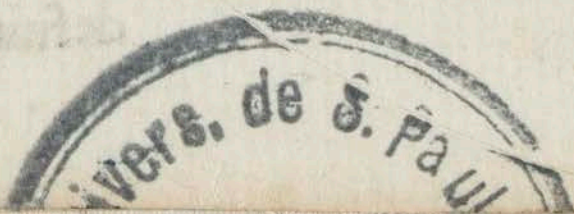
Gratia & charitas Christi
Dom. N. &c.

SCRIPSI ad vos anno superiore, Reges duos in insulâ, quam Macazariam appellant, cum magno popularium suorum numero ad CHRISTI religionem esse tractos. Ego igitur occasione rei benè gerendæ inuitatus (apertum enim mihi aditum videbam ad Euan-

Euangelium longè ac latè propa-
gandum) confestim ex Comorino
Promontorio solui, vt eò quam-
primùm appellerem. Abest Maca-
zaria à Promontorio ampliùs vi-
cies centena & septingenta millia
passuum. Priùs quàm nauim con-
scenderem, curauì sedulò, ne quid
Comorinensibus Christianis deef-
set eorum, quæ ad sacrorum reli-
gionem studiumque pietatis perti-
nerent. Quinque igitur eis præpo-
sui Sacerdotes, Franciscum Man-
sillam è Societate, indigenas tres,
& Franciscum Lisianum oriun-
dum ex Hispaniâ. Nam Christia-
nos incolas Ceilani insulæ, quæ
non longè abest à Comorino Pro-
montorio, egregiè instituunt Fran-
ciscani duo, cum totidem Sacerdo-
tibus. Ita factum est, vt neutri
Ecclesiæ meâ operâ esset opus: ce-
teri enim Christiani, qui sunt in
oppidis Lusitanorum, à singulis
Episcopi Vicariis erudiuntur. Cùm
meam igitur operam Indiæ mini-
mè necessariam esse intelligerem,

Melia-

275

140 S. P. F. R. X A V E R I I
Meliaporam (quod oppidum ho-
die S. Thomæ nomine appellatur)
petij, vt illinc in Macazariam per-
gerem. Ibi mercator me conuēnit,
obsecrans vt confitenti operam sibi
darem. Is confessione ritè peractâ,
diuinitus commotus est adeò , vt
postridie pecuniam ex mercibus ac
nauigio redactam dispertiret pau-
peribus : nudusque nudum CHRIS-
TVM sequens , mihi se socium
adiungeret. Inde cum soluissemus,
Malacam applicuimus, urbem sanè
celebrem Regis Lusitani. Hic nar-
rauit mihi Præfectus vrbis, missum
ab se nuper in Macazariam Sacer-
dotem , egregiâ religione prædi-
tum, cum non contemnendâ Lusi-
tanorum manu ; vt si quis motus
exoriretur , præsidio essent nouis
Christianis. Itaque monuit, vt Ma-
lacæ tantisper subsisterem , dum
navis, quâ illi vecti erant, rediret,
& quo in statu res esset, renuntia-
ret. Ergo Præfecti consilium se-
cutus , tres menses eoque amplius
Malacæ sum commoratus. Neque
defuit

defuit interim materia benè mendi. Festis ac Dominicis diebus in Æde sacrâ conciones habebam ad populum; reliquum tempus fermè consumebam in ægrorum, apud quos in Valetudinario diuersabar, confessionibus audiendis, eorumque miseris subleuandis. Neophytos quoque ac præcipuè pueros Christianæ doctrinæ clementis imbuebam: milites ac ciues, odio inter se dissidentes, ad pacem concordiamque reuocabam. Quotidie post occasum Solis cum tintinnabulo urbem obiens, ciues sonitu excitatos admonebam, vt pro animis, quæ Purgatorio igni cruciarentur, diuinam implorarent clementiam. Has subinde voces iterantem, puerorum grex è Catechismi scholâ prosequebatur, non sine magno ciuium motu.

Posteà verò quàm ventos è Macazariâ reuertentibus opportunos resedisse vidi, nullumque de Sacerdote ac militibus eò missis nuntium afferri; non diutiùs mihi cunctan-

142 S. P. F R. X A V E R I I
cunctandum putavi. Itaque Malacâ soluens, in Molucum vela feci. Arx est in Moluco Regis Lusitani, Ternate nomine, ab Indiâ remotissima. Ab hac arce millia passuum propè ducenta insula est Amboinus, Indiæ propior, quæ circuitu quatuor & nonaginta passuum millia amplectitur, satis frequens non indigenis modò, sed etiam aduenis. Hanc insulam Rex Lusitaniæ Lusitano Duci, virtute ac pietate clarissimo, dono dedit, quem intra biennium eò cum coniuge, liberis, vniuersaque familiâ commigraturum ferunt. Hic oppida sunt Christianorum omnino septem; quæ ego circumiens, infantes omnes ac pueros nondum baptizatos ritè lustravi. Ex quorum numero complures sub Baptismum excesserunt è vita; vt satis appareret, vitam illis suppeditatam diuinitus, vsque eò dum ad æternam vitam patefactus aditus esset. Sub id tempus octo Hispanorum naues eò delatæ, tres ibidem substitere menses: quo

quo toto tempore dici vix potest, quot quantisque occupationibus distinerer. Nam & concionibus omnes excitabam ad rectam honestamque vitam, & peccata confitentes audiebam, & visitabam ægrotos, & morientes confirmabam, ut æquo fidenti que animo e vitâ discederent: quod quidem longè difficillimum est iis, qui diuinis Legibus minimè paruerunt. Quippe hoc minore diuinæ clementiæ spe fiduciâque moriuntur, quò maiore antè audaciâ in sceleribus ac flagitiis volutabantur. Multi præterea, qui graues inter se inimicitias exercebant (quod vitium inter milites latissimè patet) in gratiam, iuuante Deo, reducti. Inde illi Indiam, ego cum Ioanne Duro (de quo supra dixi) contrario cursu Molucum petiimus.

Ultra Molucum millia passuum propè ducenta regio est, quæ Maurica dicitur. In eâ multis ab hinc annis ingens hominum multitudo Christianis sacris initiata est, sed
 morte

morte Sacerdotum, à quibus instituebantur, deserti atque orbat, ad pristinam barbariem feritatemque redierunt. Omnino terra periculorum plenissima est, & aduenis maximè infesta, propter gentis immanitatem insignem, & varia veneni genera, quæ in cibo ac potione dari vulgò solent; quæ res Sacerdotes peregrinos deterruit, quò minùs illuc accederent ad incolas iuuandos. Ego igitur animaduertens, quantâ necessitate urgeantur quos nemo doceat, nemo expiet Sacramentis; in animum induxi meum, debere me vel cum capitis periculo consulere illorum saluti. Quocircà quamprimùm eò me conferre statui, & caput meum in discrimen offerre. Equidem omnem in Deo spem locatam habeo, cupioque, quantum in me erit, CHRISTO Domino obtemperare admonenti: *Qui voluerit animam suam saluam facere, perdet eam; qui autem perdidit animam suam propter me, inueniet eam.*

Quæ

Quæ quidem sententia cogitantæ
 facilis est, experienti non item.
 Vbi enim tempus incidit, cum vita
 amittenda est, vt eam in Deo inue-
 nias, cum mortis periculum in-
 tenditur, sic vt facilè prospicias, si
 Deo pareas, vitam esse dimitten-
 dam; tum verò nescio quo modo
 fit, vt quod ante præceptum diluci-
 dum videbatur, incredibili inuol-
 uatur obscuritate. Nam ne doctis-
 simi quidem viri tam præclaræ sen-
 tentiæ vim consequuntur; sed ij
 dumtaxat, quos singulari benefi-
 cio Deus ipse interior magister in-
 stituit. Atque in eiusmodi rebus
 facilè apparet, quanta tandem no-
 stra sit imbecillitas, quàm fragilis
 & infirma humanæ naturæ con-
 ditio. Complures mei me amici
 vehementer orabant, ne tantæ fe-
 ritatis gentem adirem: postea ve-
 rò, quàm nec precibus nec lacry-
 mis quicquam se proficere sense-
 runt, præsentissima remedia contra
 omnia venena pro se quisque affe-
 rebant; quæ ego constanter remisi.

K

omnia;

omnia; ne videlicet medicamentis onustus, oneraretur etiam sollicitudine, quâ carebam. Cum enim omnem spem meam collocassem in diuinæ prouidentiae præsidio, cauendum mihi existimabam, ne humanis præsidiis fretus, deperderem aliquid de fiducia Dei. Itaque eis gratias egi, & simul omnes obsecraui, vt pro me Deum deprecarentur: hoc remedio nullum præsentius posse reperiri.

Sed vt ad Molucense iter reuertamur; navigatione vsi sumus minimè secundâ: multa tum piratarum tum tempestatum pericula adiimus. Illud maximum; ingenti naui vehebamur, quæ tempestatis impetu in syrtes abrepta, tria millia passuum ita confecit, vt imum gubernaculum perpetuò arenam perstringeret. Quod si vel in latentes scopulos, vel in vada inæqualia incurrisset (quod omnes ne accideret subinde eximescebamus) certè factò naufragio interissemus vniuersi. Multum ibi lacryma-

lacrymarum vili, multum sollicitudinis & angoris, cum omnes in singula momenta mortem expectarent. Verum noluit Deus nos perdere, sed periculis erudire; ut usu docti intelligeremus, quam infirmæ sint opes nostræ, quoties aut nostris viribus, aut præsidis nitimur humanis. Nam ubi senseris, quam fallaces sint spes tuæ, & humanis opibus omnino diffusus in illo rerum omnium Moderatore, qui vnus pericula ipsius causâ suscepta facile propulsare potest, spem omnem posueris; tum verò planè experiaris, Dei imperio ac nutu omnia gubernari, & quantumvis vitæ discrimen præ cælestibus gaudiis, quæ in tali re ac tempore diuinitus impertiri solent, esse contemnendum. Quamquam ne mors quidem ipsa pertimescenda est iis, qui diuinâ illâ voluptate perfruuntur. Etsi autem fit, nescio quomodo, ut periculis perfuncti eorum magnitudinem nullis verbis consequi possimus;

148 S. P. F R. X A V E R I I
manet tamen iucundissima benefi-
cij diuini memoria, quæ nos dies
noctesque stimulat ad labores pro
optimo Domino vel suscipiendos
libenter, vel fortiter perferendos:
& simul efficit, vt eum in omni
vitâ veneremur; sperantes fore, vt
idem pro suâ infinitâ benignitate
vires nobis & animos addat, quò
tam benigno Domino operam se-
dulò constanterque nauemus.

Cùm essem Malacæ, incidi in
mercatores Lusitanum, recentem
ex opulentissimo Regno Sinarum.
Is mihi narrauit, se ab homine
Sinâ, honesto sanè & graui, atque
in vrbe regiâ satis versato interro-
gatum, Num Christiani suillâ car-
ne vescantur; respondisse, Chri-
stianos quidem suillam non asper-
nari; se tamen libenter auditu-
rum, cur tandem id sciscitaretur.
Tum Sinam dixisse, nationem esse
quamdam in medio Sinarum Re-
gno montibus inclusam, moribus
institutisque longè abhorrentem
ab Sinis, quæ ab suillâ penitus ab-
tineret,

tineret, & multos dies festos solemni ritu celebraret. Hæc mihi mercator cum exposuisset, non satis conicere potui, vtrum hi, quos Sina describebat, Christiani essent ex eo numero, qui ritus Hebrææ legis cum Christi religione coniungunt, quales Æthiopes Maris rubri accolæ scimus esse; an Iudæi, qui sunt toto terrarum orbe dispersi. Nam Saracenos non esse, audio constare inter omnes. Complures mercatores è Malacâ in Sinas commeant quotannis; horum multis ego mandavi, vt diligenter cognoscant, qui tandem sint illius gentis mores, qui ritus, quæ leges & instituta, vt his tandem vestigiis eius conditionem inuestigem, exploratumque habeam, Iudæine sint an Christiani. Neque enim desunt, qui S. Thomam Apostolum in Sinas penetrasse confirmant, magnumque eorum numerum ad CHRISTI Fidem adduxisse. Nam prius quàm Indiam Lusitani in suam rede-gissent ditionem,

K 3

Græca

150 S. P. F. R. X A V E R I I

Græca Ecclesia eò mittebat Episcopos, qui Christianos S Thomæ, eiusque discipulorum operâ propagatos tuerentur. Cùm primum igitur Lusitani Indiâ potiri cœperunt, vnus ex Græcis Episcopis, quos dixi, affirmasse fertur, sese cognouisse de aliis Episcopis, quos in Indiâ inuenerit, S. Thomam Sinarum fines ingressum eorum oppida peragrasse, Euangelioque diulgato, indigenas plurimos CHRISTO peperisse. Cùm primum aliquid certi habuero, aut ab aliis compertum, aut meâ operâ exploratum, vos faciam certiores.

Antequam Malacâ discederem, cognoui Goam appulisse tres è Societate, qui cum suis litteras quoque Romanas ad me perferendas curarunt. His ego perlectis, enimuero triumphauit gaudio, quòd ea, quæ maximè vellem, de Societatis rebus acceperam. Et quoniam ex tribus illis vnus venerat, vt in Collegio S Fidei alumnos litteras doceret, reliqui duo, vt ibi potissimum

mum versarentur, vbi maximo rei Christianæ emolumento mihi viderentur futuri; confestim ad eos scripsi, vt relicto Goæ alumnorum magistro, ceteri pergerent in Promontorium Comorinum, ibique cum Francisco Mansillâ Neophytos erudirent. Nunc verò mutatâ sententiâ, eos in Molucas insulas anno proximo venire iubeo: quòd videam his locis Christianæ religionis propagandæ opportunitatem longè maiorem.

Molucus regio est modicis ac propè innumerabilibus discreta insulis: nec satis adhuc exploratum est, an pars eius aliqua sit in continenti. Omnes fermè insulæ vicis frequentibus habitantur. Incolæ porrò ipsi facilè se adiungerent CHRISTO, nisi hortatores deessent. Nimirum si aliquod in his locis esset Societatis domicilium, plerique Christiana sacra suscipere. Itaque omnino decreui efficere, vt in hisce vltimis terris aliquâ tandem ratione sedes collo-

152 S. P. F. R. X A V E R I I

cetur nostris hominibus: iam nunc
enim prospicio, quot populos ea
res CHRISTO sit aggregatura.

In hac insulâ Amboino Ethnici
longè plures sunt Saracenis, at-
que ab eis acerbo dissident odio.
Quippe illos Saraceni aut Maho-
metis ritus suscipere, aut sibi serui-
re cogunt: Ethnici autem pleri-
que, utpote qui magis etiam Ma-
hometis nomen oderint quàm iu-
gum seruitutis, illoràm supersticio-
nem repudiant funditus. Si essent,
qui eos instituerent ad veram reli-
gionem, haud magno negotio ad
CHRISTI ouile aggregarentur;
longè enim minùs à CHRISTI,
quàm à Mahometis nomine ab-
horrent. Septuagesimo ab hinc an-
no Mahometica pestis inuasit hanc
insulam, cùm ante id tempus in-
colæ omnes essent Ethnici. Id ma-
lum nonnulli Mahometis antisti-
tes (Cacizes vocant) inuexerunt,
qui è Meca Arabiae vrbe (ubi exe-
crandum Mahometis corpus sum-
mâ superstitione colitur) profecti,
cùm

cum in hæc loca sese insinuassent, magnam hominum multitudinem ad suam pertraxere sectam. Saraceni indigenæ penitus rudes, & ignari sunt pestilentis illius disciplinæ, quam sequuntur. Itaque in spem venio fore, vt facilè abducantur à Mahometicis ritibus. Hæc omnia eò fusiùs ad vos scribo, vt huiusce meæ sollicitudinis participes, magnum, vt par est, capiatis dolorem ex tam miserabili tot animorum interitu, qui omni ope destituti quotidie pereunt. His optulari qui cupiunt, ne cunctentur. Nam vt litteris ceterisque facultatibus non sint satis instructi; satis tamen erunt ad hoc munus parati, si in animum induxerint suum, huc CHRISTI vnius causâ venire, cum hisce hominibus versari, atque in huius tam præclari studij contentione extremum spiritum edere. Hoc animo si duodeni tantum quotannis venirent, næ ista Mahometis secta funditus deleretur, ac breuî ad Christi Fidem se

K 5 adiun-

154 S. P. F. R. X A V E R I I
adiungerent omnes. Ita demum
fieret, vt haudquaquam tam nefariis impiisque sceleribus Dei numen ab hac gente violaretur propter veræ religionis inscitiam. Et enim qui hanc insulam colunt, ferè sunt homines immanes ac barbari, perfidiâ insignes, & mirandum in modum ingrati. Sunt etiam insulæ nonnullæ in hoc maris tractu, quarum incolæ humanâ carne vescuntur, præsertim hostium, qui in pugnâ ceciderint. Quòd si quis domesticorum morbo intereat, à cetero quidem abstinent corpore, sed manus ac pedes præcisos in deliciis habent. Atque etiam (si famæ libet credere) eò immanitatis progrediuntur, vt si cui lautius conuiuium sit apparandum, postulet à vicino patrem natu grandem, quem iugulatum vicinis ad epulandum apponat: postulet autem eâ conditione, vt ipse vicissim parem gratiam repromittat ei, à quo hoc beneficij petit, si quando is voluerit consimile

mile instruere conuiuium. Tantâ porro sunt, tamque immani libidine, ut omnes suscipiant impuritates. Intra mensem proficisci in insulam cogito, ubi præter inaudita flagitia, facinus utrumque committi vulgò solet, ut & cæsos in prælio comedant, & parentes affectâ ætate vicinis mutuos dent ad epulas. Causa proficiscendi est, quòd eos à tam nefariis sceleribus ac flagitiis ad Christianam pietatem conuerti velle cognoui.

Insulæ sunt mirâ cæli temperie, proceris densisque arboribus frequentes, crebris umbribus irrigatæ, præruptis vndique munitæ rupibus, arduæque & excelsæ adeò, ut incolis haudquaquam opus sit mœnibus ad hostium impetum propulsandum. Cùm enim bellum ingruit, satis tutos se fore confidunt, si se ad rupes recipiant suas: quarum calles vsque eò ardui sunt & saxis impediti, ut nullus apud eos equorum vsus nec sit, nec esse possit. Ceterùm crebri ibidem ter-

ræ

156 S. P. F. R. X A V E R I I
ræ motus existunt, adeò ingentes,
vt qui fortè præteruehuntur, naues
suas obiectis cautibus occurfare
credant. Accedit terræ fremitus tan-
tus, vt incredibilem omnibus ter-
rorem incuriat. Maltæ ex his in-
sulæ procul emittunt ignem: flam-
mas autem euomunt tanto frago-
re, quantum nulla tormenta ænea,
quamuis magna, edere solent, cum
summâ vi iaculantur globos: huius
quippe ignis vi atque impetu in-
gentia sæpè saxa iactantur. Voluit
Deus videlicet iis, quos nemo de
pœnis impiorum admonebat, quasi
Inferorum sedem aperire, speciem-
que præbere quamdam illius in-
cendij, quo sunt scelesti homines
perpetuò cruciandi; vt horrendo
illo spectaculo admoniti tandem
intelligerent, quæ illos manerent
supplicia, nisi ex nefariis sceleri-
bus ac flagitiis emergerent. Hæ
insulæ omnes inter se differunt lin-
guâ, atque etiam nonnullarum
incolæ non eodem omnes, sed
pagi alij alio sermone vtuntur.
Verum-

Verumtamen Malacensem linguam propter commercium intelligunt omnes. Quocircà cum adhuc essem Malacæ, Symbolum Apostolorum cum apposita explanatione, communis Confessionis formulam, Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, & decem Legis Præcepta in Malacensem sermonem vertenda curavi; ut me de rebus diuinis verba faciente apud eos, planius intelligerent quæ dicerentur. Nulla ferme habent monumenta litterarum: nec scribere vulgò norunt, nec legere: pauci in scribendo Arabicis notis vtuntur, verbis Malacensibus. Arabes quippe Mahometicæ superstitionis antistites, quos Cacizes seu Alfaques appellant, nonnullos indigenas scribendi rationem nuper docuerunt, ut hodie docent. Nam ante Mahometis ritus inuentos, nullus omnino apud incolas vsus erat litterarum.

In hac insulâ Amboino rem vidi incredibilem, & ante hoc tempus

pus

158 S. P. F R. X A V E R I I
pus inauditam, quam fortassis ope-
ræ pretium erit cognoscere. Ca-
prum, inquam, vidi lacte suo par-
uos alentem hœdos; vberem enim,
quod prope genitalia vnicum ha-
bet, tantum lactis reddebat quo-
tidie, quantum scutella capere po-
test. Ego ipse rem perspexi his
oculis; neque enim aliter, vt cre-
derem, adduci potuissem. Hunc ca-
prum Lusitanus quidam vir hone-
stus secum asportat eo consilio, vt
in Lusitaniam mittat.

Sed vt ad iter meum reuertar,
vos ego Patres Fratresque charissi-
mi per CHRISTVM IESVM, rerum
omnium Dominum, per sanctissi-
mam eius Parentem, per cœlestes
ciues, qui æternâ gloriâ fruuntur,
oro quæsoque, vt mei memores,
assiduè pro me summo studio de-
precentini Deum. Videris enim
profectò quanto mihi præsidio
opus sit. Ac sæpenumerò sensi, in
multis corporis animique periculis
vestras mihi preces saluti fuisse.
Equidem ne mihi ex animo exci-
deretis,

deretis, vestrū omnium nomina,
 vestro chirographo in epistolis ad
 me missis subscripta, simul cum
 solemnī meæ professionis formulâ
 circumgesto: & pro singulari vo-
 luptate, quam percipio ex tam iu-
 cundâ recordatione, primū Deo,
 vt par est, gratias ago, deinde vo-
 bis Patres Fratresque suauissimi,
 quos Deus tot ac tantis virtutibus
 ornâuit. Et quoniam confido fore,
 vt vobis haud paulò iucundiùs
 fruam in æternâ vitâ, pluribus in
 præsentîâ vobiscum agere super-
 sedeo. VI. Idus Maias. M. D. XLVI.
 Ex Amboino.

EPISTOLA IV.

P. Ignatio Loiolæ, Præposito Generali, Romam.

*Summarium. Petit virum à quo excite-
tur, idoneos operarios, & iam pridem
postulata. Consilium suum Iaponiam
tentandi, Superiores in Missionibus
renuntiandi, Ignatio plurimum tri-
buens, exponit.*

*Gratia & charitas Christi
Dom. N. &c.*

DEVS mihi conscius est, quan-
toperè in hac quoque vitâ te
videre expetam, Pater charissime,
vt tecum multis de rebus commu-
nicem, quæ tuam opem ac reme-
dium desiderant : nulla enim lo-
corum spatia obstant obedientiæ.
Video in his locis è Societate esse
permultos : rursusque nos animo-
rum nostrorum Medico multum
egere video. Per ego te IESVM
Dominum oro & obtestor, Pater
optime, vt his quoque filiis tuis,
qui in Indiâ versamur, prospicias;
virum-

virumque mittas aliquem virtute ac sanctitate præstantem, cuius vigor & alacritas torporem excitet meum. Magna me spes tenet, quoniam diuinitus animorum nostrorum affectiones tutè perspicias, abs te operam datum iri diligenter, ut omnium nostrum iam languescens virtus ad perfectionis studium vehementius incitetur.

Nihil magis hæc terra ab Societate nostrâ, quàm Concionatores desiderat. In his, quos huc magister Simon submisit, nemo est (quod sciam) Concinator. Lusitani autem Indiam incolentes, pro suo egregio erga nos studio ac beneuolentiâ, idoneos nostræ Societatis Concionatores exoptant mirum in modum. Proinde te per Deum eiusque cultum obtestor, ut tam pijs iustique illorum postulati memor, aliquot huc mittas Patres ad id munus appositos, qui rectum errantibus salutis iter ostendant. Quos prætereà è Societate missurus es, ut Euangelij causâ Ethnicorum

L

corum

162 S. P. F R. X A V E R I I
corum vicos peragrent, hos tam
spectatâ probitate oportet esse, vt
tutò & comitati ire possint & soli,
quocumque eos Christiana res
vocet, velut in Molucum, in Sinas,
in Iaponiam. Vel ex Sinarum &
Iaponiæ, earumque gentium de-
scriptione, quam his inclusam lit-
teris ad te mitto, facilè intelliges,
cuiusmodi tandem ipsa res expe-
tat viros.

Pontificias Indulgentias, priui-
legiumque Aræ maximæ nostri
Collegij, item potestatem sacer-
dotibus, vt remotos populos Chri-
smate inungant pro Episcopo, de
quibus ad te superioribus annis
scripsi, incredibiliter expectamus.
De Quadragesimâ vsus me docuit,
nihil admodum necesse esse quic-
quam immutari. Nam Lusitani
adeò locis disiuncti sunt in Indiâ,
vt si commodum spectes publi-
cum, nullâ immutatione opus sit.
Neque enim hiems eodem tem-
pore per omnes Lusitanorum ciui-
tates atque oppida vagatur. Quare
habitâ

habitâ communis boni ratione, fatius duco, nihil decerni super eâ re noui, etsi video non deesse quæ contrâ sentiant.

Nondum planè constitui, vtrum ego ipse cum vno aut altero è Societate Iaponiam post sesquiannum petam, an eò duos è Societate præmittam. Nam certum est mihi aut ire, aut alios mittere: atque vt nunc est, inclinât animus in consilium eundi. Deum oro, vt quod magis ei cordi est, id liquidò præscribat mihi. E tribus Sociis, qui Molucum petierunt, visum est vnum eligere, qui præesset ceteris. Itaque Ioannem Beiram delegi, cui reliqui obtemperarent non secus ac tibi. id illis pergratum accidit. Idem in Promontorio Comorino, ceterisque locis, vbi plures è Societate versantur, instituire cogito. Tu velim tuâ tuisque studiosorum deprecatione nobis in hac barbarie versantibus cælestem implores opem. Quod vt facias impensius, Deum immortalem

164 S. P. F R. X A V E R I I
oro , tibi vt ostendat diuinitus ,
quantum pro tuæ vel opis, vel ope-
ræ indigeat. XVIII. Kalendas Febr.
Anni à Christo nato. M. D. XLVIII.
Cocini.

EPISTOLA V.

M. Simoni Roderico, in Lusitani-
taniam.

Summarium. Docet quales esse oporteat, qui Indiam petunt. Saluberrimam Regi proponit meditandi materiam. Denuntiat ipsi instare mortem (paulò post obiit Rex.) rogatum eundem cupit , vt suis per Indiam ministris, ante alia omnia, Christianæ Religionis imponat curam.

*Gratia & charitas Christi
Dom. N. &c.*

MANDO tibi, Frater charissime, vt pro tuo erga IESVM amore mittas huc aliquot è nostrâ Societate Concionatores. Huiusce-
modi enim hominibus maximè opus est in Indiâ. Ex omnibus, quos misisti nuper, neminem adhuc vidi, præter Ioannem Beiram,
P. Ribe-

P. Riberum, Nicolaumque Laicum, qui sunt in Moluco, & Adamum Franciscum, qui est Cocini. Percontanti mihi de ceteris, responsum est, inter eos idoneum concionibus habendis esse neminem. Illud quoque te per Deum obtestor, ut delectum habeas eorum, quos huc submitteudos putes ad conuersionem Ethnicorum. Probatae probitatis ac spectatae virtutis viros deligas necesse est, qui scilicet aliquot annorum spatio retulerint multas egregiasque de se ipsis victorias. Eisdem autem non infirmos, sed validos esse oportebit: Indici enim labores non animi solum virtutem, sed corporis etiam vires desiderant. Nimirum magnam Rex à Deo iniret gratiam, si in Indiam mitteret Concionatores è nostrâ Societate quamplurimos; adeò Indorum gens vniuersa rudis est & imperita. Hæc ad te scribo pro vsu, quem horum locorum iam habeo. Quod si fortè Christianæ religionis pro-

pagatio in Ethnicorum regnis magnas habere videtur difficultates, caue propterea ab incepto deterrearis; prima quippe ac potissima difficultas in nobis est. Itaque nostros homines primum, deinde Ethnicos curandos censeo. Quæso te, in annum proximum elabora quantum potes, per Deum, ut Concionatores habeamus idoneos. De rebus Indicis nihil ad te scribo, quòd Malacâ in Indiam redij octo ab hinc diebus; neque dum quicquam ferè de iis cognoui: quæ autem cognoui, eiusmodi sunt ut cognosse poeniteat. Comites mei, ut opinor, de hisce rebus omnibus ad te perscribunt. Quos è Societate ad Ethnicorum conuersionem destinabis, tales esse debebunt, ut tutò vel comitati vel soli mittantur quocumque opus sit, siue in Molucum, siue in Sinas, siue in Iaponiam, siue in Regnum Peguanum, siue aliò. Apud quamuis harum gentium homines etiam non litteratissimi, modò egregiâ virtute

tute præditi, egregiam Deo nauare operam possunt.

Vnum est, de quo pro suis plurimis ac maximis erga Societatem nostram promeritis Regem Lusitanæ admonitum velim; cuius præcipuè interest, suorum primùm, deinde Ethnicorum, qui in eius ditione sunt, salutem consulere. Exopto inquam, vt Rex tum diuini cultus gratiâ, tum verò ad animum suum religione exoluendum, omnibus Indiæ oppidis, quæ Lusitanis tenentur præsidiis, Concionatores, siue ex nostris hominibus, siue ex Franciscanis, siue ex Dominicanis idoneos cogat, qui ceteris expediti curis, ac soluti, Dominicis ac festis diebus antemeridiano tempore de Euangelio verba faciant ad Lusitanos; pomeridiano verò eorum seruis & ancillis, indigenisque Neophytis capita explanent Fidei: semel etiam in hebdomadâ apud Lusitanorum vxores ac liberos de Symboli articulis, de Sacramentis confessionis & Com-

munitionis sermionem habeant : vsu enim didici quantoperè ea institutio sit his locis necessaria.

Si Regem à meis fidelissimis atque amantissimis consiliis non abhorreere arbitrarer, saluberrimum ei darem consilium, vt quotidie per quadrantem horæ diuinam illam sententiam meditando, *Quid prodest homini si vniuersum mundum lucretur, anima verò sua detrimentum patiatur*, germanam eius intelligentiam à Deo peteret, cum sensu animi interiore coniunctam, & simul suarum precationum omnium illam vellet esse clausulam: *Quid prodest homini si vniuersum mundum lucretur, & quæ sequuntur.* Tempus iam est hunc Regi errorem eripiendi, quoniam propiùs quàm ipse existimat, abest hora, quâ illum Rex regum, & Dominus dominantium ad rationem reddendam euocaturus est, illud intonans: *Redde rationem villicationis tuæ.* Quare effice, vt mittat necessaria ad Fi-
dei

EPIST. LIB. II. 169
dei propagationem auxilia in In-
diam.

Vna mihi omnino via ac ratio,
pro vsu quem habeo, videtur esse
religionis in Indiâ propagandæ, vt
Rex omnibus Indiæ Prætoribus
ediçto denuntiet, se nulli tam con-
fidere in Indiâ, quàm iis qui Chri-
stianæ religionis fines omni ope
proferre nituntur. Quocircà man-
dare se atque imperare, vt Ceila-
num Insulam ad Christi Fidem
adducendam, Neophytorum nu-
merum in Comorino Promonto-
rio augendum, curent sedulò. Pro-
inde viros religiosos conquirant
vndique, & nostræ Societatis ho-
minibus, itemque ceteris, quibus
visum erit, ad diuini cultus ampli-
ficationem vtantur. Quòd si fortè
in hoc genere Prætores negligentes
se præbuerint ac socordes; ter-
rorem eis incutiat, ac iureiurando
confirmet (magnam enim inibit
à Deo gratiam iurando; maiorem
etiam eò quòd iurarit, exequendo)
nisi animum ipsius religione exo-

L 5 luerint,

luerint, re Christianâ in Indiâ
quàm maximè propagatâ, simul
atque Glyssiponem reuerterint,
eorum socordiam publicatione bo-
norum, & diuturno carcere multa-
turum. Id si Rex edicet Prætori-
bus, & simul edicti contemptores
seuerè accipiet, certè plerique, Deo
iunante, conferent se ad CHRISTI
Fidem: sin minus, nihil admodum
proficietur. Habes super hac re
quid sentiam; cetera taceo: hoc
vnum dico, si fiet quod fieri ex-
peto; ab iniuriis ac direptionibus
vindicabuntur miseri Neophyti;
ceteri haud ægrè ad CHRISTI
Domini ouile compellentur. Nam
in Christianâ Fide propagandâ, si
Regis aut Prætoris desit auctori-
tas, profectò opera luditur. Crede
mihi affirmanti, & plusquam satis
erat, experto. Cur ita accidat, scio:
sed dicere non est necesse. Duo
cupio videre in Indiâ, primùm
Prætores eâ quam dixi lege deuin-
ctos; deinde in omnibus Lusita-
norum præsidiis probos Concio-
nato-

EPIST. LIB. II. 171
natores. Vtraque res scilicet tum
Gor, tum in reliquâ Indiâ rem
Christianam mirificè adiuuaret.
IESVS Dominus noster nos per-
petuò tueatur. Amen. XIII. Kal.
Febr. Cocini.

EPISTOLA VI.

Societati, Romam.

Summarium. *Varia describuntur: Fidei
rudimenta p̄ssim à Neophytis decan-
tata: magna in Mauricis insulis
erumna, & affluentia gaudiorum:
immanitas Iauarorum: terribilis re-
gio: Molucensium in Xauerum amor:
commiserationis in purgantes animas
excitanda ritus: Regis Moluci in Chri-
stianos animus: ratio instituendi Mo-
lucenses: res apud Malacenses gesta:
Occasio Fidem in Iaponiam inferendi:
Xauerij tranquillitas in atroci tem-
pestate: deprecatores apud Deum:
estimatio vocationis in Societatem
IESV.*

*Gratia & charitas Christi
Dom. N. &c.*

ANNO post CHRISTVM na-
tum M.D. XLVIII. scripsi ad
vos pluribus verbis de insulis Mo-
lucis,

172 S. P. F R. X A V E R I I
lucis, quæ absunt à Malacâ leu-
cas LX. In insulâ Amboino, vbi
Rex Lusitaniæ præsidium habet,
frequentes habitant Lusitani, qui
Molucas insulas obtinent omnium
aromatum feracissimas. Quippe
clauus, quem cariophyllum vulgò
appellamus, nusquam alibi gigni-
tur. In Amboino, vbi sunt septem
Christianorum pagi, tres menses
sum commoratus; quo tempore
complures baptizavi pueros, quo-
rum salus magno in periculo ver-
sabatur, quia nulla esset sacerdotis
copia: nam sacerdos, cuius Fidei
commissi erant, multò antè è vitâ
discesserat. Commodùm pagos
omnes obieram, & infantes bap-
tismo lustraueram, cum septem na-
ues huc appulêre, quarum aliquot
erant Hispanorum. Hæ profectæ
ex nouâ Hispaniâ, quæ Occiden-
talis India vulgò dicitur, Caroli
Cæsaris missu quærebant nouas
terrarum oras. Hæserunt Amboini
menses circiter tres, mihi que attu-
lerunt occupationum satis. Nam
Domi-

Dominicis ac festis diebus conciones habendæ erant; Confessiones plurimæ audiendæ quotidie, discordiæ sedandæ; ægri visitandi: omnino erant occupationes eiusmodi, ut cum in gente non sanctâ versarer, & bellicosâ, tantos pacis fructus ex eâ percipere me posse diffiderem. Immortales Deo gratias ago, qui tam benignè pacem impertit hominibus, pænè dicam profitentibus nullam se cum Deo aut hominibus habere pacem. Trimestri spatio exacto, illi Indiam Lusitanorum petiuerunt; ego continuo traieci Molucum, vbi totidem menses consumpsi, diebus festis concionando, assiduè excipiendo confessiones, quotidie pueros ac Neophytos Catechismum docendo: Dominicis insuper ac festis diebus Neophytis à prandio Symbolum Apostolorum vberius explicabam. Ita festis diebus binas habebam conciones, alteram inter Missæ sacrificium ad Lusitanos, alteram post meridiem ad Neophytos.

174 S. P. F R. X A V E R I I
phytos. Erat sanè cur Deo gratu-
laremur fructum, qui inde capie-
batur: quippe tantus Neophyto-
rum animis diuinarum laudum car-
mina decantandi iniectus est ar-
dor, vt Molucenses pueri in pla-
teis, puellæ ac mulieres in tectis,
agricolæ in campis, piscator in
mari, pro obscœnis ac vecordibus
cantilenis, Christianæ Fidei cane-
rent rudimenta: quæ quoniam in
patrium eorum sermonem erant
conuersa, à nouis Christianis æquè
& Ethnicis indigenis intelligun-
tur. Ac Dei beneficio Lusitani
huius regionis incolæ, ceterique
tum Christiani tum Ethnici, breuî
ita mihi conciliati sunt, vt *inueni-
rem gratiam in oculis eorum.*

Inde in insulas, quas Mauricas
vocant, transmisi, leucas à Molu-
co LX. In his multi erant Chr-
stianorum vici, iam diu inculti,
tum quòd absunt ab Indiâ longis-
simè, tum verò quòd indigenæ
Sacerdotem, qui apud eos vnus
erat, interfecerant. In insulis in-
fantes

fantes plurimos baptizavi, & tri-
 mestri spatio (tamdiu enim ibi
 moratus sum) lustravi omnia
 Christianorum loca, eosque mihi
 Christoque deuixi. Insulæ om-
 nino sunt propter intestina odia,
 ac bella ciuilia, periculorum ple-
 nissimæ : gens barbara, funditus
 expers litterarum. quippe nec ulla
 habet litterarum monumenta, nec
 quisquam est, qui scribere norit,
 aut legere. Vulgò quos oderunt,
 veneno tollunt de medio ; atque
 hac ratione necantur quàm plu-
 rimi. Terra est aspera, & sterilis
 alimentorum : frumento caret &
 vino : caro quid sit, ferè incolæ
 ignorant. nulla enim apud eos ar-
 menta, nulli greges præter paucos
 admodum sues, quos mirari ma-
 gis, quàm gustare licet. Apris abun-
 dant : aquæ dulcis magna inopia :
 orizæ satis est : magna copia ar-
 borum, vnde panem & vinum pe-
 tunt : alæ porrò arbores sunt, ex
 quarum cortice depexo conficiunt
 vestem, quâ vtuntur omnes. Hæc
 vobis,

vobis, Fratres charissimi, eò scripsi, vt sciatis, quantoperè hæ insulæ cælestibus affluant gaudiis. Nimirum hæc omnia pericula atque incommoda, CHRISTI Domini nostri causâ suscepta, thesauri sunt cælestibus solatiis refertissimi; sic prorsus, vt has insulas perappositas esse credas, ad lumen oculorum paucis annis ex suauissimi Aëtus suauitate perdendum. Equidem numquam alibi nec tam liquidis perpetuisque animi voluptatibus perfusum esse me memini, nec tam leuiter labores omnes, & ærumnas corporis pertulisse; quamquam insulas concursarem cinctas inimicis, cultas ab amicis non fidelissimis, easdemque omnibus vel morborum subsidis, vel vitæ tuendæ præsiidiis atque adiumentis destitutas; vt Diuinæ Spei potius quam Mauri insulæ appellandæ esse videantur.

Gens est in his locis ab Evangelio aliena, Iauaros vocant, qui homines quoscumque nacti sint
inter-

interficere, immortalitatis instar putant. Ac sæpè vsu venit, vt cùm alienorum copia desit ad cædem, vxores ac liberos cædant suos. Idem ingentes Christianorum faciunt strages. Vna ex iis insulis tota perpetuis pænè motibus terræ concutitur: ignemque ac cinerem euomit. Narrant indigenæ, ignis subterranei tantam vim esse, vt rupes, quibus oppidum est impositum, conflagrent totæ. Id adeò verisimile videtur: sæpè enim vsu venit, vt saxa ignea crumpant, maximarum instar arborum; vbi autem ventus existit vehementior, è cauernis tanta vis cineris effunditur, vt viri ac mulieres laborantes in campis domum reuertantur cinere opereti, adeò vt vix eorum oculi, ora, nares appareant. Dæmones magis credas esse quàm homines. Hæc ego ex indigenis cognoui, ipse non vidi: quamdiu enim ibi versatus sum, ventorum impetus nullus fuit. Illud etiam ex eisdem comperi, illiusmodi ventis per-

M

stanti-

178 S. P. F. R. X A V E R I I
stantibus, tantam copiam efferricineris, vt complures apros excæcatos opprimat, qui, vbi remisit ventus, passim reperiuntur mortui. Eâdem quoque tempestate perhibent inueniri plurimos pisces extinctos in littore, quos videlicet eadem oppresserit pestis. Argumento esse, quòd pisces, qui cinere a persam haussent aquam, vulgò interirent. Percontantibus indigenis, quid tandem illud sibi veller; Inferorum sedem esse respondi, quo detruderentur quicumque colerent Idola. Terræ motus quanti sint, vel hinc intelligi potest, quòd die Archangelo Michaëli sacro, cum in templo sacrum facerem, vsque eò terra contremuit, vt pertimescerem, ne ipsa euerteretur Ara. Fortasse. S. Michaël cunctos illius regionis cacodæmones, diuino cultui aduersantes, cælesti vi malè multatos fugabat in tartarum.

Omibus Christianorum pagis perlustratis, reuerti Molucum. vbi tres item menses contriui, diebus
festis

festis binas habendo conciones, alteram manè ad Lusitanos, alteram à prandio ad Neophytos; excipiendo quotidie confessiones tum antemeridiano tempore, tum pomeridiano; Catechismumque prætereà inculcando. Catechismi labore perfunctus Dominicis festisque diebus, Symbolicæ capita Christianis indigenis explicabam hoc ordine, vt singula singulis diebus capita explanans in idolorum cultum inueherer. Quartâ porro ac sextâ feriâ ad Lusitanorum vxores indigenas separatim verba faciebam de articulis Fidei, de præceptis Decalogi, de Sacramentis confessionis & Communionis. Erat tum Quadragesimæ tempus, itaque earum permultæ ad sacrosanctam Eucharistiam accesserunt, quæ ad id tempus accesserant nunquam. Sex mensium spatio, quibus Moluci fui, cum Lusitani eorumque coniuges & liberi, tum verò Christiani indigenæ magnos fecerunt in pietate progressus. Sub

Quadragesimam non leuibus cum amoris indiciis, non solum à Christianis, sed etiam ab Ethnicis, digressus ex Moluco, Malacam versus vela feci. Nec verò occupationes in itinere defuere. In insulâ quâdam obuiâ quatuor Lusitanorum naues cum offendissem, substiti apud eos dies viginti : ter concionem habui; complures peccatis expiaui; multos ad pacem & concordiam adduxi. E Moluco decedens, vt amicorum Neophytorumque complorationem vitarem in digressu, repentè nauim de mediâ nocte conscendi. Verùm ne id quidem satis fuit ad profectioem meam occultandam. Ne multis. Deprehensus ab illis sum. Tum verò nocturnus ille digressus ab iis, quos Christo pepereram filiis, sic me affecit, vt magnoperè vererer, ne quid incommodi meus discessus afferret illorum saluti. Ergo eis præcepi, vt certo in templo Catechismi exercitationem vrgerent cuncti quotidie; Neophyti autem breuem

breuem Symboli explicationem à me traditam edicerent. Sacerdos quidam pius mihiq̄ue perfamiliaris hoc suscepit oneris, vt eis per binas horas quotidie operam daret, & semel in hebdomadâ ad Lusitanorum vxores de articulis Fidei, Sacramentisq̄ue confessionis & Eucharistiæ sermonem haberet.

Malacæ cum essem, perfeci vt mortui in Purgatorio cruciati, itemque viui lethali conscientiaë vulnere affecti commendarentur quotidie sub noctem per compita piorum precibus. Quod quidem vt excitabat ad pietatem bonos, ita improbis iniiciebat terrorem. Ad eam rem ciuitas certum hominem constituit, qui quotidie noctu alterâ manulaternam, alterâ tintinabulum tenens obiret urbem; & in compitis ac viis identidem magnâ voce carmen huiusmodi decantaret: *Orate pro animis fidelium Christianorum, qui in Purgatorio torquentur.* Deinde illud adiceret

*carmen: Orate pro iis quoque, qui
lethali peccato oppressi releuari
non laborant.*

Rex Moluci Saracenus, Regis Lusitani paret imperio, idque sibi honori ducit. Proinde illum nominans, vulgò Dominum suum appellat; idem loquitur perbenè Lusitanicè Molucus regio non in continenti est, sed tota insulis constat: Insulæ autem præcipuæ omnes sunt in ditione Saracenorum. Rex ipse quò minùs Christianus fiat, non tam Mahometis religione impeditur, quàm libidinis ac liberioris vitæ licentiâ: ceteroquin Saraceni nihil habet, nisi quòd præputiis caret à puero, & centies duxit vxorem; centum quippe habet coniuges, præter innumerabiles pellices. Saraceni Molucenses disciplinæ Mahometicæ sunt planè rudes, carent ferè Caci- zibus; pauci, quos habent, & imperiti sunt, & peregrini. Rex amicè admodum me amplectebatur, sic ut eius regni proceres iniquo id
animo

animo ferrent. Expetebat amicitiam meam, spem ostentans suscipiendæ aliquando Christianæ religionis; rogabatque ne ab se propter Mahometricæ sectæ notam abhorrerem: quippe aiebat eundem à Saracenis & Christianis coli Deum, & fore aliquando tempus, cum vtrique in eandem coirent religionem. Quoties cum inuisebam, summoperè meo congressu latari videbatur: numquam tamen efficere potui, ut fieret Christianus. Hoc tamen expressi, ut polliceretur se vnum è liberis, quos habet plurimos, ad Baptismum daturum, eâ conditione, ut is deinde Christianus Mauricarum insularum regnum obtineret.

Anno M. D. XLVI. profecturus in Molucum scripsi ex Amboino ad Socios, qui proximè è Lusitaniâ venerant, ut anno insequentium aliqui nauibus, quæ ex Indiâ Malacam petituræ essent, eò transmitterent, itaque fecerunt. Tres è Societate, in his Sacerdo-

184 S. P. F R. X A V E R I I
res duo, Ioannes Beira, & Ribera,
Malacam tenuerunt per opportunè,
cùm ego eòdem ex Moluco reuer-
sus appellerem. Vnum mensem
vnà fuimus, cum maximâ meâ
iucunditate. Ego verò non diffido
tales eos fore, vt in insulis Molu-
cis magno sint emolumento rei
Christianæ. Molucum versus Au-
gusto mense soluerunt. iter est
bimestre. Malacæ cùm essent, eos
de Moluci moribus docui. Pro vsu
quem habebam, præscripsi quem-
admodum se cum illâ gererent na-
tione. Tam longè absunt ab In-
diâ, vt semel dumtaxat in anno
litteras ab eis accipere possimus.
Eisdem mandavi, vt quotannis de
Christianæ religionis illis in locis
amplificatione, dequæ spe, quæ
in posterum ostenditur, perscri-
berent Romam, receperunt se esse
facturos.

Quatuor ipsos menses Malacæ
substiteri, idoneam tempestatem ad
traiciendum in Indiam expectans.
quod tempus spiritualibus occupa-
tioni-

tionibus vacuum non fuit, ut cum omnibus vnus satisfacere nequirem, nonnullorum subirem similitates; quæ cum ex peccatorum pœnitentiâ nascerentur, nihil me offendebant, delectabant potius, quòd sanctum eorum consilium declararent. Multum etiam temporis ponebam in discordiis inimicitisq̃ue tollendis, quæ inter Lusitanos viros bellicosos facile existunt. Catechismo absoluto, pueris ac Neophytis Symboli explicationem inculcabam patrio ipsorum vulgiq̃ue sermone, ut perciperetur ab omnibus: idem antea in Moluco feceram, ut euersâ Idolorum superstitione, in eorum animis firma iacerem fundamenta Christianæ religionis. Hæc explicatio vno anno tradi commodè potest, vicena circiter quotidie verba inculcando, ut à rudibus Neophytis facile mandentur memoriæ. Nam interea historia de Christi aduentu sæpius iteranda est, ut vnâ cum explicatione penitus insideat.

M 5   atque

186 S. P. F R. X A V E R I I
atque hæreat in mentibus. Ita de-
mum veritatem agnoscunt, & fa-
bulas ac veneficia, quæ tum vere-
res tum recentes Ethnici comme-
morant, execrantur. Mandavi dili-
genter certo Sacerdoti, vt mei
muneris vicarius quotidie ante-
meridianis horis, eadem illa ibi-
dem inculcaret; qui se facturum
recepit. Spero fore, vt res Deo fa-
uente cursum teneat suum. Disce-
denti mihi Malacâ primarij ciues
vehementer institerunt, vt eò duos
è Societate mitterem, qui apud se
suaque coniuges & Christianos
indigenas, sacras conciones habe-
rent, itemque suis liberis, seruis,
ancillis Christianam doctrinam
traderent meo loco. Id illi tanto-
perè efflagitarunt, vt tam pio po-
stulato, hominum præsertim de
nostrâ Societate optimè merito-
rum, omni ratione satisfaciendum
putem.

Aprili mense anni M. D. XLVIII.
(hoc enim tempore naues Ma-
lacam, & Molucum petentes ex
Indiâ

Indiâ soluant) Malacæ mercator Lusitanus, vir magnâ religione ac fide, mihi de insulis permagnis (Iaponiam eam regionem vocant) nuper repertis multa narrauit. Ibi in Christi cultu propagando longè plus, quàm in quâuis Indiæ parte profici posse, quòd gens vniuersa sit sciendi cupida præter ceteras. Cum hoc mercatore Iapon quidam venit (Angeri nomen est) qui ex sermone cum Malacensibus habito, me conuenire statuerat. Is cum in Iaponiâ pro familiaritate Lusitanis quibusdam institoribus conscientiæ suæ aperuisset vulnera, petiuit ab eis remedium aliquod sanandi animi, Deiq̃ue placandi. Itaque auctores illi fuerunt, vt ad me Malacam veniret: paruit ille, & in eorum conscendit nauim. Sed quo tempore is Malacam appulit, ego versabar in Moluco. Ergo ille re cognitâ, domum reuertitur tristis. Erat iam in conspectu Iaponia, cum repenti exortâ tempestate, non sine periculo aduersus ventus

188 S. P. F R. X A V E R I I
rus eum reiecit Malacam. Ibi de
meo reditu certior factus, summo
Christianæ religionis cognoscen-
dæ studio me conuenit. Lusitanicæ
linguæ haud rudis est : itaque sine
interprete inter nos agebamus. Si
ceteri Iapones similiter vt Anger
auidi sunt discendi, profectò om-
nibus quotquot repertæ sunt gen-
tibus ingenio antecellunt. Is cum
Catechismi explicationi interesset,
accuratè sanè Symboli capita refe-
rebat in libellum. Sæpè etiam in
templo in cœtu populi, quæ edidi-
cerat, memoriter recitabat, & multa
acutissimè percontabatur; omnino
est sciendi percupidus, quod ad
percipiendam breuî veritatem plu-
rimùm valet. Octauo, quàm Ma-
lacam venerat, die, in Indiam con-
tendit. Equidem optabam, vt in
eam, quâ ego vehebar, nauim
conscenderet; sed pro familiaritate,
quæ illi intercedebat cum aliis Lu-
sitanis petentibus Indiam, homi-
nes amicissimos de se optimè me-
ritos relinquendos non putauit.

Cocini

Cocini hominem expecto intra decem dies.

Percontatus sum ex Angere, quem dixi, vtrum si in Iaponiam cum eo profectus essem, censeret incolas Christi sacra suscepturos. Et ille, populares quidem suos non continuo his quæ dicerentur assensuros esse respondit, sed multis interrogationibus exploraturos, quid afferrem religionis; maximè verò vtrum dictis facta congruerent. Quòd si duo illa præstarem, vt & consentaneo sermone satisfacerem ipsorum percontationibus, & probitate vitæ eorundem reprehensionem vitarem; denique re perspectâ & cognitâ Regem, nobilitatem vniuersam, ciuesque ceteros adultos ad CHRISTVM vtique se aggregaturos; gentem enim eam esse, quæ ducem sequatur rationem. Mercator deinde Lusitanus meus necessarius, diu in Iaponiâ versatus, commentarios mihi sanè diligenter scriptos reliquit de terræ descriptione, gentisque moribus,

190 S. P. F R. X A V E R I I
bus, de quæ ceteris rebus, quas partim ipsemet viderat, partim cognoverat ex auctoribus sanè idoneis. Eos ego commentarios his inclusos litteris ad vos mitto. Quotquot huc ex Iaponiâ redeunt Lusitani mercatores, mihi confirmant, me si eò traiecero, haud paulò meliùs illis in locis, quàm in Indiâ operam positurum; quippe cum futura sit res cum natione, quæ facilè obtemperet rationi. Præfagire videtur animus, me aut alium è Societate ante biennium in Iaponiam iturum: etsi iter est periculosum, cum propter incredibiles maris illius tempestates, tum verò propter Sinarum prædonum latrocinia; ut multæ naues partim à fluctibus, partim à piratis intereant. Proinde, Patres ac Fratres charissimi, incolumitatem nobis à Deo precamini eiusmodi navigationem suscepturis, in quâ plurimi intereant. Interim Anger Lusitanam linguam perdisceat: indicas Lusitanorum opes, Europæorum
rum

rum artes, nostramque viuendi rationem cognoscet: ritè comparabit se ad Baptismum, mihi que in Catechismo, copiosaque de CHRISTI aduentu explicatione Iaponicè vertendâ operam dabit; si quidem perbenè scribit Iaponicè.

Octauus est dies cum perueni in Indiam, nec dum socios visere mihi licuit. Itaque de fructu ex his regionibus me absente percepto, quod scribam nihil habeo: socios ipsos suâ sponte de suis ad vos rebus scripturos arbitror. E Malacâ in Indiam reuertens, magnis sum defunctus periculis: quippe naus trium dierum totidemque noctium tempestate iactata est tantâ, quantam numquam videre me memini. Complures è vectoribus iam mortem suam deplorantes vouebant, si diuinâ ope exempti essent periculo, numquam omnino in posterum nauigaturos. Mercatores vitam redimere coacti sunt cunctarum mercium iacturâ. Ego cum tempestas maximè sæu-

ret,

192 S. P. F R. X A V E R I I
ret, Deo supplicans deprecatores
adhibui, ex terris quidem primùm
nostræ Societatis homines eius-
demque studiosos, deinde Chri-
stianos vniuersos, expetens per
Christi sponsam Ecclesiam, cuius
etiamnum in terrâ morantis assi-
duæ preces audiuntur in calo, cæ-
lesti Regi quàm diligentissimè
commendari. Inde Superos ordine
imploravi omnes, ac præcipuè Pe-
trum Fabrum, cum ceteris nostris;
vt cum viuis tum mortuis depreca-
toribus vterer ad iram diuini Nu-
minis leniendam. Denique omni-
bus vel Angelorum ordinibus, vel
sanctorum hominum gradibus si-
gillatim imploratis, quò facilius
delictorum meorum innumerabi-
lium veniam impetrarem, sanctissi-
mam Dei Parentem patronam ad-
hibui, quæ cæli Regina nullo ne-
gotio quicquid orat filium, exorat.
Ad extremum spe omni in im-
mensis Christi Domini ac Salua-
toris nostri promeritis collocatâ,
tot tantisque præsiidiis circumseptus
longè

longè maiore perfruebar voluptate
 in horribili illâ tempestate peri-
 clitans, quàm deinde præsentî pe-
 riculo liberatus. Me sanè pudet
 nequissimum omnium mortalium
 in vltimo discrimine præ cælesti
 lætitiâ tantam lacrymarum vim
 profudisse. Itaque dum Christum
 Dominum suppliciter orabam, ne
 me ex illo periculo eriperet, nisi
 ad paria, aut etiam grauiora peri-
 cula sui obsequij gloriæque causâ
 reseruaret; sæpenumerò mihi Deus
 indicauit interiore quodam in-
 stinctu, quàm multis me vel cor-
 poris periculis, vel animi detri-
 mentis prohibuerint supplicatio-
 nes ac sacrificia Sociorum partim
 in terris militantium, partim cæ-
 lestibus fruuentium præmiis. Hæc
 eò pertinent Patres ac Fratres in
 CHRISTO charissimi, vt pro tot
 tantisque beneficiis, per vos ipsos
 & Deo & vobis persoluam quod
 debeo, quoniam ipse per me neu-
 tiquam sum soluendo. Sermonem
 de nostrâ Societate ingressus ne-

N

que

194 S. P. F. R. X A V E R I I
que loquendi neque scribendi
exitum reperio; sed vel nolentem
huic sermoni atque epistolæ fi-
nem imponere nauium festinatio
cogit. Clausulam autem nullam
inuenio accommodatiorem, quàm
vt illud profitear, *si oblitus um-*
quam fuero tui Societas IESV,
obliuioni detur dextera mea: adeò
quantum Sociis vniuersis, & quàm
multis nominibus debeam, per-
spexi. Ac Deus quidem vestris pre-
cibus adductus hoc mihi tantum
beneficij dedit, vt pro meo captu
intelligerem quantum debeam So-
cietati. Neque enim tanta in me
vis atque virtus est animi, quæ
tam cumulatam promeritum cape-
re possit omnino. Verumtamen vt
aliquâ ex parte fugerem ingrati
animi notam, Deus pro suâ beni-
gnitate ac misericordiâ aliquid
mihi, etsi parum, eius notitiæ est
impertitus. Sed finis sit. IESVM
Dominum oro, vt quando in suam
nos Societatem adscitos in hac
ærumnosâ vitâ congregauit, tan-
dem

EPIST. LIB. II. 195
dem in beatâ illâ congreget æternitate in cælestium Societatem vocatos. Præsertim cùm in hac vitâ eius causâ corporibus adeò distracti simus.

Vos si quid nobis aliquando mandatis, aut in Moluco versantibus, aut in Iaponiam profecturis, meminisse oportet, ante triennium & nouem menses ad vos perferri non posse responsum. Ratio in promptu est: nam vestræ litteræ nono demum mense in Indiam perueniunt; intercedunt deinde octo item menses, vt naues idoneâ tempestate petant Molucum; in profectioe ac reuersione, vt secundissimâ nauigatione vtantur, menses consumuntur XXI denique ex Indiâ post octauum mensem Romam litteræ perferuntur; idque cùm ventis ac tempestatibus nauigatur secundis: nam interdum propter incommodas tempestates plus anno in Romano itinere ponitur. XII. Kal. Febr. Cocini.

E P I S T O L A VII.

Iacobo Pereriæ, Malacam.

Summarium. *Amico commendat studium bonæ conscientie. Nuntiat binos Socios Malacam venire.*

*Gratia & charitas Christi
Dom. N. &c.*

OMNINO libentiùs te vidissem ante tuam in Sinas profectionem, quàm nunc per litteras alloquor absentem ; sed Prætor hibernare me voluit Goæ. Itaque mos ei gerendus fuit. Nam mihi quidem in animo erat in Comorino Promontorio meos Socios interuisere. Sanè gavisus essem, si tecum tamquam cum amico fidelissimo coràm quædam super itinere Iaponico, quod post annum suscipere cogito, communicare licuisset. Comperi enim bonis auctoribus, posse ex illâ regione vberimos animorum percipi fructus, Christi que Fidem inibi longè ac latè propagari. Mando tibi pro
amici-

amicitiâ, vt prius quàm proficiscaris in Sinas, mercem quamdam compares sanè pretiosam, quam Malacenses Sinæque mercatores ferè negligunt, bonam dico conscientiam, quæ istiusmodi hominibus parum admodum est nota. Vulgò enim mercatores ita sibi persuadent, si animorum suorum conscientiaque suæ negotium agant, se continuo decocturos. Ego tamen Deo adiutore futurum confido, vt Iacobus Pereria, meus amicissimus, magnas bonæ conscientiaæ secum afferens merces, locupletetur; tametsi ceteri eiusmodi rerum incuriâ ad egestatem redigantur. Equidem Deum orare non desistam, vt te & deducat in Sinas, & inde ad nos reducat incolumem, auctioremque ac locupletiozem animi bonis magis utique quàm fortunæ. Mitto istuc Malacam Socios duos, alterum (Francisco Peræ nomen est) Sacerdotem, qui meo instituto concionibus, confessionibus, institu-

N 3   tioni

198 S. P. F. R. X A V E R I I
tioni puerorum ac rudium det
operam : alterum huius admini-
strum , qui Lusitanorum liberos
imbuat litteris ; quò posthac pios
ac salutare libellos lectitent ci-
tius quàm codices litigiosos Mala-
censium , quibus legendis pueri
fiunt Malacenses è Lusitanis.
CHRISTVS Dominus tecum sit ,
perinde atque ego illum mecum
esse cupio. IV. Non. Apriles. Goæ.

EPISTOLA VIII.

Francisco Henrico, in Trauan-
coridem.

*Summarium. Consolatur magnis labori-
bus parum proficientem. Detegit da-
monis aliò migrare suadentis fraudes.*

*Gratia & charitas Christi
Dom. N. &c.*

EGO verò malle, Frater cha-
rissime, coràm, quàm per lit-
teras tecum agere ; tibi que pro
laboribus & incommodis , quæ
CHRISTI causâ sustines, aliquid
afferre solatij. Neque enim eius-
modi

modi solatia profectò expetis, quibus delectantur ij, qui hilariter iucundeque vt viuant, huius vitæ voluptatibus perfruuntur. Etenim horum vicem miserari debemus, illorum autem inuidere conditionem, quibus, vt Apostolus ait, *dignus non erat mundus*. Noli mœrere, Frater, quod minùs, quàm velles, in istorum Neophytorum culturâ proficias; quippe cum & gens ipsa, vt scribis, idolorum cultui dedita sit, & Rex à CHRISTI religione alienus acerbè insectetur Christianos. Plus utique proficis, quàm tu putas, infantes diligentissimè conquisitos cælo per Baptismum pariendo. Nam si circumspicere animo voles, reperies profectò ex Indis, vel albis, vel nigris, paucos in cælum peruenire, nisi eos, qui quatuordecim annis minores cum baptismali innocentia excedunt è vitâ. Vidésne, Frater charissime, te, vt dixi, plus isthic, quàm putes, proficere? Id adeò cerni in pueris licet, qui abs te

baptizati cælesti iam fruuntur beatitudine, quâ nimirum carerent, si tu ex istis locis discessisses, neque eos per Baptismum CHRISTO genuisses. Enimuerò sempiternus hostis animorum te, quem vehementer odit, quamprimùm istinc excedere exoptat, vt ex isto Trauan-
coridis regno in cæli regnum nemo vocetur in posterum. Genus est eius insidiarum, maiorem alibi diuini obsequij spem ostentare: vt videlicet sollicitet atque auertat eos, qui vtiliter vbi sunt, operam nauant Deo. Itaque vereor, ne te suo illo artificio aggressus idcirco sollicitet, vt ex istis abigat locis. At memento te octo mensibus, quibus istic versaris, plures animos conseruasse, moribundis, infantibus baptizandis, quàm omnibus annis, quibus in Lusitaniâ atque Indiâ fuisti. Quare desine mirari, cur tibi tantum faceat negotij satan. Quippe ille id agit, id pugnat, vt te de istâ regione expellat in aliam, vbi saluti consulas pauciorum. Il-
lud

lud autem scito, quod tibi gratum
 fore arbitror, Socios complu-
 res mense Septembri ex Lusitaniâ
 aduenisse. His ego Goâ discedens
 imperavi, vt nobis venirent auxi-
 lio. Nunc refero me Goam pij
 cuiusdam negotij causâ; quod si
 conficere potuero, magna me spes
 tenet, Christianos factum iri quâm
 plurimos. Tu Deum depreceris
 velim, vt tametsi nostra peccata
 impediunt, quò minus idonei eius
 administri simus; ipse tamen pro
 suâ bonitate infinitâ, immensâque
 in homines charitate, ad religio-
 nis propagationem nostrâ quali-
 cumque operâ vti ne grauetur. XI.
 Kal. Nouembris. Punicali.

N S EPI-

2106

E P I S T O L A I X.

P. Ignatio Loiolæ Præpos. Gener.
Romam.

Summarium. Accuratè admonet de Religionis & Societatis IESV in Indiã statu. Describit Indorum indolem, labores Missionum, virtutes operis, nominatim Reclori Collegij Goani necessarias. Narrat loca, quæ Societas excolit. Neophytos contemni dolet. Subdit varia de Iaponiã. Simonis Roderici optat presentiam. Petit ut det litteras ad Socios præceptis refertas, & consolatorias ad egregium operarium. Monet ab Episcopi Socio institutum Seminarium. Sacrum postulat ad S. Petri Janiculensis. Positis humigenibus scribens precibus Ignatij se commendat.

*Gratia & charitas Christi
D. N. adsit nobis semper.
Amen. Mi Pater in Christi
visceribus unice.*

ET S I litteris sociorum, quæ hinc Romam proximè missæ sunt, certio rem te factum arbitror, quàm feliciter his locis res Christiana, vestra deprecatione, Dei que bene-

beneficio geratur; tamen videntur etiam nonnullæ meæ partes. Itaque pauca quædam de hisce locis tam procul ab Vibe remotis. hac epistolâ perstringam. Primum gens omnis Indica in vniuersum (quantum videre potui) est admodum barbara, nec quicquam nisi suis, hoc est, barbaris moribus consentaneum auct audire: de rerum diuinarum ac salutarium cognitione nihil admodum laborat. Ingenio plerique sunt prauo, & à virtute abhorrenti. Incredibili mobilitate animi atque inconstantia, fide exigua, ac penè nullâ: tanta est consuetudo peccandi atque fallendi. Hic nos tum in Christianis excolendis, tum in conuertendis Ethnicis multum elaboramus. Proinde par est nos filios tuos præcipuè tibi curæ esse, tuisque apud Deum precibus continenter iuari. Neque enim te fugit, quantum negotij sit homines erudire, qui neque Dei notitiam habeant, neque pareant rationi; sed alienum

ac

204 S. P. F. R. X A V E R I I
ac minimè ferendum putent, auo-
cari à consuetudine peccandi, quæ
iam naturæ vim obtineat propter
vetustatem.

Hæc loca sunt sanè laboriosa,
vel propter summos æstatis calo-
res, vel propter maximos hiemis
ventos atque imbres. Alimenta
atque subsidia in Socotora, Mo-
luco; Promontorio Comorino
perexigua; labores tum corporis
tum animi, propter ingenia homi-
num, quibus conflictandum est,
ingentes planè atque incredibiles.
Lingux insuper harum nationum
haud sanè faciles ad cognoscen-
dum. Discrimina porro vtriusque
vitæ & plurima & maxima. Atqui
vt omnes è Societate IESV immor-
tales Deo gratias agant, illud li-
quidò affirmare possum, Socios
hosce omnes, eosdemque filios
tuos, qui in Indiâ versamur, maxi-
mæ Deo esse curæ, vt diuinitus
non solùm animorum corporum-
que periculis eximamur; sed etiam
omnibus (id quod omnes summo-
perè

perè mirantur) Lusitanis, priuatis pariter ac Magistratibus, Præpositisq̄ue Ecclesiasticis, itemq̄ue Indis, tum Christianis tum Ethnicis, chari simus ac iucundi. Atque Indi omnes, vel Ethnici, vel Saraceni (quod adhuc intelligere potui) sunt admodum imperiti. Quapropter iis qui hæc loca Euangelij propagandi causâ peragraturi sunt, non tam litteris opus est multis, quàm virtutibus; maxime vero obedientiâ, perseuerantiâ, patientiâ, charitate, eximiaq̄ue aduersus plurimas peccandi illecebras castimoniâ, denique non vulgari consilio ac prudentiâ ad res gerendas, valetudineq̄ue ac robore animi & corporis, ad perferendos labores & ærumnas. Hæc eò scripsi, quòd necessarium existimem, spectari diligenter virtutes eorum, qui posthac sunt in Indiam venturi. Quod si qui satis probati non erunt, quæso te, sint eiusmodi, quibus magnoperè confidas. Tales enim India desiderat, viros scilicet

206 S. P. F. R. X A V E R I I
cet egregiâ castitate atque humili-
tate, qui nullam speciem præ se
ferant superbiæ atque elationis.

Quem missurus es Rectorem
Goani Collegij, alumnorum indi-
genarum, itemque Sociorum, hunc
præter alias Rectoribus necessa-
rias, duabus potissimum laudibus
præditum esse oportet. Primum,
singulari obedientiâ sit insignis, ut
obsequio atque humilitate bene-
uolentiam sibi conciliet Magistra-
tum Præpositorumque Ecclesia-
sticorum. Vtrique enim, si vsquam,
his locis obseruantiam & obe-
dientiam ab iis, quibus præsent,
vel maximè requirunt. Qui nos, si
obseruantes dictoque audientes
esse videant, mirificè amplectan-
tur; sin minus, penitus auersentur.
Deinde facilitate excellat, affabi-
lisque in congressu atque sermone
sit potius, quam seuerus ac grauis,
ut animos cum omnium, tum verò
alumnorum ac Sociorum, quibus
præfuturus est, omni ratione deuin-
cire sibi & velit & possit. Omni-
noque

noque ne is sit, qui timeri se quàm amari malit; atque id agat, vt per seueritatem atque terrorem Socios sibi commissos tamquam seruos in ditione habeat ac potestate. Istiusmodi enim acerbitas multis exitum, paucis aditum in Societatem patefaceret. Mihi verò nemini vis adhibenda videtur (nisi forrè amoris vis & charitatis) ad quemquam inuitum in Societate retinendum; sed potius à Societatis instituto abhorrentes dimittendos censeo, vel inuitos: aptos verò & idoneos beneuolè ac leniter tractandos, vt charitate deuincti in eâ conseruentur, & virtutibus ac meritis augeantur; præsertim verò cum in his locis tantum ærumnarum Christi Domini nostri causâ perferant. Et sanè, vt mihi videtur, Societas IESV nihil est aliud, nisi Societas amoris atque concordia, à quâ profectò acerbitas ac timor seruilis longissimè abhorret. Hæc eò spectant, vt virum exquisitas huic oneri parem & accommodatum;

208 S. P. F. R. X A V E R I I
datum ; qui talis utique esse debe-
bit, ut in imperando obsequendi
magis præ se ferat studium, quam
imperandi.

Pro usu, quem horum locorum
habeo, illud mihi affirmare posse
videor, per Indiæ indigenas nul-
lam aperiri viam Societatis nostræ
apud eos perpetuandæ: Christia-
nam autem religionem iis, qui
hîc sumus, superstitem vix futu-
ram. Itaque necesse est isthinc So-
ciorum supplementa submitti. In
omnibus Indiæ partibus ubi Chri-
stiani sunt, aliquot è Societate
versantur: in Moluco quatuor, Ma-
lacæ duo, sex in Comorino Pro-
montorio, Colani duo, toti-
dem Bazaini, in Socotora qua-
tuor. Hæc autem loca distant inter
se maximis interuallis, velut Mo-
lucus ab vrbe Goâ leucas amplius
mille, Malaca quingentas, Como-
rinum promontorium cc. Cola-
num cxxv. Bazainum lx. So-
cotora ccc. Singulis autem lo-
cis vnus est è Societate, quibus
pareant

pareant ceteri. Et quoniam qui præsent viri sunt prudentiâ ac virtute præstantes, à reliquis nihil offenditur.

Lusitani in his regionibus maridumtaxat potiuntur, & orâ maritimâ. Etenim in continenti nihil habent præter ea oppida ubi versantur. Indigenæ ipsi, pro peccatorum magnitudine suorum, ad Christianam religionem minimè accommodati sunt. Quippe ab eâ sic abhorrent, vt molestissimè ferant, si quando inferamus de illâ sermonem: rogari autem vt Christiani fiant, mortis instar putant. Itaque in Christianis tuendis opera in præsentiam ponitur. Et sanè si insigniora essent Lusitanorum in Neophytos studia, plurimi ad Christum se aggregarent; sed cum eosdem contemni despiciq̃ue Ethnici videant, nolunt videlicet fieri Christiani. Quare cum in his locis mea opera minimè sit necessaria, cumq̃ue ex idoneis auctoribus cognorim, Iaponum regionem esse

O

SINIS

210 S. P. F. R. X A V E R I I

Sinis adiacentem , cuius incolæ omnes Ethnici sint , à Saracenis Iudæisq̃ue prorsus intacti , nouarumq̃ue rerum tum diuinarum tum naturalium auidissimi , eò quàm primùm contendere statui. Hoc ego iter suscipio magnâ animi mei voluptate , maiore spe, quòd planè confidam in illâ natione nostri laboris fructus solidos ac perpetuos fore. In Goano Collegio, cui à S. Fide nomen est, tres alumni sunt Iapones, qui eò mecum Malacâ superiore anno venerunt : mira de Iaponiâ narrant. Adolescentes sunt optimis moribus, acerrimo ingenio, Paulus in primis, qui benè longam ad te epistolam mittit. Is octo mensium spatio legere, scribere, loqui Lusitanicè perdidicit: nunc vsitatis meditationibus haud sanè inutiliter exercetur. Religionis Christianæ mysteriis est imbutus satis. Magnam in spem venio, Deo adiutore Christianos in Iaponiâ factum iri quamplurimos. Equidem primùm

EPIST. LIB. II. 211
mum eorum Regem, deinde Gym-
nasia & Academias adire constitui,
magno (vt spero) cum quaestu ani-
morum. Iaponum religiones, vt
Paulus tradit, ex Cenico (quæ vrbs
est vltra Sinas atque Cathaium, à
Iaponiâ iter vnus & dimidiati an-
ni) adscitæ perhibentur. Ex Iapo-
niâ tum de illius gentis moribus
ac litteris, tum etiam de religione
ac disciplinâ Cenicensi faciam te
per litteras certiozem. Etenim in
Sinarum regno vniuerso, atque
Cathaiò nulla alia vigere fertur
disciplina præter eam, quæ in Ce-
nicensi Academia longè celeberrimâ traditur. Ergo vbi perspexero
illorum litteras Gymnasiq̃ue do-
ctrinam, tum verò fusè ad te cuncta
perscribam. Nec prætermittam,
quin dem litteras eisdem de rebus
ad Academiam Parisiensem, vt ex
eâ reliquæ Europæ Academiæ illa
eadem cognoscant. E Sociis vnum
omnino Europæum ducere me-
cum cogito Cosmum Turrianum
Valentinum, qui hîc se ad Socie-

O 2   tatem

XIII

21: S. P. F. R. X A V E R I I
tatem nostram contulit, ac præ-
tereà tres illos, quos dixi, Iaponios
adolescentes. Proficiscemur Deo
approbante, Aprili mense proxi-
mo. Abest Iaponia ab vrbe Goã
leucas amplius M. CCC. Ex itinere
& vrbs Malaca & Sinæ attingendi
sunt. Nullis verbis exequi possim,
quantum ex prouinciæ huius susce-
ptione fructum capiam diuinæ vo-
luptatis. Constat enim, iter pluri-
mis ac maximis tempestatum, syr-
tium, piratarum periculis obno-
xium esse; vt præclare agi cum
nauculariis videatur, si alternæ
naues Iaponicum teneant cursum.
Ego verò interiore quodam animi
sensu sic affectus animatusque sum,
vt Iaponicæ profectiois consi-
lium abiiciendum mihi non pu-
tem, ne si pro certo quidem ha-
beam maiora discrimina subeunda,
quàm vmquam antea in omni
vitâ. Tantam mihi spem Christia-
næ religionis propagandæ Pauli
Iaponis sermo, vel ipse potius
Deus, iniecit. Quàm apposita &
parata

parata sit illa regio ad Euangelij
femen excipiendum, intelligi lice-
bit ex eâ narratione, quam cum
his ad te litteris mitto.

In hisce Indiæ locis sunt ad
quindecim Lusitanorum oppida,
in quibus multa excitarentur do-
milia Societatis, si ad ea in-
choanda aliquid stipendij ex pu-
blico Rex attribueret. Hac ego de
re egi cum ipso Rege per litteras.
Simonem quoque Rodericum de
rebus omnibus certiolem feci, &
simul admonui magnoperè è re
Christianâ futurum, si factâ abs te
potestate ipsemet huc transmittet
cum quàm plurimis è Societa-
te magnâque Concionatorum ma-
nu; quippe eius aduentu (fauente
videlicet Rege) aliquot Societa-
tis Collegia excitari posse. Mihi
verò, mi Pater, Simonis, viri apud
Regem gratiosissimi, aduentus in
Indiam peropportunos videtur fu-
turus. Veniet enim cum regiâ fa-
cultate vel inchoandi Collegia, vel
iuuandi Christianos, & qui sunt &

O 3. qui

214 S. P. F. R. X A V E R I I
qui forent, si esset qui eis faueret.
Velim super hac re ad Simonem
scribas quid fieri velis. Antonius
enim Gomes mihi narrauit, Simo-
ni certum ac deliberatum esse, cum
multis è Collegio Conimbr censi
traicere in Indiam. Non desunt
tum Romæ tum alibi Socij à
concionibus & à litteris alieni,
qui magno hîc emolumento rei
Christianæ esse possent, si modò
essent satis experti, & cum ceteris
virtutibus ad Ethnicos iuuandos
necessariis, tum verò insigni casti-
moniâ ornati, magnisq̃ corporis
animiq̃ viribus præditi ad ingen-
tes horum locorum labores susti-
nendos. Huiusmodi igitur Socios
nobis ad arbitrium tuum curabis.
Operæpretium, Deoq̃, vt spe-
ro, gratum feceris, si ad hos om-
nes è Societate, qui in Indiâ ver-
samur, plenam præceptorum spi-
ritualium epistolam miseris, tam-
quam testamentum, quo minimis
hisce filiis à conspectu tuo ablega-
tis diuitias atque opes à Deo ac-
ceptas

EPIST. LIB. II. 215
ceptas impertias. Quæso te (quod
tuo commodo fiat) vt nobis ali-
quando geras morem. Henricus
Henriques Sacerdos est è Socie-
tate Lusitanus, vir egregiæ virtu-
tis & exempli : is versatur in Pro-
montorio Comorino. Malauaricè
perbenè & scribit & loquitur : at-
que adeò vnus pro multis sanè vti-
liter elaborat. Concionibus quippe
& priuatis sermonibus affecutus
est, vt Christianis indigenis mirè
venerandus esset & charus. Obse-
cro te, vt tam bonum virum, tam
laboriosum, tam vtilem CHRISTI
vineæ operarium, *qui portat pon-
dus diei & astus*, per litteras con-
soleris.

Cranganorum oppidum est à
Cocino millia passuum xx. Lusi-
tanæ ditionis. hîc Frater Vincen-
tius è sanctissimâ S. Francisci disci-
plinâ, idemque Goani Episcopi
Socius, pariterque nostræ Societa-
tis amantissimus, Seminarium in-
stituit sanè luculentum, vbi indi-
genæ adolescentuli facilè centum
O 4 aluntur,

216 S. P. F R. X A V E R I I
aluntur, & ad pietatem ac litteras
informantur. Quamquam huic
Vincentio beneuolentiâ erga So-
cietatem non concedit ipse Goa-
nus Episcopus, qui vnus præest
Indiæ vniuersæ, sed nostrorum ho-
minum studiosissimus amicitiam
magnoperè expetit tuam. Quare
velim ad eum scribas. sed redeo ad
Vincentium. Is pro mutuâ bene-
uolentiâ mihi confirmauit, velle
se id Societati nostræ Seminarium
committere ac tradere. Proinde
me rogauit etiam atque etiam, vt
te de suo consilio facerem certio-
rem, Sacerdotemque è Societate
curarem, qui Seminarij alumnos
doceret litteras, & Dominicis ac
festis diebus ad domesticos ac po-
pulum verba faceret. Nam præter
incolas Lusitanos plurimi Chri-
stiani sunt accolæ in pagis LX. orti
ab iis, quos S. Thomas Christia-
nis sacris initiauit: alumni porrò
Seminarij è primâ nobilitate. Hoc
in oppido duo sunt templa, alte-
rum S. Thomæ, S. Iacobi alterum.
Exoptat

Exoptat is, quem dixi, F. Vincen-
tius, vt anniuersariam vtrique
templo peccatorum omnium In-
dulgentiam à Pontifice Maximo
cures, in dies Apostolis Iacobo &
Thomæ sacros, septenosque dies
consequentes. Idque ad augendam
indigenarum pietatem, qui pro-
gnati à veteribus illis S. Thomæ
Neophytis Thomæi Christiani
vulgò vocantur. Idem præter has
quas dixi Indulgentias, Sacerdo-
tem, qui hoc in oppido Conciona-
toris & magistri munere funga-
tur, expectat. His ille beneficiis
ita nobis erit deuinctus, vt & in
vitâ & post mortem noster sit fu-
turus. Is verò hoc mihi negotium
magnoperè mandauit, dicique non
potest, quàm vehementer eas ex-
petat Indulgentias.

Vnum ego abs te peto, vt Sa-
cerdos aliquis è Societate per an-
num mensibus singulis Sacrum meâ
causâ faciat ad S. Petri Ianiculen-
sis, in eo sacello, vbi Petrus Apo-
stolus cruci affixus dicitur. Item-

O s que

218 S. P. F. R. X A V E R I I
que negotium des velim alicui do-
mestico, vt ad nos de Collegiis
Societatis, de Professis eorumque
officiis, deque Sociorum opera
fructuque perscribat. Mandavi
enim Goæ, vt Romanæ litteræ
Malacam, Malacæ vt descriptæ
multis viis ad me in Iaponiam
transmittantur.

Te ego pater animæ meæ, sum-
meque mihi venerande, positis
humi genibus (sic enim hanc tibi
epistolam scribo) tamquam si præ-
sentem intuerer, suppliciter oro,
ne Deum pro me in sanctis Sacri-
ficiis tuis ac precibus obsecrare de-
sistas: vt dum vita suppeditat,
sanctissimæ voluntatis suæ mihi
det & planè agnoscendæ & omni-
no exequendæ facultatem. Idem
ceteros Socios oratos volo. XIX.
Kal. Febr. M. D. XLIX. Cocini.

EPISTOLA X.

Eidem.

Summarium. *Antonij Criminalis laus. Alacritas sexagenarij arduam missionem suscipientis. Simon Rodericus impensius exoptatur. Iaponum scribendi ratio.*

Gratia & charitas Iesu Christi Dom. N. sit nobiscum semper. Amen. Pater mi in Christi visceribus unice.

TRINAS ad te dedi litteras eodem ferè exemplo, fusissimè autem scriptas M. Simoni commendavi. Antonius Criminalis in Comorino Promontorio cum sex aliis è Societate versatur. Enimverò is, mihi crede, vir sanctus est, & ad has terras excolendas natus, eius similes, quorum istic magna est copia, plurimos huc mittas velim. Ei Comorinenses Socij parent. Idem Christianis indigenis, Ethnicis ac Saracenis est mirificè charus. A Sociis, quibus præest, quantoperè diligatur, dici vix potest. P. Cyprianus affectâ iam ætate in Socotoram insulam proficiscitur.

scitur. Discessurus est exeunte Ianuario, ducet secum tres è Societate, Sacerdotem vnum, reliquos adiutores. Socotora insula est in circuitu millia passuum fermè centum: tota ab eiusmodi incolitur Christianis, qui multis ab hinc annis Catholicis orbatu Sacerdotibus Christiani nihil habent præter nomen. Ferunt se ortos ab iis, quos S. Thomas Apostolus Christianos fecit. In spem venio fore, vt Cypriani & Sociorum operâ se ad bonam recipiant frugem. Ea insula valdè inops est à frugibus & alimentis, eademque satis aspera & ærumnosa. Eò tamen Cyprianus iam sexagenarius libentissimè transmittit, confidens egregiam se ibi operam Deo nauare posse, & simul expiare delicta iuuentutis suæ. Et quamquam initio affectam iam ætatem minimè patientem laborum excusabat; mox tamen professus est se, si opus esset, haud grauatè iturum. Nicolaus Lancellorus, etsi valetudinarius, nunc tamen melius habet, versaturque
Colani,

Colani, quod oppidum est salubri
 cælo, millia passuum à Cocino
 circiter LXXX. ibi instituendo So-
 cietatis Collegio præest. Ac sanè
 multa his locis Societatis domi-
 cilia excitarentur, si M. Simon (vt
 ad te antea scripsi) cum magnâ ab
 Rege auctoritate missus non par-
 uam huc adduceret Sociorum ma-
 num, ex quorum numero sex
 septemve Concionatores essent,
 complures confessionibus excipien-
 dis, tradendis piis meditationibus,
 Ethnicis ad Christi fidem adiun-
 gendis idonei, viri omnes planè
 moderati ac rerum periti. Scripsi
 etiam ad Regem de M. Simone,
 vt eum cum potestate mittat, non
 modò inchoandi Collegia, sed et-
 iam fauendi indigenis Christianis
 atque Ethnicis, quos ad Christum
 quantuluscumque aggregaret fauor.

Mitto ad te Iaponicarum littera-
 rum notas. Iapones quippe ab aliis
 in scribendi ratione differunt plu-
 rimùm. Nam à summo orsi dire-
 ctò ad ima descendunt. Quærenti
 mihi

222 S. P. F. R. X A V E R I I
mihi ex Paulo Iapone, cur nostro
more non scriberent; Quin vos
inquit ille, potius more nostro?
Etenim ut hominis caput sum-
mum est, pedes imi, sic par est
homines cum scribunt, à summo
deorsum directo ferri. Descriptio-
nem item Iaponiæ & morum illius
gentis à Paulo, summæ religionis
ac fidei viro, acceptam tibi mitto.
Post duos menses ego cum P. Co-
simo Turriano, Paulo & aliis Iapo-
nibus duobus solvam (si Deo cor-
di erit) in Iaponiam. Inde quid
eorum litteris contineatur, ad te
perscribam. Nam ex Paulo homi-
ne idiotâ cognoscere non potui,
quòd numquam attigerit Iaponica
litterarum monumenta, quæ (simi-
liter ut apud nos libri scripti Lati-
nè) alienâ quasi quadam linguâ
loquuntur. IESVS Dominus no-
ster *doceat nos facere voluntatem
suam, & huius vitæ laboribus per-
functos, ad beatam illam æternam
que transferat sedem. Amen.* XIX
Kalen. Febr. Cocini.

E P I

EPISTOLA XI.

M. Simoni Roderico, in Lusitaniam.

Summarium. Certiorem facit de optato Sociorum, quos misit, appulsu, & ipsum inuitat. Rogat ut Rex Lusitanorum pupillis prospiciendum curet. Narrat de Cenicenâ Academiâ, quasi Orientis magistrâ, ad Europæas Academias de rebus Iaponia, ubi eam lustrarit, litteras daturus. Commendat pium amici negotium. Petit vinum ad usum Missarum, Socotorais auxilium, & plures Socios. Barzeus Collegio Goano præfectus. Varia Seminaria Societati committuntur. Rogat, ut commendatione inuet Sacerdotem, quò sorores in tuto collocare possit. Familiaritas cum Franciscanis Religiosis. Maurica insula paratum seminarium Martyriorum. Nonnulla de missione Iaponicâ, Amboinensi & Comorinensi. Francisci Adami defuncti elogium. Domicilia pupillis instituendis in Moluco exfruenta. Spes propaganda Societatis IESV.

Gratia & charitas Iesu Christi

Dom. N. sit nobiscum sem-

per. Amen.

NULLIS consequi verbis queam, Simon Frater charissime, Antonij Gomes & Sociorum

224 S. P. FR. X A V E R I I
rum aduentus, quantum mihi læti-
tiæ attulerit. Scito igitur & ipsos
magnos in pietate progressus face-
re, & vitæ exemplo, concionibus
habendis, audiendis confessioni-
bus, commentationibus proponen-
dis, priuatis congressibus rem Chri-
stianam mirum in modum iuuare,
magnâ omnium voluntate. Nimi-
rum egregiis hîc Societatis vîris
opus est; maximè verò in vrbe
Armuziâ, & oppido Dio, quæ lo-
ca haud paulò magis quàm Goa,
Concionatoribus egent piis; ita
multos Lusitanos habent à Chri-
stianâ disciplinâ rituque degene-
rantes. Itaque vt necessitati ser-
uiam, statui Antonium Gomen,
virum concionandi, aliorum-
que Societatis munerum facultate
præstantem, mittere Armuziam.
M. Gaspar in Collegio S. Fidei
manebit. Næ tu magnam à Deo
inieris gratiam, si cum plurimis è
Societate in Indiam traieceris, re-
cumque septem octoſue Concio-
natores, aliosque magni vsus ac
mode-

moderationis viros adduxeris. Neque enim multis opus est literis ad Ethnicorum conuersionem; quòd horum locorum gens barbara admodum sit & imperita; vt homines etiam non multarum litterarum, modò magnarum virtutum ac virium, egregiam hîc Deo operam nauare queant. In singulis Indiæ oppidis, vbi Concionator esset è Societate cum alio Sacerdote, qui eum in confessionibus audiendis, reliquisque Societatis officiis obeundis adiuuaret, sedes locari posset Sociorum, ad Lusitanorum indigenarumque liberos excolendos.

Scipsi ad P. N. Ignatium, vt tibi faciat veniendi potestatem, itemque ad Regem, vt te multis comitatum Sociis, magnâque cum auctoritate in Indiam mittat. Quod si continget, mihi crede, longè maiori quàm tu putas, tuus aduentus Christianæ rei erit emolumento. Alterum, de quo scripsi ad Regem, illud est, vt consulat

P

Lusita-

Lusitanorum pupillis, quorum videlicet parentes, amissâ pro rege vitâ, liberos orbos inopesque relinquere, stipendium ac victum parentibus debitum persolvente nemine. Quare non esset alienum aliquot in Indiâ constituere Collegia, vbi eiusmodi pupilli non alerentur solùm, sed etiam erudirentur. Et quoniam Rex indigenarum quoque salutem prospicere debet, è re Christianâ esset mandare, vt Christianorum indigenarum liberi certis in locis imbuerentur Catechismo. Itaque ei scribo, vt ex Bazaini vectigalibus (si videatur) circiter quinque nummorum aureorum millia assignet ad eiusmodi aliquam domum aperiendam. Hæc omnia Regem, Deo benè iuuante, per tuum aduentum facturum esse confido.

Cognoui nuper de regione Iaponiâ, quæ sita est vltra Sinas millia passuum amplius DC. Eius incolæ acri esse ingenio, cupidosque discendi non modò diuinas res, verùm

verum etiam naturales, quæ disciplinis continentur. Id & Lusitani illinc reuersi perhibent, & Iapones quidam satis declarant, qui superiore anno mecum Malacã in Indiam profecti, nuper Goæ in Collegio S. Fidei Christianis mysteriis initiati sunt. Id adeo intelligere poteris ex Iaponicarum rerum narratione, quam tibi missimus acceptam à Paulo Iapone, cognomento S. Fidei, viro egregiã sanè virtute ac fide. Is ad te scribit de se suisque rebus, diuinisque beneficiis in se collatis. Itaque ego mense Aprili proximo in Iaponiam cum Cosmo Turriano nostræ Societatis Sacerdote contendere statui. Sic enim mihi persuadeo, Christianam religionem illis locis longè lateque propagatum iri. Adde quod hîc ego iam cesso; quippe cum propter Socios, qui hoc anno venerunt, mea opera Indis minimè sit necessaria; præsertim verò cum breuî aut ipse venturus sis, aut alium tuo loco

LIBR. de S. Pauli

229

228 S. P. F. R. X A V E R I I
missurus cum magnâ cateruâ So-
ciorum. Equidem te ipsum ven-
turum esse spero. Simul opinor fo-
re, vt sub aduentum tuum, atten-
tatâ à me Iaponiâ, rebusque abs te
ex his litteris in Indiâ compositis
(si rei benè in Iaponiâ gerendæ,
vt spero, Deo fauente dabitur oc-
casio) Goæ nos reuisamus Proce-
dente deinde tempore multi è So-
cietate in Sinas, atque è Sinis in
celeberrimam illam Academiam
Cenicenam, quæ vltra Sinas &
Cathaium sita est, Deo benè iu-
uante penetrabunt. Nam, vt Pau-
lus tradit, Iapones, Sinæ, Tartari-
que vniuersi è Cenico oppido pe-
tunt sacra. Mandantur Iaponum
religiones litteris quibusdam re-
conditis, & vulgo ignotis, quales
apud nos sunt Latinæ. Quam-
obrem Paulus homo idiota & in
illiusmodi libris planè rudis, negat
se habere, quid de patriis religio-
nibus dicat. Vbi eò venero, Deo
approbante, quæ sacris ipsorum
monumentis continentur, ad te
scribam

scribam pluribus. Mihi quidem in animo est, simul ac Iaponiam attingero, Regem ipsum, & præcipua gymnasia, quæ in regni urbibus sunt, adire; rebusque omnibus perspectis explorata non solum in Indiam, sed ad Academias Lusitaniæ, Italiæ, maximè verò Parisiensem scribere, & simul admonere, ne dum toto pectore in doctrinæ studia incumbunt, usque eò soluto animo sint ac libero, ut de Ethnicorum inscitiâ atque interitu nihil omnino laborent.

Petrus Consalvus, Cocini Vicarius, idemque nostræ Societatis amicissimus, mandat tibi per litteras suum quoddam negotium. Oro te atque obsecro, quidquid eius causâ facere poteris, ne prætermittas, tum quod ad Regem pertinet, tum quod spectat ad beneficium Christianis suis popularibus expetitur. Ac pro certo habeto, eum verum germanumque esse amicum Societatis, quippe qui Socios omnes Cocinum diuertentes

230 S. P. F. R. X A V E R I I
tes perbenignè hospitio recipiat.
Iam Goanis Patribus, ceterisque
toto Oriente sparsis, ad usum Mis-
sarum octo decemve vini dolia
istinc cures velim. Nam hîc qui-
dem vini, in maximâ necessitate,
summa est non modò caritas,
verùm etiam penuria. Itaque Socij
Malacenses, Comorinenses, Soco-
torenses, Molucenses ad sacrificia
vinum nullum habent, præter id
quod subuehitur ex Indiâ. Nimi-
rùm vt Episcopo Goano & Fran-
ciscanis vinum à Lusitaniâ submi-
nistratur ex publico, ita Goano
Collegio S. Fidei, vnde ad ceteros
Socios submittitur, ab Rege attri-
bui oporteret.

In Socotoram insulam profectu-
rus hoc anno est P. Cyprianus cum
Sacerdote vno & adiutoribus duo-
bus. In eâ insulâ Saracenus qui-
dam potens per vim, contra ius
fasque omne dominatur. Is Chri-
stianos incolas crudeliter opprimit
ac diuexat: ereptosque eorum li-
beros Mahometicis iniciat sacris:
iplos

ipsos infinitis malis & ærumnis
 obruit. Peruelim vrgeas Regem,
 vt pro suo egregio religionis tuen-
 dæ studio, aliquando prospiciat
 Christianis. Id adeò sine vllò sum-
 ptu nulloque negotio conficere
 poterit, si classi Indicæ Mecanum
 fretum peritura imperabit, vt Sara-
 cenorum impotentiam comprimat.
 Nam incolæ armis omnibus dem-
 ptis, duroque oppressi seruitutis
 iugo, Saracenum nomen perhor-
 rescunt. Te ego per IESVM Do-
 minum oro, vt Socotoræorum li-
 bertati consulas, quandoquidem
 tam iniustâ premuntur seruitute.
 Miserabilis planè species est eius
 insulæ. Annis superioribus ex iti-
 nere cum eò diuertissem, planè il-
 lorum miseratus sum vicem: ad-
 eò crudeliter eos maritimi Arabes
 vexabant. Totum hoc negotium
 nullo, vt dixi, sumptu, solo Regis
 nutu confici potest. Alphonsus
 Sosa, qui Prætor Indiæ fuit, testis
 est locupletissimus, qui hæc om-
 nia perspexit ipse oculis suis.

Michaëlem Vadium Goam remi-
 si, quòd alienum iudicarem sinere
 eum redire in Lusitaniam. Post-
 quam Antonium Gomen Goæ vi-
 di, satius existimaui P. Gasparem
 Collegio præficere, vt Antonius
 omni solutus curâ, in concionibus,
 confessionibus ciuium, exercitatio-
 nibusque spiritualibus totus esset.
 Ad quæ munia obeunda haud pau-
 lò plus habet quàm ad regendum
 facultatis: cum præsertim domesti-
 cæ administrationis onus egregiè
 sustineat Gaspar. Præcipies, quæso
 te, vt quotannis huc aliquot è So-
 cietate submittantur, atque horum
 plerique Sacerdotes. Scribes etiam
 Romam, & vbicumque Societas
 est, vt Conimbricam mittant Sa-
 cerdotes aliquot magno vsu ac
 spectatâ virtute, qui cum neque
 doctrinâ neque dicendi facultate
 instructi sint ad concionandum,
 aut ad Collegiorum munera ob-
 eunda, istic cessant, hîc in Ethni-
 corum conuersione magno vsui
 futuri. Etsi enim istis locis aliquid
 opis

opis afferant, his certè longè vberior eorum industriæ fructus existabit. Si qui prætereà Conumbricæ studiorum confecerint cursum, eos huc ad nos eandem ob causam mittas censeo. Quæso te, caue committas, vt vlllo anno Sociorum supplementum desideremus Nam qui versantur in Goano Collegio, nondum satis vsus, doctrinæ ac virtutis habent ad conuersionem Ethnicorum.

Bazaini, Michaëlis Vasæi, olim Generalis Indiæ Vicarij, rogatu terna nummorum aureorum milia Rex attribuit domicilio extruendo, vbi indigenarum Christianorum filij doceantur. Hic quidem opinio est, Regem illius domus administrationem penes Societatem nostram esse voluisse. Nam cum Michaële octo aut nouem è Societate, Franciscani sex venerunt è Lusitaniâ. Verùm Michaël, Franciscanis Bazainum deuectis, pecuniam, quam Rex auctore Ioanne Castro Prorege ad

P 5 conuer-

2122

234 S. P. F. R. X A V E R I I
conuersionem Ethnicorum assignauerat, eisdem dispertiendam ac dispensandam dedit. Ego igitur Bazainum profectus, vt negotia quædam transigerem Molucensium Christianorum, cum Franciscanis collocutus sum, qui ad paucissimos redacti me etiam atque etiam rogarunt, vt aliquem eò destinarem è Societate, qui & Neophytis necessaria ex assignatâ pecuniâ impertiret, & Seminarium illud administraret. Itaque Melchiorem Consaluum ibi reliqui cum adiutore.

Nuper Michaële Vafæo & P. Iacobo Borbano mortuis, Collegij Goani curatio ad Cosmum Ioannem peruenit, qui reddituum procuratione & tectorum ædificatione susceptâ, cum distineretur negotiis regiis, post aduentum Antonij Gomis eam curationem Societati penitus cessit. Nunc ex usu est, hanc cessionem regiâ auctoritate comprobari. Velim diploma eures, ac deferas tecum in Indiam.
Oppidum

Oppidum est Regis, nomine Cranganorum, xv. millia passuum à Cocino. Hic Collegium est egregium à Vincentio Episcopi socio exædificatum, vbi Christianorum indigenarum, qui Thomæi appellantur, liberi instituuntur facile centum. Sexaginta quippe vici Thomæorum Christianorum circa id oppidum sunt, ex quibus Collegij, quod dixi, alumni petuntur. Opus si quæris, omnino præclarum est ad aspectum, siue situm spectes, siue ædium descriptionem. Mirificam sanè operam his locis Fr. Vincentius nauauit: is amicissimus mihi est, Societatiq̃e vniuersæ. Confirmat se id agere, vt moriens Collegij administrationem Societati relinquat. Mirum in modum expetit Sacerdotem è Societate Grammaticæ peritum, qui alumnos litteris erudiat, & diebus Festis ad populum verba faciat. Mos gerendus est homini: quæso te, mitte eiusmodi Sacerdotem, qui illi omnibus in rebus obtem,

236 S. P. F. R. X A V E R I I
obtemperet. Cranganori duæ sunt
ædes sacræ, vna S. Thomæ à Tho-
mæis Christianis piè admodum
celebrata, altera S. Iacobi Collegio
adiuncta. Duobus hisce templis
F. Vincentius Indulgentias Ponti-
ficias impertiri peroptat, solatia
horum Christianorum, & incita-
menta pietatis. Quocircà maio-
rem in modum abs te peto, vt siue
per eos, qui Romæ sunt, siue per
Pontificium Nuntium, qui est in
Lusitaniâ, anniuersariam omnium
peccatorum Indulgentiam cures, ex
Vigiliâ S. Iacobi, itemque S. Tho-
mæ in octonos dies insequentis:
quam ego Indulgentiam his dum-
taxat propositam volo, qui Con-
fessionis & Eucharistiæ Sacramen-
tis rite procuratis, eas ædes Cran-
ganori piè casteque adierint. Hæc
duo, de Sacerdote & de Indulgen-
tiis, quæ Vincentij nomine abs te
postulaui, si curaueris, & simul ad
eum officiosam epistolam miseris;
næ tu hominem & tibi & Societati
in perpetuum deuinxeris. Eiusdem
modi

modi litteras, vt ad Episcopum quoque ipsum des, nostræ Societatis cupidissimum, te etiam atque etiam rogo.

Oraui Regem per litteras, vt Sacerdotem quemdam (cui Stephano Ludouico Burano nomen est) sibi à sacello constituat. Id adeò non tam ipsius causâ feci, quàm quòd sorores habet & orbas & inopes: quarum frater si quasi ex ecohorte Regiâ vir honoratus habeatur, facilè sorores collocet in matrimonio. His enim locis in connubiis, honestorum hominum, & apud Regem gratiosorum, affinitas mirè expetitur. Id si perferis, tres orbas puellas in tuto locaueris. Huius Sacerdotis mater Consaluo Ferdinando Concinati nupsit. Optat igitur Sacerdos ad vitrici beneuolentiam sibi ac sororibus conciliandam ei gratificari. Itaque deprecatur, vt Rex illum suum vitricum in suorum numerum, sine vllâ mercede, administrum adscribat honorarium. Sic enim

238 S. P. F R. X A V E R I I
enim in animum induxit suum, si
vitricus quasi è cohorte regiâ erit,
eum paterno amore in ipsum ac
sorores futurum.

Cùm Franciscani omnes nostri
amici sunt, tum verò eorum Custos
Antonius Casalius. Is custodiâ
abiturus post biennium, optat mi-
rum in modum in Lusitaniam re-
dire; quæso te, vt litteras illi ab
Rege & facultatem impetres, ab-
soluta custodiæ tempore dece-
dendi. Nam quintum iam annum
hisce in locis Deo ac Regi ope-
ram nauat.

P. Nicolaus Lancelotus Cola-
num à me valetudinis causâ mis-
sus conualescit in dies, vir planè
factus ad Colanensium volunta-
tem. Iam agitur de Collegio inibi
instituendo, vbi pupilli in primis
Lusitanorum, deinde Christiano-
rum Comorinensium & Tho-
mæorum erudiantur. Nam oppi-
dani, qui & pauci sunt, & à re
familiari malè constituti, Semi-
narium ne inchoare quidem suis
facu-

facultatibus possunt. Scripsi su-
 per eâ re ad Regem, ostendens id
 negotium quanto tandem vsui
 sit Christianæ religioni futurum.
 Transiges cum Rege, vt Indiæ
 Prætori, itemque Procuratori suo
 mandet, vt id domicilium ex pu-
 blico ædificet satis laxum, ad com-
 plures orbos tum Lusitanorum
 tum indigenarum liberos alendos.
 Colani enim summa copia est, ac
 vilitas rerum omnium: & parua
 impensâ maxima alumnorum sus-
 tineri potest multitudo. Si ipse
 huc venies, Simon Frater charissi-
 me, nimirum tuus aduentus ma-
 gno & rei Christianæ emolumen-
 to, & tibi gaudio erit; sed ita, si
 regiâ instructus auctoritate venias,
 ad Dei cultum & Christianos indi-
 genas subleuandos. Iterum te mo-
 neo, vt Regis Reginaeque opibus
 fultus huc venias, quò Præfectos
 & Procuratores regios contineas
 in officio. Tum demum enim om-
 nium opinione meliùs de Indiâ &
 Christi cultu mereberis.

Latos

225

Lætos è Malacâ nuntios accepi
 de re Christianâ à Francisco Pere
 & Rocho Oliucria præclarè gestâ.
 Ex eorum litteris omnia cogno-
 sces. optimi autem ex Moluco
 nuntij perferuntur. Quippe in ma-
 ximis ærumnis perpetuisque vitæ
 discriminibus Ioannes Beira eius-
 que Socij versantur, magno cum
 Christianæ religionis incremento.
 Rumor de Beiræ cæde dissipatus
 mihi quidem inanis videtur. Ipse
 ad me paulò antè de suis rebus,
 ærumnis ac periculis diligentissimè
 scripsit. Eius Socij post discessum
 nauium ex Moluco tres menses
 hiemarunt in Amboino. Interim
 Ioannes Beira eò ex Mauricâ ve-
 nit ad Præfectum, rogatum, vt
 Lusitanorum manum Mauricis
 Christianis auxilio mitteret. Re-
 uertenti in Mauricam ex Moluco
 nescio quid illi grauius accidisse
 dicitur, quod ego neque vllius lit-
 teris, neque idoneis auctoribus
 comperi. Illud pro certo affirmare
 audeo, tamquam aurum in fornace
 probari

probari eos, qui Deum ac proximos diligunt. Equidem haud scio, an usquam in toto orbe Christiano ij, qui Deo student & salutis animorum, tot laboribus tantisque mortis periculis exerceantur, quot quantisque in Mauricâ regione. Velim Deum deprecheris pro iis, qui illuc ierunt, & deinceps ituri sunt; propediem enim duos tresve Socios eodem mittere statui. Nimirum opinor, Mauricas insulas plurimos nostræ Societati martyres parituras, vt breuî non Mauri, sed Martyrij insulæ sint appellandæ. Itaque Socij, qui vitam profundere expetunt pro CHRISTO, bono animo sint, præcipiantque gaudium licet; siquidem paratum habent Seminarium martyriorum, vbi cupiditatem expleant suam. Nauigatio in Iaponiam ac Sinas (vt omnes mihi prænuntiant) est ærumnarum ac periculorum plenissima. Ego nihil dum vsu compertum habeo: cum illuc transmisero, quod post duos & dimidia-

Q

tum

242 S. P. F R. X A V E R I I
tum menssem futurum arbitror, in-
de te certiozem faciam de omni-
bus rebus. Ita vbi tu, Deo appro-
bante, in Indiam veneris, anno
opinor proximo, à me litteras
Iaponicas accipies. Nunnius Ribe-
ra Amboini est, in oppido sanè
tuto & Christianis frequenti. ex
eius litteris intellexi sanè vberem
fructum eius laboris extare.

Socij duo, qui in Comorino
Promontorio versantur, magno
sunt rei Christianæ adiuvento. Id
adeò ex litteris, quas ad te mitto,
intelligere poteris, vbi illi de om-
nibus rebus suis tibi perscribunt.
Visum est Deo dulcissimum fra-
trem nostrum Adamum Franci-
scum ex hac vitâ euocare, vt ei
plurimorum maximorumque la-
borum persolueret præmia. Mors
anteactæ vitæ respondit, quæ qui-
dem, quantum ab aliis accepi, &
ipse perspexi, sanctitate floruit. Vir
fuit planè pius, magnoque animi
ardore in Ethnicis ad CHRISTVM
aggregandis. Equidem magis illi
me

me commendo, quam ipsum com-
 mendo Deo ; persuasum enim
 habeo, eum iam beatitudine, ad
 quam natus erat, perfrui. Nunc
 ego Goam contendo, ut me ad
 Iaponicum iter in Aprilem proxi-
 mum maturè comparem. E Goâ
 in Cambaiam ad Prætorem Indiæ,
 qui nunc Bazaini est, proficiscar,
 ut is & Molucensium Christiano-
 rum rationibus consulat, & pro-
 spiciat Sociis, quos illuc sum pro-
 pediem missurus. In his vnus erit
 Concionator, qui in regio oppido
 commoretur, præsitque Collegio
 inchoando, vbi Mauricorum Chri-
 stianorum Lusitanorumque pupilli
 instituantur. Inchoabitur etiam
 aliud domicilium, vbi præter or-
 bos Lusitanorum filios, Iapones,
 quos Deo fauente missurus sum,
 Christianis imbuentur mysteriis. Et
 quoniam nostri homines in Indiâ
 non Episcopo solùm & clericis,
 verùm etiam cænobitis, Christia-
 nisque omnibus pariter & Ethni-
 cis chari acceptique sunt; magnam

in spem ingredior fore, vt his locis
longè lateq̃ue Societas propagetur.
Quare, Simon Frater charissime,
da operam, vt quamprimùm huc
traicias cum magnis Sociorum co-
piis, partim Concionatorum, par-
tim etiam aliorum. Vnum caue,
ne adolescentulos plerosque dedu-
cas; hîc enim maiores triginta an-
nis vsque ad quadraginta deside-
ramus, eosdemque cum ceteris vir-
tutibus, tum verò humilitate, man-
suetudine, patientia, & scilicet casti-
moniâ ornatos. Meum hoc vitium
est, vt ad te scribens nullum inue-
niam finem. Vel hinc intelligere
potes, quantum ex eâ re capiam
voluptatis, præsertim verò cùm ad
scribendum me contuli tuis litteris
prouocatus. Itaque scribendi finem
facio, etsi finem reperire nequeo:
confido autem fore, vt aliquando
nos aut in Sinis, aut in Iaponiâ,
aut certè in cælo reuisamus; vbi, vt
spero, singulari Dei beneficio ac
munere in cælestis regni Societatem
pariter vocati, Deo perenni bono-
rum

EPIST. LIB. II. 245
rum omnium fonte perfruemur
in omnem æternitatem. Amen. VI.
Nonas Februarias. Cocino.

EPISTOLA XII.

Eidem.

*Summarium. Declarat, quo ardet, de-
siderium Dei causâ patiendi.*

EPISTOLIS omnibus in Lusita-
niam Emmanueli Petro iam
datis, naues Malacâ venerunt, quæ
certò nuntiabant, Sinarum portus
Lusitanis penitus clausos & infe-
stos esse omnes. Ego tamen pro-
fectionem Iaponicam, de quâ an-
teâ ad te scripsi, haudquaquam
abiiciam. Nam mihi nihil gratius
accidere potest in vitâ, quàm in
maximis meis periculis, CHRISTI
Domini & Christianæ religionis
causâ susceptis, vitam transigere.
Christianum quippe est in cruce
magis quàm in quiete lætari. Deus
nos in suo Beatorumque domici-
lio iungat. Amen. IV. Kalen. Mart.
Cocino.

FINIS SECUNDI LIBRI,

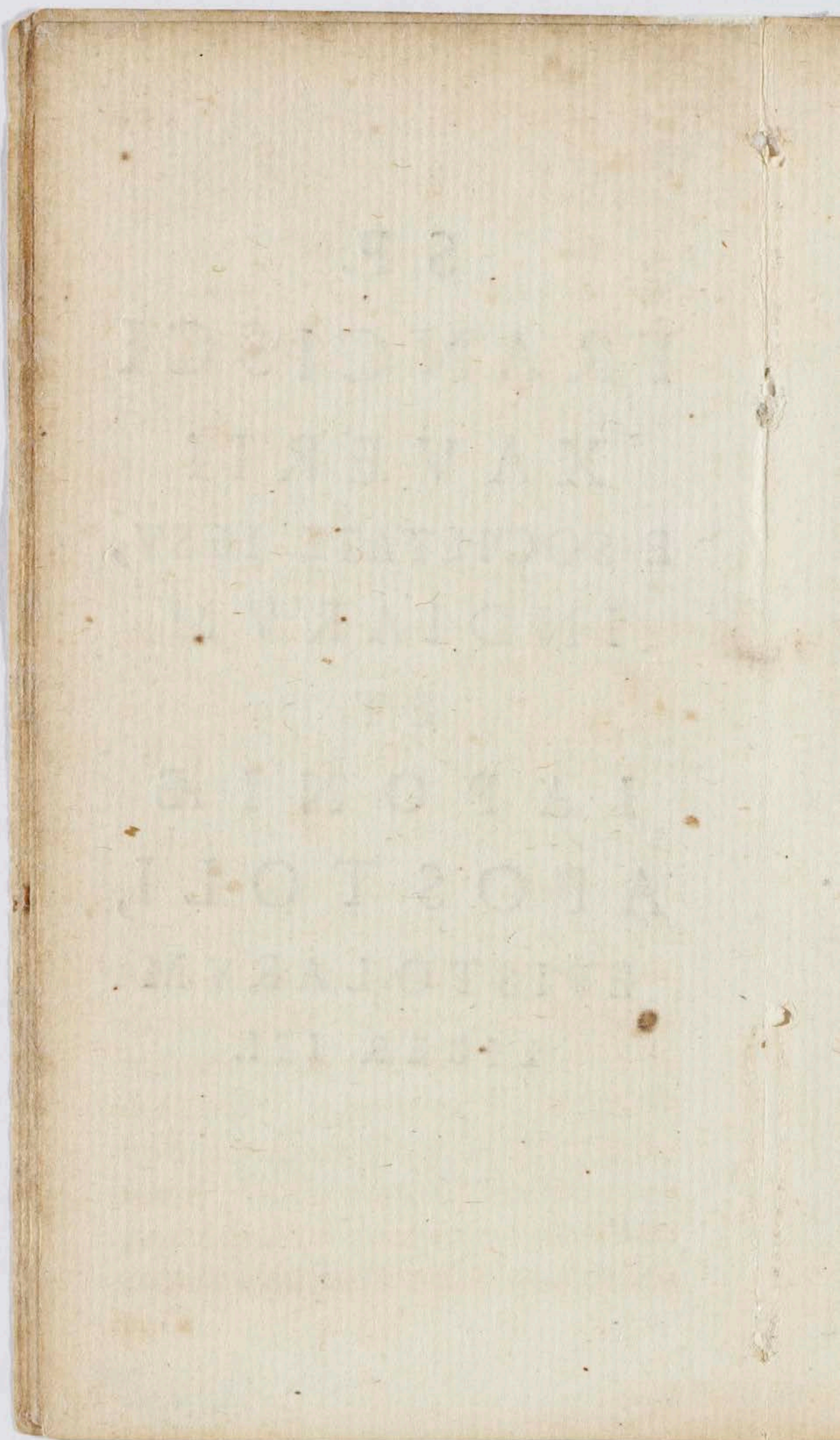

1771
The first of the year
was a very dry one
and the crops were
very poor. The
winter was also
very cold and
the snow lay
on the ground
for a long time.
The spring was
very wet and
the crops were
very poor. The
summer was also
very hot and
the crops were
very poor. The
autumn was also
very dry and
the crops were
very poor. The
winter was also
very cold and
the snow lay
on the ground
for a long time.

S. P.
FRANCISCI
XAVERII
E SOCIETATE IESV,
INDIARVM
ET
IAPONIÆ
APOSTOLI,
EPISTOLARVM
LIBER III.

S.P. FRANCISCI
X A V E R I I
EPISTOLARVM
LIBER III.

EPISTOLA I.

Societati, Goam.

*Summarium. In Iaponiam Malacã sol-
uere parat. Primitia P. Alphonsi Ca-
stri. Socij in solemnè Supplicatione
procedunt linteati. Iapones ad fidem
parati.*

*Gratia & charitas Christi
D. N. sit nobiscum sem-
per. Amen.*

OCINO soluimus ad
VII. Kal. Maias : dies
autem XL. in itinere
posuimus , secundã
semper valetudine ac
tempestate vsi, nullo ab Acensibus
hostibus, quos pertimescebamus,
periculo. Pridie Kalendas Iunias

Q 5

Dco

250 S. P. F R. X A V E R I I

Deo fauente appulimus Malacam, vbi perhumaniter ac perbenignè tum à Præfecto vrbis, tum à ciuitate excepti sumus. Ac Præfectus res omnes ad profectiōnem Iaponicam necessarias summo nobis studio ac sedulitate curauit. Onerariâ vehemur (Iuncum vocant) Sinæ hominis Ethnici, cui cognomen est Latro. Is pignoribus datis fidem obstrinxit suam, se Sinarum finibus præteritis nos in Iaponiam esse transmissurum. Magnam spem habeo fore, vt nos incolumes Deus perducatur, vt suum in Iaponiâ nomen audiatur aliquando ac celebretur. P. Alphonsus Castrus nobiscum venit, cui Malacensis est destinata prouincia. is Malacæ, die sanctissimæ Trinitatis festo, primum Sacrum solemni ritu ac cæremoniâ fecit, quòd ea res esset in his locis planè noua. Nouo Sacerdoti Episcopi Vicarius & Franciscus Peres sacrificanti præstò fuerunt; ego ad populum verba feci: tota res ciuibus propter nouitatem
accidit

accidit gratissima. Placuit ad aliorum Sacerdotum morem retinendum, si quid à populo offerretur, accipi. Sed quicquid pecuniæ coactum est, iussi ad sodalitium Misericordiæ deferri pauperibus diuidendum. Nostri quoque propter indigenarum Sacerdotum paucitatem, in solemnibus Supplicationibus Sanctissimæ Eucharistiæ processere linteati. Socios Malacenses adeò nauiter in vineâ Domini laborantes offendimus, ut nequaquam in eos illud conueniret, *Quid hîc statis totâ die otiosi?* Magna hîc erat opinio, Iaponios ita factos & affectos esse, ut ad CHRISTI Fidem accessuri viderentur quàm plurimi. Eorum enim, qui apud illos versati sunt, litteris ad nos perfertur, flagitari à Iaponibus Sacerdotes, qui res illis diuinas & Christianorum religionem exponant. Vos quæso Deum obsecrate, ut itineri conatibusque nostris faueat atque obsecundet, quando nos diuinæ benignitatis aurâ freti vela pandimus,

252 S. P. F. R. X A V E R I I
mus, eamque nobis in hoc negotio
iam confidimus afflari: nisi forte
ob nostra delicta, quò minus rem
tantam conficiamus, nos deserat
atque destituat. Nobis Deus auxi-
lio semper sit ac præsidio. Amen.
XII. Kal. Iulias, ipso CHRISTI
Corpori sacro die, anni M. D. XLIX.
Malacâ.

EPISTOLA II.

Ioanni Beiræ.

*Summarium. Significat quibus comi-
tibus, quamque opportuno tempore in
Iaponiam tendat. Monet P. Alphon-
sum. Castrum de rebus agendis. Rogat
Beiram, ut crebrò sibi de laborum
fructu perscribat. Promptam obe-
dientiam exigit.*

IAPONEM petimus Christianæ
religionis propagandæ allecti
spe, quæ nobis ostentatur maxima.
Tres omnino eò proficiscimur,
Ego, Cosmus Turrianus, & Ioan-
nes Ferdinandus, itemque Iaponij
totidem Christiani egregiâ probi-
tate, qui in Goano S. Pauli Colle-
gio

gio baptizati, per mensem in pijs
 commentationibus maximo cum
 fructu versati sunt : nunc autem
 reuertuntur, patriæ suæ ad CHRIS-
 TI Fidem adducendæ studio in-
 censi. Commodùm Iapones lega-
 tionem ad Lusitaniæ Proregem
 miserunt rogatum Sacerdotes, à
 quibus Christianam doceantur re-
 ligionem. Imus omnes diuinæ spei
 ac fiduciæ pleni, haudquaquam
 dubitantes, quin optimè Christia-
 na res gerenda sit, nisi fortè no-
 stra delicta diuinos conatus impe-
 dian. P. Alphonsum Castrum cum
 Sociis duobus isthuc ad te mitto,
 qui partim ad Lusitanos concio-
 nes habeant, partim Neophytos,
 seruos ac pueros Catechismo eru-
 dian, idque eadem ratione quam
 ego seruauì, cum isthic elabora-
 rem : nimirum vt Symboli capita
 ac præcepta Decalogi explanent,
 confitendi communicandi que præ-
 scribant modum. Tu velim de tuis
 rationibus, de animorum fructu
 isthic per Socios percepto, de spe
 Euan-

254 S. P. F R. X A V E R I I
Euangelij & istis locis, & in Ma-
cazariâ , reliquisque insulis adia-
centibus disseminandi crebrius ad
me perscribas , vt rebus omnibus
cognitis , statuam de vnoquoque
vestrum. Nam si magnam atque
vberem messem esse intellexero,
plures istuc operas submittam, sin
minus, pro vsu quem istius regio-
nis habeo, quemque Iaponiæ ha-
biturus sum , vos accersam aliò,
vbi vtilius à vobis opera poni pos-
se videatur. Proinde expeditos ac
paratos vos esse volo, si in clamaro
vt accurratis , Deo benè iuuante,
qui nos in suâ patriâ iungat & col-
ligat. Nam in hac quidem vitâ ita
distracti dissipatiue peregrina-
mur , vt ecquando inter nos reui-
suri simus, equidem nesciam. Vale.
XII. Kalendas Iulias. Malacæ.

EPISTOLA III.

P. Simoni Roderico, in Lusitaniam.

Summarium. *Orat, ut submittat quam plurimos spectatâ virtute & doctrinâ præstantes.*

QVÆSO te atque obsecro per viscera IESV CHRISTI, ut huc submittas quamplurimos è Societate: omnes autem siue Concionatores, siue alios spectatâ virtute viros. Peccandi enim illecebræ hisce locis se offerunt plurimæ. Itaque ut litterarum scientiam non excellant, oro te etiam atque etiam, ut excellant utique virtute: quoniam his quidem locis virtus magis quàm doctrina spectatur: quamquam probitas litteris ornata scilicet palmam ferat. Etenim Indiæ arces ac præsidia Lusitanorum viros doctos fermè requirunt. Nos autem Regi Lusitanix, patrono optimo, & Lusitanis qui in Indiâ versantur, plurimum pro summâ illorum erga nos

256 S. P. F. R. X A V E R I I
nos beneuolentiâ ac liberalitate
debemus. Quibus quidem aut nul-
lâ ratione, aut hac vnâ gratiam pro
tantis eorum meritis referre possu-
mus, vt quoniam multis magnif-
q̄ue negotiis sunt implicati; eo-
rum animos atque conscientias
expediamus, vt explicatam ha-
beant & exploratam rationem sa-
lutis suæ. CHRISTVS Dominus
noster pro suâ benignitate ac mi-
sericordiâ multos, eosq̄ue bonos
operarios, conducat in vineam
suam, nosq̄ue, vbicumque ei visum
erit, si minùs in terris, in cælo
quidem certè coniungat. Amen.
x. Kalendas Iulias. Malacæ.

EPISTOLA IV.

Societati, Romam.

Summarium. Laus trium Iaponum Neophytorum: eorum iudicium de Sacramentis Confessionis & Eucharistia, ac commiseratio erga populares suos. Crucibus nocturni lemures abacti. Fiducia Xaverij, Iaponia Regi Regis Regum mandata exponere decernentis. Iaponicum iter periculosum. Spiritus Societatis IESV. Ignatij monitum de victoriâ sui. Bonziorum meditationes. Improbi ipso damone capitaliores.

SCRIPSI ad vos Ianuario mensis anni superioris, quàm vberes animarum fructus ex his locis percipiantur, quantumque vel in Lusitanorum vel in Ethnicorum oppidis propagetur Christiana religio; idemque ceteros Socios, qui in hisce locis versantur, pro suâ quemque parte facturum arbitror. Ego ex Indiâ Iaponiam versus Aprili mense discessi, comitibus duobus è Societate, altero Sacerdote, administro altero, ac præ-

R

tereâ

tereà Iaponibus Neophytis tribus, qui post iacta Fidei fundamenta in Collegio S. Fidei, Christianaëque mysteria satis percepta, Baptismo ritè expiati humanarum diuinarumque rerum meditationibus summo studio pariëque fructu exercere sese. Nam singulari Dei benignitate adeò ad cælestis erga se largitatis cognitionem excitati, diuinisque virtutibus cumulati sunt, vt meritò nos omnes tot tantorumque bonorum, quæ Deus in illos plenâ, vt dicitur, congescit manu, participes esse cupiamus. Et quoniam apud nos legere & scribere didicerunt, preces ex scripto recitant sanè diligenter. Percontanti mihi, in quo potissimum genere meditationis reperirent sensum gustumque pietatis; In Christi cruciatibus, atrocissimâque nece responderunt. Itaque in hanc lectionem meditationemque præcipuè incumbunt. Quamdiu sunt in spiritualibus exercitationibus versati, tantum inde cælestis lætitiæ

lætitiæ piarumque hausere lacry-
 marum, vt in multos deinceps
 menses redundaret. Symboli Apo-
 stolici capita, causas cur Dei Filius
 humanitate indutus genus huma-
 num ab interitu vindicarit, cetera-
 que Christianæ religionis mysteria,
 per otium eis tradidimus. Interro-
 gati à me sæpius, quod tandem
 inter Christiana instituta potissi-
 mum ducerent, ac maximè salu-
 tare; primas semper detulerunt
 Confessionis & Eucharistiæ Sacra-
 mentis. Et simul illud adiecerunt,
 neminem suâ quidem sententiâ
 rationis compotem fore, qui cog-
 nitis Christianæ religionis myste-
 riis ac legibus, Christi non ample-
 ctatur Fidem. Vnus ex his Paulus
 S. Fidei nominatur; hunc ego au-
 diui, cum ingemiscens crebroque
 suspirans diceret: *O. vos miseros
 Iapones, qui pro diis ea colitis, qua
 Deus ad vsus effecit humanos.*
 Tum ego: *Quid ita?* inquam. &
 ille, *Rogas?* inquit. *An non ceci
 sunt, qui Solem ac Lunam famulos*

Christianorum numerant Deos? quid enim aliud illa mundi lumina efficiunt, nisi diem noctemque distinguunt? ut videlicet mortales tanto splendore excitati, prepotentem Deum Patrem luminum, Deique Filium IESVM CHRISTVM & agnoscant & colant. His igitur comitibus pridie Kalendas Iunias anno post Christum natum M. D. XLIX. perueni Malacam.

Vix è nauì descenderam, cum Lusitanorum mercatorum litteras ex Iaponiâ accepi, ex quibus agnoui, principem quemdam Iaponiæ virum fieri velle Christianum. Itaque legatos ab eo ad Prætorem Indiæ missos cum mandatis, ut aliquot nostræ Societatis homines postularent Christianæ legis magistrōs. In iisdem litteris illud quoque erat scriptum, in quodam Iaponiæ oppido mercatores Lusitanos iussu regis in hospitium dæmonibus infestum, ac propter eâ desertum, esse deductos. Ibi cum ignari totius rei Lusitani laciniâ

retra-

retraherentur, & conuersi nihil omnino cernerent, attonitos quid tandem id esset requisisse. Nocte autem quâdam, cum famulus, spectro nescio quo exterritus, exclamasset, eo clamore reliquos excitatos arripuisse arma, aliud quippiam esse existimantes: quibus tumultus causam requirentibus respondisse puerum, se nocturno spectro perculsum inclamasse. Inde famulum illum complures disposuisse cruces in ædibus, & spectra illa euanuisse: denique incolas enuntiasse Lusitanis, in tectis illis diabolos habitare, & simul quæsisse, quo tandem remedio fugerentur; tum respondisse Lusitanos, Nullum remedium cruce præsentius inueniri. Itaque posteaquam eam domum Lusitani crucibus in vestibulo positis munierint, exemplum incolis secutis, ante domos passim excitatas cruces. Adhæc nuntiabatur, in Iaponiâ latissimum Euangelio patere campum: gentem enim prudentem esse at-

que ingeniosam, rationi obtemperantem, discendi que percipiendam. Quocirca in spem venio (nisi nostra peccata impedian, quò minus nostrâ Deus operâ uti velit) non paucos ex omni Iaponiâ ad CHRISTI Fidem accessuros. His ego nuntiis etsi vehementer excitatus, tam en vtrùm eò me conferrem, nec ne, diu mecum multum que cogitavi. Verùm vbi certis iudiciis Iaponicam profectio- nem è gloriâ & voluntate diuinâ esse perspexi, si hoc iter omitterem, næ ego viderer mihi longè Ethnicis Iaponibus deterior. Humanæ salutis hostis profectio- nem nostram summa ope impedire conatus est. Cur tantoperè à nobis sibi metuat nescio, sed aliquid profectò est. Proficiscentes in Iaponiam, supellectilem ad Sacrum faciendum necessariam nobiscum deferemus. Proximo anno (nisi Deo secus videbitur) quæcumque illic gesta erunt, faciam ut sciatis.

Simul atque Iaponiam attige-
rimus,

rimus, certum est nobis Regem ipsum Iaponiæ rectà adire, ei que fidenter mandata, quæ à IESU CHRISTO Regum Rege habemus, exponere. Imus spei diuinæque fiducia pleni, confidimusque, nos Deo duce de eius hostibus triumphaturos. Neque verò certamen cum Iaponiæ litteratis reformidamus. Quid enim boni nosse potest, qui Deum Christumque eius Filium ignorat? qui autem nihil spectat aliud, nisi diuinam gratiam, Euangelij prædicationem, animorum salutem, quid tandem recuset aut pertimescat? si enim versabimur non modò in terris barbarorum, verùm etiam in dæmonum regno; tamen nulla neque barbaria neque dæmonum rabies quicquam nocere nobis poterit, nisi permissu concessuque præpotentis Dei. Vnum omnino timemus, ne Deum ipsum offendamus, cuius offensionem si vitauerimus, exploratam de nostris hostibus victoriam nobis, illo pro-

R 4 pitio,

264 S. P. F. R. X A V E R I I
pitio, pollicemur. Et quoniam
Deus ad suum obsequium & pec-
catorum fugam satis auxiliij tribuit
omnibus, speramus fore, vt pro
suâ benignitate nobis non dene-
get. Quippe in eo res vertitur,
vtrum rectè vtamur, an abutamur
diuinis beneficiis. Itaque magna
nos spes tenet, Ecclesiæ matris
nostræ, eiusdemque Christi spon-
sæ, ac speciatim nostræ Societatis,
eiusque studiosorum preces, hoc
nobis impetraturas, vt Dei bene-
ficiis, vti par est, ad diuinam glo-
riam vtamur. Illud nos magnoperè
delectat, quod Deus nostri itineris
consilium ac propositum intuetur,
videtque nihil nos spectare aliud,
nisi vt animæ ad Dei similitudi-
nem effectæ Conditozem agno-
scant suum: ei que diuinum hono-
rem cultumque tribuant; & simul,
vt Christianæ religionis fines lon-
gè lateque proferantur. Itaque non
dubitamus, quin itineris cona-
tusque nostri euentus felix lætus-
que sit futurus. Duo sunt, quæ
maxi-

maximam nobis spem afferunt satanæ impedimenta perumpendi: præclari consilij conscientia, & providentia diuina, cuius nutu non homines modò reguntur, sed etiam dæmones. Satanus quippe, nisi factâ à Deo potestate, Iobo quicquam detrimenti inferre non potuit. Video autem nobis non solum labores plurimos ac maximos, sed etiam perspicua mortis pericula in ipso itinere subeunda.

Iaponicum iter sanè periculosum est, tum ob piratarum ac syrtium multitudinem, tum verò ob magnitudinem tempestatum, quæ tam atroces existunt, vt præclare agatur cum iis, qui Iaponiam petunt, si tertia quæque dumtaxat nauis intereat. Ac mihi quidem sæpè venit in mentem vereri, ne nostræ Societatis homines doctrinâ exculi, si in hæc loca venerint, plenum temeritatis negotium putent, quòd videatur tentari Deus tam apertis periculis adeundis, quibus tot depereant naues. Verùm vt

R 51 me

me collegi, vereri desino, quippe cum Societatis nostræ litteris literatisque inhabitantem Domini spiritum moderatum esse confidam. Alioquin litteræ haud paulò plus detrimenti afferrent, quàm commodi. Equidem illud semper ferè propositum habeo, quod ex optimo parente nostro Ignatio sæpius audiui, nostræ Societatis hominibus omni ope atque operâ enitendum esse, vt se ipsi vincant, timoresque depellant omnes, qui impedimento esse solent, quò minus spem omnem reponant in vno Deo. Etsi enim spes & fiducia diuina ad Dei arbitrium tribuitur hominibus, plerumque tamen impertitur iis, qui se ipsi omni ratione superare conantur. Etenim vt multum interest inter eos, qui rebus necessariis instructi Deo confidunt, & eos, qui confisi eodem, CHRISTI imitandi studio, spoliant se rebus etiam necessariis; ita qui spem habent in Deo extra mortis periculum, multum differunt

runt ab iis, qui Dei præsidio freti, diuinæ gloriæ causâ sponte capitis discrimen subeunt, quod vtrique vitare possint, si velint. Ego verò sic censeo, qui in perpetuis vitæ periculis vnius Dei causâ versentur, his breuî vitam acerbam fore sic, vt mori experant, vt cum Deo viuant, & regnent semper in cælo. Hæc enim quæ dicitur vita, nihil est, nisi perpetua quædam mors, & exilium à cælesti felicitate, ad quam procreati natiq̄ue sumus.

Iapones comites mei sic mihi denuntiant fore, vt Bonziji (hi sunt in Iaponiâ factorum antistites) offendantur, si nos viderint carne aut piscibus vesci. Proinde nobis fixum ac decretum est, citiùs perpetuam inedia[m] perpeti, quàm cuiusquam incurrere offensionem. Iidem magnam in Iaponiâ Bonziorum multitudinem esse narrant, eorumq̄ue maximam apud omnes ordines auctoritatem. Quod ego idcirco adieci, vt intelligatis, quantoperè vestrâ Societatisq̄ue vniuersæ

uersæ deprecatione egeamus, quibus tales aduersarij sint parati. Malacâ soluemus ipso S. Ioannis Baptistæ natali die. Sinas ita præteruehemur, vt nusquam portum terramve capiamus. Absunt Sinæ à Iaponiâ millia passuum ad DC. Confirmat gubernator nauis, nos Augusto ferè medio in Iaponiam peruenturos. Illinc de terræ conditionibus, de gentis ingeniis, moribus, institutis, de erroribus in quibus versantur, de litterarum monumentis quibus vtuntur, de disciplinis atque exercitationibus, quæ in Gymnasiis vigent, ad vos quàm accuratissimè scribam. Interim illud me valdè delectat, quod ex Paulo S. Fidei nostro comite accepi; in eius patriâ cœnobium esse sanè frequens Bonziorum, qui certis meditationibus exerceantur. Quippe cœnobij Præses (is doctrinâ ceteris præstat) domesticis omnibus vnum in locum conuocatis, ad eos quasi concionem habet; cum certam cuique per horam com-

commentandi materiam proponit. Exempli causâ. Cùm extremo iam spiritu mors vocem intercludit, si tum animæ ex corpore discedenti loquendi facultas detur, quibus tandem verbis in illo digressu corpus alloquatur suum. Itemque si quis existat ab inferis reuocatus in vitâ, quidnam ceteris videatur esse dicturus. Exacto deinde meditando spatio, rationem meditationis reposcit à singulis; quem boni quippiam proferre videt, collaudat, quem secus, obiurgat. Eosdem Bonzios ait quintodecimo quoque die sermonem ad populum habere, frequenti sanè ac secundâ concione. Namque inter dicendum atrocissimos inferorum cruciatus in tabulâ depictos ostentare: horrendâque illâ specie fanum cùm populi vniuersi, tum verò mulierum plangore ac lamentatione compleri. Hæc, vt dixi, Paulus mihi narrauit; qui rogatus, ecquam ex concionibus illis sententiam memoriâ teneret, hanc

270 S. P. F. R. X A V E R I I
hanc vnam respondit, improbum
hominem esse diabolo ipso capi-
taliorem : quod ille complura sce-
lera, vt furtum, periurium, & alia
eiusdem modi per consceleratos
viros ac feminas committat, quæ
per se ipse non posset. Idem mihi
confirmavit, gentem vniuersam
esse sciendi auidissimam. Vbi ex-
plorati aliquid habebo, ad vos
perscribam vberius. Deus nos in
cælesti patriâ iungat : nam in
huius vitæ exilio an vniquam nos
reuisuri simus, ignoro. Verum-
tamen ea vis est obedientiæ, vt
facilè ea quoque efficiat, quæ per-
difficilia videantur. X. Kalendas
Iulias. M. D. XLIX. Malacâ.

EPISTOLA. V.

Societati, Goam.

*Summarium. Multa de Iaponiâ, quam
lustrat. Describit nauigationem suam,
pericula, demonis à nautis consulti
responso varia. Præbet remedia ad-
uersus demonis terrores. Narrat de
Iaponum moribus, ac sacris. Inculcat
incumbendum in studium cognitionis
sui. Detegit demonis præstigias. Inter
alia*

EPIST. LIB. III. 271

alia saluberrima monita docet ardorem, qui ad venandas animas impellit, victoriâ sui in paruis rebus studiose explorandum. Redit ad res Iaponia. Pueris se comparat. Agit de humanorum praesidiorum inopiâ, quam experitur. Attende quisquis blandâ commodorum & patriæ dulcedine retineris. Subiicit aliqua de frugalitate, de Bonziorum sectâ, de martyrij desiderio, quo ardet ipse. Diuorum patrocinium, emendanda vitæ studium: nonnulla de urbibus & Academiis Iaponia. Mireris insatiabilis viri auiditatem, Christianorum ex Europâ auxilium implorare & Sinas aperire meditantis. Ardentia desideria Deo animi submissione probanda. Francisci de Sociorum virtute opinio eximie charitatis index.

Gratia & charitas D. N. Iesu
Christi, sit nobiscum semper. Amen.

DE nostro Malacensi itinere post nostrum ex Indiâ discessum, deque rebus Malacæ gestis, quamdiu ibi substitimus, pluribus ad vos scripsi Malacâ: nunc reliqua accipite. In Iaponiam, diuino Numine obsecundante, appulimus

mus mense Augusto, cum Malacã
soluissemus ipso natali S. Ioannis
Baptistæ die. Nauigio vecti sumus
Ethnici mercatoris Sinæ, qui Ma-
lacensi Præfecto nos in Iaponiam
transmissurum promiserat. Ac Dei
beneficio secundis sanè ventis vsi
sumus. Verùm (vt in barbaris per-
fidia dominatur) nauarchus, muta-
to consilio, omittere Iaponicæ
nauigationis cursum cœpit, ac te-
merè in occurrentibus insulis te-
rendi temporis gratiã commorari.
Duo erant, quæ nos præter cetera
molestissimè ferebamus, primum,
quòd secundissimo vento diuini-
tus oblato abuteremur; qui si de-
fecisset, nequaquam possemus Ia-
ponicum cursum tenere, sed in
Sinarum finibus hiemare, & ido-
neam rursus tempestatem expecta-
re necessariò cogeremur. Deinde
quòd Nauicularius & nauæ idolo,
quod secum naui uehebant, passim
nobis inuitis, & frustrà impedire
conantibus, execranda facerent sa-
era; sortibusque dæmonem iden-
tidem

eadem consulerent, vtrum ex vsu
 esset in Iaponiam pergere necne:
 & simul exquirerent, an secundâ
 nauigatione cursum tenere posse-
 mus. ac sortes (vt ipsi aiebant)
 modò lætæ modò tristes edeban-
 tur. Millia passuum ccc. prouecti,
 ad insulam quamdam applicuimus
 nauim; ibique materiam atque
 armamenta comparauimus aduer-
 sus atrocissimas Sinici maris tem-
 pestates. Inde illi sacrificiis mul-
 tis superstiosè factis, eductisque
 denuò sortibus, sciscitari ex dæ-
 mone, vtrum ventis secundis vsuri
 essemus. Fortè fors exiit, quæ ven-
 tum nobis polliceretur secundissi-
 mum. Itaque nullâ interpositâ mo-
 râ, sublatis anchoris gratulabundi
 vela fecimus. Illi idolo suo freti,
 quod in puppi cereis & odoribus
 ex Aquilano ligno incensis sum-
 mè venerabantur; nos Deo cæli,
 terrarum marisque moderatori, ac
 IESV CHRISTO eius Filio confisi,
 cuius religionis propagandæ causâ
 Iaponiam petebamus. In cursu

S

cùm

274 S P. F R. X A V E R I I
cum essemus, visum est illis rursus
ductis fortibus ex dæ-
mone, num ea navis ex Iaponiâ
Malacam incolumis esset reditura:
edita fors est, in Iaponiam quidem
eam peruenturam, sed nequaquam
reuerfuram esse Malacam. Tum
verò illi hæere: demum omisso
in præsentia cursu Iaponico, apud
Sinâs hibernare, & Iaponicam
profectionem in proximum an-
num differre statuunt. Quid nobis
tum animi ac sensus in eâ nauiga-
tione censetis fuisse, cum de Iapo-
nicâ profectione consuleretur dæ-
mon à suis, & navis gubernator ad
eius nutum atque arbitrium rem
totam administraret? Ergo cum
lentè proueheremur, ad Cocinci-
nam Sinarum portum duo vno
die sanè graues nobis casus incide-
runt. Nam die S. Mariæ Magda-
lenæ sacro sub vesperam, intum-
escente fluctibus, ventisque agi-
tato vehementius mari, cum navis
iactis anchoris fluitaret in salo,
Emmanuel Sina, vnus è nostris
comiti-

comitibus, nauis iactatione prolapsus in apertam sentinam præcipitavit. Omnes illum mortuum credidimus, quòd & altè ceciderat, & sentina aquæ plena erat: verùm Dei beneficio mortem euasit. A capite obrutus vmbilico tenus aliquantisper hæserat in sentinâ: itaque ægrè ac magno labore hominem extraximus grauiter in capite vulneratum. Diu exanimis iacuit; sed Dei benignitate demum reuocatus est ad salutem. Sub primam huius curationem, ecce tibi pari nauis iactatione nauarchi filia excutitur in mare; cumque propter vim tempestatis frustrâ ei opitulari conati essemus, in parentis ipsius atque omnium oculis propter nauim obruitur fluctibus. Ergo tanti eiulatus ac gemitus diem illum noctemque insequentem tenuerunt, vt species esset admodum flebilis ac miseranda, vel ob mœrorem barbarorum, vel ob nostrum omnium periculum. Inde Barbari ad idolum

sacrificiis ac cęremoniis placandum
 versi , diem noctemque totam ,
 nullā quietis parte captā, mactan-
 dis auibus , apponendisque idolo
 epulis consumpserunt. Tum na-
 uarcho, cur filia sua interisset, sor-
 tibus percontanti sors editur , si
 Emmanuel noster in sentinā peris-
 set, eius filiam nequaquam fuisse
 perituram. Videtis profectō quan-
 to in periculo versaremur, quorum
 vita ex diaboli sortibus penderet,
 eiusque satellitum voluntate. Quid
 tandem nobis futurum fuerit , si
 Deus acerrimo hosti permisisset,
 vt nos ad suam libidinem accipe-
 ret. Tantas ego ac tam apertas
 iniurias CHRISTO Domino exe-
 crandis illis sacris fieri cūm vide-
 rem, neque eas vlllo modo possem
 prohibere , sapiūs à Deo precatus
 sum, vt priūs quàm tempestate illā
 interiremus , illos homines ad
 suam imaginem procreatos tantis
 tamque impiis erroribus liberaret;
 aut si in iisdem versari erroribus
 fineret , certē communi hosti illa-
 rum

rum superstitionum auctori grauiores constitueret cruciatus, quoties nauarchum ad sortes ducendas, atque ad se pro Deo colendum impelleret.

Eo ipso, quo nobis hæc incommoda acciderunt, die, ac nocte insequenti, multa Dei beneficio sentire mihi atque experiri contigit de maximis terroribus, quos diabolus facultatem nactus, Dei permisso, timidis expositisque hominibus incutit. Item que de præsiidiis, quibus tali in re ac tempore contra hostis impetus sit utendum. Quæ quidem etsi non inutilia sunt cognita, tamen breuitatis causâ prætereo. Summa illa est, certissimumque præsidium, ut contra hostem magno præsentique animo sis, tibi penitus diffidens, & fretus Deo; ut videlicet in illo spes omnes ac vires tuas locatas habeas; ac nullo modo committas, ut tali ac tanto defensore ac patrono timere, aut de victoriâ dubitare videaris. Ac mihi per-

278 S.P. FR. X A V E R I I
sæpè veniebat in mentem, si Deus
meo rogatu dæmonis supplicia ac
pœnas auxisset, facilè illum posse
in me odium ac rabiem expromere : sæpiùs enim mihi minitans
denuntiabat, venisse tempus vlciscendi doloris sui. Verùm cum nihil ille nocere cuiquam possit, nisi quoad Deus ipse permittat, magis eo tempore Dei diffidentia timenda est, quàm impetus inimici. Etenim hosti permittit Deus, ut eos sollicitet atque diuexet, qui timiditate adducti, nequaquam suo Conditore confidunt, neque vires ab eo sumunt vllas, neque suam in eo spem reponunt. Hæc pestis (timiditatem dico) facit, ut complures eorum, qui Deo inservire cœperunt, mœstam ac sollicitam vitam degant : quippe cum suaue CHRISTI iugum & crucem ferentes, nequaquam fortiter constanterque progrediantur. Atque hoc tantum, tam exitiale ac perniciosum malum affert timiditas, ut cum tuâ niti imbecillitate cœperis,
ris,

ris, vbi maioribus viribus opus esset, præfidiisque planè diuinis, cadas animo magnis in rebus, quò minus benè vtaris cælesti ope, quæ te ad benè sperandum vocat. Audaces verò, qui fiducia sui inducti plus æquo suis viribus fidunt, & minora certamina, etsi minimè in his se ad victoriam exercuerint, contemnunt; in maioribus periculis atque ærumnis imbecilliores etiam sunt, quàm timidi. Nam cum minus ex sententiâ successerint quæ susceperunt; paruis in rebus pariter ac magnis animos contrahunt atque demittunt. Proinde ita repugnanter ac timidè eiusmodi certamina subeunt; vt magnum discrimen adeant salutis, aut certè tranquillitatis. Etenim cum suam ipsi infirmitatem non agnoscant, atque idcirco CHRISTI cracem nimis grauem existiment ad perferendum; profectò sollicitam atque acerbam vitam ducant necesse est. Quid tandem nobis,

Fratres, in extremo spiritu futu-

S 4

rum

rum putamus, nisi ad benè sperandum, atque ad Dei fiduciam nos exercuerimus in vitâ? Siquidem tum maioribus vndique nos cinctos periculis, tentationibus, ærumnis, vel animi vel corporis visuri sumus, quàm vñquam antea. Quocircà par est eos, qui diuini obsequij studio tenentur, paruis in rebus elaborare, seque quàm maximè demittere atque exinanire, vt sibi vel minimùm fidant, Deo vel plurimùm: vt scilicet in magnis tum vitæ tum mortis periculis atque incommodis, in diuinâ bonitate atque misericordiâ spem habere consuescant. Id adeò consequentur, si quamuis paruis in rebus, à quibus abhorreant, sui victores extiterint: summoque Christianæ humilitatis studio sibi met penitus diffidentes, ad maximam Dei fiduciam animos erigant suos. Neque enim imbecillus est, qui scienter nititur ope diuinâ. Atque vt multa communis hostis impedimenta perseuerantiæ

ac perfectioni virtutis obiiciat, maius tamen discrimen adeas, si in magnis ærumnis ac discrimi- nibus Dei auxilio diffidas, quàm si pericula subeas, quæ capitalis hostis opponit. Utinam viri pij obiectos terrores ac metus, quibus eos dæmon à diuino obsequio de- terrere studet, conuerterent in Dei Conditoris sui metum! si fortè destiterint ab incepto, sibi que pla- nè persuaderent, longè plus mali futurum, si diuini Numinis vo- luntatem neglexerint, quàm si dæmonis impotentiam contem- pserint. Id si facerent, Deus bone, quàm iucundè viuerent, quantum in virtute procederent, cùm ipsi vsu docti planè sentirent, nihil ipsos per se posse; contraque om- nia posse adiutore Deo? Aduersa- rius autem noster quàm fractus ac perturbatus hæreret, cùm victum se cerneret ab iis, quos non semel antè vicisset?

Sed ut iam ad iter nostrum reuer- tamur: cùm maris tempestas re-

S 5

misisset

282 S. P. F R. X A V E R I I
misisset, sublatis anchoris vela fecimus, & lacrymabundi intermissum iter perreximus. Paucis diebus Sinarum portum (Cantonium ipsi appellant) cum tenuissemus, nauæ, atque ipse nauarchus ibi hibernandum esse censuerunt. Nos illis aduersari partim rogando, partim minitendo, de eorum perfidiâ cum Præfecto Malacæ, ac Lusitanis expostulaturos. Itaque Deus pro suâ bonitate eis mentem dedit, vt in Cantonis insulis non hærent, sed sublatis anchoris Cinceum peterent. Quocircà secundo vento, qui nos Dei benignitate perpetuò prosequeretur, prouecti, paucis diebus Cinceum, alterum Sinarum portum, accessimus. Iamque portum subituri erant eo consilio, vt ibidem hibernarent, quoniam iam cursus Iaponici tempestas penè exacta erat; cum subito nauicula ad nos aduolat, portum illum prædonibus obsessum esse nuntians, actum fore de nobis, si propiùs accederemus. Hoc nuntio

tio commotus nauarchus, & simul quòd cerneret Cinceorum prædonum myoparones non amplius quatuor millia passuum à nobis abesse, vt præsens periculum vitaret, portum illum vitare constituit. Cumque ventus Cantonium portum repetenti aduersus, Iaponiam petenti secundus esset, inuito nauarcho, nautis, ipsoque diabolo, Iaponium cursum tenuimus. Ita ad has regiones, tantoperè à nobis exoptatas, Deo aspirante peruenimus, ipso die Beatæ Mariæ in cælum assumptæ sacro anno M.D. XLIX. Et quoniam alium portum capere non licuit, Cangoximam, quæ Pauli à S. Fidei patria est, applicuimus; ibi tum à Pauli cognatis atque affinibus, tum etiam à ceteris oppidanis perbenignè accepti sumus.

De Iaponiâ (quod vsu assequi potuimus) ea ad vos perscribemus, quæ ipsi cognouimus. Primùm gens ea, quâ cum versati sumus, nationes omnes nuper inuentas
probi-

probitate præstat; ut barbarorum nationem, quæ Iapones naturæ bonitate vincat, nullam esse omnino putem. Facili est ingenio, & minimè fraudulento, honoris ac dignitatis mirum in modum auda: quippe honorem rebus omnibus anteponebat. Eorum quidem plerique sunt pauperes; sed paupertas nemini dedecori est. Vnum autem est apud eos, quod haud scio an vsquam apud Christianos factitetur. Nobilibus quamuis egentibus non minor habetur à ceteris honor, quàm si essent opulenti: neque nobilis quisquam, quamuis pauper & egens, vllâ conditione adducitur, ut cum plebeio vel ditissimo iungat connubium. Quod eò faciunt, quia descendendo ad plebeciorum affinitatem, existiment se multum dignitatis atque existimationis deperdere; adeò præ dignitate diuitias contemnunt. Iidem sunt inter se perofficiosi: armis mirificè delectantur, in iisquæ plurimum præsidij ponunt.

ponunt. Omnes summi æquè infimique suo quisque gladio ac pugione suctincti prodeunt, etiam pueri annorum quaterdenum. Nullum neque factum neque dictum contumeliosum ferre solent. Atque ut plebeij magnum honorem habent nobilibus; ita nobiles ipsi Regibus ac Dynastis inservire, ac dicto audientes esse, sibi præclarum putant. Idque mihi facere videntur honoris studio magis, quàm dominorum metu; ne si contrà faciant, dignitatis aliquid amittant suæ. Parci sunt ac frugales in cibo, in potu non item. Vinum potant ex oryzâ expressum: nam his locis vinum prætereà nullum est. Ab aleâ ludoque tanquam à rebus turpissimis abhorrent, quòd lusores appetentes sint alieni, & ad furandi studium à studio lucrandi vocentur. Si quando iurant (quod tamen perrarò faciunt) per Solem iurant. Eorum plerique litteras norunt, quod magno adiumento est ad solemniū
preca-

286 S. P. F. R. X A V E R I I
precationum formulas, & religio-
nis nostræ capita facilè compre-
hendenda. Singulas habent vxo-
res. Pauci inter eos fures existunt;
idque propter pœnarum, quibus
furta vindicantur, atrocitatem: fu-
res quippe omnes morte mulctan-
tur; itaque nullum furtorum ge-
nus non mirificè oderunt. Sunt
ad omnem honestatem mirum in
modum propensi, cupidissimique
discendi. Sermones de Deo rebus-
que diuinis audiunt auidissimè;
præsertim cum satis ea quæ dicun-
tur intelligunt. Ex omnibus, quas
vidi, gentibus nullam vquam
neque Christianorum neque bar-
barorum nationem tam à furto
alienam vidisse me memini. Ani-
mantium specie deos nullos véné-
rantur. plerique priscos quosdam
homines colunt, qui (quantum ego
cognoscere potui) veterum Philo-
sophorum more vivebant. plurimi
Solem, nonnulli Lunam colunt.
Res naturæ ac rationi congruentes
libenter audiunt. Et quamquam
ipsi

ipsi à flagitiis ac sceleribus non
 vacent; tamen si id quod peccant,
 contra rationem esse ostendas, fa-
 cile assentiantur, & imperio pa-
 reant rationis. Minus impuros,
 magisque naturæ obtemperantes
 profanos homines reperio, quàm
 sacerdotes, quos Bonzios vocant.
 Hi nefario libidinis generi vsque
 eò dediti sunt, vt etiam palàm id
 profiteantur. Iamque adeò com-
 munis omnium virorum, pariter
 ac mulierum hæc pestis est, vt tam
 terri flagitij odium atque horro-
 rem ipsa iam sustulerit consue-
 tudo. In hoc nos nefarium scelus
 sæpè inuehimur: cumque osten-
 dimus quàm scelerati sint, Deo-
 que inuisi, qui tantam impuri-
 tatem suscipiant, secundis qui-
 dem ceterorum auribus atque
 animis vtimur; sed Bonziji ipsi à
 nobis admoniti vt à tam foedâ
 libidine sibi temperent, risu ac
 facetiis obiecta eleuare conantur:
 & quamuis grauitèr obiurgentur,
 quasi callo ad turpitudinem ob-
 ducto,

ducto, etiam ad pudorem obduruerunt.

Bonziorum secta quædam est, cultu corporis haud sanè absimilis cœnobitis nostratibus, vestitu cinerei coloris: barbâ & capite semper raso, vt tertio aut quarto quoque die radi videantur. Horum est disciplina ac vitæ ratio laxior. Mulierum eiusdem sectæ cœtus sunt, quibuscum illi promiscuè viuunt. Itaque apud populum, qui tantam eorum cum mulieribus consuetudinem non prober, vulgò malè audiunt. Fama est eas, vbi se grauidas sentiant, partum medicamentis abigere. Ac mihi quidem (quantum ex hoc illorum cœnobio iudicare possum) non iniuriâ videtur multitudo malam de eis opinionem habere. Porrò hi Bonziji odio quodam dissident ab iis, qui nostratium ferè clericorum ornatum vsurpant. Duo sunt, quæ hîc obstupescam: Vnum est, quàm nefaria flagitia pro nihilo habeantur: quod quidem maiorum vitio accidit,

dit, qui hac ipsi peste corrupti, tam
 foedæ libidinis exemplum posteris
 reliquerunt suis. Et sanè consue-
 tudo vitiorum eiusmodi diuturna
 corrumpit depravatque naturam;
 sic assidua incuria ac virtutis remis-
 sio perfectam vitam sensim labe-
 factat. Alterum est; quòd cum
 Bonziji flagitiosius viuant quàm
 ceteri, idque constet inter omnes;
 tamen tanto apud eos in honore
 sint. Multi prætereà sunt Bonzio-
 rum errores: sed ne multis vos
 teneam, ut quisque maximè in-
 ter eos sapit, ita errat turpissimè.
 Sæpè congressus sum cum quibus-
 dam eorum, qui sapientiâ ceteris
 præstant, ac præsertim cum eo,
 quem in his locis, cum propter
 doctrinæ famam & amplitudinem
 sacerdotij, tum verò propter affe-
 ctam ætatem (iam enim est octo-
 genarius) omnes obseruant atque
 suspiciunt. Is apud eos instar Epi-
 scopi est, & Ninxit (quod Iapo-
 niorum linguâ significat Cor veri-
 tatis) appellatur. Felix planè, si
 T hoc

hoc nomen in eum quadraret. Hunc ego in sermonibus, quos cum illo plurimos habui, nutantem atque incertum offendi, vtrum animus noster immortalis esset, an simul cum corpore interiret. neque enim sibi constabat; sed tum aiebat, tum negabat. Malè metuo, ne huius ceteri similes sint litterati. Incredibile est, quàm is me vnicè diligit. Vulgoque omnes, tum Bonziji tum alij, nostrâ consuetudine delectantur plurimum. Illud autem maximè mirantur, nos inde vsque è Lusitaniâ in Iaponiam (quod iter est leucarum amplius sex millium) contendisse hanc vnam ob causam, vt cum eis de rebus ageremus diuinis; & CHRISTI Fide propositâ, æternæ salutis iter errantibus monstraremus. Atque hanc nobis mentem diuinitus profectò datam esse prædicant.

Vnum est, quod scire vos vehementer volo, vt ingentes Deo gratias agatis; hanc insulam ad excipiendum

EPIST. LIB. III. 291
piendum Euangelium satis idoneam ac paratam esse. Ac si nos linguam calleremus Iaponicam, non dubito, quin plurimi fierent Christiani. Faxit Deus, ut eam breuî addiscamus; siquidem iam dudum gustare cœpimus. Quadraginta diebus tantum profecimus, ut iam decem præcepta Iaponicè explicemus. Hæc ego ad vos ob eam maximè causam vberius scribo, ut Deo Domino gratulemini, nouas aperiri regiones, vbi vestra excurrere possit industria: utque solidis virtutibus ac studio quamplurima pro CHRISTO perferendi vos interim instruatis. Atque illud perpetuò vestris hæere mentibus velim, propensam plenamque humilitatis demissionisque voluntatem, quâ te caputque tuum diuinæ gloriæ deuocas, gratiorem Deo acceptioremque hostiam esse, quàm vel plurima & maxima obsequia sine eiusmodi voluntate. Vos igitur parati estote; fortassis enim intra biennium plurimos
T 2   vestrûm

292 S. P. F R. X A V E R I I
vestrūm in Iaponiam per litteras
euocabo. Proinde meditamini in-
tereā ac diligenter colite humili-
tatem : omnibus in rebus , à qui-
bus deprauata natura abhorret, vos
ipsi vincite : summoque studio
elaborate, vt diuinā ope vos ipsos
penitus cognoscatis. Nam sui cog-
nitio nutrix est diuinæ fiduciæ,
ac parens Christianæ humilitatis.
Quippe ex nostri diffidentiā Dei
fiducia nascitur, quæ vera est atque
germana fiducia. Hæc demum vo-
bis ratio intimam illam animi sub-
missionem pariet , quæ quidem
cūm vbique, tum verò in hisce lo-
cis longè magis , quàm putatis,
necessaria est. Illud autem vos mo-
neo , ne bona hominum de vo-
bis opinio vos nimium oblectet,
nisi fortè, vt hoc magis vestri vos
pudeat. siquidem inde oritur sui
ipsius negligentia , quæ nonnullis
interiorem illam animi submissio-
nem quasi per præstigias interuer-
tit, arrogantiamque substituit. Ita-
que multi , cūm diu quantum
damni

damni fecerint eos fallat, paulatim etiam studium pietatis, animique tranquillitatem amittunt; ac solliciti semper atque anxij, nulla neque intus solatia inueniunt, nec foris. Quare vos oro quæsoque, ut omni vestrarum virium, humanæque sapientiæ & existimationis fiducia abiectâ, vestras omnes spes cogitationesque defixas habeatis in vno Deo. Ita demum vos aduersus omnia, quæ accidere possunt vel animi vel corporis incommoda, satis vos armatos paratosque existimabo. Deus quippe humiles erigit ac roborat; eos præsertim, qui in rerum etiam humilium atque abiectarum tractatione, tanquam in speculo, infirmitatem intuentur suam, seque ipsos in eisdem egregiè vincunt. Hi scilicet vel in maximis laboribus atque ærumnis virtutem constantiamque præstabit: neque satanas cum suis ministris, neque maris tempestates, neque immanes gentes ac barbaræ, neque res vlla eos poterit

T 3

sepa-

separare à charitate CHRISTI.
 Exploratum enim habent, pro suâ
 Dei fiduciâ ac spe, nihil omnino
 sibi, nisi eiusdem permissu, noceri
 posse. Cùm enim hoc persuasum
 eis sit, res omnes Dei nutu confi-
 lioque regi atque gubernari, diui-
 no præsidio tecti nihil habent
 quod metuant, nisi hoc vnum, ne
 ipsum offendant Deum. Quòd si
 quando à diabolo, ab hominibus,
 à rebus aliis, cælesti Numinis per-
 missu, exagitentur atque vexen-
 tur, tum sibi persuadent, aut vir-
 tutem suam exerceri, aut vitia &
 delicta expiari; ita vel meriti ac-
 cessionem fieri, vel humilitatis.
 Quare debitas Deo pro tantis be-
 neficiis gratias agunt; ac ne iis,
 qui materiam sibi dant virtutis ac
 præmiorum, ingrati sint, summis
 precibus pacem, eisdem à Deo ac
 veniam orant. Tales ego vos, Deo
 benè iuuante, confido futuros.

Equidem hominem noui, qui,
 cùm etiam in ipsis periculis om-
 nem in Deo spem ac fiduciam
 habere

habere consueffet, cælestibus donis, quæ longum esset percensere, mirè cumulatus est. Et quoniam discrimina adita adeundis leuiora censenda sunt, venturos in Iaponiam per IESVM oro atque obtestor, vt ad summa se comparent, suasque cupiditates, quæ tantum bonum impediunt, frangant ac doment. Attendite vobis, Fratres charissimi. Multi enim nunc apud inferos cruciantur, qui cum suis sermonibus aditum ad cælestem beatitudinem multis aperuerint, ipsi, quòd falsâ fallaci que sui opinionone inflati germanâ animi submissione vacarent, ad sempiternas illas poenas sunt deuoluti. Nemo autem omnino est apud inferos eorum, qui, cum huius vitæ ærumnis affligerentur, id egerunt, vt interiore illâ humilitate animum munirent suum. Mementote semper illam cælestis Magistri vocem: *Quid prodest homini, si vniuersum mundum lucretur, anima verò sue detrimentum patiatur?*

T 4

Cauete,

Cauete, ne quam vestri fiduciam
 habeatis, & quòd sitis in Societa-
 te antiquiores, idcirco recentio-
 ribus vos anteponatis. Ego verò
 lætitiã caperem multò maiorem,
 si (quod exopto) intelligerem,
 antiquissimum quemque Socium
 sæpissimè secum animo reputare,
 quàm paruos progressus fecerit,
 tot annis in Societate consumptis;
 quantum temporis contriuerit, non
 modò cessando, sed etiam regre-
 diendo: siquidem *in viã perfectio-
 nis non progredi, regredi est.* Nam
 qui huiusmodi cogitationes susci-
 piunt, hos profectò suæ inertiaë
 ac nequitiaë pudet ac piget, sic vt
 interioris magis, quàm externaë
 submissionis stimulis excitati, ad
 detrimenta sarcienda animos ac
 vires recipiant. Ita demum exem-
 plo sunt iis, quibuscum versantur,
 tum nouitiis, tum ceteris. Agite
 igitur, exercete vos omnes assiduè
 hisce meditationibus, quando in
 CHRISTI Domini nostri castris
 insignes esse concupistis. Ac mihi
credite,

credite, eorum, qui in hæc loca
 venerint, virtutem satis explora-
 tum iri: utque in cuiusque generis
 virtutibus quærendis diligentissimi
 fueritis, nihil tamen vobis super-
 uacaneum futurum. Nec verò hæc
 eò pertinent, ut ostendam difficile
 atque arduum esse, Deo seruire,
 cuius constat iugum leue esse ac
 suaue. Nam si *quæras Deum in*
veritate, atque iis, quibus ad eum
 peruenitur, itineribus strenuè in-
 grediaris; profectò tantum ex eius
 obsequio lætitiæ manare sentias,
 ut quicquid est in sui victoriâ
 acerbitatis atque amaritiei, fa-
 cilè mitiget ac leniat. Deus bone,
 non intelligunt homines, quantâ,
 quàm liquidâ voluptate careant id-
 circò, quòd minùs fortiter dæmo-
 nis conatibus obsistant; quæ qui-
 dem res imbecillas mentes, non
 diuinæ bonitatis cognitione solùm,
 sed etiam ærumnosæ huius vitæ so-
 latis priuat: præsertim cum eius-
 modi vita diuinæ expers dulcedinis
 continua mors sit magis quàm vita.

T 5 Vereor,

Vereor, ne quem vestrum dæmon sollicitet, propositis maximis quibusdam institutæ vitæ difficultatibus. Quid ille faceret, si vos opportuniore loco nancisceretur? Nimirum huc spectant illius consilia, vt vos solliciti atque anxij, neque vobis ipsi, neque aliis, quibuscum versamini, emolumento sitis. Itaque illud insusurrat. Quid agitis? an non videtis vos in vestris conatibus oleum & operam perdere? Huiusmodi cogitatione eorum, qui se ad Dei obsequium contulerunt, plerique tentantur: cui quidem vt fortiter constanterque resistatis, vos vehementer etiam atque etiam rogo. Vsque eò enim hæc pestis pietati perfectionique virtutis perniciosa est, vt non modò nos ab instituto cursu retardet, verùm etiam cum magnâ animi molestiâ atque angore deducat. Proinde quisque vestrum, vbicumque est, se primùm, deinde alios iuuare studeat, inducatque in animum, nusquam se meliùs, quàm
vbi

vbi à Præposito constitutus sit, operam Deo nauare posse. Et simul confidite, Deum, vbi tempus fuerit, hanc iis qui præsumt mentem daturum, vt eò vos potissimum mittat, vbi vester labor fructuosissimus sit futurus. Ita læti atque alacres magnos in virtute progressus facietis, & tempus rectè collocabitis; cuius pretium etsi multis ignotum, tamen maximum est. Siquidem tam accuratè otij ratio est Deo reddenda. Nam anxij homines & ancipites neque in iis locis, vbi esse cupiunt, quicquam proficiunt, quòd absint; neque vbi sunt, sibi aut aliis profunt, quòd aliò cogitent.

Quicumque in isto S. Fidei Collegio versamini, in vestræ imbecillitatis cognitione diu multumque vos exerceatis censeo, vestraque vitia hominibus, qui vos consilio & auxilio iuuare queant, (cuiusmodi vestri Confessarij sunt, aliique domestici satis experti) penitus aperiatis. Nimirum vt isthinc
emissi,

300 S. P. F R. X A V E R I I
emissi, & vos ipsi, & alios pro usu
& scientiâ, quam à vitæ præcepto-
ribus habetis, curare possitis. Sic
enim habetote, novis vos tenta-
tionum generibus sollicitatum iri,
cùm bini aut etiam singuli terrâ
mariq̃ue vos cinctos videbitis bar-
barorum aut tempestatum peri-
culis, quæ numquam antè ne cogi-
tastis quidem. Quòd si qui in pra-
uis animi motibus edomandis, ver-
sutissimiq̃ue hostis insidiis cogno-
scendis non se multum ac diu exer-
cuerint, ipsis cogitandum relin-
quo, quantum periculi adituri sint,
cùm lacessent mundum, *qui totus
positus est in maligno.* Qui tan-
dem, nisi submissione multum
valeant, aduersarij petitiones elu-
dent? Illa etiam me cura sollici-
tat, ne dæmon per suas præstigias,
transfigurans se in Angelum lucis,
vestrùm aliquem decipiat; & exi-
miis Dei erga vos meritis, item-
q̃ue miseris (è quibus vos in So-
cietatem Filij sui vocatos eripuit)
propositis, in vanam fiduciam ac-
securi-

securitatem inducat, ut expetatis
istinc ante tempus emitti: quippe
qui ita vobiscum ratiocinemini:
Si adhuc Deus tam breuî tam
multa ac magna vobis in isto do-
micilio dedit beneficia, cum pri-
mum isthinc ad conuersionem
Ethnicorum dimissi eritis, multo
& plura & maiora eum utique
daturum. Quâ quidem dæmon
cogitatione iniectâ, facilè persua-
deat, vos isthic sedere otiosos.
Verum ista aduersarij petitio duo-
bus propulsari modis potest: pri-
mum, si vobiscum reputetis, com-
plures esse homines facinorosos,
qui si abstersâ superioris vitæ quasi
fuligine, in eâdem, vbi vos estis,
scholâ virtutis diuinitus colloca-
rentur; non modò vitæ rationem
commutarent, sed etiam vos sedu-
litate, ac virtute, non sine vestro
pudore, præcurrerent. Hoc eò di-
co, ut in animum inducatis (id
quod ita est) vos idcirco à grauioribus
flagitiis abstinere, quòd isthic
occasiones Deum offendendi de-
sint,

302 S. P. F R. X A V E R I I
sint, fruendi adsint. Nam qui ne-
sciunt, vnde tantum boni proue-
niat, quod loci & domesticorum
beneficium est, virtuti tribuunt
sux: proinde negligunt ea quæ
parua videntur, cum tamen sint
per se magna: qui autem ea teme-
rè contemnunt, parui ipsi sunt, ac
meritò contemnendi. Deinde fa-
ciendum est diligenter, vt vestras
voluntates ac iudicia ad vestros
Præpositos reiiciatis, planè confi-
dentes fore, vt Deus pro suâ beni-
gnitate eam illis iniiciat mentem,
quæ vestris rationibus conducatur
maximè. Cauete porrò, ne impor-
tunè quicquam ab illis flagitetis;
quod nonnulli faciunt, qui vsque
eò Superiores vrgent suos, dum
quod concupierunt, quamuis per-
niciosum, extorqueant: quod si
denegatum sit, palàm queruntur
vitam sibi insuauem & acerbam
esse. Neque intelligunt miseri,
acerbitatem illam ac molestiam
ex eo nasci & augeri, quòd volun-
tatem suam Deo semel addictam

ac deuotam neglecto voto interuertere, ac sibi vindicare conentur. Enimuerò isti quò magis suis uoluntatibus obsequi student, hoc magis anxiis & sollicitis animis vitam uiuunt. Itaque non pauci istorum sunt adeò sui iuris, uoluntatis ac sententiæ, ut numquam ferè sponte pareant Superioribus, nisi cum iubentur facere quod uolunt. Cauete per Deum immortalem, ne ex hoc numero sitis. Quare in domesticis rebus, quæ uobis à Præpositis imperantur, summo studio exequimini: & diuinâ ope instinctum eludite dæmonis persuadere conantis, vos in alio munere plus proficere posse: ne scilicet munus, cui præpositi estis, rectè obeatis; quo insidiarum genere ille etiam eos, qui litteris ac bonis artibus dant operam, petere solet.

Oro uos etiam atque etiam per CHRISTVM IESVM, ut in abiectis atque humilibus officiis dæmonem egregiè superare nitamini. Ac multò

multò etiam magis elaboretis in
tentationibus vestri muneris pro-
pulsandis, quàm in suscipiendis
laboribus corporis, vt imperata
faciatis. Neque enim desunt, qui
extrinsecus suo officio satisfaciant,
intrinsecus non item; quòd prauos
animi motus coërcere, & impedi-
menta à dæmone contra officium
iniecta ad retardandum virtutis
cursum remouere minimè student.
Atque isti ferè tristem & sollicitam
vitam agentes, nihil in pietate ac
virtute progrediuntur. Nemo se
ipse fallat; non potest quisquam
magnis in rebus excellere, qui non
prius excellat in paruis. Nam cum
multi multorum in hoc genere
versantur errores, tum præcipuè
eorum, qui id agunt, vt per spe-
ciem pietatis ac studij conuerten-
dorum animorum, obedientiæ
crucem sanè leuem subterfugiant,
vt longè grauiorem suscipiant. Ne-
que cogitant miseri, qui paruo
oneri ferendo non sit, multò mi-
nus magnum esse laturum. Etenim
isti,

isti, qui exiguis virtutis & obsequij
 viribus magna suscipere negotia
 gestiunt, vbi se rerum mole sen-
 tiunt opprimi, tum verò se stulti-
 tiæ damnantes onus abiciunt. At-
 que etiam ex iis, qui Conimbricâ
 transmittent in Indiam, vereor ne
 nonnulli sint, qui simul atque vi-
 deant se atrocissimis oceani tem-
 pestatibus periclitari, in Conim-
 bricensi Collegio, quàm in nauis
 esse malint. Itaque feruores qui-
 dam virtutis sunt, qui refrigerant
 in ipso Indico cursu. Quod si qui
 in Indiam ardorem pertulerunt,
 vbi barbarorum regiones peragran-
 tes cœperint quâ ærumnis premi,
 quâ periculis vrgeri; profectò, nisi
 altas in eorum animis radices vir-
 tus egerit, facilè succumbunt, ac
 demum ardore illo, quem attule-
 rant, restincto, qui modò in Lusi-
 taniâ cum essent, Indiam adama-
 uerant, in Indiâ desiderio tenen-
 tur Lusitaniæ. Idem aliquibus ve-
 strum vsu venire potest, qui istius

V

sueti,

fueri, nunc magno animi ardore
 concepto, ad venandas animas
 emitti gestiunt: at verò vbi in me-
 dium certamen, quod tantoperè
 expetunt, ventum erit, & ardor ille
 refrixerit, fortassis istius Collegij
 desiderium ferre non poterunt.
 Videtis, quò tandem euadant subiti
 isti & immaturi fructus chari-
 tatis? quàm periculosi magni co-
 natus sint, nisi conatibus vires re-
 spondeant?

Nec verò hæc eò spectat ora-
 tio, vt mirificos vestros ad pieta-
 tem impetus comprimam, ardo-
 remque animorum à rebus arduis
 deterream, quò minùs eximios
 vos præbeatis Christianæ religio-
 nis propagatores, atque illustria
 virtutis ac sanctitatis exempla po-
 steris relinquatis: sed tantùm vt in
 rebus etiam paruis magni ipsi exi-
 tere conemini, & ex tentationibus
 ac certaminibus cum dæmone,
 quantum in vobis virium sit perspi-
 ciatis: omninoque omnem spem,
 fiduciam, præsidium in vno Deo
 collo-

collocetis. In quo si constantia à vobis perseverantiaque adhibita erit, non dubito, quin submissio-
ne ac pietate in singulos dies aucti, maximum barbarorum numerum CHRISTO sitis aggregaturi; idque summâ æquitate ac tranquillitate mentis, vbiicumque demum terrarum versemini. Par enim est eos, qui animi sui perturbationes ac morbos norunt, curantque diligenter, aliorum quoque vulnera benignè curare, periculisque vel cum capitis sui periculo subuenire. Nam qui suas ipsi pravas affectiones agnoscere & curare student, nullo negotio agnoscunt & curant alienas: & qui CHRISTI Domini nostri cruciatibus permouentur, facilè ad eundem sensum alios permouent. Neque enim video, quò fieri possit, vt motum vllum alteri adhibeas, nisi idem in te impressus antea sit atque iniustus. Sed ad institutam rerum Iaponicarum narrationem, vnde digressi sumus, aliquando reuertamur.

In patriâ Pauli S. Fidei, quem
 verum nobis germanumque ami-
 cum experti sumus, Præfectus vr-
 bis, ciues primarij, cunctaque ciui-
 tas benignè admodum nos exce-
 pit. Nouos quippe è Lusitaniâ
 Sacerdotes magnâ omnes cum ad-
 miratione visabant. Haud iniquo
 animo ferunt, Paulum factum esse
 Christianum, sed eum potius sus-
 picunt; eidemque cum cognati
 omnes, tum ceteri, qui aliquâ eum
 necessitudine attingunt, gratulan-
 tur, quòd Indiam accesserit, eas-
 que res viderit, quas indigenarum
 nemo præter ipsum. Aberat Regu-
 lus leucas à Cangoximâ sex: is,
 cum ad eum Paulus venisset salu-
 tatum, magnoperè de hominis
 reditu est lætatus, magnumque illi
 honorem habuit: multa etiam de
 moribus, de virtute, de opibus
 Lusitanorum sciscitatus. Cui cum
 Paulus omnia exposuisset, maxi-
 moperè visus est eiusmodi ser-
 mone delectari. Attulerat secum
 Paulus egregiè pictam in tabula

B. MARIÆ & pueri IESV in matris gremio sedentis imaginem, quam ex Indiâ aduexeramus. Hanc igitur cum Regulus ab illo prolatam aspexisset, obstupuit scilicet: confestimque & ipse positis genibus piè admodum veneratus est, & omnibus qui aderant, idem ut facerent imperauit. Eandem tabulam deinde Reguli mater contemplata, mirificam cepit admiratione mistam voluptatem: paucisque diebus, quibus Cangoximam Paulus reuerterat, certum hominem misit, sanè honestum, qui inde sumendum quoquo modo curaret exemplum. Verùm cum eius rei Cangoximæ facultas deesset, negotium confici haud potuit. Eadem mulier per eundem postulauit à nobis, uti sibi Christianæ religionis capita litteris consignata traderemus. Itaque Paulus cum in eâ re dies aliquot posuisset, multa de Christianorum mysteriis atque institutis conscripsit patriâ linguâ. Illud mihi credite, & simul Deo

V 3

gratu-

310 S. P. FR. X A V E R I I

gratulamini, latissimum vobis campum aperiri, vbi vestra concitata iam pietas excurrat. Nos Iaponicè si sciremus, iam dudum hanc vastitatem non sine magno animorum fructu coluissemus. Paulus quidem propinquis aliquot & amicis dies noctesque Euangelium sedulo prædicans, coniugem, filiam, cognatosque, ac necessarios complures ad CHRISTI Fidem adduxit. Neque, vt nunc est consilium eorum qui Christiani fiunt, vulgò improbatur. Atque vt Iaponij maximam partem litteras sciunt, breuè nostras preces addiscunt. Faxit Deus, vt ad diuinarum explicationem rerum Iaponicam linguam condiscamus quam primum, tum demum aliquam Christianæ rei nauabimus operam. Nam nunc quidem inter eos tamquam mutæ quædam statux verſamur. Multa enim illi de nobis & dicunt & agitant, ad quæ nos scilicet obmutescimus, patrij ipsorum sermonis ignari. In præsentia
in

312 S. P. F. R. X A V E R I I
atque inter barbaros, vbi nos omnia præsidia subsidiaque humana deficiunt, vnâ Dei fiduciâ nitamur necesse est. Hæc tantorum erga nos Dei beneficiorum cogitatio non vulgarem nobis pudorem ac verecundiam affert. Diuinam enim in nos largitatem pænè oculis cernimus, vt qui in hæc loca diuinæ religionis amplificandæ studio venientes aliquam à Deo gratiam inire nos arbitraremur, nunc demum planè videamus, id ipsam summum Dei esse beneficium. Et enim ille, cùm nos perduxit in Iaponiam, rerum humanarum amore, quo irretiti minimum in Deo spei habebamus, penitus expediuit, vt toti apti ex ipso penderemus. Vos quæso me ad gratias pro tantis meritis diuino Numini agendas adiuuate, ne ingrati animi vitium incurram. Enimuerò hoc vitium fontes diuinæ largitatis auertit, ne dona maiora accipiat, qui in minoribus fuerit ingratus.

Nec

Nec verò de aliis beneficiis, quæ diuinitus nobis tributa sentimus, vos celandos putamus, vt scilicet vnà nobiscum illi largitori Deo immortales gratias agatis. Ceteris in locis cibariorum copia cupiditates excitat, atque alit aduersus frugalitatem ac temperantiam; ex quo vulgò multa grauiaque accipiuntur vel animorum detrimenta, vel corporum. Nam intemperantes cum multa & grauia à Medicis patiuntur, tum verò vitam suam affligunt, aut etiam extinguunt; longeque plus deinde molestiarum ex medicamentis capiunt, quàm antea voluptatis ex epulis ceperant. Ex his porrò molestiis in cruciatus delabuntur haud paulò acerbiores: vitam enim suam sæpè Medicis credere coguntur, qui vix demum post multos errores & inanes curationes morbis faciunt medicinam. Itaque magnum Dei beneficium duco, quòd nos in loca ab his deliciis vacua abduxit, vbi, vt maximè velimus, corpori indulgere

V s

gere

314 S. P. F. R. X A V E R I I
gere non possumus. Etenim hęc
altiles aues nec mactare, nec com-
esse solent: vulgò oleribus & ory-
zâ victitant: triticum, pisces, po-
ma, ceterique arborum fructus in
deliciis numerantur. Ergo pleri-
que temperantię beneficio prospe-
rã admodum vtuntur valetudine;
senes passim cernuntur plurimi: vt
vel hinc facilè appareat, naturam
nostram, quę ceteroquin insatu-
rabilis videatur, paucis esse con-
tentam. Nos hęc corpore opti-
mè valemus; vtinam æquè animo
valeamus.

Est quiddam prætereà, quod vo-
biscum communicare pænè cogi-
mur: videtur enim Deus magnum
nobis ostentare beneficium, ad
quod impetrandum vestris nos
precibus ac sacrificiis iuuetis velim.
Iaponij magnã ex parte Bonzij
sunt, qui valdè obseruantur à po-
pulo, etsi eorum flagitia minimè
obscura. Causa cur in tanto hono-
re habeantur, singularis quædam
ciborum abstinentia videtur esse.
Quippe

Quippe suis legibus carne, pisce,
 vino prorsus abstinent; oleribus
 tantum, pomis, oryzâ viuunt, sic
 vt semel dumtaxat in die cibum
 capiant. Bonzîj, vt dixi, plurimi
 sunt, eorumque cœnobia parum à
 vectigalibus instructa. Verum pro-
 pter eximiam illam frugalitatem,
 & simul quòd ij præsertim qui cle-
 ricorum vtuntur ornatu, à mulie-
 rum consuetudine (capitalis enim
 ea noxa est) longè refugiunt, &
 historias quasdam, aut fabulas po-
 tiùs suarum religionum diligenter
 exponunt, magnam apud Iapo-
 nios venerationem habent. Itaque
 cum prauis horum opinionibus at-
 que erroribus Christiana veritas
 vel maximè aduersetur, periculum
 est, ne vbi primùm cœperimus
 Euangelium prædicare, eorumque
 commenta coarguere, infensis ani-
 mis in nos impetum faciant vni-
 uersi. Nimirum illud vnum pro-
 positum est nobis, vt Iaponios ad
 CHRISTI Domini notitiam Fi-
 demque perducamus; idque eius-
 dem

dem ope, cui operam nauamus, nos effecturos confidimus. Atque à multitudine quidem ipsâ nihil nobis periculi videtur esse, nisi fortè illa in nos à Bonziis concitetur. Nos verò neque vlla cum Bonziis certamina temerè suscipiemus; neque tamen diuinæ gloriæ deerimus & animorum salutis. Exploratum quippe habemus, illos nobis nisi Dei permisso nocere non posse. Quòd si accidat vt in tam piâ honestâque causâ vitam ponamus, næ nos in maximis id Dei beneficiis numerabimus. Ipsi etiam gratiam habebimus, qui continuæ huius mortis finem initiumque beatæ ac sempiternæ vitæ nobis attulerint. Certum est, nullis eorum minis aut terroribus à pronuntiandâ veritate desistere. Si quidem Deus vitam nostram alienâ animi salute posteriorem habere nos iubet: fixum est diuino præcepto parere, Deo vtique ipso benè iuuante, & animos viresque suppeditante, vt Iaponios à tantis
 super-

superstitionum tenebris in Euan-
gelij lucem euocemus.

- Magnâ in spe sum, diuinam no-
bis opem in tali re non defuturam:
quippe cum nostris diffisi viribus,
spem omnem in CHRISTI Domi-
ni vi ac potestate summâ, sanctissi-
mæque eius Parentis, Angelorum
omnium, ac præsertim Michaëlis
Archangeli Præsidis, Ecclesiæ mi-
litantis patrocínio defixerimus.
Mulum etiam spei in eo Archan-
gelo ponimus, cuius in clientelâ
cutelâque Iaponia est; ei que nos,
itemque reliquis Angelis homi-
num custodibus nostrum negotium
quotidie nominatim commenda-
mus; vti non desinant pro Iapo-
num clientum suorum conuersio-
ne ac salute Deum deprecari. At-
que etiam beatorum omnium au-
xilium imploramus assiduè; in
tantâ animorum calamitate, ac pro
tot Dei imaginum conseruatione,
earum Conditori tot talesque de-
precatorez allegando supplicamus:
nec dubitamus, quin quicquid in
hac

318 S. P. F. R. X A V E R I I

hac ipsâ cælestium imploratione à nobis per incuriam ac negligentiam delinquitur, à beatis illis Sociis nostris compensetur, qui nostra qualiacumque studia gratificandi Deo, sanctissimæ Trinitati studiofissimè cupidissimeque offerunt. Hisce nos tot tantisque præsiidiis haud paulò magis excitamur ad spem victoriæ, quàm dæmonum insidiis ac minis, quamuis multis ac magnis, ab hac dimicatione deterremur. Nimirum stultissimè faceremus, si nostrâ vi ac sapientiâ niteremur. Sed Deus pro suâ providentiâ tantos terrores, ærumnas, pericula ab hostibus opponi, eò videlicet finit, vt nostros spiritus frangat, animos demittat, nosque ad submissionem animi humilitatemque erudiat; ne quid vniquam in posterum nostro consilio, sed diuino planè præsidio confidamus. Quâ quidem ille in re & suam benignitatem & nostri memoriam facile declarat: nostros enim animos interioribus præceptis docet, quàm

quàm nihil per nos ipsi valeamus, cum patitur animos nostros paruis sæpè incommodis ac periculis sollicitari, ne nobis ipsi fidentes, optimi parentis negligamus auxilium. Nam si qui sui fiduciâ quippiam aggrediuntur, his sæpè parua impedimenta molestiora ac difficiliora sunt ad superandum, quàm vel maxima pericula & calamitates iis, qui sibi omnino diffisi, spem omnem suam positam habent in Deo.

Magni ad solatium nostrum refert, vos grauis cuiusdam nostræ curæ ac sollicitudinis ignaros non esse, quò nos vestris vel precibus, vel sacrificiis adiuuetis. Nam cum Deum delicta nostra & multa & magna non lateant, illa nos cogitatio valdè sollicitat, ne diuinæ opis aurâ conatus nostros ad fines non prouehat optatos, nisi magna quædam morum vitæque emendatio in nobis extiterit. Quam ad rem deprecatoribus vtendum est omnibus nostræ Societatis hominibus ac studiosis, vt per eos
Ecclesiæ

320 S. P. F. R. X A V E R I I
Ecclesiæ vniuersæ CHRISTI Do-
mini nostri sponsæ sistamur; quam
sua nobiscum merita innumera-
bilia communicaturam confidi-
mus, nosque sponso suo, eidem-
que Patri nostro IESV CHRISTO,
eiusque sanctissimæ Parenti com-
mendaturam. Ita fiet, vt hi rursus
æternum patrem, bonorum om-
nium fontem atque auctorem
exorent, vt nos continenter in of-
ficio contineat, & nostra delicta
suâ infinitâ bonitate obruens, cæ-
lestia in nos dona congerere non
desistat. Etenim eius dumtaxat
causâ in hæc loca demigrauimus,
(vt ipse mihi optimus est testis,
cui mentes nostræ consiliaque per-
specta sunt) & studio vindicandi
animos hominum ex diuturnâ dæ-
monis seruitute; qui pro Deo coli-
studet in terris, quoniam id assequi
nequiuit in cælo, vnde deturbatus,
in homines atque hos miseros Ia-
pones odium expromit suum.

Sed iam faciendum est nobis, vt
de Cingoximanâ commoratione
vobis

vobis exponamus Cangoximam
 appulimus, cum aduersus iam ven-
 tus esset petentibus Meacum, quæ
 vrbs totius Iaponiæ maxima est,
 & Regis ac Dynastarum domiciliis
 celeberrima. Post quintum demum
 mensem dicitur idonea tempestas
 ad Meacensem cursum reditura:
 tum nos Deo benè iuuante solue-
 mus. Abest Meacus Cangoximâ
 leucis trecentis. Mira nobis de il-
 lius vrbs magnitudine narrantur:
 tectis eam ampliùs nongentis con-
 stare perhibent: inibi Gymnasium
 esse celeberrimum; quinque item
 præcipua discipulorum Collegia,
 & plus viginti cœnobia Bonzio-
 rum, aliorumque instar cœnobi-
 tarum, quos Legioxos appellant;
 itemque eiusdem generis femina-
 rum, quas Hamacutas nominant.
 Aliæ prætereà sunt (excepta Mea-
 censi) in Iaponiâ Academiæ præ-
 cipuæ quinque, Coyana, Negruen-
 sis, Fissonia, Homiana (quæ cir-
 ca Meacum modicis interuallis
 sitæ, M M M D. circiter auditoribus
 X singulæ

322 S. P. F R. X A V E R I I
singulæ celebrantur) & Banduen-
sis, Iaponiæ totius longè maxima
ac celeberrima, eademque à Meaco
remotissima. Est Banduensis regio
sanè ampla, quam obtinent Reguli
sex, ex quibus vnus opibus excel-
lit, cui reliqui parent; ipse au-
tem Iaponio Regi, qui Magnus
Rex Meacensis appellatur. Harum
de Academiarum atque vrbium
amplitude ac celebritate adeò
mira prædicantur, vt ea priùs ipsi
oculis cernere ac perspicere, ac tum
demum cognita atque explorata
ad vos perscribere cogitemus. Præ-
ter hæc quas diximus Acade-
mias, minores alias ferunt esse
complures. Nos si horum populo-
rum animos ad Euangelij cultu-
ram aptos paratosque viderimus,
fortassis ad omnia præcipua Chri-
stianorum Gymnasia litteras dabi-
mus, vt religionem & scrupulum
nobis exemptum illis iniiciamus:
quando virtutum suarum ac doctri-
narum præsiidiis facilè tanto in-
commodo obuiam ire possent, &
barbaros

barbaros innumerabiles ad Condi-
toris Saluatorisq̄ue sui cognitio-
nem & cultum traducere. Nimi-
rum ad illos tamquam ad superio-
res ac parentes scribemus, vt nos
habeant in minimorum fratrum
loco; & simul exponemus, quàm
lætæ atque vberes animorum fru-
ges hinc per ipsos percipi queant.
Quamobrem ab eis etiam atque
etiam petimus, vt si qui huc veni-
re ipsi non poterunt, faueant certè
iis, qui pro diuinâ gloriâ animo-
rumq̄ue salute sese deuouerint;
quos quidem hîc maiora & soli-
diora, quàm istic, animorum sola-
tia diuinitus manent. Atque etiam,
si negotij magnitudo postulabit,
ipsum Pontificem Max. non dubi-
tabimus de totâ re facere certio-
rem. Etenim ad eum, quippe
CHRISTI Vicarium, omnium gen-
tium parentem, pastoremq̄ue Chri-
stianorum ij quoque pertinent, qui
parati sunt ad CHRISTI cultum,
& Ecclesiæ gremium, Pontificisq̄ue
ditionem venire. Et simul pias om-

324 S. P. F. R. X A V E R I I
nes Deoque acceptas Religiosorum
familias, quæ Christiani nominis
amplificandi studio flagrant, inui-
tabimus diligenter, vt ad diuinam
illam suam animorum sitim ex-
plendam in has Iaponiæ insulas
conuolent, itemque in regionem
Sinarum hac longè maiorem: quò
sine vllò iniuriæ ab indigenis me-
tu aditus patere dicitur, acceptâ
fide publicâ Regis Iaponij; cuius
secundâ voluntate speramus nos, si
Deo cordi erit, vsuros. Rex enim
Iaponiæ amicus est Sinarum Re-
gis, & amicitia causâ eiusdem an-
nulum ac signum apud se habere
fertur, vt Iaponibus in Sinas profi-
ciscentibus fidem publicam regio
obsignatam annulo tradat. Com-
plures autem Iaponum naues in
Sinâ dierum decem aut duodecim
traiectu nauigare dicuntur. Magna
nos spes tenet, si vel decennij vi-
tam Deus nobis suppeditet, multa
nos præclara visuros effecta, par-
tim per eos qui istinc aduenerint,
partim per eos quos hîc iidem illi
ad

ad veræ religionis cognitionem & obsequium excitauerint. Intra annum huius sæculi quinquagesimum de rerum Meacensium, Academicarumque statu, quod ad Christianam rem attinet, copiosius ad vos multa scribemus. Hoc ipso anno Bonziji duo, in Meacensi ac Banduensi Gymnasio eruditi, & cum his alij Iapones complures, ad religionis nostræ mysteria cognoscenda veniunt in Indiam.

Die, qui S. Michaëli festus fuit, cum Regulo Cangoximano congressi sumus, qui nos perhonorificè acceptos commonefecit, vt monumenta Christianæ legis quàm diligentissimè custodiremus: quam si veram probamque esse perspexisset, enimuerò futurum, vt diabolus disrumperetur. Paucis autem interiectis diebus, potestatem fecit omnibus, qui in suo imperio ac ditione sunt, Christianam religionem suscipiendi. Hos ego vobis lætos nuntios in epistolæ clausulâ illigavi, quò magis & gaudeatis

X 3

ipfi,

326 S. P. FR. X A V E R I I
ipsi, & Deo gratulemini. Hanc
hiemem (vt opinor) in Symboli
capitibus Iaponicè paulò copiosius
explicandis consumemus, eo con-
silio, vt explicationem typis impri-
mamus, quò quamplurima loca
(neque enim ipsi omnibus præ-
sentes subuenire possumus) litte-
rarum beneficio, quarum plerique
Iapones gnari sunt, Christiana
religio peruagetur.

Paulus quidem noster fideliter
in patriam linguam conuertet om-
nia, quæ ad animorum salutem
necessaria videbuntur. Nunc verò
vos (quoniam tantus virtuti vestræ
campus aperitur) egregios vestros
ad pietatem impetus Deo ac cæle-
stibus probare oportet. Id asseque-
mini, si intimam animi submissio-
nem factis & vitâ declarabitis, om-
nemque existimationis vestræ cu-
ram Deo permittetis. Is enim sua-
pte sponte existimationem vobis
auctoritatemque apud homines
conciliabit; aut si id facere omit-
tat, vestrâ vtique causâ omittere,
quòd

quòd periculum esse intelligat, ne fortè quæ Dei sunt, ea vobis tribuatis. Illa me cogitatio valdè consolatur, quòd in animum induco meum, vos in vestris animis tot semper vitia animaduertere, quæ reprehendatis, vt magnum vos capiat odium arrogantia: & simul summum teneat desiderium absolutæ cumulataque virtutis; sic prorsus, vt nullum relinquatis alienæ reprehensioni locum. Quo fit, vt humanam laudem crucis instar habeatis; quippe quæ vestrorum vos admoneat vitiorum.

Sed finem aliquando scribendi faciam: quamquam nullus esse finis potest, meæ erga vos vel vniuersos, vel singulos benevolentia declarandæ. Ac si diuino inter se amore diligentium animi oculis cerni possent, vestras Fratres effigies vtique expressas in animo cerneretis meo. Quòd si fortè in eo, tamquam in speculo vos ipsos intuentes vestras minimè agnosceretis imagines; id scilicet eue-

328 S. P. F. R. X A V E R I I

idcirco, quod cum ego maxime
vestram virtutem suspiciam, vos
contra vestram contemnatis infir-
mitatem, pro vestra egregia humi-
litate haudquaquam vos ipsos in
animo meo agnosceretis, quam-
quam ipsas vestras imagines in
mente nostra cerneretis impressas.
Obsecro vos, Fratres, ut vero ger-
manoque amore inter vos comple-
ctamini, neque ullam offensio-
nem animorum exoriri aliquando
sinatis; præclara illa vestra studia
agendi patiendique pro CHRISTO
ad vos inter vos diligendos, & of-
fensiones, si quæ fortè extiterint,
tollendas sedulo conferatis. Neque
enim vos fugit diuina illa CHRIS-
TI Domini vox: *In hoc cognoscent
homines, quod discipuli mei estis,
si dilectionem habueritis inter vos.*
CHRISTVS Dominus suam men-
tibus nostris voluntatem decla-
ret, viresque ad eam perfectè exe-
quendam pro sua bonitate suppeditet.
III. Non. Nouemb. M. D. XLIX.
Cangoxiæ.

EPI-

EPISTOLA VI.

Societati, Goam.

Summarium. *Monet ad Lusitana præsidia excurrendum, Goæ Catechismum sedulo docendum, propriae salutis primum attendendum, Sinas Iaponicosque Collegij Goani alumnos præcipuâ quadam operâ instituendos, duos Bonzios Neophytos perbenignè accipiendos, & encyclicas suas litteras destinandas.*

SI tanta vos tenet mei memoria, quanta me vestri, utriusque desiderium corporum leuius feremus, cum semper ferè animis præsentibus adsumus. Lusitana Indiæ præsidia, quæ Sociis nostris carent, sic vobis commendo, ut maiore studio commendare non possim, idque pro maximis Regis Lusitaniæ in nos omnes, qui in Indiâ versamur, beneficiis atque promeritis. Si Socij Goam Concionatores Olyssipone peruenerint, per hos illis consuletis; sin minus, alios submittetis Socios, quorum virtus animique submissio Lusitanos

X 5

iuuet,

330 S. P. F. R. X A V E R I I
iuuet, confessionibus audiendis,
sermonibus habendis, pueris seruis-
que ad Christianam pietatem eru-
diendis, ceteris per pias meditatio-
nes ad honestatem excitandis, re-
liquisque nostræ Societatis mune-
ribus obeundis. Et sanè boni apud
improbos vitæ exemplo assiduè
concionantur, atque adeò plus
quàm Concionatores è suggestu
sæpè proficiunt: quippe cum lon-
gè plus momenti ad permouen-
dum in factis sit, quàm in dictis.
Si Goano in Collegio Socij sunt
ad Christianam doctrinam in om-
nibus vrbis templis teneræ ætati
tradendam idonei, solitis horis
mittendos censeo, vt Catechismum
quidem doceant quotidie, Domi-
nicis autem ac Festis diebus appo-
sitam etiam ad ea, quæ explican-
tur è Catechismo, cohortationem
habeant; & simul sancti alicuius
viri præclara facta commemorent.
Collegij porrò istius Rector idem
faciat in maximo vrbis templo. Si
alij præterea Concionatores domi
sunt,

sunt, qui pueros Christianæ disciplinæ rudimenta docere queant, pergratum mihi fecerint, si eos docuerint, ac suæ virtutis odore atque exemplo reliquos excitaerint ad studium pietatis. Verùm sermone omnes utantur apud Lusitanos vulgari ac vernaculo, quali indigenæ Christiani ac mancipia uti solent; quod ego quoque, cum istic essem, sequebar; quoniam is sermo facilius in aures atque animos influit auditorum. Quid in hoc genere fiat, facite identidem ut sciam. Magnoperè hortor, ut vobis ipsi (quod caput est) primùm attendatis: *Qui enim sibi nequam est, cui bonus erit? qui alios curare potest, qui se ipse negligit? qui tandem attentus ac diligens erit in alienis rebus, qui est dissolutus in suis?* Iam Collegij alumni, ut maximam partem Sinæ aut Iapones sint, curate; eos bonis moribus ac litteris imbuite; in Lusitano sermone utique exercere, ut hîc, ubi magno usus esse possunt, interpretum

332 S. P. F. R. X A V E R I I
pretum munere fungantur. Equi-
dem vnde maiores animorum fru-
ctus percipi queant, quàm ex Ia-
poniâ ac Sinis, orbis terræ partem
esse arbitror nullam. Venient istuc
in Collegium hoc anno Bonziji
Iapones duo, qui omisso illo sacri-
lego sacerdotio, ad CHRISTI Fi-
dem sese contulerunt. Curate, vt
eos comiter benigneque tractetis,
item vt ego, cum apud vos essem,
Paulum Iaponem à S. Fide tracta-
bam. Etenim Iaponum ingenia
eiusmodi sunt, vt nullâ re flectan-
tur ac regantur aliâ, nisi humani-
tate ac beneuolentiâ. Tres illos
quos poposci Socios ad me mitte-
ris. Epistolam autem de interio-
ribus animi sensibus, quam in
eundem fasciculum conieci, cir-
cum alias Sociorum sedes, quæ in
Indiâ sunt, mitti ac recitari placet.
CHRISTVS Dominus noster pro
suâ bonitate ac misericordiâ nos
omnes in suâ felicitate coniungat.
Amen. Datæ III. Non. Nouem-
bris. M. D. XLIX. Cangoximæ.

E P I

EPISTOLA VII.

Societati, Goam.

Summarium. *Res anno M.D. L. in Iaponiâ gesta. Bonziorum aduersus CHRISTI religionem machinatio. Iaponum de lege Christianâ iudicium. Aman-gucij habitæ in compitis conciones. Oratio de Fide ad Regem. Ethnicorum ad commemorationem CHRISTI necis fuse lacrymæ. Meacus, vrbs amplissima, ob belli tumultum ad Euangelium excipiendum minus accommodata. Amanguciani Regis in caelestem legem animus. Concertationes de sacris instituta. Quingenti fidem amplexi.*

SUPERIORE anno, Fratres charissimi, de nostro itinere, aduentuque in Iaponiam, rebusque è re Christianâ gestis ad vos scripsi Cangoximâ; nunc quid ex eo tempore Deus per nos gesserit, exponam. Ad Pauli nostri patriam cum peruenissemus, ab eius cognatis ac necessariis accepti sumus perhumaniter. Hi Pauli sermonibus adducti, CHRISTO se aggregarunt omnes. Itaque vt nostræ religionis verita-

334 S. P. F R. X A V E R I I
veritatem perspicerent, annum totum ibidem, eoque amplius commorati sumus. quo temporis spatium ad CHRISTI ouile compulsi amplius centum. Ac reliqui idem facere si vellent, sine vllâ ferè parentum ac propinquorum offensione potuissent. Verùm Bonziji Regulum (is est multorum oppidorum dominus sanè potens) commonefecerunt, ei que denuntiarunt, si suos populares CHRISTI religionem suscipere pateretur, ditionem eius vniuersam interituram : patrios deos (Pagodes vocant) in contemptum indigenarum esse venturos. Legem quippe Diuinam Iaponicis legibus esse contrariam : quocircà futurum, vt, qui eam amplecterentur, sacrosanctos auitarum legum latores repudiarent. Id verò sine magnâ oppidi ac ditionis pernicie fieri non posse. Quare respiceret sanctissimos illos Iaponicarum legum auctores : & quoniam diuinam legem auitæ aduersariam atque inimicam esse sentiret,

sentiret, ediceret morte propositâ,
 ne quis in posterum fieret Christianus.
 Hac oratione commotus Regulus, vti
 Bonziji postularant, edixit. Hoc
 interim spatium nos in Neophytis
 erudiendis, Iaponicâ linguâ discendâ,
 Christianæque Fidei capitibus Iaponicè
 vertendis operam posuimus. Ac de
 mundi procreatione breuiter attingebamus
 ea, quæ hisce hominibus opportuna
 videbantur: veluti Deum huius
 vniuersitatis opificem ac procreatorem
 esse; quod illi funditus ignorabant:
 itemque cetera ad salutem necessaria,
 præcipuè verò Deum humanam induisse
 naturam. Quamobrem omnia quæ in
 CHRISTI vitâ elucent mysteria, vsque
 ad eius in cælum ascensum, nouissimi
 que Iudicij rationem, tradebamus
 diligenter. Eum iam librum, Iaponicè
 magno labore conuersum, nostratibus
 litteris mandauimus. Hinc deinceps
 illa, quæ dixi, ad CHRISTI Fidem
 accedentibus recitamus; vt Neophyti
 rationem

336 S. P. F. R. X A V E R I I
rationem teneant Dei ac IESV
CHRISTI piè ac salutariter co-
lendi. Ea nos secundâ concione
cùm exponeremus, magnam ex iis
Christiani cœperunt animis volu-
ptatem: quippe qui ea, quæ à no-
bis dicerentur, planè vera esse in-
telligerent. Omnino Iaponum in-
genia eximia sunt, & mirè obe-
dientia rationi. Diuinam legem
veram, auitam ipsorum falsam esse
planè vident: sed à Christianâ re-
ligione suscipiendâ Reguli metu
deterrentur. Vertente anno, cùm
oppidi dominum nostræ religio-
nis amplificationi omnino aduer-
sari videremus, constituimus aliò
demigrare. Itaque Neophytos va-
lere iussimus, qui pro suo erga nos
amore singulari, fientes, maxi-
masque nobis agentes gratias, quòd
tanto labore nostro æternæ salutis
iter eis commonstrassemus, ægrè
admodum nostrum discessum tuler-
unt. Reliquimus apud eos Pau-
lum eorum ciuem, eundemque
Christianum egregium, qui Neo-
phytos

phytos Christianis præceptis expo-
 laret. Inde nos in aliud oppidum
 profectos Dynasta perhumaniter
 accepit: vbi dies aliquot commo-
 rati, CHRISTO adiunximus ferè
 centum. Nemo tamen nostrum Ia-
 ponicè sciebat; nihilo seciùs semi-
 Iaponico illo volumine recitan-
 do, & sermonibus ad populum
 habendis, eorum complures ad
 CHRISTI cultum traducebamus,

Cosmo Turriano his Neophytis
 præsidere iusso, ego cum Ioanne
 Ferdinando Amangucium, Regis
 (vt captus est Iaponiorum) sanè
 opulenti sedem contendimus. Ea
 vrbs familiarum ampliùs decem
 millibus continetur; tota domibus
 ligneis constat. Hic plurimos of-
 fendimus tum è plebe tum è no-
 bilitate Christianæ legis cogno-
 scendæ percupidos. Itaque cum
 optimum factu statuissemus in
 compitis ac triuis bis in die con-
 cionari, nostri illius libri capita pro-
 nuntiantes, de CHRISTI religio-
 ne ad populum verba faciebamus.

Y

Dynastæ

2143

Dynastæ etiam nonnulli domum suam nos inuitabant, vt commodius de nostrâ religione cognoscerent : atque vltro pollicebantur, eam se suâ meliorem si censuissent, sine vllâ dubitatione suscepturos. Ac multi nostros sermones de Lege diuinâ sanè libenter audiebant ; alij contrâ iniquis ferebant animis ; vltro etiam quæ dicebantur irridebant. Ergo quoties per vrbis vias ibamus, toties nos magna puerorum atque infimæ fecis multitudo irridens, atque illudens eiusmodi vocibus prosequebatur : *En qui diuinam nos Legem, vt salui simus, suscipere iubent ; propterea quòd ab interitu vindicari nisi per omnium rerum Effectorem eiusq; Filium non possimus. En qui plus vnâ uxore habere nefas esse predicant.* Consimili modo reliqua nostræ religionis capita inculcabant per ludum ac iocum. Dies iam aliquot posueramus in hoc concionatorio munere, cum Regis, qui tum in vrbe erat, accersitu

ad

ad eum venimus. Percontanti unde tandem essemus, cur in Iaponiam venissemus; respondimus, nos Europæos esse eò missos diuinæ Legis prædicandæ gratiâ: quippe cum nemo, quin Deum eiusque Filium IESVM CHRISTVM omnium gentium vindicem ac saluatorem castè pieque coleret, saluus atque incolumis esse posset. Tum ille diuinam sibi Legem exponi iussit. Quare bonam voluminis partem recitauimus; & quamdiu de scripto diximus (diximus autem horam eoque ampliùs) diligenter ab eo attenteque auditum sumus, atque ita dimissi. In eâ vrbe dies permultos morati, in viis ac triuiis verba fecimus ad populum. Complures auidè præclara CHRISTI facta audiebant: cumque ad acerbissimam eius cædem ventum erat, lacrymas tenere non poterant. Verumtamen Christianis sacris initiabantur admodum pauci. Ergo cum exiguus nostrorum laborum ibi fructus extaret,

Y 2

Meacum,

Meacum, urbem totius Iaponiæ
(vt dixi) celeberrimam, perrexi-
mus. Menses in itinere posuimus
duos: multis periculis, quòd per
regiones bellis flagrantes transcu-
dum erat, perfuncti sumus. Mitto
summa locorum illorum frigora,
& vias frequentibus latrocinis in-
festas Meacum vt venimus, dies
aliquot expectauimus, dum facul-
tas esset adeundi Regis, petendi-
que ab eo vt diuinam Legem in
suo regno nobis liceret diuulgare;
sed omnes ad eum aditus peni-
tus clausos offendimus. Itaque vt
Regis imperia à Regulis & Dyna-
stis contemni solita accepimus,
consilio veniæ eiusmodi petendæ
abiecto, ciuium animos ac sensus
tentare atque explorare placuit,
vt perspiceremus, quàm esset ea
ciuitas ad CHRISTI cultum reci-
piendum accommodata. Verùm
quòd ciues in armis essent, graui-
que vrgerentur bello, tempus ab
Euangelij prædicatione alienissi-
mum iudicauì. Meacus vrbs olim
fuit

fuit amplissima; nunc propter assiduas bellorum calamitates, magnâ ex parte euerfa atque vastata est. Quondam (vt aiunt) teetorum millibus CLXXX. constabat. Id sanè mihi verisimile videtur : murorum enim circuitus longè maximam fuisse urbem declarat. Nunc etsi magnâ ex parte euerfa est, tamen domorum millia continet amplius centum.

Cùm neque pacatam, neque ad Euangelium paratam sensissemus esse Meacensem ciuitatem, Aman-gucium remigrauimus; Regique litteras, ac munera amicitiae causâ ab Indiae Prorege & Goano Episcopo missa reddidimus. Rex, & donis & litteris admodum delectatus, vt nos remuneraretur, magnum nobis auri argentiq̃ue pondus obtulit. Quibus nos muneribus remissis, eum rogauimus, vt si quod munus aduenis hominibus gratum dare vellet, diuinæ Legis in suâ ditione nobis promulgandæ, suis popularibus suscipiendæ face-

342 S. P. F. R. X A V E R I I
ret potestatem ; hoc munere nihil
gratius accidere nobis posse. Id ille
libentissimè largitus est. Ergo edi-
cta celeberrimis vrbis locis pro-
posuit, quibus edicebat placere
sibi cælestem Legem in suâ ditio-
ne promulgari ; eandem iis, qui
vellent, suscipere licere : & simul
vacuum coenobium nobis ad habi-
tandum attribuit. Huc ad nos nouæ
religionis cognoscendæ causâ mul-
ti ventitabant. Bis concionabamur
in die : concionem semper exci-
piebat concertatio de religione be-
nè longa. Proinde perpetuò aut in
sermonibus habendis, aut in quæ-
stionibus profligandis eramus oc-
cupati. Concionibus sæpè inter-
erant Bonziji multi, aliiq̃ue è nobi-
litate ac plebe quamplurimi.
Semper ferè domus erat homini-
bus referta, sic vt interdum non-
nulli loci angustiis excluderentur.
Percontationum tanta vis fuit, vt
ex responsis planè & legum sua-
rum, latorumq̃ue falsitatem, &
Christianæ legis veritatem intelli-
gerent.

gerent. Post multorum dierum certamina & interrogationes, denique victi manus dare, & ad CHRISTI Fidem se conferre cœperunt. Omnium autem principes extiterunt ij, qui in concertationibus percontationibusque acerrimos sese præbuerant aduersarios. Horum permulti honesto erant loco nati, qui CHRISTI religione susceptâ, vsque eò nobis amici repente existebant, vt nullis verbis id exequi possim. Ac noui Christiani fidelissimè Iaponica mysteria, aut ineptias potiùs, enuntiabant. Nam, vt initio dixi, sectæ Iaponicæ sunt numero nouem, quæ præceptis atque institutis valdè inter se discrepant. Perspectis earum sectarum opinionibus, ad eas refellendas argumenta conquirere cœpimus. Ergo quotidie interrogationibus & argumentis Bonzios veneficos, ceterosque Christianæ legis hostes acriter vrgebamus, sic prorsus vt illi demum aduersus redarguentium voces hiscere non auderent.

Christiani cum Bonzios viderent conuictos reticere, gaudebant scilicet, & quotidie magis confirmabantur in CHRISTI Fide. Ethnici autem, qui concertationibus aderant, in suis religionibus valde nutabant, cum auitas disciplinas labare cernerent. Enimvero id Bonziji iniquo ferebant animo; cumque ipsi concionibus interessent, ac cernerent multos fieri quotidie Christianos, eos grauius accusabant, quod auita religione desertam sequerentur nouam. Quibus illi respondebant, se Christianam legem amplecti, quod eam iudicarent magis naturæ consentaneam esse, quam suam; quodque nos ipsorum interrogationibus satisfacere viderent, eos nostris non item.

Sunt omnino Iapones naturam curiosi, discendi que auidi ut qui maximè. Itaque cum aliis de suis interrogationibus nostrisque responsis numquam agere desistunt. Res nouas, de religione præsertim, audire

audire vehementer expetunt. Atque ante nostram quidem aduentum perpetuò, vti accepimus, pugnabant inter se, cum suam quisque sectam optimam esse contenderent: sed posteaquam nos audierunt, certamine de suis disciplinis ac religionibus omisso, de Christianâ lege certare cœperunt vniuersi. Ac per mirum est, in tam amplâ ciuitate omnibus in tectis ac locis diuinam Legem omnium sermone celebrari. Horum ego percontationes persequi si vellem, finem scribendi nullum facerem. Magna est Iaponum opinio de Sinarum scientiâ, vel in mysteriis religionis, vel in moribus atque institutis ciuilibus. Itaque illud præcipuè vrgebant, si ita res esset, vti nos prædicaremus, qui fieret, vt id Sinæ ignorarent? Post multas percontationes ac disputationes, Amanguciani ad CHRISTI Ecclesiam aggregari cœpti partim è plebe, partim è nobilitate. Ac mensium duorum spatio facti sunt Christiani facile quingenti, atque

hic numerus augetur indies : vt
magnoperè lætandum , Deoque
gratulandum sit, tam multos esse,
qui CHRISTI religionem ample-
ctantur, quiq̃ue Bonziorum falla-
cias librorumq̃ue suorum atque se-
ctarum mysteria enuntient. Nam
qui CHRISTO se adiunxerunt, alij
aliam disciplinam sequebantur :
ex quorum numero eruditissimus
quisque exponebat disciplinæ suæ
instituta ac præcepta nobis. Horum
studia si mihi defuissent, haudqua-
quam nefarias Iaponum religiones
fatis cognosse & oppugnare po-
tuissim. Christiani incredibile est
quàm nos diligant: domum ad nos
ventitant , rogatum ecquâ in re
ipsorum operâ vti velimus. Sanè
Iapones omnes naturâ officiosi vi-
dentur : Christiani quidem certè
(quæ ipsorum benignitas est) hu-
manissimos se nobis & officiosissi-
mos præbent. Deus, & illis pro suâ
misericordiâ referat gratiam, & no-
bis pariter cælestem impertiat feli-
citatem. Anno M. D. L. Amangucio.

EPISTOLA VIII.

Sociis, Malacam.

Summarium. *Scribit de reditu suo ex Iaponiâ.*

QUADRAGESIMA lux est, cum ex Iaponiâ soluimus, vbi res Christiana, Deo fauente, mirandum in modum propagatur. Quos mecum adduxeram Socios, omnes Dei beneficio incolumes Aman-gucij (quæ vrbs perampla est, & eius regni caput) præsidio reliqui Amangucianis, quorum plurimi iam ad CHRISTI Fidem accesserunt, multi etiam accedunt indies. Reliqua coram vobis exponam. Comparete, quæso, aliquid nobis ex iis, quæ sunt ad Indicam navigationem necessaria: & simul curate, vt aliqua ex Indicis nauibus nostrum præstoletur aduentum. Permagnum enim refert ad CHRISTI Domini gloriam salutemque animarum, me protinus istinc in Indiam pergere. Ioannem Brauium
cum

348 S. P. FR. XAV. EPIST. LIB. III.
cum responsis ad mea mandata
huc ad me mittite quamprimùm.
Mox ego vobis res Iaponicas
commemorabo, quas gratissimas
incundissimasque fore certò scio.
Sed hætenus. Deus nobis adsit
omnibus. Amen. Anno post CHRIS-
TVM natum M. D. LI. Ex frecto
Syncaपुरano.

FINIS LIBRI TERTII.

S. P.
FRANCISCI
XAVERII
E SOCIETATE IESV,
INDIARVM
ET
IAPONIÆ
APOSTOLI,
EPISTOLARVM
LIBER IV.

2 P.

FRANCIS
KAY
SOCIETY
INDIAN
ET
IMP
APOSTOL
FIRST
LIBRARY

S. P. FRANCISCI
 X A V E R I I
 E P I S T O L A R V M
 L I B E R I V .

E P I S T O L A I .

Societati, in Europam.

Summarium. Mira Iaponia : virtutis bellica aestimatio : Bonziorum religio : fabula de diis : Leges quinque praeicipuae : Bonziorum fallacia : acuta de Deo interrogationes : molestissimus Iaponum scrupulus de clementiam Numinis erga se : usus orbicularum ad preces, quibus sectarum inuocantur auctores : Bonziorum foeneratio in alteram vitam chirographa : in ipsis flagitiis auctoritas : commentitia de Beatorum sede mysteria : Regis Amanguciani violenta sui filiique occisio : Regis Bungensis in Indiam legatio : Regis Lusitaniae in Societatem IESV munificentia. Banduensis Academia celeberrima : altera alterius sexus scribendi ratio : domicilium Societatis IESV Amangucij extruendum :

*dum : Neophytorum sedulitas ; com-
miseratio erga consanguineos suos de-
fundos inferorum carcere conclusos.
Descriptio Sinarum , ad quas omni-
bus religiosi Ordini us aditum aperire
nititur Xauerius, optatque Europaos
laborum suorum pariter & gaudio-
rum consortes fieri.*

*Gratia & charitas Christi
D. N. sit nobiscum sem-
per. Amen.*

D XIII. Kalen-
das Septembris an-
ni M. D. XLIX. in Ia-
poniam omnes, Deo
fauente, salui incolu-
mesque peruenimus Cangoximam
appulimus, patriam comitum no-
strorum : perbenignè sumus exce-
pti cum ab omnibus oppidanis,
tum verò à Pauli Iaponis Neo-
phyti propinquis; qui omnes veri-
tatis luce diuinitus oblatâ, Paulo
auctore facti sunt Christiani. Can-
goximæ cum essemus, oppidanos
diuinæ Legis cognitio (vt res erat
illorum auribus noua) mirificè de-
lectabat.

Iaponia

Iaponia regio amplissima est, totaque insulis continetur: vnâ omnino linguâ vitur, eâque non admodum difficili ad discendum. Reperta hæc regio est à Lusitanis annis ab hinc octo aut nouem. Sunt Iapones honoris ac dignitatis perstudiosi, seque armorum gloriâ bellicâque virtute omnibus nationibus præstare arbitrantur: quare gentes ceteras præ se contemnunt: arma in honore ac pretio habent, nullâque re magis, quàm armis, auro argentôve insignibus gloriantur. Gladios & pugiones perpetuò gestant tum domi tum foris: vbi cubitum discedunt, è cervicali suspendunt. Armis tantum tribuunt, quantum nulla alia natio, ex iis quas ego vidi. Sagittarij sunt peritissimi: pedestribus ferè præliis contendunt; quamquam equis regio non caret. Inter se perofficiosi sunt; cum aduenis, quos contemnunt, non item. Rem familiarem in armis, cultu corporis, & seruorum comitatu consumunt,

Z

munt,

354 S. P. F. R. X A V E R I I
munt, nihil omnino de coacer-
uandâ pecuniâ laborantes. Belli-
cosi planè sunt, & continenter
bella inter se gerunt: vt quisque
plurimum viribus pollet, ita latif-
simè dominatur. Regem vnum ha-
bent, tametsi annis ab hinc cen-
tum quinquaginta ei Dynastæ pa-
rêre desierunt, quæ perpetuorum
est causa bellorum.

Magnus est his locis numerus
tum virorum, tum feminarum, re-
ligiosam viuendi rationem profi-
tentium, Bonzios & Bonzias ap-
pellant. Bonziorum duo sunt ge-
nera; alij cineraceo vtuntur vesti-
tu, alij nigro. Hos inter magnæ
intercedunt similtates: cineracei
atratis infensi sunt vulgò, eosque
inseuiciæ arguunt atque improbi-
tatis. Bonziarum totidem sunt ge-
nera, partim cinereâ, partim atrâ
veste insignes: Bonziis parent, sui
vtræque generis & coloris. Bon-
ziorum ac Bonziarum innumera-
bilis est in Iaponiâ multitudo, ac
planè incredibilis, nisi ei qui ipse
per-

perspexerit. Cognoui ex bonis auctoribus, Regulum esse in his locis, in cuius ditione cœnobia sine Bonziorum ac Bonziarum facile octingenta capitum minimum tricenorum ; innumerabilia autem esse, vbi quaterni, seni octoniq̄ue versentur : quod quidem ego, quantum videre potui, facile adducor, vt credam. Sectarum, quæ hîc florent, ratio à Sinis ascita est; quæ gens est in continenti è regione Iaponiæ. Hinc memoriam habent Iapones litteris consignatam auctorum cuiusque sectæ, quibina, aut etiam terna annorum millia in solitudine voluntariis se pœnis affixisse dicuntur. Horum principes numerantur Xaca & Amida. Disciplinæ vel virorum vel mulierum sunt omnino nouem, legibus inter se institutisque dissidentes: liberum est cuique, ad eam quam maximè probet, animum applicare. Quare vsu venit, vt sub iisdem tectis aliam sectam vir, aliam vxor, aliam liberi se-

§ 56 S. P. F. R. X A V E R I I
quantur. Neque ea res vllas ferè
turbas excitat, cùm liceat cuique,
vt quisque velit, viuere. Verum-
tamen sæpè inter eos controuersæ
& contentiones existunt, cùm suam
quisque disciplinam reliquis ante-
ferre conatur; atque etiam inter-
dum venit ad manus. De mun-
di atque animarum procreatione
in hisce disciplinis omnibus mi-
rum silentium. Omnes piorum
atque improborum sedes nomi-
nant: nulla tamen earum, aut
cuiusmodi sit beatorum sedes, aut
cuius imperio improborum animi
ad inferos detrudantur, ostendit.
Suos tantùm auctores prædicant,
qui vt saluti consulerent hominum
innumerabilium, nullis sua peccata
pœnis expiantium, acerbissimos
suâ sponte cruciatus subierint,
maximeque diuturnos. Proinde
confirmant, eos omnes, qui nullas
suorum delictorum pœnas luerint,
si sectarum suarum Principes con-
ditoresque implorarint, ab omni-
bus incommodis liberatum iri; ita
tamen,

tamen, si magnâ eius fiduciâ implorauerint, omnemque in eis spem reposuerint suam. Ac persuasum habent fore, ut vel ex ipsis inferis eorundem deprecatione eripiantur. Sed hæ quas dixi disciplinæ innumerabiles fabulas, & mira quædam de suis institutoribus perhibebant, quæ longum esset exponere. Ex hæc sectis nonnullæ trecena, aliæ quingena præcepta continent; omnes tamen consentiunt, quinque præcepta esse præcipua, ac planè necessaria. Primum, Non occidendum, nec occisum quicquam comedendum. Alterum, Non furandum. Tertium, Non mœchandum. Quartum, Non mentiendum. Postremum, Abstinentium vino. Atque hæ quidem leges communes sunt disciplinarum omnium. Sed Bonziji & Bonziæ de suarum legum ratione verba facientes ad populum, ei persuaserunt, fieri non posse, ut profani homines urbanis negotiis implicati quinque illa præcepta

Z 3

ser-

seruent. Proinde præstare se velle, quicquid propter earum legum negligentiam mali atque incommodi illis accidere possit, sub eâ conditione, vt populus domicilia, cœnobia, redditus annuos, pecuniasque ad vsus ipsorum necessarios curet, & scilicet honorem eis & cultum tribuat. Hæc si populus faciat, ipsos quicquid legum sit, pro populo seruatuos. Quocircà viri primarij atque opulenti, vt maiori peccandi licentiâ fruerentur, Bonziis postulata omnia concesserunt. Ita Bonziji apud Iapones magnam habent venerationem; vulgoque persuasum est omnibus, eorum deprecatione animos euocari ab inferis; quoniam hoc Bonziji susceperunt, vt pro populo de legibus illis satisfaciant.

Concionantur Bonziji certis diebus. Concionum omnium caput est; Neminem è populo damnatum iri ad inferos, quamuis multa & deliquerit & delinquat. Sux quippe sectæ auctorem eos, si fortè
ad

ad inferos relegati sint, è mediis suppliciiis vindicatorum; præsertim verò si Bonziji, qui pro his satisfecerunt, deprecatores accesserint. Et verò Bonziji ipsi vulgò de suâ sanctitate, quòd quinque illis legibus pareant, ad populum sanè magnificè prædicant. Iidem autem negant, pauperibus (quippe qui benignè Bonziis faciendi careant facultate) vllam relinqui spem ex inferis emergendi. In eâdem causâ feminas esse dictitant, si quinque illa præcipua præcepta neglexerint. Singulas enim mulieres, propter menstruorum foeditatem, pluribus peccatis esse cooperatas, quàm viros vniuersos: proinde tam tetrum animal haud facile saluum esse posse. Hinc eò delabuntur, vt dicant, mulieribus quoque, si longè plura quàm viri in Bonzios contulerint, spem erumpendi ex inferorum carcere ostendi. Illud etiam pro concione pronuntiant, eos qui pecuniam Bonziis dederint in vitâ, post mortem

360 S. P. F. R. X A V E R I I
decies tantum, quantum dederint,
eodemque nummorum genere ac-
cepturos, ad vsus videlicet illius
vitæ necessarios. Nec desunt mul-
ti, tum viri tum feminae, qui
magnam Bonziis vim nummorum
ita credant, vt eam deinde decuplo
cum fœnore in immortalis illâ vitâ
exigant: quibus Bonziji sedulo
scilicet cauent chirographo suo.
Nec dubitat imperita multitudo
de multiplici illo fœnore pecuniæ
creditæ: Bonziorum chirographa
diligenter asseruant, eaque mori-
bandi secum sepeliri iubent: quip-
pe eorum aspectu diabolum fugari
arbitrantur. Multas prætereà falla-
cias intendunt Bonziji, de quibus
sine dolore commemorare non
queo. Illud festiuum, quod num-
mos eleëmossynæ nomine acci-
piunt ab omnibus, ipsi omnino
dant nemini. Miras conciliandæ
pecuniæ vias norunt, quas ego, ne
sim longior, prætermitto. Quan-
tum istiusmodi hominibus tribuat,
quantum honorem habeat multi-
tudo,

tudo, sine gemitu ac stomacho videre non possumus.

Sed ad res in Iaponiâ gestas redeo. Primum igitur, ut supra demonstraui, Cangoximam Pauli patriam applicuimus, vbi ille assiduis sermonibus propinquos suos CHRISTO adiunxit, ac facile omnem adiuaxisset ciuitatem, nisi Bonziji obtitissent. Persuaserunt enim Regulo longè ac latè, ut illis locis imperanti, si diuinam Legem in regnum suum introduci sineret, profectò non modò ditio- nem eius vniuersam, sed cultum etiam deorum, maiorumque disciplinam funditus esse interituram: proinde capite sanciret, ne quis in posterum fieret Christianus. Itaque nos, exacto iam anno, cum Regulus palàm Euangelij cursum impediret, Cangoximanis Neophytis, ac Paulo eorum custode valere iussis, inde in oppidum Amanguciani regni migrauimus. Ibi compluribus ad CHRISTI cultum perductis, Cosimum Turria-

Z s

num

362 S. P. F R. X A V E R I I
num eis magistrum reliqui: ego
cum Ioanne Ferdinando Aman-
gucium urbem regiam, eamque
permagnam (quippe rectorum de-
cem millibus, eoque amplius con-
stat) ire perrexi. Ibi ad populum
in triuiis, ad Dynastas ac Principes
ciuitatis in ipsorum ædibus Euan-
gelium pronuntiauimus, à multis
auidè, à nonnullis grauatè audie-
bamur. Nec intacti abibamus, sæpè
puerorum ac multitudinis in viis
effusam petulantiam experti. Rex
ipse, cum nos ad se ire iussisset,
nostri aduentus causam sciscitatus,
diuinam sibi Legem exponi impe-
rauit; nosque de religione verba
facientes per horam integram per-
diligenter audiuit.

Verùm cum fructus operis ac
laboris Amangucij minùs consta-
ret, Meacum (quæ vrbs est Iapo-
niæ princeps, ac sedes imperij)
demigrauimus. Mensibus igitur
duobus in itinere positis, Meacum
aliquando peruenimus, maximis
laboribus periculisque perfuncti.
Meacus

Meacus olim, vt ferunt, familiarum millibus centum octoginta, hodie propter bellorum vastitates paulò ampliùs centum millibus constat. Ibi cùm nec aditus ad Regem patuisset vñquam, & appareret Meacensium animos propter ingentes bellorum tumultus, à sermonibus de religione penitus esse alienos, confestim Amangucium reuertimus. Ac Rege litteris & muneribus (quæ ex Indiâ & Malacâ ab Episcopo & Præfectis attuleramus) delinito, haud ægrè ab eo impetrauimus, vt edictis propositis declararet, placere sibi diuinam Legem in suæ ditionis oppidis promulgari, eamque à suis popularibus, quibus probaretur, accipi. Is igitur cùm morem nobis gessisset, simul cœnobium assignauit ad diuersandum. Hic nos quotidianis concionibus atque concertationibus cum Bonziis, veneficis, aliisque istiusmodi hominibus, plurimos, atque in his aliquot nobili loco natos, ad CHRISTI Fidem

364 S. P. F. R. X A V E R I I
dem adduximus. Ex horum numero idoneos homines nacti id egimus, ut Iaponum sectas opinionesque cognosceremus, easque conquisitis argumentis ac rationibus euerteremus. Quare Bonziji, cum se proditos à suis, & rationibus coram populo conuictos viderent, ardebant dolore scilicet ac disrumpebantur; cum præsertim qui se ad Christianorum numerum aggregarent, hanc vulgò afferrent susceptæ nouæ religionis causam, quòd animaduertissent auitam religionem à Bonziis magistris haudquaquam posse defendi. Nihil omnino Iaponicæ disciplinæ tradunt de mundi, Solis, Lunæ, stellarum, cæli, terrarum, maris, ceterarumque rerum molitione: hæc enim omnia aliunde originem habuisse non putant. Mirabantur autem vel maximè, cum audiebant animorum vnum esse communem Effectorem ac parentem, à quo sint procreati. Id adeò propterea obtupescebant omnes, quòd re-

rum

rum omnium Conditoris in eorum
 disciplinis nullam omnino men-
 tionem fieri constaret. Quòd si
 esset vnum rerum omnium princi-
 pium, profectò Sinas, à quibus ipsi
 religiones assumpsissent, non fuisse
 ignoraturos. Sinis quippe primas
 sapientiæ ac prudentiæ Iapones
 deferunt omnibus in rebus, siue
 quæ ad religionem pertinent, siue
 quæ ad administrationem Reipu-
 blicæ. Itaque multa de hoc prin-
 cipio percontabantur, Vtrùm ho-
 num esset, an malum: vnúmne
 idemque principium bonorum &
 malorum. Respondebamus, Vnum
 esse principium, idque summè bo-
 num, sine vllius mali admistione.
 Hoc illis non probabatur; quòd
 diabolos naturâ malos, & humani
 generis hostes ducerent: proinde
 Deum, si bonus esset, nequaquam
 commissurum fuisse, vt res tam
 malas procrearet. Ad hæc nos re-
 ferebamus, diabo'os quidem pro-
 creatos à Deo bonos, sed suo vitio
 factos esse malos, atque ob eam
 causam

366 S. P. F. R. X A V E R I I
causam sempiternis pœnis suppli-
ciisq̄ue mactari. Tum illi obiice-
re, profectò Deum, tam crudelem
in animaduertendo, nequaquam
esse clementem. Deinde si Deus
hominum genus condiderit, vti
nos doceremus, cur homines ad
Deum colendum natos à diabolis
exagitari tentariq̄ue sineret? Iam
si Deus bonus sit, haudquaquam
homines tam imbecillos & ad
peccandum procliuēs ab eo condi-
oportuisse; sed mali omnis exper-
tes. Denique Deum bonum esse
non posse, qui teterrimum illum
inferorum carcerem ædificarit, nul-
laq̄ue v̄mquam misericordtâ capia-
tur eorum, qui apud inferos atro-
cissimis suppliciis in omnem æter-
nitatem crucientur. Postremò, si
bonus esset, leges tam difficiles
nequaquam fuisse hominibus da-
turum. At suis disciplinis tradi,
eos qui disciplinarum auctores im-
plorarint, vel ex medijs infero-
rum cruciamentis ereptum iri. Illud
nullo modo concoquere poterant,
homi-

homines ad inferos detrudi sine
 vllâ omnino spe aliquando exeun-
 di. Itaque suas disciplinas aiebant
 pietate atque clementiâ magis
 nixas esse, quàm nostram. Hasce
 nos quæstiones demum ita Deo
 fauente persoluimus, nullus vt in
 eorû mentibus scrupulus resideret.
 Omnino Iapones ducem sequun-
 tur rationem vt qui maximè, vul-
 goque omnes vsque eò curiosi ac
 molesti sunt in percontando, vt
 finem nullum faciant vel argumen-
 tandi, vel nostra responsa cum aliis
 communicandi. Mundum rotun-
 dum esse nesciebant; nihil de So-
 lis astrorumque cursu cognorant.
 Proinde hæc aliaque eiusmodi,
 veluti cometarum, fulminum, im-
 brium causas cum interrogati ape-
 riremus, auidissimè audiebant, mi-
 rificè delectabantur, nosque tam-
 quam viros doctos suspiciebant:
 quæ doctrinæ opinio aditum no-
 bis patefecit ad religionem in eo-
 rum animis serendam. E nouem
 sectis, quæ in Iaponiâ vigent, vna
 dumtaxat

duntaxat mortales animos facit, quæ à ceterarum disciplinarum studiosis habetur deterrima. Bius sectæ homines nequissimi flagitiosissimi que sunt, neque ullam inferorum mentionem ferre possunt. Amangucij mensium duorum spatio post multas interrogationes, ad quingentos homines sacrâ aquâ lustrauimus, & ad hos quotidie, Deo benè fauente, aliquot aggregantur. Neophyti, Bonziorum Iaponicarum que sectarum nobis insidias ac fraudes summo studio enuntiant, egregiam que erga nos beneuolentiam atque obseruantiam præ se ferunt tantâ sedulitate, ut eos confidamus esse veros germanos que Christianos.

Amangucianos, ante susceptum Baptismum, odiosus quidam ac permolestus scrupulus pungebat ac stimulabat: Non videri benignum & clementem Deum, qui Iaponibus ante nostram aduentum nunquam se indicasset; præsertim verò si quicumque Deum non coluissent,

coluissent, uti nos predicabamus, æternis erant suppliciis apud inferos cruciandi. Itaque maiorum suorum omnium salutem desertam ac proditam dicebant ab eo, qui commisisset, ut miseri illi salutaris veritatis cognitione fraudati, ad interitum ruerent sempiternum. Hæc illos odiosissima cogitatio vel maximè à veri Dei cultu reuocabat: verum Dei beneficio error eis omnis & scrupulus exemptus est: primùm enim demonstrauius, diuinam Legem omnium esse antiquissimam. Siquidem ante ascitas ab Sinis leges, Iapones naturâ magistrâ sciebant, nefas esse hominem occidere, furari, peierare, itemque alia, quæ decem illis diuinis Legibus continentur. argumento esse, quòd si quod eiusmodi scelus admisissent, conscientia stimulis torquerentur. Iam rationem ipsam docere, fugiendum malum, sequendum bonum: idque naturâ insitum esse in animis hominum, sic prorsus, ut diuinæ Legis noti-

A a

tiam

tiam omnes à naturâ naturæque auctore Deo habeant, priusquam accedat disciplina. Id adeò si dubium videretur, experiri in aliquo licere, qui disciplinæ omnis expertus in monte aliquo ac solitudine sit educatus sine vllâ patriarum legum cognitione. Nimirum huiusmodi hominem, omnis humanæ disciplinæ rudem atque ignarum, si interrogaretur, Vtrum hominem occidere, furari, ac cetera eiusmodi, quæ diuina Lex vetat, peccata essent nec ne; num ab istiusmodi rebus temperare rectum esset; profectò inquam hominem illum humanæ disciplinæ funditus ignarum ita ad hæc responsurum, vt facile appareret, minimè esse diuinæ Legis expertem. Vnde igitur illum eam notionem hausisse existimandum, nisi ab ipso conditore naturæ Deo? Quod si in barbaris hominibus id cernatur, quid in humanis nationibus ac politis futurum? Quæ cum ita sint, necessariò effici, ante leges omnes ab homi-

hominibus latas, diuinam Legem in animis hominum innatam extitisse. Hæc eis ratio ita probata est, vt planè acquiescerent, atque hisce laqueis expediti, suaue Domini iugum facilè subirent.

At Bonziji sunt nobis offensiores, quòd eorum mendacia redarguimus. Hi, vti diximus, suadebant populo, quinque illa præcepta vulgò seruari non posse; quare ipsos pro populo seruatuos, eâ lege, vt cultus eis victusque tribueretur. Spondere se, si quis eorum ad inferos descendisset, eum suâ ope atque operâ euasurum. Nos contra populo demonstrabamus, *in inferno nullam esse redemptionem*, neque quemquam per Bonzios aut Bonzias posse liberari. Itaque rationibus conuicti, se à Bonziis deceptos esse querebantur. Quinetiam ab ipsis Bonziis demum, Deo adiuuante, confessio expressa est veritatis: nimirum non posse se à quoquam inferorum supplicia deprecari; sed nisi se id posse præ-

A a 2   dicarent,

372 S. P. F R. X A V E R I I
dicarent, sibi enim uerò fame esse
moriendum. Itaque haud ita mul-
tò post Bonziji, deficientibus pau-
latim studiosorum suorum subsi-
diis, magnas rerum domesticarum
difficultates vitæque dedecora sub-
ierunt. De inferis tam graues in-
ter nos & Bonzios contentiones
exitere, vix ut vniquam nobiscum
in gratiam redituri videantur. Illo-
rum iam disciplinam multi dese-
runt, atque ad vitam reuertuntur
urbanam. Hi Bonziorum in cœno-
biis versantium fraudes atque in-
sidias enuntiant nobis. Quocircà
Amangucij quidem Bonziorum
Bonziarumque auctoritas valdè
in dies obteritur. Affirmant mihi
Christiani, ex centum Bonziorum
Bonziarumque cœnobiis, quæ
erant Amangucij, complura ciuium
eleëmofynis destituta breuî esse
interitura.

Antiquitus quidem Bonziji ac
Bonziæ, qui vnam aliquam è quin-
que illis legibus neglexissent, à
Regulis ac Dominis oppidorum,
vbi

vbi versarentur, morte scilicet multabantur : siue quis eorum flagitium, furtum, mendacium admisisset, siue hominem aliudve animal occidisset, aut comedisset, siue bibisset vinum conuinceretur. Nunc verò relaxata planè est disciplina atque corrupta : nam plerique potant vinum, carne vescuntur clandestinè, mendaciis student, mœchant palàm ; vulgò pueros habent apud se, quorum ætatis flore abutuntur. Idque ipsi profitentur, ac peccatum nullum esse prædicant : quare populus Bonziis aucto-ribus à tam nefario flagitio non abstinet. Sic enim vulgò dictitant, si Bonziis id liceat, quidni hominibus liceat profanis ? Huc accedit, quòd alunt in cœnobiis suis Bonziorum feminas complures, quas colonorum suorum vxores esse dicunt. Ea res in offensionem incurrit multitudinis, tantam Bonziorum cum mulieribus consuetudinem suspectam habentis. Bonziæ quoque omnibus horis à Bonziis

374 S. P. F. R. X A V E R I I
adeuntur, officij causâ, eosque vicissim adeunt : at populus id malam in partem interpretatur. Ferunt herbam esse, quam Bonziæ esitent, ne gravidæ fiant. Equidem tot ac tantis Bonzios flagitiis cooperatos esse non miror : genus enim est hominum diabolum in Dei loco habentium, qui innumeralia ac nefaria flagitia admittant, necesse est.

Vtuntur Iapones omnes ad preces serie quadam orbiculorum benè longâ, atque inter orandum gradatim ad singulos orbiculos suæ sectæ implorant auctorem. Hanc autem, quam dixi, precum seriem percurrunt alij crebrius, alij rariùs. Principes sectarum auctores (vt ostendimus) Xaca & Amida numerantur : Bonziji ac Bonziæ cineracij coloris, & maxima populi pars Amidam; reliqui tamen Amidam non aspernantur, tamen Xacam præcipuè colunt. Sciscitatus sum diligenter, an hi, quos dixi, Xaca & Amida homines fuerint
aliqui

aliqui sapientes, atque obsecraui Christianos, vt eorum vitas mihi perscriberent. Denique comperi ex eorum libris, illos haudquam homines fuisse: quippe millesimum, aut etiam bis millesimum annum expleuisse dicuntur: Xaca autem octies millies natus perhibetur: aliaque eiusmodi per multa de illis memoriae prodita sunt, quæ fieri nullo modo possunt. Itaque sic statuo, eos non homines, sed mera diaboli fuisse portenta.

Oro, quæsoque eos omnes, qui hæc meas litteras lecturi sunt, pro ipsorum studio diuini cultus amplificandi, vt victoriam nobis aduersus duos hosce diabolos Xacam & Amidam, & reliquos horum similes à CHRISTO Domino precentur; cum præsertim iam non sine Dei numine eorundem auctoritas Amangucij consenscat. Dynasta huius regni primarius, vnâ cum vxore feminâ lectissimâ, nos complexus est sic, vt amborum

376 S. P. F. R. X A V E R I I
studia nobis ad diuinæ religionis
propagationem numquam defue-
rint: verum neuter, vt religionem
quamuis exploratam suscipere,
adduci potuit: idque idcirco, quod
multa Bonziorum cœnobia suo
sumptu ædificarant, vectigalibus-
que instruxerant, quò Amidam,
quem superstitiosè colunt, ora-
rent assidue, vt eos ab huius vitæ
calamitatibus atque incommodis
prohiberet: atque ad eam, quâ
ipse perfruitur, felicitatem ali-
quando traduceret. Hi causas, cur
Christiani non fierent, plurimas
afferebant; illam potissimum,
quod dicerent, egregios se Xacæ
& Amidæ semper cultores exti-
tisse, eorumque causâ, & plurima
largitos esse Bonziis, & sedes ac
domicilia excitasse: si iam ad
CHRISTVM sese transferrent, gra-
tiam tot annorum officiis colle-
ctam, omnemque superioris vitæ
fructum vtrique perdituros. Pro-
certo habent se, quicquid pecuniæ
Xacæ & Amidæ nomine Bonziis
dederint,

dederint, post mortem cum maximo fœnore recepturos, ac præterea cultus pietatisque suæ fructum amplissimum: quæ scilicet ne amitterent, ad CHRISTVM transire noluerunt.

Persuasum habent Iapones, in illâ beatorum sede epulas cultumque vitæ suppetere cum elegantia & copiâ: atque ut quisque apud Xacam & Amidam maximâ ingratia fuerit, ita apud omnes in maximâ gloriâ futurum. Hæc omnia commentitia sunt mysteria Bonziorum, qui nobis concionantibus obtrectandi studio, in suis fanis concionabantur, & magnâ auditorum frequentia nobis pariter Deoque nostro turpissimè maledicebant. Christianorum Deum esse ignotum quiddam & inauditum; fierique non posse, quin maximus ac teterrimus dæmon esset: eius nos dæmonis esse discipulos: proinde cauere, ne CHRISTI sacra suscipere: simul atque enim ille pro Deo coli cœptus

A a s   esset,

378 S. P. F R. X A V E R I I
esset, Iaponiam interituram. Deique
quoque nomen cauillantes interpretabantur, Deum nihil aliud esse, nisi Daium, quod verbum ipsorum linguâ mendacium significat: itaque apud se essent, sibi que à nobis cauerent diligenter. Hæc atque alia multa impia maledicta conferebant in Deum; quæ tamen ille pro suâ clementiâ ac benignitate infinitâ, in honorem suum salutemque hominum vertit. Et enim illorum in nos maledictis, & nostra apud populum auctoritas, & CHRISTVM colentium numerus in dies augebatur. Intelligebat quippe multitudo, idque palàm dictitabat, per inuidiam à Bonziis in nos illa iactari.

Diu ac multum in Iaponiâ elaboravi, ut omnibus vestigiis indagarem, ecquando Iaponij IESV CHRISTI notitiam habuerint: demumque ex eorum litteris ac sermone comperi, nihil omnino eos de CHRISTO inaudisse. Cangoximæ, vbi annum commorati sumus,

mus, animaduerti Regulum eiusque cognatos albam crucem in familiaræ insignibus habere, sed tamen CHRISTI nomen funditus ignorare.

Amangucij cum essem simul cum Cosmo Turriano & Ioanne Ferdinando, Rex Bungenſis potens in primis me per litteras rogauit, vt se conuenirem: Lusitanam nauem ad suum portum appulisse; cupere se certis de rebus mecum communicare. Itaque confestim, vel vt eius erga CHRISTI Fidem animum explorarem, vel vt Lusitanos inuiferem, Bungum profectus sum, Cosmo & Ioanne apud Christianos relictis. Rex me liberaliter accepit: ego magnam ex Lusitanorum congressu cepi voluptatem. Dum Bungi commorarer, magnum Amangucij bellum diabolus excitauit. Dynasta potens opibus Regem suum bello illato vrbe exegit, regnoque spoliauit. Ibi Rex cum fugæ exitum nullum reperiret, ne viuis in acerbissimi hostis

hostis, qui in suâ modò ditione ac potestate fuisset, manus perueniret, pugione in ventrem adacto, necem sibi consciuit; simul filium, quem apud se habebat, interfici, atque vtriusque corpus comburi iussit, ne quam omnino materiam iniuriæ hostes inuenirent. Idque vti imperauerat factum est. Quantum illo bello nostri, qui erant Amangucij, capitis discrimen subierint, ex iis litteris, quas ad me ab illis scriptas vobis mitto, facile intelligetis. Post Amanguciani Regis interitum, regni Proceres ac Dynastæ graui perfuncti bello, cum viderent rem Amangucianam sine Rege stare non posse, legationem ad Bungi Regem miserunt, vt fratrem suum germanum Amangucium mitteret quem ipsi Regem constituerent. Rex scilicet morem eis protinus gessit: ita ille regnum adeptus est Amangucij. Bungenfis Rex magnis sanè bellicosissimorum hominum copiis instructus (vt est captus Regum Iaponico-

ponicorum) admodum imperat
 latè. Lusitanorum nomen mirè di-
 ligit. Itaque vt de Lusitani Regis
 opibus ac moribus cognouit; petiit
 ab eo per litteras , vt se in amico-
 rum suorum numerum adscribe-
 ret; eiq̄ue thoracem amicitiaẽ ob-
 sidem misit. Ad Proregem quoque
 Indiaẽ certum hominem allegauit,
 qui suam illi amicitiam , societa-
 tem , studium prolixè deferret. Is
 legatus mecum deuectus in In-
 diam, honorificè & perliberaliter à
 Prorege tractatus est. Ac Bungi
 Rex ante meum ex Iaponiã disces-
 sum, Lusitanis ac mihi recepit, se
 cum Amangucij Rege fratre suo
 acturum , vt Cosmum Turrianum
 & Ioannem Ferdinandum ample-
 cteretur. Idq̄ue ipse Amangucia-
 nus Rex designatus nobis promi-
 sit , simul atque in regni posses-
 sionem pedem posuisset , se esse
 facturum.

In Iaponiã quamdiu fuimus
 (fuimus autem annos duos & di-
 midiatum) facultatibus munificen-
 tissimi

382 S. P. F. R. X A V E R I I
tissimi Lusitaniæ Regis sustentati sumus: is enim in Japonicam profectionem aureos amplius mille assignari nobis eleëmofynæ nomine imperavit. Incredibile est quantum nobis Rex optimus fuerit, quantosque sumptus in nostra Collegia, domicilia, necessitates fecerit, quotidieque faciat. Bungi aliquamdiu commoratus eram, cum Lusitanæ navis opportunitate inuitatus, omisâ Amangucianâ reuersione, statui è Bungo in Indiam soluere, vt Socios ac Fratres tanto interuallo reuiferem; & Socios ad Japonis culturam idoneos, aliasque res necessarias, quarum ibi magna est inopia, curarem. Cocinum applicui ix. Kalendas Februarias; vbi à Prorege perhumaniter sum acceptus. Aprili mense proximo aliquot ex Indiâ Patres in Japoniam mittentur, quibuscum Bungenfis Regis legatus domum est rediturus. Magna me spes tenet, copiosissimam, CHRISTO fauente, illis in locis messem futuram:

futuram : nam ex gente ingeniosâ,
 moderatâ , discendi auidâ , ratio-
 nem ducem sequente, aliisq̄ue præ-
 terea laudibus cumulatâ, tamquam
 ex agro opimo ac fertili , necesse
 est vberes ac lætas fruges existere.

Banduensis Academia est in Ia-
 pone insulâ (quæ regioni nomen
 dedit) sanè celebris, quò maxima
 Bonziorum multitudo confluit ad
 suas leges cognoscendas. Hæ ab
 Sinis ascitæ Sinarum consignatæ
 sunt litteris , quæ longè differunt
 ab Iaponicis. Duplex est autem in
 Iaponiâ litterarum genus; alterum
 virorum, mulierum alterum: maxi-
 mam partem tum viri tum femi-
 næ, præcipuè verò nobiles ac mer-
 catores litteras norunt. Bonziæ
 puellas in suis cœnobiis ; Bonzij
 pueros litteras docent : quamquam
 viri nobiles ac locupletes ferè do-
 mesticis magistris liberos suos tra-
 dunt in disciplinam. Bonzij acer-
 rimis sunt ingeniis, rerum futura-
 rum maximè se commentationi
 dedunt ; quid ipsis futurum sit,
 quem

quem sint exitum habituri, & alia generis eiusdem cum animis suis considerant. Ex horum numero multi erant, qui suis commentationibus eò demum delabebantur, vt putarent in suis disciplinis nihil esse præsidij ad animorum salutem. Sic enim secum ratiocinabantur: Omnino oportere vnum rerum omnium esse principium. Eius nullam in suis libris fieri mentionem: (nam de huius vniuersitatis molitione mirum apud omnes silentium esse) profectò si qui huiusce principij olim cognitionem acceperint, eos, quòd nulla litterarum vel hominum auctoritate confirmare possent, sibi habuisse, celasse posteros. Itaque hoc genus hominum diuina Lex maximoperè delectabat. Quo ex numero vnus CHRISTO se adiunxit Amangucij, qui complures annos in Banduensi Academia versatus, doctrinæ laude florebat. Is ante nostrum in Iaponiam aduentum Bonzius fieri cogitabat; at postea, mutato consilio,

filio duxit uxorem. Eius rei hanc ipse causam afferebat: quòd Iaponicas religiones falsas atque inanes esse intelligeret; atque idcirco nullam eis fidem haberet: ab se autem mundi Opificem ac molitorum coli oportere. Huius accessione sanè gauisi sunt Christiani; quippe cum totius ciuitatis doctissimus & esset, & haberetur.

Posthac in Iaponiam noui quotannis Socij (si Deo cordi erit) submittentur, & Societatis domicilium Amangucij constituetur; ubi Patres linguam addiscant vernaculam, & cuiusque sectæ opiniones atque instituta cognoscant. Ita fiet, vt qui istinc è Societate venturi sunt, Banduensis Academiae iuuandæ causâ, Socios ibi reperiant Iaponicæ linguæ ac religionis peritos. Quæ res maximo vtique erit adiumento Europæis Patribus, quibus Iaponica prouincia obuenerit. Cosmus Turrianus, & Ioannes Ferdinandus in præsentia toti sunt in Christianis myste-

386 S. P. F. R. X A V E R I I
riis enuntiandis, & sermonibus de
præclaris CHRISTI facinoribus
habendis ad populum. Ac multi eo-
rum ita eiusmodi rerum comme-
moratione afficiuntur, vt CHRI-
STI cruciatus necemque fletu ac
lacrymis prosequantur. Cosmus
nostrati linguâ scribit conciones;
eas deinde Ferdinandus, patriæ
ipsorum linguæ satis gnarus, con-
uertit Iaponicè. Horum operâ
Christiani magnos in pietate pro-
cessus habent. Neophyti enim, qui
olim suos illos calculorum ordi-
nes ita precibus decurrebant, vt
singulatim insistentes suæ quisque
sectæ parentem nominatim inuo-
carent; nunc CHRISTI colendi
rationem edocti, ad pietatem con-
formantur, vt auitas superstitiones
conuertant in Dei cultum. Usque
adeò autem seduli sunt in hoc ge-
nere & curiosi, vt cum se cruce
signare docentur, requirant quid
sibi velit, In nomine Patris., &
Filiij, & Spiritus sancti. Quid sit
causæ, cur dextrâ primùm ad caput
sublatâ,

sublatâ, dicatur, *In nomine Patris.* deinde ad pectus demissâ, addatur, *Et Filij*; postremò à dextro humero ad sinistrum traducta, adiciatur, *Et Spiritus sancti.* Quarum rerum explanatione mirificè delectantur. Vbi *Kyrie eleison, Christe eleison* dicere iubentur, horum verborum significationem exquirunt. Sub hæc, B. Virginis rosaria ita decurrunt, vt ad orbiculos minores Salutatione Angelicâ recitatâ, IESV & MARIÆ nomen identidem implorent. Hæc autem, ac reliquas preces, itemque Symbolum, paulatim ediscunt ex scripto.

Vnum est, quod Iaponum animos pungit & cruciat vehementer; Quòd inferorum carcerem vndique clausum ad exitus esse à nobis acceperunt, nullâ vt ope quisquam inde eripi queat. Dolent videlicet liberum extinctorum, parentum, propinquorum maiorumque suorum vicem, & dolorem lacrymis declarant suum. Itaque percontantur à nobis, Ecqua spes sit, ecqua

ratio æternam ab illis miseriam deprecandi. His ego scilicet ita respondeo, vt negem omnino. Hæc eos cura mirandum in modum angit atque sollicitat; sic prorsus, vt dolore propè tabescant. Verùm in eo malo hoc inest boni, quòd spes est fore, vt hoc magis de suâ salute laborent, ne item vti ipsorum maiores, suppliciiis damnentur æternis. Rogitant etiam, Num eos Deus eripere possit ab inferis: cur tandem eorum cruciatus nullum sit finem habiturus. Ad hæc satis est responsum à nobis. Verumtamen illi suorum calamitatem deplorare non desinebant; vt ego lacrymas tenere vix possem, cum cernerem homines mihi amicissimos intimis angi sensibus, propter rem eiusmodi, quæ acta iam esset, nec in integrum reuocari vllò modo posset.

È regione Iaponiæ Sinarum regio est amplissima, eademque pacatissima, & (quod ex Lusitanis negotiatoribus cognoui) omnibus
etiam

etiam Christianorum regnis iustitiæ & æquitatis laude præstans. Sinæ, quos tum in Iaponiâ, tum aliis in locis vidi, atque odoratus sum, colore similiter, vt Iapones, albi sunt, acutiq̃ue & discendi cupidi: magnitudine autem ingenij etiam Iapones ipsos facilè vincunt. Terra porrò omnium rerum copiâ circumfluit, plurimis maximisq̃ue vrbibus frequentata; & vrbes celeberrimæ, ac tectis lapideis ad elegantiam exornatæ. Constans est fama, regionem esse opulentam, & cum ceteris rebus, tum verò serico abundantem. E Sinis ipsis cognoui, multos inibi esse multarum nationum atque sectarum: & quantum ex eorundem sermone colligere potui, Iudæos ibidem & Siracenos esse suspicor. De Christianis quod suspicer, nihil habeo. Spero me hoc anno M. D. LII. eò transmissurum, atque ad Sinarum regem penetraturum. Omnino regnum est eiusmodi, vbi Euangelium si satum sit,

B b 3   longè

390 S. P. F R. X A V E R I I
longè ac latè propagari queat. At-
que etiam, si Christianam religio-
nem Sinæ probauerint, vtique Ia-
pones quoque religiones ab eis
accerfitas omittent. Distat Iapo-
nia à Liampo, quæ vrbs est Sina-
rum præcipua, traiectu millium
passuum circiter ccc. Maximam
in spem ingredior fore, vt Deus
ianuam aditumque in Sinas non
solùm nostræ Societati, verùm et-
iam religiosi omnium Ordinum
familiis aliquando patefaciât, vt
piis sanctisque cuiusque generis
hominibus campus aperiatur, vbi
præclarus pietatis ardor existat, in
perditis hominibus ad veritatis sa-
lutisque viam reuocandis. Quare
omnes, qui Christianæ religionis
amplificandæ studio tenentur, et-
iam atque etiam rogo, vt suis san-
ctis sacrificiis ac precibus meos ho-
sce qualescumque conatus iuuent,
quò regionem eiusmodi aperiam,
vbi pia ipsorum excurrere possit
industria.

De Indiâ quod scribam nihil
est:

est: iis enim, qui ibi sunt, Sociis datum hoc negotium est, ut quæ ibi gerantur, vos faciant certiores. Huc ego nuper ex Iaponiâ remigraui: corporis vires satis magnas retuli; virtutis ac spiritus propè nullas: sed spem omnem in Dei benignitate & immortalibus CHRISTI Domini promeritis sitam habeo, ut laboriosissimum hoc Sinarum iter conficiam ex sententiâ. Etsi enim iam vsquequaque canus, tamen ita sum valens ac robustus, ut numquam magis. Nimirum labores in excolendâ gente moderatâ, veritatisque ac salutis suæ cupidâ rectè positi, magnos iucunditatis fructus afferunt. Vel Amangucij, cum, potestate Evangelij prædicandi ab Rege factâ, maximi ad nos audiendos concursus fierent, tantum cepi vitæ fructum, tantamque animi lætitiâ, quantam antea numquam. Videbam enim Bonziorum spiritus per nos frangi à Deo, præclaramque de acerbissimis hostibus victoriam

392 S. P. F. R. X A V E R I I
reportari. Rursus videbam Neo-
phytorum tum ex conuictis Bon-
ziis gaudia, tum incensa studia in
oppugnandis Ethnicis, atque ad
Baptismum perducendis, tum verò
exultationem in victoriâ pugnis-
que suis inter se commemorandis,
fusâ profligatâque superstitione
barbarorum. Hisce ego rebus tantâ
animi voluptate circumfluebam,
quæ omnem ærumnarum sensum
obrueret. Vtinam, vt hæc solatia
caelestia nobis (quæ diuina be-
nignitas est) in mediis laboribus
impertita hîc à me narrantur, ita
eorum specimen aliquod non mo-
dò ad audiendum, sed etiam ad
gustandum Europæ Academiis
mitti posset! Istorum profectò
studiosorum adolescentium com-
plures ad Ethnicorum conuersio-
nem suas curas omnes ac studia
conferrent, si semel gustassent cæ-
lestis lætitiæ voluptatem, quæ ex
eiusmodi laboribus manat. Quod
si vulgò exploratum esset atque
perspectum, quàm parati sint Iapo-
num

num animi ad Euangelium accipiendum, nimirum & viri docti permulti suis studiis finem imponerent, & Canonici, Sacerdotes, ipsique Antistites sua quamuis ampla & opima Sacerdotia relinquerent, vt acerbam vitam ac molestam commutarent cum verè iucundâ ac suavi; atque eius consequendæ gratiâ haudquaquam grauerentur in Iaponiam vsque nauigare.

Quoniam Cocinum attrigi eo ipso tempore, quo naues profectiorem parabant; amicorum autem salutantium frequentia hanc epistolam sæpius interpellauit; raptim hæc scripsi, atque perturbatè. Itaque finem scribendi faciam; etsi finem facere non possim, cum ad charissimos Patres meos Fratresque scribam, & de Iaponibus meis deliciis scribam, de quibus omnia persequi, vt maximè velim, nullo modo possim. Quare finem epistolæ impono, Deum orans atque obsecrans, vt nos in cælesti beati-

394 S. P. F. R. X A V E R I I
tudine aliquando coniunctos ve-
lit. Amen. IV. Kal. Februarias.
M. D. LII. Cocino.

EPISTOLA II.

M. Simoni Roderico, in Lusitani-
tanium.

*Summarium. Edocet quas dotes requi-
rat in Sociis destinandis in Iaponiam:
Belgas Germanosque expetit: de mit-
tendis Ignatium, quem beatum vo-
cat, admoneri cupit. Describit corpo-
ris & animi incommoda apud Iapo-
nes subeunda: rogat ut non nisi de-
lectos in Indiam submittat, nec nisi
studiorum cursu confecto. Preces fla-
gitat, ut iter in Sinas alius aperiat,
quasi ipse nihil agat.*

*Gratia & charitas Christi
Dom. N. &c.*

DE Iaponiâ quædam sunt, quæ
te scire volo, ut cuiusmodi
desideret illa cultores, intelligas.
Primum igitur ad hanc gentem
Euangelio subigendam viros de-
ligi oportet expertos, & in ærumnis
periculisque spectatos. Siquidem
in Banduensis reliquisque Acade-
miis

miis maxima eos certamina & vexationes manent Bonziorum. Iterum dico eos vehementer exagitatam iri, adeo ut periculum sit, ne ipsi pereant, dum alios seruare student, nisi magnitudine animi & Dei fiducia excellant. Omnino summa eis frigoraperferenda erunt: nam Bandua multo magis ad Aquilonem quam Amangucium vergit: inedia etiam toleranda; alimenta enim praeter oryzam, olera, & alia quaedam eiusmodi, sunt sane leuia. Proinde res ipsa, ut vides, viros non modo eximia animi virtute, verum etiam egregia constitutione corporis praeditos flagitat. Belgas aliquot, & Germanos, quippe frigoribus atque aerumnis assuetos, huc mittas censeo, qui scilicet procul a patria, alienae linguae expertes concionibus abstinent; cuiusmodi hominum non parua copia in Italia, Hispania, Gallia est. Eisdem in argumentationibus concludendis, captiosisque rationibus soluendis, exerci-

tatos

396 S. P. FR. X A V E R I I
tatos esse sanè velim , vt satis in-
structi sint ad Bonzios , quorum
auctōritate Academiæ nituntur ,
palàm conuincendos , sic vt pu-
gnantia loqui cogantur. Hinc
Amangucium quidam mittentur,
eo consilio, vt Iaponicam linguam
addiscant, & simul gentis sensus &
errores odorentur , intereà dum
egregij aliqui viri è Societate illò
veniant , qui sumptis inde peritis
comitibus atque interpretibus, Aca-
demias adoriantur; & quamuis ru-
des ipsi Iaponicæ linguæ , tamen
pugnam capessant per interpretes,
quoad ipsi patrio gentis sermone
satis instructi, cominus ineant cer-
tamen cum Bonziis. Tu velim
Beatum P. N. Ignatium per litte-
ras certiozem facias de iis , qui in
Iaponicas Academias sunt ituri.

Ex omnibus Iaponiæ partibus
plurimi ad Banduensem Acade-
miam doctrinæ causâ confluunt:
inde domos reuersi docent popu-
lares suos ea quæ didicerunt. Ban-
dua , vt accepi , vrbs est longè
maxima

maxima ac celeberrima; ciues non nobilitate solùm, sed etiam bellicâ virtute clari, etsi non desunt inter eos viri & mites & boni. Hæc de Banduensi Academiâ comperi: similes reliquas esse coniicio. Da operam, quæso te, vt spectatæ probitatis ac modestiæ Socios huc submittas.

In Iaponiam profecturi (vt præcipuas difficultates nominatim describam) vbi in aliquam venerint Academiam, assiduè aliis ex aliis certaminibus & percontationibus vrgebuntur: ludibrio erunt vulgo, atque omni irrisione ludentur: nullum meditandi contemplandi que res diuinas otium, nulla Sacri faciendi, præsertim Banduæ & Meaci facultas erit: vix ac ne vix quidem spatium diuini officij recitandi. Tantâ indigenarum frequentiam diuersorium celebrabitur, partim visentium, partim percontantium, partim ad viros nobiles accersentium, qui nullam omnino accipiant excusationem. Quid multa?

ta? tam multi omnibus horis molesti interuenient, vt ne curandi quidem corporis, cibi que ac somni capiendi spatium sit futurum. Sathanas porrò mirificas insidias struet. Qui autem statis ad diuina contemplanda temporibus, sacrorum psalmorum lectione, & quod caput est, sacrosanctæ Eucharistiæ fructu carent; si præsertim accedat illa Bonziorum insectatio, maximorum frigorum incommoda, alimentorum exiguitas ac difficultas, humani solatiij atque auxiliij desperatio, qui tot, inquam, tantorumque molem incommodorum subituri sunt, profectò eximiâ quâdam virtute polleant necesse est. Proinde mittendorum in Iaponiam quàm accuratissimè delectum habebis. Nam nec senes idonei sunt, quòd corporis viribus, nec adolescentes, quòd rerum vsu careant. Ac mihi crede, multorum, qui nomen in Iaponiam daturi sunt, ardorem ac virtutem satis superque ibi spectatum iri: eosdem
autem

autem cælestibus gaudiis mirandum in modum abundaturos, si ærumnas ac labores fortiter perferent, & diuinâ ope ac gratiâ, quæ in maximis difficultatibus copiosissimè suppeditatur, utentur ad victoriam de sempiterno hoste referendam.

Iterùm te oro, Frater charissime, ut quos in Indiam è Societate submittes, eiusmodi viri sint, qui vel pauci magno vsui esse queant. Et enim cum tot sint in Europâ sedes Societatis, bini certè quotannis ex singulis domiciliis deligi possunt ad concionandum nati, qui exemplo etiam magis quàm doctrinâ hominibus profint. Istiusmodi enim viris India vel maximè indiget. Patribus istinc venientibus præcipias velim, ne quem ex vectoribus in Societatem asciscant: nam si qui asciscendi essent in Indiâ, ut hîc bonis litteris studerent; profectò ij dumtaxat viderentur, qui præclaræ iactis doctrinæ virtutisq̃ue fundamentis, huc
 se

400 S. P. F. R. X A V E R I I
se ad absoluenda studia conferrent.
Multos sanè istic Collegiis exclu-
ditis, quos satius esset huc aman-
dari, quàm hîc eiusmodi homines
recipi in nostrorum numerum, qui
legere & scribere tantùm sciant.
Commodissimum autem esset,
istinc neminem, qui non studio-
rum cursum confecerit, huc veni-
re; hîc nullum omnino adscribi in
Societatem, præter domesticis mu-
neribus necessarios. Nam hîc qui-
dem studiorum ratio lentum nego-
tium: qui student, post multos
demum annorum anfractus apti
erunt ad conciones habendas, au-
diendas confessiones, Societatem
& indigenas iuandos. O mi Si-
mon, Deus nos in cælesti patriâ
copulet, quando eius causâ adeò
distracti viuimus in terris. Quam-
quam, quid si nos in Sinarum re-
gno reuisamus? Deum Dominum
nostrum, quæso te, suppliciter de-
precare, vt mihi facultatem det iter
in Sinas aperiendi aliis, quoniam
ego ipse nihil ago. Oræ Piscariæ
nego-

EPIST. LIB. IV. 401
negotium, de quo Henricus Hen-
riques ad te scripsit; de Præfecto,
inquam, cura vt apud Regem con-
ficias: si quidem ad rem Christia-
nam pertinet plurimum. v. Non.
Ianuarias. M. D. LII. Cocino.

EPISTOLA III.

Ioanni Roderico, Armuziam.

*Summarium. Salubres admonitiones, ne
diuina gratia officiat: ut meminerit
se hominem Societatis, quâ ipse ma-
gis egeat quàm ipso Societas. Pra-
positis Ecclesiasticis religiosè obse-
quatur: solidi Concionatoris partes
expleat.*

EGO verò libentiùs te vide-
rem, quàm ad te scriberem:
multa enim sunt, quæ commodiùs
coràm, quàm per litteras transi-
guntur. Aueo scire, istic quid pro-
ficias, aut potiùs quid per te effi-
ciat Deus: quid ipse diuinis cona-
tibus officias. Nostram quippe in-
curiam ac nequitiam semper apud
Deum accusare debemus: siqui-
dem nostro vitio fit, vt ille minus
Cc nobis.

402 S. P. F R. X A V E R I I
nobiscum suarum opum commu-
nicet, minusque aliis per nos lucis
suae ostendat, non sine diuinæ glo-
riæ impedimento : quod contrà
accideret, si tales essemus, quales
nos esse oporteret. Id adeò nos
semper memoriâ tenere par est,
eiusmodi rerum seuerè admodum
Deo reddendam esse rationem.
Oro te, Frater charissime, néve ad
communis vrbanaeque vitæ con-
suetudinem delabaris, néve singu-
larem quamdam, remotamque à
Societatis instituto rationem se-
quaris. Vtrumque enim vitium
magno nostris hominibus est de-
trimento; ne scilicet aut parum de
virtutis atque instituti absolu-
tione laborent, aut superbiâ elati,
tantos spiritus tantamque arro-
gantiam sumant, vt haudquaquam
ferendi esse videantur. Ad mode-
stiam autem submissionemque
animi retinendam illa nobis cogi-
tatio saluti erit, multò magis nos
Societate, quàm Societatem nobis
indigere : qui sui immemor sit,
aliorum

aliorum salutariter memorem esse non posse.

Amicum utique te semper & obsequentem Episcopi Vicario præbebis. Concionibus, confessionibus, Sacramentorum administrationi, ad eius arbitrium operam dabis: neque ullâ de causâ ullam cum eo suscipies similitudinem; sed perpetuam ei benevolentiam obedientiamque præstabis. Sic enim fiet, ut & nostrorum hominum amicior sit, & in nostris conatibus iuuandis diligentior. Eamdem etiam cum reliquis Sacerdotibus regulam tenebis, ut neminem contempnas, nemini te anteponas, sed omnibus præbeas exemplum obedientiæ, ut documento sis, quemadmodum ipsos Præpositis Ecclesiasticis parere oporteat. Neque enim te fallit, Concionatorum plus proficere exempla, quam verba. In concionibus porro cauebis diligenter, ne quem omnino nimiam orationis libertate perstringas; neu subtiles concinnasque sententias

404 S. P. F. R. X A V E R I I
confecteris, sed morales potius ac
salutares. Dabisque operam, ut ea
quæ dices, dicentis pietate, sub-
missione animi, modestiâ com-
mendentur. Publica peccata publi-
cè, occulta ac priuata priuatim re-
prehendes. Sic enim tibi persua-
deas velim, pluris esse exiguum
fructum sine cuiusquam offensio-
ne, quàm permagnum cum offen-
sione multorum. Hoc ego eò ad
te scribo, quòd quanti tandem id
referat, planè intelligo. Quæ præ-
cepta isthuc Gaspar Belga secum
attulit, ea tu quoque accuratè ser-
uabis. Quod ad te prætereà scri-
bam, in præsentia nihil est. Deus
nobiscum maneat, nosque se-
cum quamprimùm iungat in cælo.
Amen. XI. Kal. Aprilis. M. D. LII.
Goâ.

EPISTOLA IV.

P. Gaspari, Rectori Collegij
Goani.

Summarium. *Varia circa muneris ad-
ministrationem ac domesticorum in-
stitutionem monet.*

COCINVM Dei beneficio ap-
palimus incolumes, Sociosque
omnes saluos ac valentes offendi-
mus. Hic mihi redditæ litteræ sunt
ab iis, qui in Comorino Promon-
torio & in oppido Colano Chri-
stianæ rei causâ versantur, quibus
significant se multis vel corporum
vel animorum incommodis vrgeri.
Subuenias eis per Deum quibus-
cumque rebus potes. Obiit in Pro-
montorio Comorino P. Paulus
Valles, vir egregiâ virtute. Henri-
cus Henriques vnus omnino reli-
quus est: proinde Socium illi ad-
iunges, itemque Cosmo Turriano,
qui relictus est in Iaponiâ solus;
ac si fieri poterit, eidem aliquid
subsidiij per Socium mittes: quippe
illis in locis propter gentis tenui-
tatem, vel maximè rerum omnium

C c 3   labo-

406 S. P. F. R. X A V E R I I
laborant inopiâ. Vtrique autem eorum alterum ex sacris calicibus, quos tibi reliquos feci, perferendum curabis: neque enim illi habent plus vno.

Mando tibi planè, vt istius Collegij æs alienum dissolvas quamprimùm; nam suum cuique persoluendum est. Quod in hoc genere effeceris, facies vt sciam. In exigendis autem Collegij vectigalibus noli esse remissior quàm par est: hinc enim fit, vt inopiâ premantur absentes, & Christiana officia permulta impediuntur, aut certè retardentur.

Iterùm mando tibi, ne quemquam nisi idoneum, & domi forisq; vtilem adscribas in Societatem. Proinde qui apti non sunt, his caue Societatem oneres. Ceteros fac diligenter excolas, maximè verò eos qui externis negotiis implicantur, veluti obsonatores, & alios eiusmodi. Curabis igitur, vt sine alicuius offensione viuant, & res sibi creditas fideliter tractent.

Si

Si quos arrogantiores esse animaduverteris, hos verò exercebis in humilibus officiis & abiectis; ac pedem efferre domo, quoad eius fieri poterit, vetabis: præcipuè verò appositis meditationibus ad Christianam reuocabis humilitatem. Si ne sic quidem ad sanitatem redeant; Societatem inutili onere leuabis: præstat enim paucos esse Socios, ac frugi, quàm multos & nequam. Absentes omnes Socios de concordia cum omnibus, maximè verò cum Episcopi Vicariis & Præfectis oppidorum tuenda per litteras identidem commonebis. Præceptorum, quæ tibi reliqui, eis exempla mittes; atque illud denuntiabis, si qui moderatoribus suis minùs dicto audientes fuerint, seriùs aut citiùs nostrâ Societate carituros. Idquè illis apertè ac totidem verbis, quibus ego usus sum, denuntiabis, vt meliùs posthac suis quisque rationibus consulat. Bazainum ad P. Melchiorum scribes, vt Texeram socium

408 S. P. F. R. X A V E R I I
atque adiutorem habeat apud se.
Deus mihi, tibi que acceteris sancti-
tatem impertiat. Amen. VIII. Kal.
April. M. D. LII. Cocino.

EPISTOLA V.

Balthasari Gago, Bazainum.

*Summarium. Hortatur, ut omnium vir-
tutum det exempla: præcipue Chri-
stianæ charitatis, & submissionis ani-
mi, atque obseruantia erga primates.*

S VMMOPERE te oro, quæso que,
vt pro tuâ erga CHRISTVM
charitate, ac studio diuinæ gloriæ,
vbique CHRISTI bonus odor esse
studeas; teque exemplum omnium
virtutum ciuitati proponas: omni-
no autem caueas, ne quâ in re ani-
mos hominum offendas. Id con-
sequeris, si moderatio in te &
Christiana enitebit humilitas. Ita-
que initio in humilibus officiis te
& abiectis exercebis sedulò: ciues
vtique hac ratione conciliati, quic-
quid dices aut facies, bonam in
partem accipient; idque hoc etiam
magis, si in eisdem illis officiis
perseuerare te in dies ardentius vi-
derint.

derint. Quare te vehementer oro, ne obliuiscaris tui in virtute progressus: neque enim te fugit, qui in virtutis viâ non progrediatur, regredi. Iterum à te peto, quæsoque per Deum, vt tuo exemplo populum excites ad pietatem. Si submissione animi & prudentiâ instructus eris, non dubito, quin & tui operis fructus vberes laturus sis, & bonus planè Concionator futurus. Siquidem humilitas & prudentia, multarum sunt magnarumque rerum parentes ac magistræ. Valetudinaria & vinctorum custodias crebrò visitabis: hæc enim Christianæ humilitatis officia, præterquam quòd Deo grata sunt & hominibus salutaria, non vulgarem etiam apud populum estimationem atque auctoritatem pariunt, etiam iis qui neque munus habent neque facultatem concionandi. Præfecti, Vicarij, Sacerdotum, Sodalium Misericordiæ, regionum Magistratum, ciuitatis vniuersæ amorem & conciliabis

C c 5 tibi,

410 S. P. F. R. X A V E R I I
tibi, & tueberis diligenter: per-
magni quippe id refert ad flecten-
das, quocumque opus sit, homi-
num voluntates, tum concionan-
do, tum confessiones audiendo,
tum congediando. Ad nouum
istum Christianorum foetum fo-
uendum & augendum, sanè velim
auctores adiutoresque adhibeas
Præfectum, Vicarium, & Sodales
Misericordiæ. Proinde id ages, vt
quantacumque accessio diuino cul-
tui per te facta erit, illis accepta
referatur. Sic enim fiet, vt tuos
conatus magis adiuuent, impediunt
minùs. Atque etiam consequèris,
vt in tuis difficultatibus ac dimica-
tionibus amicos ac patronos ha-
beas plures, aduersarios pauciores,
aut potiùs neminem. Quis enim
oppugnare te audeat, quem con-
stet talium virorum præsidio te-
ctum esse? Itaque si quando de
Christianæ Fidei propagatione lit-
teras ad Lusitanæ Regem dabis,
honorificam & gratam de egregiâ
eorum erga rem Christianam vo-
luntate

Iuntare facies mentionem : atque
 ipsis, si videbitur, eas litteras osten-
 des. Omninoque petes ab Rege, ut
 illorum erga nos, CHRISTIQUE
 religionem officia grata sibi acci-
 disse significet ; & eorundem stu-
 dia per litteras ita collaudet, ut
 omnia diuini cultus, rei que Chri-
 stianæ incrementa ipsis potissi-
 mum attribuat secundum Deum.
 Ad Regem numquam, nisi de re-
 bus ad religionem Ethnicorumque
 conuersionem pertinentibus litte-
 ras dabis : nam de ceteris negotiis
 ad Socios in Lusitaniam scribere
 oportebit. Ad offensiones homi-
 num vitandas, Collegij & Neophy-
 torum vectigalia neque per te ipse
 neque per alium è Societate, si fieri
 possit, sed per alium quempiam
 hominem idoneum exigas velim.
 Neque enim erit, opinor, difficile,
 procuratorem aliquem reperire lo-
 cupletem, ne nostrarum fortuna-
 rum periculo negotietur, neu acer-
 bius exigendo pauperes vexet :
 quem diuinarum rerum medita-
 tioni-

412 S. P. F. R. X A V E R I I
tionibus instructum, ad sacrorum
mysteriorum frequentationem ad-
ducas, ei que muneri volentem præ-
ficias. Deus nos pro suâ benignitate
coniungat in cælo. Dat. III. Non.
Aprilis, Goæ.

EPISTOLA VI.
Patri meo in CHRISTO P. Igna-
tio, Romam.

Summarium. *Repetitis, quæ aliàs de
Iaponiâ scripsit, certiore facit de
professione suâ in Sinas, curâ rerum
& Sociorum Gaspari Barzeo Belga
commisâ. Significat in Iaponiâ re-
quiri benè instructos cum à virtuti-
bus, tum scientiis: praidoneos videri
Belgas aut Germanos: expeti prima-
rium aliquem, qui Societatem illic
sparsam ad instituti leges conformet:
è re diuinâ esse, venturos eò diligenter
prius probari: gratum fore, si de re
Societatis eiusque incremento per lit-
teras ab aliquo doceatur.*

Gratia & charitas Christi

*D. N. sit nobiscum sem-
per. Amen.*

FEBRVARIO mense proximo
scripsi ad te de meo ex Iapo-
niâ in Indiam reditu; de multitu-
dine

dine Ethnicorum ad CHRISTVM
 aggregatâ, de Cosmi Turriani &
 Ioannis Ferdinandi industriâ, qui
 à me Amangucij relictî Christia-
 nos iam factos, quiq̃ue quotidie
 fiunt, excolunt diligenter. Prope-
 diem duo è Societate Amangu-
 cium proficiscentur, qui partim
 Turrianum suâ operâ iuuent, par-
 tim etiam Iaponicâ linguâ eru-
 diantur: vt cum spectatâ virtute
 Patres istinc aduenerint in Iaponi-
 cas Academias ituri, paratos ha-
 beant fideles interpretes, quibus
 vtantur. Amangucij iam Dei be-
 nignitate Societatis domicilium
 est constitutum, tam procul ab vr-
 be Româ: abest quippe à Goâ
 amplius quadragies centena millia
 passuum, & ducenta; ab Vrbe Ro-
 mâ leucarum amplius sex millia.
 Post sextum diem, Deo approban-
 te, tres è Societate, in his duo Sa-
 cerdotes, ad Sinarum regnum pro-
 fecturi sumus. Id regnum è regio-
 ne Iaponiæ est longè amplissi-
 mum, acribus ingeniis, homini-
 busq̃ue

414 S. P. F. R. X A V E R I I
busque eruditis vel maximè fre-
quentatum. Nam quantum ego
cognoscere potui, florent apud eos
studia doctrinarum; atque vt quis-
que doctissimus est, ita ceteris &
dignitate excellit & potestate. Re-
ligiones, quibus Iapones vtuntur,
satis constat petitas ab Sinis. Inus
spei fiduciaque diuinæ pleni, con-
fidimusque, CHRISTI nomen in
Sinis aliquando penetraturum.
Quæso te, Deum pro his qui in
Iaponiâ sunt, qui que in Sinas
contendunt, precari ne desinas.
Vbi in Sinas Deo fauente perue-
nerimus, de nostro aduentu, deque
spe propagandæ religionis ad te
perscribam pluribus.

Collegij Goani Rectorem Ga-
sparem Belgam constitui, virum
spectatæ virtutis, & cælestibus do-
nis cumulatam; eundemque Con-
cionatorem egregium, & ciuitati
vniuersæ ac domesticis vnicè ca-
rum. Omnes qui in his locis ver-
santur, tum Patres, tum Fratres, ei
parere iussi. Itaque sanè lætus, &
domesti-

domesticarum rerum sollicitudine
 vacuus proficiscor in Sinas. Si for-
 tē Deus me absente Gasparem euo-
 carit è vitâ, chirographum apud
 illum reliqui obsignatum, quo
 Rector ei à me substitutus decla-
 retur. Id me vt facerem, longin-
 quitas locorum admonuit. Visum
 etiam est è re Christianâ, ante
 meum in Sinas discessum præci-
 pere, vt proximo anno certus ho-
 mo è Societate hinc in Lusitaniam,
 atque inde Romam cum litteris
 mitteretur; ex quo coràm cogno-
 sceretis, quantoperè viros huius
 vitæ laboribus & periculis exerci-
 tos ac probatos hæc loca deside-
 rent. Nam eiusmodi qui sunt, plu-
 rimum in amplificatione diuini
 cultus proficiunt: ceteri, quamuis
 docti homines, si parum in ærum-
 nis sint vexationibusque spectati,
 admodum parum. Pro vsu quem
 Japoniæ habeo, cum omnibus Ja-
 ponum saluti consulturis, tum ve-
 rò nostris ad Japonicas Academias
 ituris duo planè sunt necessaria:
 primum,

416 S. P. F. R. X A V E R I I
primum, magnus rerum vsus, ex
ærumnis ac periculis, & interiore
sui cognitione comparatus. Nam
in Iaponiâ maiora frigorum, ino-
piæ, ceterarumque rerum incom-
moda subituri sunt, quàm vsquam
in Europâ: huc accedent insecta-
tiones & ludibria indigenarum,
qui peregrinos vix homines du-
cunt; maximè verò Bonziorum,
qui diuinæ Legis præcones acerrimè
insectantur: quamquam in
hisce ipsis incommodis mirifice
gustatur Deus. In Iaponicas Aca-
demias sacra Missæ supellex non
videtur propter longinquitatem
& latrocinia itinerum tutò posse
perferri. Itaque in tot ærumnis at-
que vexationibus, cum & sacri-
ficij solatium & Eucharistiæ præ-
sidium desit, satis apparet, quantâ
tandem virtute ac robore animi
septos esse oporteat eos, quibus
Iaponica Gymnasia destinantur.
Deinde ab ingenio doctrinâque
instructos esse conuenit, vt Iapo-
num interrogationibus facile appo-
siteque

sitæque respondeant. Plurimum au-
 tem refert, eos esse Philosophiæ,
 maximè verò Dialecticæ peritos,
 vt possint Iaponum pertinaciam
 coarguere ac reuincere : nimirum
 vt ostendant, eos sibi non consta-
 re, sed dicere planè contraria.
 Eisdem non ignaros esse velim
 Astrologiæ : Iapones enim mirum
 in modum cognoscere auent de
 Lunæ ac Solis defectuonibus ; cur
 Luna toties crescat, totiesque de-
 crescat : item illa ; vnde imbres,
 nix, grando nascatur : quæ cometæ,
 tonitrua, fulgura, & alia eiusmodi
 existant. Incredibile est, talium
 rerum explicatio quantum valeat
 ad conciliandas Iaponum volun-
 tates. Hæc de Iaponicis rebus ac
 moribus scire te volui ; quoniam
 ad delectum eorum, qui mittendi
 sunt, caput est nosse mores eius
 loci, quò mittantur. Sæpenumerò
 mihi in mentem venit, ad Iapo-
 nicum negotium Belgas aut Ger-
 manos Patres perappositos iudica-
 re ; quippe frigoris laborisque pa-
 D d tientes:

418 S. P. F. R. X A V E R I I
tientes: cùm præsertim in Italiâ &
Hispaniâ, quòd vernaculam lin-
guam ignorent, nullum in concio-
nando vsum habeant. Etsi enim,
vt agere possint cum Sociis qui in
Iaponiâ sunt, Hispanici aut Lusit-
tanici sermonis rudes esse non de-
bent; tamen eiusmodi linguam
Indico & Iaponico itinere, in quo
biennium minimùm ponitur, sa-
tis addiscent. Vnum est quod sanè
scire te velim, primarium aliquem
Societatis hîc desiderari, instituti
nostri peritum inprimis ac studio-
sum, cui scilicet tecum vetus con-
suetudo intercesserit. Tali inquam
viro Goanum hoc domicilium, &
tot locis sparsa Societas carere non
potest; siquidem ad instituti nostri
leges & constitutiones confor-
manda est. Nec verò necesse est
eum esse Concionatorem: tametsi
concionandi facultate careat, vsui
tamen nobis erit & emolumento.
Oro te atque obsecro per Iesum,
vt aliquem abs te ipso delectum
huius Collegij Rectorem consti-
tuas:

tuas : vt enim is non abundet doctrinarum scientiâ; tamen quisquis erit tuo iudicio delectus, profectò talis erit, qualem hæc domus requirit. Patres quippe ac fratres, qui hisce in locis versantur, mirandum in modum expetunt ab Vrbe Moderatorem eiusmodi, qui tecum diu ac multum fuerit. Is si anniuersarias octonum dierum Indulgentias, quibus populus certis diebus Festis ad Confessionis & Eucharistiæ Sacramenta inuitetur, istinc secum attulerit; rem populo pergratam fecerit, diuinoque cultui peropportunam. Vix dici potest, Iubileum abs te missum quàm multis saluti fuerit. Eiusmodi autem Indulgentias, Pontificio diplomate comprehensas, auctoritate obsignatas, cum signis pendentibus mitti ad nos velim: neque enim hîc desunt, qui huiusmodi Pontificis beneficia, si quid horum desit, in dubium vocent. Nam & Iubileum, quod misisti, calumniari conati sunt quidam,

420 S. P. F. R. X A V E R I I
negantes testatum esse, & Pontificiâ auctoritate firmatum, quòd
vfitatis signis careret; attamen, Deo
approbante, vim & auctoritatem
obtinet suam.

E re diuinâ est, Sacerdotes, è So-
cietate huc venturos, diligenter
priùs probari. Spectatis enim Sa-
cerdotibus hîc opus est. Patrem
Simonem, & si fortè is absit, Re-
ctorem Collegij Conimbricensis
per litteras commonefeci, ne Pa-
tres, qui nulli in Lusitaniâ vsui
sunt, ad nos mittantur: eosdem
enim nihilo fore vtiliores in Indiâ.
Magni autem referret, edici abs te,
ne quisquam omnino Societa-
tis Sacerdos Indiam peteret priùs,
quàm peregrinorum ritu Romam
profectus à Præposito Generali
probarus esset.

Per mihi, per inquam gratum
erit, si domestico alicui præcipies,
vt me de omnibus Patribus, qui
nobiscum Parisiis Romam vene-
runt, deque ceteris, faciat cer-
tiorum. Itemque de incrementis
Socie-

Societatis, de Collegiorum, ac Do-
 morum, Professorumque Patrum
 numero; de viris etiam insignibus
 in Societatem adscriptis; deque
 hominibus doctrinâ atque crudi-
 tione præstantibus, quibus Socie-
 tas aucta est, ad nos diligenter
 copioseque perscribat. Eiusmodi
 enim epistola ingentes labores,
 quos terrâ marique tum apud Ia-
 pones, tum apud Sinas perferimus,
 magno utique solatio leuabit. Deus
 nos in cælestium felicitate, & (si ex
 eius gloriâ futurum est) in hac vi-
 tâ coniungat. Id enim si mihi im-
 peretur, obedientiæ vi effici nullo
 negotio potest. Omnes mihi liqui-
 dè affirmant, è Sinarum regno
 Hierosolymam adiri posse. Si ita
 esse comperero, quot inde leucis
 distet, quot mensium iter sit, fa-
 ciam ut scias. Datae V. Idus Apri-
 lis. Anno. M. D. LII. Goâ.

Tuus minimus filius, lon-
 gissimeque exulans,
Franciscus Xaverius.

422 S. P. F. R. X A V E R I I

E P I S T O L A V I I.

P. Simoni Roderico, in Lusitaniam.

Summarium. Commendat duos Iapones, qui Christianum orbem per Europam lustratum veniunt. Carolum Casarem, & Hispania Regem cupit admonitos, quanto periculo classes ex novâ Hispaniâ ad occupandas Argentarias insulas mittant. Commendat etiam atque etiam duos Iapones.

*Gratia & charitas Christi
Dom. N. &c.*

MATTHÆVS, & Bernardus Iapones, qui me inde usque ex Iaponiâ in Indiam sunt profecuti, veniunt istuc, eo consilio, vt in Lusitaniam atque Italiam profecti, Christianæ religionis amplitudinem visant, ac perspiciant potissimum Romæ: inde domum reuersi, comperta ab se & visa renuntient ciuibus. Quare sic eos tibi commendo, vt maiore studio neminem commendare possim. Da operam, vt læti ac voti com-
potes

potes reuertantur : nam illorum
 testificatio magnam nobis ac no-
 mini Christiano conciliatura est
 auctoritatem. Iapones quippe ce-
 teras nationes contemnunt præ se:
 atque hæc fuit causa , cur nullâ
 cum gente commercio iungeren-
 tur , quoad eò Lusitani octo aut
 nouem ab hinc annis appulerunt.
 Has insulas Hispani Argentarias
 vocant. Ac mihi Lusitani quidam
 in Iaponiâ confirmarunt , Hispa-
 nos ex nouâ Hispaniâ Molucum
 petentes præteruehi solitos Iapo-
 niam ; si qua autem eorum nauis
 eò appellere conetur , in itinere
 interire : eius rei hanc à Iaponibus
 afferri causam, quòd in Iaponico
 mari ab eâ parte , quâ ex nouâ
 Hispaniâ in Iaponiam nauigatur,
 permultæ syrtes occurrant, vbi na-
 ues inhærentes depereant. Hoc eò
 scribo, vt Regis ac Reginae litteris
 Carolum Cæsarem, Hispaniæ Re-
 gem admonendum cures , ne ex
 nouâ Hispaniâ classes ad occu-
 pandas Argentarias insulas mittat:

D d 4 omnes

Mors. de S. 2216

424 S. P. F. R. X A V E R I I
omnes enim naues (vt nunc qui-
dem est) ad vnam perituras. Et-
enim vt incolumes ad insulas per-
ueniant , si earum potiri conentur
armis, negotium fore cum gente
non minùs cupidâ , quàm belli-
cosâ , quæ quamuis magnam ho-
stium classem per vim captura vi-
deatur. Huc accedere, quòd terra
adeò sterilis est ac vasta , vt pere-
grinæ copiæ fame debellari nullo
negotio possint. Tantas porrò cir-
cum has insulas existere tempesta-
tes, vt Hispanis nauibus, nisi por-
tum aliquem habeant amicorum
quò sese recipiant, certum exitium
impendeat. Iterùm dico, adeò au-
dos armorum esse Iapones, vt stu-
dio auferendi arma (quantum ex
eorum ingeniis ac moribus conii-
cere licet) Hispanos contrucida-
turi sint ad vnum. Hæc ego Regi
iampridem scripsi; sed fortasse oc-
cupationibus factum est , vt tota
res ex animo eius effluerit. Verùm
vt hac religione animum liberem
meum , id Regi in memoriam
redigas

redigas velim; sanè enim miserabile est, audire multas nouæ Hispaniæ classes, dum Argentarias insulas peterent, in cursu perisse. Nam præter Iaponiæ insulas in illâ Orientis parte nullæ extant, vbi sint argenti fodinæ.

Iterùm tibi mando, vt hosce Iapones sic accipias, vt de templis, Academiis, ceterisque rebus nostratibus multa habeant admirabilia, quæ deinde popularibus commemorent suis. Equidem confido fore, vt Christianorum opes atque amplitudinem obstupescant. Bernardo, itemque Matthæo in Iaponiâ sum vsus plurimum. Homines sunt tenui quidem re, sed magnâ fide, qui contractâ mecum familiaritate reuertentem me in Indiam ex Iaponiâ eâ mente sunt profecuti, vt in Lusitaniam ac Romam pergerent. Nam Iapones nobili loco nati alienas terras peragrandi studio non tenentur: quamquam Neophyti nonnulli viri honesti Hierosolymam cogitant,

tant, vt CHRISTI Domini incunabula ac patibulum inuisant, Matthæus & Bernardus imprimis: qui tamen perlustratis rebus Romanis, vtrùm Hierosolymam accessuri sint, nescio. Equidem optabam par Bonziorum litteratorum in Lusitaniam mittere, vt Iaponicorum ingeniorum (nihil enim illis acutius aut prudentius) specimen caperes; verùm illi, vtpote & nobiles, nec egentes, adduci non potuerunt, vt vel ad tempus cederent patriâ. Alios prætereà Neophytos mecum abducere sum conatus, qui maritimi itineris, tam longinqui præsertim, difficultatibus deterriti ab eo consilio sunt. Hos igitur (Matthæum dico & Bernardum) Romam ita mittas velim, vt deinde Patribus aliquot comitati in Iaponiam reuertantur; fidemque faciant popularibus suis, quantum tandem intersit inter Christianorum opes & Iaponum. Deus faxit, si è diuino cultu est, vt nos apud Sinas aliquando reuisamus; sin
 minùs,

EPIST. LIB. IV. 427
minùs, vtique in cælesti patriâ;
vbi longè maiore cum voluptate
intermissos tuæ suauissimè consue-
tudinis exigam fructus. v. Aprilis.
Anno. M. D. LII. Goâ.

EPISTOLA VIII.

Ioanni III. Regi Lusitanix.

*Summarium. Superiorum litterarum
renouatâ memoriâ, exponit, se cum le-
gato ad Sinarum Regem proficisci:
afferri ei, inter alia munera, Euan-
gelium IESV CHRISTI: arduæ Lega-
tionis consilia se spei animique ple-
num aggredi. Ad extremum rogat, vt
litteris Ignatium sollicitet, vt Sacer-
dotes aliquot in Indiam quamprimum
mittat, adiuncto Rectore Colle-
gij Goani.*

HOC ipso anno è Iaponiâ re-
uertens, Cocini litteras ad
tuam Maiestatem nauibus Lusita-
niam petentibus dedi, quibus osten-
debam, quo loco res Christiana
esset, quàm idonea & accommo-
data ad CHRISTI religionem sus-
cipiendam gens Iaponica videre-
tur. His addebam, Bungi Rege n
tuarum

tuarum regiarum virtutum perstu-
 diosum esse, ab eoque amicitiae
 obsidem egregiam ad te mitti to-
 ricam. E Societate duos prope-
 diem profecturos Amangucium
 Iaponiae urbem, vbi iam domici-
 lium Societatis est constitutum:
 totidem spectata fide ac probitate
 iam dudum in Neophytorum in-
 stitutionem inibi incumbere. Faxit
 Deus, vt tuae praestantissimae muni-
 ficentiae ope, ibi quoque Christia-
 na res amplificetur quam maximè.
 Illud quoque adscribebam, mihi
 deliberatum esse, contendere in
 Sinas, quòd permagna ostendatur
 spes propagandae illis locis Chri-
 stianae religionis. Goã post quin-
 tum diem Malacam versus, qua
 iter est in Sinas, vnà cum Iacobo
 Pereriã ad Regem Sinarum lega-
 to proficiscar. Multa sanè pretiosa
 Regi munera afferimus, quae Iaco-
 bus coëmit partim regiã pecuniã,
 partim suã. Eximium item donum
 afferimus eiusmodi, quod haud
 scio an nemo Rex Regi vquam
 post

post hominum memoriam miserit: Euangelium inquam IESV CHRISTI: quod ille cuiusmodi tandem sit, si intellexerit, næ id omnibus suis opibus, quamuis amplis, longè anteponet. Spero fore, vt Deus tam amplum regnum, gentem-que aliquando respiciat: hominibusque ad sui similitudinem conditis oculos aperiat ad cognitionem effectoris sui, & IESV CHRISTI communis omnium Saluatoris.

Tres omnino è Societate simul cum Pereriã in Sinas proficiscimur, eo quidem consilio, vt Lusitanos captiuos in libertatem vindicemus; Sinarum Regem ad Lusitanorum perducamus amicitiam; bellum dæmonibus eorumque cultoribus inferamus. Itaque Regi primùm, deinde ceteris cælestis Regis nomine denuntiabimus, ne diabolum posthac, sed Deum hominum conditorem, & IESVM eorundem vindicem ac Dominum colant. Audax inceptum videri potest, barbaros populos, ac præpotentem Regem

Regem adire eius reprehendendi gratiâ , prædicandæque veritatis. Verùm illud ingentes nobis animos addit , quòd hanc mentem Deus iniecit , idemque nos bonæ spei ac fiduciæ implevit ; adeò vt Dei benignitate freti , nihil de immensâ eius potestate , quæ infinitis partibus Sinarum Regem superat , dubitemus. Proinde , cùm hoc negotium totum in Dei manu sit ac potestate , nullus relinquitur timori aut dubitationi locus. Neque enim aliud quicquam timere debemus , nisi , ne cælesti Numine offenso , intentata improbis supplicia incurramus. Mihi verò maximam vel spem vel fiduciam illa affert cogitatio , ad tantum opus (quantum est barbaræ & superstitione ac vitiis excæcatæ nationi in alio pænè orbe terrarum , Evangelij ac veritatis lumen offerre) inertissimos nequissimosque homines , quales nos sumus , esse delectos à Deo. Multa à Maiestate tuâ beneficij loco iis petij , qui operam

operam hîc regiis negotiis nauant; quæ tua mihi largitas tribuit omnia. Pro his igitur tibi gratias & ago & habeo immortales. Nunc Christianorum omnium, vel Lusitanorum vel Indorum nomine; itemque Ethnicorum, maximè verò Iaponum ac Sinarum, abs te peto maiorem in modum, vt pro tuo erga diuinum cultum & animorum salutem studio singulari efficias, vt hoc ipso anno Sacerdotes è Societate istinc veniant quamplurimi; idonei scilicet, & tum domi, tum foris magnâ cum virtutis ac pietatis laude in hominum salute versati, quales vtique viros India desiderat. Nam vitæ communis imperiti ac rudes, quamuis docti ac litterati, nihil admodum his quidem locis proficiunt. Quare te, Rex optime, pro tuâ eximiâ erga Deum & homines Dei imagines charitate, etiam atque etiam rogo, vt Romam ad Ignatium nostri Ordinis Parentem quàm accuratissimè scribas, vti

Sacer-

F. deo

Sacerdotes aliquot, ad multa perferenda corpore atque animo paratos, etsi parum ad concionandum idoneos, mittat in Indiam; propterea quod tales viros cum Indorum, tum verò Iaponum ac Sinarum expeditio requirat. Hisce autem comitem adiungat huiusce sedis ac domicilij Rectorem, hominem videlicet spectatum ac probatum, & nostræ disciplinæ atque instituti satis peritum. Sic enim habeto, istiusmodi demum Sacerdotes Indis, Iaponiæ ac Sinis magno emolumento futuros: quippe cum hæc loca viros expetant eiusmodi, qui dimicationes & multas & graues sustinere possint. Itaque spectatæ virtutis esse oportet, eosdemque doctrinæ præsiis satis instructos, vt acerrimorum ingeniorum (cuiusmodi Iaponum sunt atque Sinarum) quæstionibus satisfaciant. Quò magis horum locorum difficultates aperirem, placuit certum hominem hinc in Lusitaniam ad P. Simonem, &

Romam

Romam ad P. Ignatium cum litteris allegare. Restat vt pro CHRISTI Domini nostri gloriâ & salute animorum ad P. Ignatium litteras dare ne graueris, quibus hominem quamuis currentem incites, vt quàm diligentissimè, quamprimum, & diuinæ gloriæ consulat, & religioni tuæ; atque illiusmodi viros minimum sex cum Rectore, qualem effinxi, mittat ad nos. Ego verò confido, eam rem & Deo honori, & his nationibus salutis futuram. Tantum mihi de egregiâ tuâ benignitate polliceor, Rex optimè, vt planè persuasura habeam fore, vt ad cetera singularia tua erga me beneficia hic quasi cumulus accedat. VI. Id Aprilis M. D. LII.

E P I S T O L A I X.

P. Simoni Roderico , in Lusitaniam.

Summarium. Significat se in Sinas, alios duos in Iaponiam tendere. Sociorum labores, & Gaspari Barzei virtutes depradicat. Incommoda Iaponia describit. Suadet ut per Regem Ignatium stimulet, ut viros expetitos mittat. Simonem in Sinas amantissimè inuitat. Scire auet, quid Romæ in Congregatione actum sit, & quibus flagrent desideriis Conimbricenses Socij.

*Gratia & charitas Christi
Dom. N. &c.*

EX Iaponiâ in Indiam reuersus, de Iaponicis rebus ad te perscripsi Cocino. Nunc illud te scire volo, me post octo dies in Sinas esse profecturum. Tres omnino ducam è Societate, Sacerdotes duos, adiutorem vnum. Imus magnâ cum fiduciâ diuinæ benignitatis, ac spe rei Christianæ benè gerendæ. De nostro itinere faciam te certiolem, vbi primùm Malacam appulero. In Iaponiam
Socij

Socij duo hoc anno Amangucium ad P. Cosmum Turrianum mittuntur, Iaponici sermonis addiscendi gratiâ ; vt scilicet vbi istinc Patres magnæ virtutis atque vsus Goam venerint , in Iaponiam ituri paratos habeant comites è Societate Iaponicæ linguæ peritos , qui scienter ac fideliter Christianæ religionis mysteria, & cetera quæ ab illis acceperint , enuntient apud Iapones. Hoc nimirum magno subsidio erit Patribus Iaponiæ Academiis aggressuris , vt illis populis suaue CHRISTI iugum imponant.

Est cur CHRISTO D. N. gratuleris, complures hic esse è Societate, tum Patres, tum Fratres, qui concionando , confessionibus audiendis, discordiis sedandis; aliisque Christianæ pietatis officiis rem Christianam non mediocriter iuuerint, ac iuuent indies magis; quâ quidem ego ex re incredibilem cepi animo voluptatem. Goani Collegij Rectorem P. Gasparem constitui, virum, cui propter sum-

436 S. P. F. R. X A V E R I I
mam submissionem atque obe-
dientiam tribuo plurimum. Hic
egregiâ est concionandi facultate
præditus, vt quoties dicit ad po-
pulum (dicit autem sæpiùs) fletu
ac gemitu templum compleatur.
Deo bonorum omnium largitori
habenda est gratia. Frater is qui
has tibi litteras reddet, istuc venit,
vt coràm ex eo cognoscas, quanto-
perè non solùm Iaponia & re-
gnum Sinarum (si Deo adiuuante
aditus, vt spero, Euangelio patue-
rit) verùm etiam India ipsa Pa-
tres è Societate requirat, viros in-
quam magno rerum vsu, præstanti
virtute ac fide ; robore autem vel
animi vel corporis singulari. Tales
præcipuè oportet esse eos, qui in
Iaponiam, Sinas, Molucum, Ar-
muziam destinantur.

Qui hæc in loca venturi sunt,
vt animorum saluti consulant, dua-
bus hisce rebus carere non debent:
primùm, vt sint laboribus assueti;
in quibus vt quisque maximè spe-
ctatus erit, ita plurimum & sibi &
aliis

aliis proderit: deinde, ut satis literis instructi ad sermones habendos, ad audiendas confessiones, ad infinitas Bonziorum, tum Iaponum, tum Sinarum quæstiones profligandas. Nam Sacerdotes, qui istie inutiles sunt, hîc minimè sunt necessarij. Ob eam causam ex usu esse statui, hunc ad te mittere, qui hisce de rebus tecum ageret: & de tuâ sententiâ idoneos viros deligeret priùs, quàm Romam ad Patrem nostrum Ignatium pergeret. Idem enim ad eum allegatur; primum, ut expertum & idoneum aliquem ac spectatum hominem è Societate, eundemque familiarem suum, & nostri instituti peritum in primis mittat Goani huius Collegij Rectorem, cui Socij omnes, qui in Oriente versantur, obtemperent, quique leges & constitutiones Societatis, nostramque viuendi rationem proponat, atque explicet ceteris: deinde, ut magni usus Patres, etsi non multarum literarum, nec magnæ concionandi

E e 3   facul-

2223

438 S. P. F. R. X A V E R I I
facultatis , in Indiam submittat,
qui in Iaponiâ ac regno Sinarum
quibusvis Bonziorum interroga-
tionibus respondere ac satisfacere
haud ægrè possint. Esset utique è
re Christianâ, insequenti anno ab
illo mitti cum huius domicilij
Rectore quatuor aut quinque Sa-
cerdotes è Societate satis expertos,
& quamquam minis concionibus
idoneos , tamen laboribus perfe-
rendis accommodatos; cuiusmodi
homines in Italiâ & Hispaniâ esse
multos arbitror , qui iam bona-
rum artium studiis absolutis, salutè
consultant aliorum. Tales omnino
viros hæc loca desiderant : nam
qui ex Gymnasiorum umbraculis
euocati, necdum huius vitæ labo-
ribus exerciti, satisve probati sunt,
si huc sese conferant, facilè fiet, vt
nec aliis prosint , & ipsi pereant.
Neque enim ærumnarum , cuius-
modi in Iaponiâ subeundæ sunt,
vsum vllum habent. Quippe in
Iaponiâ (vt dixi) subeunda incom-
moda frigorum maxima : vbi ad
vim

vim frigoris arcendam tam paucæ facultates commoditatesque superant, ut ne cubile quidem sit ad dormiendum. Accedunt alimenterum summæ difficultates, crebræ & graues Bonziorum ac populi insectationes, multæ peccandæ illecebræ; maxima ludibria & irrisiones plebis; & quod omnium statuo grauissimum, in Iaponicis Academiis, vbi propter locorum interualla rerum ad Sacrum necessariorum facultas esse nequit, cælestis panis, qui *cor hominis confirmat*, vnico in malis solatio carendum est. Hoc enim uerò illis locis acerbissimum accidit. Nam Amangucij, vbi Societas domicilium habet, facultas est rei Diuinæ faciendæ; in Academiis, quò Amangucianis Patribus eundem est, non item. Neque enim sacra Missæ supellex per itinera latronibus infesta tutò perferri potest. Quapropter si qui istinc ad Iaponicam expeditionem venerint parum ad tantam ærumnarum mo-

440 S. P. F R. X A V E R I I
lem sustinendam virtutibus instru-
cti, malè metuo, ne ad certum in-
teritum ruant.

Equidem ad summa illorum lo-
corum frigora & incommoda tole-
randa Belgas aut Germanos è
Societate Sacerdotes perappositos
censeo, qui multorum iam anno-
rum vsum sint consecuti. Sanè
istiusmodi homines ad Iaponiam
& Sinas accommodati videntur
præter ceteros. Ego verò non du-
bito, quin Deus, quæ res & suæ
gloriæ & animorum saluti pluri-
mum conducit, eius efficiendæ fa-
cultatem tibi sit daturus, quò viros
submittas his locis quam maximè
appositos. Oro te etiam atque et-
iam, vt viros laboribus atque peri-
culis exercitos deligas, qui, Deo
adiuante, de illiusmodi incom-
modis & vexationibus victoriam
referant. Nam quorum virtus in
ærumnis & insectationibus specta-
ta non est, his nihil magnum re-
ctè committitur. Quæso te, si vi-
detur, age cum Rege, vt postulet
per

per litteras à P. N. Ignatio expertos aliquot Patres in Iaponicam expeditionem, & virum excellenti virtute ac prudentiâ, huius Collegij & Societatis in Indiâ Rectorem futurum. Societas enim his locis mirandum in modum dispersa ac dissipata est: quippe quæ in Persidem, in Cambaiam, Malauares, Oram Piscariam, Malacam, Molucas, Mauricas Iaponiasque insulas propagatur: quæ loca ab vrbe Goâ absunt longissimè. Quamobrem Goanus ille Societatis Rector, vt Patrum Fratrumque in tam remotis disiunctisque locis versantium commodis seruiat, saluti prospiciat, incommodis medeatur, magno scilicet rerum vsu & egregiâ virtute polleat necesse est. Mihi quidem commodissimum videtur, hunc qui meam tibi epistolam reddet, tuas & Regis litteras super hoc ipso negotio ad Patrem Ignatium perferre cum meis: siquidem ego quoque ad eum eadem de re scripsi. Eiusmodi

E e s

homi-

homines sine magno incommodo
ex Societatis sedibus eximi posse
arbitror : neque enim Patribus à
concionandi munere abhorren-
tibus magnoperè indigent. Nam
quos hîc in nostrum numerum ad-
scribimus, ad negotia tantùm &
officia domestica vsui esse possunt:
vix enim quisquam est ita imbu-
tus litteris, vt ad sacerdotium aptus
videatur. Hoc eò dico, vt intelli-
gas, istinc quotannis submitte-
ndos esse Sacerdotes. O mi Simon, fra-
ter charissime, ecquid vides quan-
tam tandem rem moliamur? Si
genti tam ingeniosæ ac docili
Euangelij lumen Deus afferri vo-
luerit, tu quoque ad Sinas, explen-
dæ animorum sitis gratiâ, vtique
venias censeo. Ego si illuc Deo
duce penetrauero, de gentis mori-
bus ac spe serendi Euangelij ad te
perscribam. Tantum me tenet de-
siderium tui, antequam moriar,
reuisendi, vt semper mecum cogi-
tem, quemadmodum huius optati
compos fieri queam : & fiam for-
tassis,

tassis, si aditus patebit in Sinas. Interea te vehementer etiam atque etiam rogo, ut Patres, quales descripsi, proximo anno ad nos mittas: vix enim credas, quam sint necessarii; sed credas experto velim. Patri Gaspari mandavi, ut de rebus, quæ hîc geruntur, animorumque emolumento, ad vos scribat diligenter.

Et quoniam Malacâ pluribus ad te scribere cogito, hoc vnum adiciam. Tuam à me epistolam bene longam expectari de tuâ in urbem Romam profectioe, de rebus in sancto illo Conuentu actis atque decretis. Nihil enim est, quod in hac vitâ scire magis expetam, quando ego (quæ meorum peccatorum poena est) interesse non potui. Quòd si tibi (quod valdè vereor) per occupationes omnia perscribere non licuerit; quæso te, ut id negotij des tuo cuiquam itineris comiti ac socio. id verò mihi erit gratissimum. Illud etiam abs te curari velim, ut Rector Collegij

Conim-

444 S. P. F R. X A V E R I I

Conimbricensis nominatum me de omnium Patrum, fratrumque quibus præest, virtutibus, litteris, propensionibus, per litteras faciat certiore. Et quoniam vereor, ut è summis occupationibus tantum otij eripere possit, quantum ea res postulat; oro ut id ipsum ab alio quopiam domesticarum rerum satis perito fieri iubeat, ne ego fratrum meorum incensa patiendi pro CHRISTO studia penitus ignorem. Meminisse enim aliquã ratione eos oportet mei, qui ipsorum memor superiore anno peragrarem Iaponiam; nunc verò Sinas petam, ut eis viam ad illarum gentium conversionem muniam: quo videlicet latissimo illo campo patefacto, sit vbi egregia eorundem pietas, & diuini amoris stimulis incitata virtus excurrat. Deus nos in Beatorum cœtu, & (si ex eius usu futurum est) in hac quoque vitâ coniunctos & consociatos velit. Dat. Idibus Aprilis M. D. LII. Goæ.

Fratrem,

Fratrem, cui hanc epistolam ad te dedi, quæso te Romam mitte quamprimum, ut insequenti anno cum multis Patribus ad nos reuertatur. Nam si Christianæ religioni aditus aperietur in Sinas, & vita mihi suppeditabit; post triennium aut quadriennium in Indiam redire cogito: ut Patribus aliquot Fratribusque assumptis sociis tam gloriosi laboris, in illa me referam loca, ut apud Iapones aut Sinas ætatem exigam, ac morte defungar.

EPISTOLA X.

P. Cypriano, Meliaporam

S. Thomæ.

Summarium. Reprehendit eius acrimoniam, & hortatur ad lenitatem.

ACCEPI te istic negotij aliquid habere, & aliis faceffere. Oro te per Deum, & Societatis nostræ Parentem Ignatium, qui tibi sanè notus est, ut demissum te, humilem ac patientem omnibus præbeas. Atque illud mihi affirmanti credas velim; quod Christiana

446 S. P. F. R. X A V E R I I
stiana humilitas ac modestia non
imperret, haudquaquam per elationem animi atque iracundiam extorqueri posse; in Indiâ præsertim, vbi lenitas nihil non efficit, acerbitas planè nihil. Equidem vel minimum nostri laboris fructum cum approbatione hominum maximâ cum offensione eorundem anteferendum puto. Sed nimirum in eo interdum hallucinamur, quòd obseruantiam à populo atque obedientiam expetimus, hoc vno nomine, quòd simus è Societate IESV. Neque enim admodum laboramus de virtutibus Sociorum propriis, ob quas scilicet Deus Societati tantum apud populos auctoritatis dedit. At nos eius auctoritate & existimatione vti malumus, quàm humilitate, moderatione, ceterisque virtutibus, quibus illa partam tuetur dignitatem: nonnumquã etiam (quòd deterius est) delicta delictis cumulamus, dum conamur nos omni ope purgare. Quòd si culpam in alios transferre
non

non liceat, non dubitamus in ipsam conferre naturam. Etenim insitum naturæ nostræ vitium esse dicimus, quod sæpè est incuriæ ac negligentia. ita Dei ac nostri obliuionem naturæ conditione, tanquam velo quodam obtendimus. Sed *Deus non irridetur*, aut fallitur. Noli per Deum immortalem, cum Magistratibus, quamuis multis ac magnis lacessitus iniuriis, suscipere simultatem. Sic enim habeto, eiusmodi dissidiis multos ac magnos animorum fructus interire, quos erat latura concordia. Ego Sinas repeto. Deus tecum maneat, me comitetur, ac demum nos transferat in domicilium Beatorum. Idib. Apr. M. D. LII. Goç.

EPISTOLA XI.

Iacobo Pereriæ.

Summarium. *Adscribit peccatis suis aditum Legationis impeditum ad Sinas.*

QVONIAM meorum delictorum magnitudine factum est, vt nobis ambobus Deus ad Sini-
cam

cam expeditionem vti noluerit, omnis culpa conferenda est in mea peccata : quæ quidem tanta ac tam graua fuerunt , vt non mihi solum obfuerint , sed etiam tibi , itemque tuis negotiis ac pecuniis , quas in legationis apparatus con- tulisti. Verumtamen Deus conscius est meæ erga se teque voluntatis ; quæ nisi rectissima fuisset , nunc vtique acerbiolem animo caperem dolorem. Ego iam nauim conscendam : ibi profectiois tempus expectabo ; vt scilicet oculos fugiam tuorum , qui ad me flentes identidem adeunt , seque impeditâ legatione perditos miserabiliter queruntur. Deus ignoscat ei , qui tot tantorumque malorum causam sustinet. Vnum oro , ne me conuenias , tuâque calamitate ac dolore mœrorem augeas meum. Quamquam confido id ipsam incommodum tibi emolumento futurum. Neque enim dubito , quin Rex (vti ab eo per litteras petij) debita præmia sit persoluturus egregiæ
tuz

tux erga CHRISTI religionem voluntati. Præfectum, quoniam nostrum iter tam appositum ad rei Christianæ amplificationem impedire non dubitavit, valere iussi. Deus homini ignoscat. Equidem eius vicem doleo : longè enim grauiores pœnas daturus est, quàm ipse vniquam putarit. Dominus noster tuæ salutis custos, idemque mei huius conatus & dux sit, & comes. Amen. Ex ædibus nostris Malacensibus, tuam nauim conscensurus. VII. Kal. Iulias M. D. LII.

EPISTOLA XII.

Eidem.

Summarium. Hortatur ut aduersis rebus ad Deum perfugiat, & de inimicis suis benè mereatur.

MAGNUM tui desiderium, quod ex assiduâ tui memoriâ capio, incredibilem mihi sollicitudinem parit, quòd te in terrâ pænè pestilenti reliquerim. Hîc in tuâ nauî perbenignè tuo beneficio tractor; mibi que ac meis comitibus

F f

res

450 S. P. FR. X A V E R I I
res necessariae suppeditantur : et si
comites quidem mei ita ægri sunt,
vt quotidie morbus ingrauescat,
non sine maximâ meâ molestiâ.
Deo vbique gratia, in cælo, & in
terrâ. Cura, quæso te, etiam atque
etiam, vt valeas, & ratione atque
prudentiâ paulatim acceptis vulne-
ribus medearis. Illud abs te vehe-
menter peto, vt nunc quàm arctis-
simè complectaris Deum, qui tam
difficili tempore calamitatem sub-
leuet ac soletur tuam. Id adeò
consequere, si crebrius Confessio-
nis & Eucharistiæ frequentabis
mysteria, teque ad diuinam volun-
tatem penitus conformabis. Patres
Malacensis Collegij sæpius adeas
censo, atque ab his consolationis
petas medicinam. Equidem Dei
benignitate spero futurum, vt ex
istoc probro ac detrimento ma-
gnum propediem decus atque
emolumentum existat. Accepi cer-
tos homines fuisse, qui cum nostri
itineris impedimenta remouere
possent, sui compendij causâ no-
luerint.

luerint. Sed vehementer errant, qui, deserto fonte bonorum omnium Deo, commoda atque utilitates ab hominibus petunt. Verum illud præclarum est vlciscendorum inimicorum genus, vt eis & cæleste Numen placare, & benignè facere studeamus. Nimirum Deus ipse vicem nostram vlciscetur, pœnasque ab eis reperet omnium opinione maiores. Quod vtinam secus eueniat. Si, vt spero, Deo approbante penetrauero in Sinas, Lusitanos captiuos commonefaciam, quantum tibi debeant pro sumptu, quem ipsorum causâ feceris, ac facturus esses, nisi hominum improbitas obstitisset: atque etiam spem miseris illis faciam libertatis, quam eos proximo anno (si Deus fauerit) tuo beneficio recuperaturos esse confido. Sanè velim de te deque tuis rebus me facias certior: vbicumque enim terrarum fuero, pergratum mihi perque iucundum erit, tecum per litteras colloqui. Quod si Deo aliter visum

F f 2

erit,

2230

452 S. P. F R. X A V E R I I
erit, aditusque nobis omnes in
Sinus clausos videro; fortasse Ma-
lacam primo quoque tempore
transmittam, atque inde in Indiam.
Deus tecum sit, tantumque tibi,
quantum mihi ipse expeto, in hac
vita solatij, in alterâ illâ felicitatis
impertiat. Ex freto Sincapurano
XI. Kal. August. M. D. LII.

EPISTOLA XIII.

P. Gaspari, Rectori Collegij Goani.

Summarium. A Christianis impeditus, dum Ethnicorum operâ in Sinus penetrare nititur, mandat ut Praefecto Malacensi, aliisque, qui Legationem impediuerunt, excommunicationem ritè denuntiari curet. Indicat tres è Sociis suis in Iaponiam nauigare; eòdem alium cum eleemosynâ, alios duos in Molucum destinari iubet, & verbis suis Episcopo, Franciscanis ac Dominicanis salutem impertiri.

VIX credas, quàm fuerim ex-
gitatus Malacæ; nec verò
tibi ego scribere queam: Franci-
scum Perem ad te iussi perscribere.
Quicquid ille scripserit, quamuis
incre-

incredibile videatur, credas licet. Ego in Sinarum insulas, quæ Cantoni vrbi adiacent, pergo, ab humano præsidio nudus; sepius tamen, vt spero, diuino. In spem venio fore, vt Ethnici homines in continentem Sinarum mihi viam aperiant; quoniam quidem Christiani illud iter intercluserunt, nullo Ecclesiasticæ notæ & cælestis iræ metu, quam tamen miseri incurrerunt. Quare curabis diligenter, vt Episcopus ad Malacensem Vicarium excommunicationis formulam mittat, quâ formulâ Præfecto Malacensi, itemque aliis, qui tam vtile rei Christianæ consilium fregerunt, publicè, ac nominatim sacris interdictum esse denuntietur. Velim autem in eâ formulâ illud poni, me à Paulo III. Pontifice Maximo legatum Apostolicum missum in Indiam cum diplomatis iis, quæ ipse agnouerit Episcopus. Id ego eò facio, ne quis post-hac Christianæ religionis propagationi, piorumque hominum con-

454 S. P. F. R. X A V E R I I
ribus aduersetur. Equidem à nullo
Præposito Ecclesiastico postulem,
vt quemquam communionem fide-
lium excludat; idem tamen omni
ratione contendam, vt qui sancto-
rum Pontificum decretis ac diplo-
maris iam exclusi sunt, agnoscan-
tur ab aliis. Neque vlllo modo pa-
tiar, in tanto eorum vulnere con-
niueri; vt scilicet resipiscentes ali-
quando quærant vulneri medici-
nam; & simul ne quemquam in
posterum è Societate religionis
causâ in Molucum, Sinas, Iapo-
niam, aut aliò proficiscentem, re-
morari audeant.

Ex quatuor Sociis, quos mecum
dixi, tres in Iaponiam ire iussi,
Balthasarem Gagum, Duartem Syl-
uam, & Ioannem Alcaceuam. Va-
lidâ naui, & commodâ adhuc qui-
dem tempestate sunt vsi. Faxit
Deus, vt Amangucium salui perue-
niant, vbi Cosmus est Turrianus
cum Ioanne Ferdinando. Ego apud
me Socium vnum, & Antonium
Sinam retinui. Ambo grauiter
ægro-

EPIST. LIB. IV. 455
ægrotant, cum magnâ vel ipsorum
molestiâ, vel meâ. Deo gratia. Tu
tamen proximo anno alium in
Iaponiam Socium mittere me-
mento, quem & Sacerdotem esse
oportebit, & litteratum: etenim in
Iaponiam & Sinas viri deligendi
sunt docti, & eruditi. Quòd si Sa-
cerdotis non erit copia, certè vnum
aliquem mittes ingeniosum, & ad
Iaponicam linguam addiscendam
idoneum: & simul Iaponiensibus
Sociis pecuniæ aliquid eleëmo-
synæ nomine, siue ab Regis æra-
rio, siue ab Sodalitate Misericor-
diæ, siue ab aliis piis hominibus
curabis, vt miserorum illorum ino-
piam atque egestatem aliquâ ra-
tione subleuemus. Ioannem Bei-
ram in Molucum remittes quam-
primùm (magnoperè enim eius
præsentia opus est) vnâ cum vno
aliquo Sacerdote, si fieri poterit,
non tam à doctrinâ quàm à virtu-
te satis instructo: nam in Moluco
vitæ probitas magis requiritur,
quàm rerum scientia. Proinde Pa-

456 S. P. F. R. X A V E R I I
tres, qui eò submittentur, specta-
tos esse par est ac probatos. Iterùm
tibi mando, vt sedulò, quæ apud
te reliqui præcepta, conserues: pri-
mùm quidem ea, quæ ad animi tui
salutem ac perfectionem, deinde
verò quæ ad Societatis administra-
tionem pertinent. Si fortè (quod
Deus auertat) in Sinarum conti-
nentē penetrare nequiuerò, Goam
intra mensem Ianuarium anni in-
sequentis, si vita suppetet, reuertar.
Tu velim intereà ad me omnibus
de rebus tum Indicis, tum Lusita-
nis, itemque de Episcopo, de Fran-
ciscanis & Dominicanis perscri-
bas; quibus meis verbis salutem
plurimam nuntiabis, orans, vt san-
ctis suis sacrificiis ac precibus me
communi Domino commendare
non desinant. Idem externos no-
stri Ordinis studiosos rogabis.
Quippe nos, qui apud Sinas aut
Iapones versamur, maiore quo-
dam præsidio egemus Dei; qui
nos pro suâ benignitate ad cæle-
stem patriam perducatur, vbi tran-
quilliore

EPIST. LIB. IV. 457
quilliore profecto vitâ, quàm in
hoc exilio, perfruemur. Amen.
Ex freto Sincapurano XIII. Cal.
Aug. M. D. LII.

EPISTOLA XIV.

Eidem.

*Summarium. Scribit à se expectari
mercatores, à quo ex pacto Cantone
traiciatur. Mandat ut præce-
pta, quæ ipsi reliquit, læditet atque
obseruet, præcipuè quæ ad animi sub-
missionem spectant. Monet ut paucos
& delectos admittat in Societatem:
ex eâ statim dimittat grauius aliquid
admittentes; infracto animo inidoneos
arceat. Salutatur Dominicanos ac Fran-
ciscanos Patres.*

SCRIPSI ad te, quid adhuc mi-
hi accidisset, Malacâ, an ex
freto Sincapurano? Inde nos ad
Sancianum Sinarum insulam à
Cantone millia passuum circi-
ter cxx. Deus perduxit incolumes.
Hic Sinam mercatores in dies ex-
specto, quo cum, propter atroces
pœnas propositas iis qui aduenam
sine fide publicâ introduxerint,

F f s

Pardais

Pardais ducentis transegi, vt me
in Cantonem traiciat. Faxit Deus,
vt res succedat ex sententiâ. Com-
peri certos homines ab Sinarum
Rege quaquaversus in aliena re-
gna dimissos, qui eorum discipli-
nas, instituta legesque cognoscant.
Proinde spes est fore (id quod ipsi
mihi Sinæ confirmant) vt Rex
Christianam religionem haudqua-
quam aspernetur ac respuat. Si
Deus vitam mihi suppeditauerit,
& aliquid per nos gesserit, faciam
vt scias. In præsentia tibi mando,
vt tute tibi curæ sis: sin minùs,
quam tui spem habeam, non video.
Memento quæ apud te reliqui
præcepta lectitare, atque observa-
re sedulò; maximè verò illa, quæ
ad submissionem animi pertinent,
in quibus iubebam te exerceri quo-
tidie. Vide etiam atque etiam, ne
circumspiciens ea quæ Deus per te
ac Socios vniuersos effecit, obliui-
scaris tui. Mihi verò pro meâ erga
vos omnes charitate pergratum
esset, vos vnà cum animis vestris
confide-

considerare, quàm multa Deus vestro vitio facere omittat: atque hæc malim vos intueri, quàm quantas res per vos Deus efficiat. Nam prior cogitatio pudorem ac demissionem animi afferet vobis vestræ imbecillitatis miseriamque admonitis; posterior autem facile in elationis & arrogantiam discrimen adducet, nixos alienis bonis, præclarisque facinoribus, hoc est diuinis. Circumspice quæso, quàm multis hæc peruersa cogitatio periculum crearit; quàm exitialis hæc Societati pestis, si semel in eam serpere cœperit, sit futura.

Denuò tibi mando, vt paucos in Societatem adlegas, eosque vel ad studia litterarum vel ad officia domestica idoneos. Narro tibi: seruos, verè, inquam, seruos ad eiusmodi officia domestica emas citius, quàm parum idoneos Socios asciskas, censeo. Si qui eorum, quos ego dimisi, Goæ versantur, caue eos vlllo modo recipias; neque enim sunt ad nostrum institu-

tum

460 S. P. F R. X A V E R I I
tum accommodati. Quòd si quis
superiorem vitam planè emenda-
uerit, idque publicis pœnis sponte
susceptis ac diuturnis planum fe-
cerit; hunc, vbi satisfecisse tibi vi-
sus erit, tum demum in Lusitaniam
ad Societatis Moderatorem cum
litteris commendatitiis mittas li-
cebit. Nam istos Indiæ vsui non
esse perspectum habeo. Atque et-
iam si quis è Societate siue Sacer-
dos, siue alius quispiam grauius
aliquid admiserit cum offensione
aliorum, cum statim missum facito;
neque cuiusquam deprecatione ad-
ductus recipito: nisi fortè peccati
cognitio, dolor, ac pœna volunta-
ria eiusmodi fuerit, vt ipsa per se
calamitatem ab illo deprecetur.
Sin minùs, nullo modo recipies,
ne ipso quidem Prorege, cunctâ-
que Indiâ deprecante. Iterùm tibi
reuoco in memoriam, vt in Mo-
lucum & Iaponiam non nisi spe-
ctatos, magnaque virtute atque
vsu Socios mittas; tales enim cul-
tores agri illi desiderant. Domini-
canos

EPIST. LIB. IV. 461
canos ac Franciscanos Patres meis
verbis salutabis, atque obtesta-
beris, vt in sanctis suis precibus ac
sacrificiis Deum pro me orare non
desistant. Deus nos perpetuò te-
gat, & aliquando in beatitudinis
suæ Societatem vocet in cælum. Ex
Sanciano Sinarum Insulâ. VIII Ka-
lendas Nouembris. M. D. LII.

EPISTOLA XV.

Francisco Peræ.

*Summarium. Narrat quibus charitatis
officiis occupetur in Sanciano, & quâ
ratione inde Cantonem transmittere
meditetur. Probat se aditurum discrimen,
gravius seruitutis & vitæ pericu-
lus, quibus se propositum videt, si Deo
diffidat. Addit de Sinarum, quibus
notus est, in se propensâ voluntate.*

SANCIANI portum à Cantone
millia passuum circiter centum
viginti, Deo fauente, tenuimus.
Simul atque è nauis descendimus,
ædiculam struendam curavi, vbi
quotidie, quoad in morbum in-
cidi, rem Diuinam feci. Laboravi
febri dies omnino xv. iam Dei
beneficio

462 S. P. F R. X A V E R I I
beneficio conualui. Nec vaco à
piis negotiis, veluti à confessio-
nibus audiendis, discordiis tollen-
dis, ceterisque officiis generis eius-
dem. Huc Sinæ mercatores multi
Cantonienſes commercij cauſâ
commeant. Egerunt cum eis dili-
genter ac ſæpè Luſitani, vt eorum
aliquis me Cantonem traiceret:
omnes tamen præciſè negarunt,
quòd magnum vitæ ac fortunarum
ſuarum discrimen ſe adituros dice-
rent, ſi fortè id vrbiſ Præfectus
aliquando reſciſſet. Quocircà vt
nos in ſuas naues conſcendere pa-
terentur, nullo modo adduci po-
tuerunt. Verumtamen inuentus eſt,
non ſine Dei conſilio (vt arbitror)
mercator Cantonienſis ſanè hone-
ſtus, quocum aureis ducentis de-
cidi. Is pollicetur tranſmiſſurum
nos parua nauiculâ, vbi præter li-
beros ſuos, & ſeruos vernaculos
paucos, nemo ſit: vt ſi fortè vrbiſ
Præfectus rem odoretur, nauta-
rum iudicio reſcire non poſſit,
quis me Cantonem aduexerit.

Idem

Idem recepit, se triduum aut quadriduum domi suæ nos cum nostris libellis ac sarcinulis asseruaturum; tum summo manè ad vrbis portam viamque deducturum, quæ rectà ad Prætorium ferat. Mox ego Præfectum conueniam scilicet ei que demonstrabo, me eo consilio venisse, vt Sinarum Regi diuinam cælestemque legem exponerem: tum à Goano Episcopo ad Regem proferam litteras.

Non sum nescius, duo in hoc negotio inesse pericula. Alterum, ne Sina ille mercator acceptâ pecuniâ, in deserta aliqua insulâ nos destituat, aut in mare deturbet, rei occultandæ gratiâ: alterum, si Cantonem deuecti erimus, ne Præfectus vrbis omnia in nos exempla & cruciatus edat; aut certè in perpetuam redigat seruitutem: quippe cum peregrinis in Sinarum regnum sine fide publica intrare capitale sit. Verùm alia prætereà pericula impendent, occultiora longeque maiora, quæ percensere longum

longum esset; pauca tamen è multis exponam. Primum igitur periculum est, diuinæ prouidentiae ac benignitati diffidere, cum præsertim Deo auctore, eiusque vnica causâ huc contenderim, eo consilio, vt huic genti prædicarem sanctissimam illius Legem, atque vicum Filium IESVM CHRISTVM, nostræ salutis auctorem. Itaque cum ipse pro suâ benignitate hanc nobis mentem iniecerit, nunc de eius ope ac præsidio, propter pericula quæ se offerunt dubitare, maius vtiq; ac certius periculum esset, quàm quicquid nobis periculi eius hostes possunt intendere. Etenim neque diaboli, neque eorum satellites atque administri quicquam nocere nobis queunt, nisi permissu præpotentis Dei. Qui si nobis præsidio sit, quàm facile omnia pericula propulsabit? Huc accedit, quòd CHRISTO Domino parebimus admonenti: *Qui amat animam suam in hoc mundo, perdet eam; qui autem perdiderit animam*

animam suam propter me, inueniet eam. Quod congruit cum illâ eiusdem voce: Qui ponit manum suam ad aratrum, & respicit retrò, non est aptus regno Dei. Quare cum nos hæc animorum pericula periculis corporum maiora ac certiora esse videamus; optimum iudicamus, mortalis vitæ pericula subire, ne in æternæ salutis discrimen incurramus. Quid multa? fixum omnino & statutum est nobis in Sinas peruadere. Secundæ modò Deus iter ad suæ religionis amplificationem: quò minùs diaboli, eorumque administri omnes manibus pedibusque conentur omnia, non recuso: Si enim Deus pro nobis, quis contra nos?

Spero me nauibus, quæ nouissimè hinc soluent in Indiam, litteras ad vos de meo in urbem Cantonem introitu daturum. Comites mei perpetuis morbis conflictantur. Ad hæc, Sinam, quem interpretem adduxeram, patrij sermonis iam oblitum esse comperi:

G g

sed

sed nactus sum alium interpretem, non modò linguæ, sed domesticarum etiam litterarum peritum, qui se mihi suâ sponte comitem itineris obtulit. Deus illi & in hac vitâ, & post mortem pro me referat gratiam. Ora, quæso te, Deum, vt hominem in suscepto consilio propositoque confirmet. Sinæ omnes honesti; quicumque nos norunt, nostrâ consuetudine admodum delectantur, nosque in Sinarum fines penetrare percipiunt. In animum enim induxerunt suum, iis quos circumgestare nos vident libris, legem aliquam suâ meliorem contineri. Et quamquam id eò fortasse accidit, quòd cupidi sunt rerum nouarum; tamen peroptant nos in Sinarum fines intrare. Attamen ipsi nos in Sinas deuehere, propter eam quam dixi causam, omnino recusant. Mercatorem illum, quicum transegi, indies expecto. Vtinam is expectationem non frustretur meam! Quod si accidar, incertum est quid acturus sim;

EPIST. LIB. IV. 467
sim; vtrum in Indiam reuersurus,
an ad Sionis regnum traiecturus;
vt comitem me addam legato,
quem Rex Sionis ad Sinarum Re-
gem breuî missurus dicitur. CHRIS-
TVS Dominus noster auxilio nos
& consilio iuuet, vt in caelestis
gloriæ Societatem aliquando ve-
niamus. Ex insulâ Sanciano. XI. Ka-
lendas Nouemb. M. D. LIII.

EPISTOLA XVI.

Iacobo Pereriæ.

*Summarium. Optimè de se merito gra-
tias agit, eique secundum Deum Si-
nensis missionis auspici fructum, si
quis erit, tribuit. Agit de aliâ viâ,
si quâ modò conatur, in regnum Si-
narum non penetrarit.*

SCRIPSI ad te ex freto Sinca-
purano, quid mihi haftenus
accidisset. Nunc quod ad te scri-
bam nihil habeo, nisi quàm libe-
raliter sim toto hoc itinere à tuis
vel procuratoribus vel familiaribus
tractatus. Equidem tibi propterea
gratiam habeo vel maximam; sa-

G g 2

tis

2287

tis enim apparet, perspectam esse
 eis egregiam tuam erga me volun-
 tatem. Deus tibi gratiam cumulatè
 pro me referat, quando ipse non
 possum. Ego verò dum viuam,
 Deo supplicare non desinam, vt ti-
 bi commodam valetudinem, suam-
 que gratiam in hac vitâ, post mor-
 tem sempiternam gloriam & feli-
 citatem impertiat. Et quoniam ne
 his quidem officiis magnitudini
 tuorum erga me meritorum re-
 spondere me posse intelligo; à So-
 ciis omnibus, qui versantur in In-
 diâ, idem vt faciant vehementer
 peto. Quòd si mihi & Euangelio
 aditus in Sinas patebit, profectò
 id tibi potissimum tribuetur secun-
 dum Deum: ita apud homines, &
 apud Deum ingentem eius rei, &
 gratiam & gloriam feres. Atque
 adeò, quicumque siue è Sinis ad
 CHRISTI Fidem se transferent,
 siue è Societate nostrâ apud Sinas
 versabuntur, perpetuò Deum pro
 te orare debebunt.

Iam cognosse te arbitror, de
 traiectu

traiectu in Sinas iam transegisse
 me cum Cantonensi mercatore.
 Is Emmanueli Clavi, qui has tibi
 litteras reddet, benè notus est,
 propterea quòd seruitute exem-
 ptus apud eum dies aliquot est
 diuersatus. Pactus sum magnum
 piperis numerum, quod est Par-
 dais cc. vt me Cantonem trait-
 ciat. Hunc ego expecto indies.
 Utinam ea res (vni ego exopto)
 Deo gloriæ sit & honori. Si quid
 in eo inerit meriti, vel hominum
 vel Dei ipsius iudicio, totum id erit
 tuum: siquidem tuis copiis gerun-
 tur omnia. Sin autem (quod Deus
 auertat) me spes fefellerit; Mala-
 cam, Deo approbante, hoc ipso
 anno reuertar, si te proximo anno
 legatum in Sinas venturum esse
 certò sciam. Sed quoniam id pla-
 nè ambigitur, deliberatum est mihi
 in Sionis regnum transmitters, vt
 cum legato proficiscar, qui ab Re-
 ge Sionis ad Sinarum Regem mit-
 titur. Itaque te etiam atque etiam
 rogo, quicquid constitueris, ad me

470 S. P. F R. X A V E R I I
in Sionem scribere ne graueris; vt
si venias, in Comaio aut alio quo-
piam Cantonis portu tibi præstò
sim. Faxit Deus, vt te in Sinarum
Regis aulâ nos aliquando videa-
mus. Me quidem (vt opinio mea
fert) si in Sinas penetraro, aut
seruum in Cantonis carcere, aut
certè in Pachini regiâ, vbi Rex
perpetuum domicilium habere di-
citur, vinctum offendes. Deus nos
pro suâ immensâ benignitate, in
Sinarum regno: sin minùs, certè
in cælesti iungat & copulet. Amen.
Pridie Idus Nouembris. M. D. LII.
Ex portu Sancianensi.

EPI.

EPISTOLA XVII.

P. Gaspari, Rectori Goani Collegij.

Summarium. Monet ut Malacæ ritè pronuntiandam curet excommunicationem, in quam inciderunt, qui sibi, Legati Apostolici nomine, Sinas petenti iniurioso ausu obstiterunt. Hortatur ut exemplo suo ineptos homines in Societate non toleret, tametsi solus relinqueretur. Subiicit demonem nitè suos, ut vocat, homuncionis Sinas tentantis conatus infringere.

SCRIPSI ad Franciscum Perem, ut Malacâ discederet quamprimùm, & cum omnibus Sociis in Indiam se reciperet. Etenim nunc quidem tanto bono videtur indigna ciuitas illa, quæ causa fuerit tanti mali: quippe cum nostrum iter in Sinas, diuinæque gloriæ amplificationem per summam iniuriam impediuerit. Iterùm tibi mando, ut recentissimum illud meum mandatum summo studio diligentiaque conficias; hoc est, ut transigas cum Episcopo, uti Malacæ excommunicationes ritè

pronuntiandas curet, in quas inciderunt ij qui nostro itineri obstiterunt. Siquidem Legati Apostolici nomine Sinas petebam. Id adeò mihi curæ est duabus de causis: primùm, vt Malacensis Præfectus intelligat, quàm graue in se admisserit scelus, & quàm grauem poenam incurrerit; ne posthac is sit in alios, qui in me fuit: deinde, vt nostri Ordinis homines, qui deinceps rei Christianæ causâ Malacam, Molucum, Iaponiam, Sinas petent, retinere audeat nemo. Et quoniam plerosque homines hodie magis hominum pudet, quàm Dei; quicumque eiusmodi sunt, tantæ notæ atque ignominiaë metu à tam proiectâ audaciâ absterreantur. Illud etiam te oro, vt cetera quæ tibi reliqui præcepta serues diligenter; maximè verò, vt paucos in Societatem, eosque idoneos adsciscas; adscitos autem diu multumque spectes ac probes, eorumque virtutis periculum facias & sæpè & accuratè. Vereor enim,
ne

ne multi & iam admissi sint, & quotidie admittantur in Societatem, quos dimitti excludique præstaret. Quare istiusmodi hominibus talem te præstes velim, qualem ego & Goæ multis, & hîc comiti meo me præstiti; quem cum minime aptum esse perspexissem Societati, exemi atque dimisi. Hoc tu quoque institutum sedulo & constanter tenebis; sic prorsus, ut nullus te casus ab incepto deterreat, etsi relinquaris ipse solus.

Quàm iniquo animo ferat diabolus, Societatem in regnum Sinarum inuadere, nullis verbis exequi possim. Id ego tibi liquido affirmare queo (neque enim nullus relinquitur dubitationi locus) humani generis hostem nullo modo ferre posse, aditum nobis in hoc regnum patere. Nam incredibile est, quibus ille, quàm multis modis & pugnarit & pugnet, nostros ut conatus auertat. Verumtamen magnam in spem ingredior fore, ut

CHRISTVS Dominus noster sa-

G g s tanæ

474 S.P.FR.XAV.EPIST.LIB.IV.
tanæ infidias eludat omnes. Ac sa-
nè magno illi honori & gloriæ,
per homuncionem ingentes dia-
boli illos spiritus comprimi, into-
lerandamque superbiam frangi.
Deus id nobis pro suâ infinitâ bo-
nitate largiatur; idemque & re-
cum maneat, & me comitetur;
atque omnes pariter perducatur i
cælum. Idibus Nouemb. M.D.LII.
ex portu Sancianensi.

Ad maiorem Dei gloriam.

INDEX
EPISTOLARVM.

LIB. I.

- E**PIST. I. Societati, Romam.
Goâ, XII. Kal. Octobris,
anni M.D. XLII. pag. I.
. R. P. Ignatio Loiola, Prapósito
Generali Societatis IESV, Ro-
mam. Goâ, XII. Kal. Octobris,
M.D. XLII. 28.
- III. Eidem, Romam. Goâ, XII. Kal.
Octob. M.D. XLII. 39.
- IV. Eidem, Romam. v. Kal. No-
uembris, M.D. XLII. 48.
- V. Societati, Romam. Cocino, Pri-
die Idus Ianuarij, M. D. XLIV.
56.
- VI. Francisco Mansilla, in oram
Piscariam. 83.
- VII. Eidem. Manaparo, IV. Idus
Nouembris. 86.
- VIII. Societati, Romam. Cocino,
VI. Kal. Febr. M. D. XLV. 91.
- IX. Francisco Mansilla. 101.
- X. R. P. Ignatio Loiola, Prap.
Generali Societatis IESV, Ro-
mam.

INDEX.

- nam. Cocino, VI. Kal. Febr.*
M. D. XLV. 103.
- XI. P. Francisco Mansilla, in Promontorium Comorinum. Negapatone, VII. Idus Aprilis. 110.
- XII. PP. Iacobo Borbano, & Paulo Camerti, Moderatoribus Collegij Goani. Ex oppido S. Thomæ VIII. Idus Maias. 111.
- XIII. Societati, in Lusitaniam Malacâ, IV. Idus Nouembris. M. D. XLV. 117.
- XIV. Societati, in Lusitaniam. Malacâ, IV. Idus Nouemb. 119.
- XV. Societati, Goam. Ex Amboino, VI. Idus Maias. M. D. XLVI. 124.

LIB. II.

- E**PIST. I. P. Paulo Camerti, Goani Collegij Rectori. Ex Amboino, VI. Idus Maij. M. D. XLVI. 129.
- II. Sociis Comorinensibus. Ex Amboino, VI. Idus Maias. M. D. XLVI. 132.
- III. Societati, Romã. Ex Amboino, VI. Idus Maias. M. D. XLVI. 138.
- IV. P. Igna-

I N D E X.

- IV. P. Ignatio Loiola , Præposito Generali, Romam. Cocino, XIII. Kal. Febr. M.D. XLVIII. 160.
- V. M. Simoni Roderico , in Lusitaniam. Cocino, XIII. Kal. Febr. 164.
- VI. Societati , Romam. Cocino, XII. Kal. Febr. 171.
- VII. Iacobo Pereria , Malacam. Goâ, IV. Non. April. 196.
- VIII. Francisco Henrico, in Trauancoridem. Punicali, XI. Kal. Nouembris. 198.
- IX. P. Ignatio Loiola , Præposito Gener. Romam. Cocino, XIX. Kal. Febr. M.D. XLIX. 202.
- X. Eidem. Cocino, XIX. Kal. Febr. 219.
- XI. M. Simoni Roderico, in Lusitaniam. Cocino, VI. Non. Februar. 223.
- XII. Eidem. Cocino, IV. Kal Mart. 245.

I N D E X.

L I B. I I I.

EPIST. I. Societati, Goam.
Malacâ, XII. Kal. Iulias.
M.D. XLIX. 249.

II. Ioanni Beira. Malacâ, X. Kal.
Iulias. 252.

III. P. Simoni Roderico, in Lusitani-
am. Malacâ, X. Kal. Iuli
255.

IV. Societati, Romam. Malacâ
X. Kal. Iulias. M.D. XLIX. 257.

V. Societati, Goam. Cangoximâ,
III. Non. Nouemb. M.D. XLIX.
270.

VI. Societati, Goam. Cangoximâ,
III. Non. Nouemb. M.D. XLIX.
329.

VII. Societati, Goam. Amangucio,
M.D. L. 333.

VIII. Sociis, Malacam. Ex freto
Sincapurano, M.D. LI. 347.

L I B. I V.

EPIST. I. Societati, in Euro-
pam. Cocino, IV. Kal. Febr.
M.D. LII. 351.

II. M. Simoni Roderico, in Lusita-
niam

I N D E X.

- niam. Cocino, v. Non. Ianuar.*
 M.D. LII. 394.
- III. *Ioanni Roderico, Armusiam.*
Goâ, XI. Kal. Aprilis. M.D. LII.
 401.
- IV. *P. Gaspari, Reçtori Collegij*
Goani. Cocino, VIII. Kal. April.
 M. D. LII. 405.
- Balthasari Gago, Bazainum.*
Goâ, III. Non. April. 408.
- V. *P. Ignatio, Prapósito Generali,*
Romam. Goâ, v. Idus April.
 M. D. LII. 412.
- VII. *P. Simoni Roderico, in Lusita-*
niam. Goâ, v. April. M. D. LII.
 422.
- VIII. *Ioanni III. Regi Lusitania.*
vi. Id. Aprilis. M. D. LII. 427.
- IX. *P. Simoni Roderico, in Lusi-*
tanium. 434.
- X. *P. Cypriano, Meliaporam*
S. Thomæ. Goâ, Idib. Aprilis,
 M. D. LII. 445.
- XI. *Iacobo Pereria. Ex adibus*
Malacensibus, VII. Kal. Iul.
 M. D. LII. 447.
- XII. *Eidem. Ex freto Sincapura-*
no,

I N D E X.

no, XI. Kal. August. M. D. LII.

449.

XIII. P. Gaspari, Reḡtori Collegij
Goani. Ex freto Sincapurano,
XIII. Kal. August. M. D. LII.

452.

XIV. Eidem. Ex Sanciano Sina-
rum insula, VIII. Kal. Nouem-
bris. M. D. LII.

455

XV. Francisco Pera. Ex insu-
Sanciano, XI. Kal. Nouembri
M. D. LII.

461

XVI. Iacobo Pereria. Ex portu
Sancianensi, Pridie Idus No-
uembri. M. D. LII.

467.

XVII. P. Gaspari, Reḡtori Goani
Collegij. Ex portu Sancianensi,
Idib. Nouembri. M. D. LII.

471.

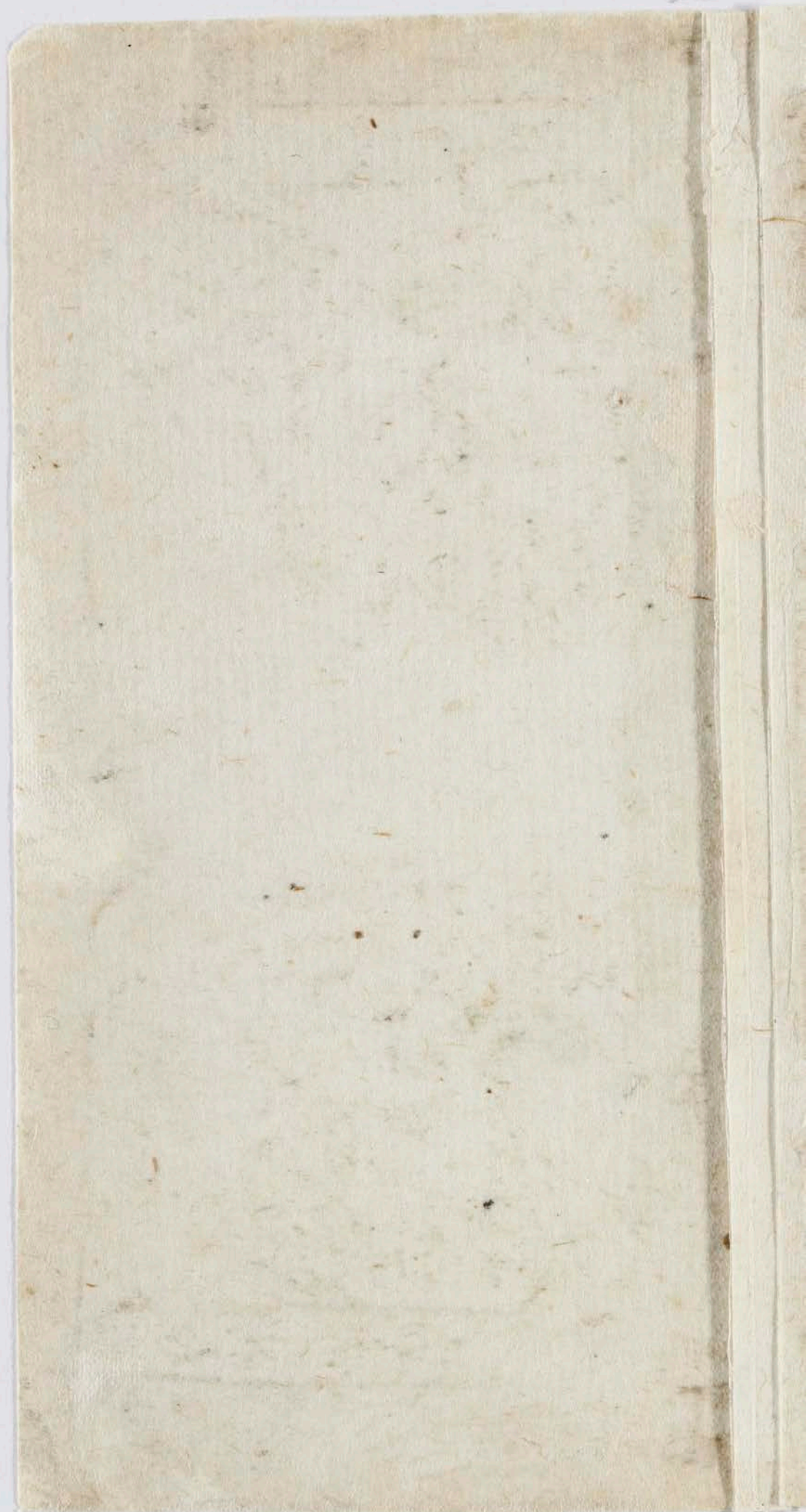
F I N I S.

9
2

10
4

